GEORGE BERNARD SHAW
Cezar şi Cleopatra
Ucenicul Diavolului
Pygmalion
1963

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Traducere de *Petru Comarnescu*

Prefaţa şi tabel cronologic de *Silvia**, *losiţescu*

Note sărite

1 Purtare imorală (engl.).

1 R. Palm Dutt, *Geerge Bernard Shaw*, JUabour Monthly, Londra, 1951.

1 Prefaţă la *Trei piese pentru puritani*, Albatross.

4 Prefaţa Mai *mult despre* mine însumi, la volumul Trei *piese neplăcute*. Tauchnitz, 1937.

Prologul însoţeşte numai unele dintre tipăriturile în limba engleză sau în alte limbi ale piesei, ea reprezentându-se adesea fără acest prolog

4 Oraş întemeiat de Menes, aşezat pe malul Nilului; capitala vechiului Egipt.

Reşedinţa regilor Angliei.

— *Olivier Cromwell* (1599 – 1658), om politic englez, conducătorul revoluţiei burgheze din secolul al XVII-lea.

1 Aluzie la cuvintele lordului Beaconsfield, Disraeli Benjamin (1804 – 1881), după Tratatul" de ia Betâln.

1 Zeul soarelui şi în special al luminii la egipteni.

1 William Monts (1834 – 1896), poet, pictor şi critic de artă englez din şcoala prerafaelită (simbolistă) engleză. Însufleţit de idei socialist-utopice.

8 Edward Burne-Jones (1833 – 1898), pictor englez din şcoala prerafaelită".

1 James Abbot McNeill Whistler (1834 – 1903), pictor şi gravor american.

— Poet şi pictor englez –, unul dintre iniţiatorii mişcării prerafaelite; a trăit între anii 1828 – 1882.

1 POceşte „Scyila şi Carybda".

1 Teatrul Coperat Garden, aude sc. 4 au spectacole de teatru şi balet sau concerte, este împrejmuit de prăvălii şi tarabe de fructe şi zarzavat.

4 William Booth (1829 – 1912), fondatorul Armatei Salvării

Fondatorul sectei religioase a mormonilor a trăit între anii 1805 – 1844.

Volumul de faţă, cuprinzând trei piese, este primul dintr-o serie de *Teatru* de G.B. Shaw, în pregătire în cadrul colecţiei „Biblioteca pentru toţi”.

PREFAŢA

Printre nenumăratele anecdote puse în circulaţie cu privire la Shaw, multe se referă la celebritatea câştigată în ultimii zeci de ani de viaţă. Se povesteşte, Intre altele, că o scrisoare trimisă dintr-o ţară îndepărtată şi purtând ca adresă doar „domnului Bernard Shaw”, i-a parvenit scriitorului. Revistele ilustrate, mai apoi radiofonia şi filmul au popularizat vocea şi imaginea bine cunoscută a unui bătrân înalt, slab, viguros, cu barba albă, dreptunghiulară, cu privirea directă şi ageră. Sute de fotografii l-au arătat pe Shaw citind şi vorbind, înotând sau plimbându-se cu pasul lui rapid, care l-a determinat pe un biograf să scrie că „umblă de parcă ar avea mereu o întâlnire cu sine însuşi şi se teme să nu întârzie”.

S-a făcut în mai multe rânduri distincţia Intre Shaw dramaturgul şi gânditorul şi G.B.S., personajul desemnat prin trei iniţiale, eroul diverselor anecdote. Chiar dacă Shaw însuşi s-a amuzat uneori să-şi alimenteze legenda, e evident că în cele câteva trăsături convenţionale ale lui G.B.S. a rămas prea puţin din autorul a cincizeci de piese, cinci romane, multe prefeţe şi eseuri. În legătură cu G.B.S. se cunosc în special replici cu umor, precum şi diferite anecdote.

Ar fi, desigur, mai mult decât exagerat să spunem că personajul anecdotelor e singurul

cunoscut şi că dramaturgul e ignorat. Ar dezminţi-o cifrele cu privire la numărul şi extinderea reprezentaţiilor pe tot globul. Dar cum se explică gloria oficială a unui scriitor care, vreme de aproape şase decenii, a dizolvat prejudecăţi? În piesele ultimei perioade de creaţie, în *Pe stânci*, scrisă la şaptezeci de ani, în *Geneva*, scrisă la optzeci, sau în *Fabule exagerate*, penultima lui piesă, Shaw n-a devenit nici mai blând, nici mai conformist. Se ştie că pe la sfârşitul secolului trecut reprezentarea primelor lui piese a provocat scandal. *Profesiunea doamnei Warren* a fost interzisă de cenzură în 1894 şi n-a putut fi jucată timp de trei decenii. După prima reprezentaţie în America a aceleiaşi piese, întreaga trupă a fost arestată şi inculpată de *„disorderly conduct” 1*» Despre autorul *Armelor şi om*ului, regele Eduard al VIX-lea a declarat: fără îndoială, nebun”.

Atitudinea pur negativă a publicului de premieră a făcut loc, însă, mai târziu unei bizare preţuiri. Printr-un proces de autosugestie, publicul respectabil a ajuns să con[1] sidere teatrul lui Shaw drept o butadă prelungită şi gratuită. Astfel, acest fel de public scăpa de eventuala acuzaţie de opacitate şi filistinism şi îşi dovedea înţelegerea artistică, tratând adevărurile dure, care-l priveau foarte direct, – drept paradoxuri făcute de dragul paradoxului. În cartea lui despre Shaw, Gilbert

1 G. K. Chesterton, George Bernard Skaw, Devin Adair Company. New York, 1950.

Keith Chesterton exprimă foarte net comicul acestui fel de admiraţie pe care a recoltat-o Shaw: „G.B. Shaw îl numeşte pe un proprietar funciar hoţ, şi proprietarul, în loc să tăgăduiască ori să se supere, spune: «Ah! Omul acesta îşi ascunde atât de ingenios ideile, încât nimeni nu e în stare să desluşească ce vrea să spună; totul e atât de fin şi de fantastic!» G.B. Shaw îl numeşte mincinos pe un om de stat, şi omul de stat strigă într-un fel de extaz: «Ah! Ce mod de gândire straniu şi obscur!»” 2

O asemenea preţuire care ocoleşte substanţa operei n-ar avea şansă să dureze mai mult decât orice altă modă. Dar Shaw n-a fost anexat numai de snobii care l-au redus la rolul unui clovn foarte spiritual. Opera lui a cunoscut în ultima jumătate de secol un public din ce în ce mai larg; care nu căuta complicaţia şi paradoxul pentru paradox, ci aplauda şi râdea, fără să-şi ascundă satisfacţia, atunci când proprietarul era numit hoţ, omul de stat – mincinos, ori când doamna Warren îi demonstra fiicei sale că exploatarea capitalistă nu e mai morală decât cea dintr-un bordel.

Acest fel de notorietate, care nu e nici consecinţa modei, nici nu se bazează pe anecdote, e departe de a se fi epuizat. Dimpotrivă, pe măsură ce timpul cerne ceea ce e viu în opera lui Shaw, locul lui de frunte în teatrul englez se desenează mai clar. Pasiunea stângace cu care, la un festival mondial al tineretului şi studenţilor, o

trupă de amatori juca *Armele şi omul*, exprima o astfel de notorietate. 13 un proces în curs.

APROAPE UN SECOL.

Se mai întâlnesc în istoria artei cazuri, puţine, ce-i drept, de artişti care să fi ajuns să lucreze la o vârstă atât de înaintată. La peste nouăzeci de anii Tizian picta încă, şi Fontenelle conversa erudit prin saloane. Dar faptul că Shaw e atât de aproape de noi dă o semnificaţie specială longevităţii omului şi artistului. Nouă nu ne spune prea mult faptul că viaţa lui Tizian s-a întins pe două jumătăţi de secol – al XVI-lea şi al XVII-lea – ori a lui Fontenelle pe al XVII-lea şi al XVIII-lea. Dar Shaw s-a născut în timpul războiului Crimeii şi a murit la cinci ani şi jumătate după încheierea ultimului război mondial. Iar opera lui, nutrită din actualitate, evocă atmosfera deceniului 1880 – 90 – începuturile mişcării fabiane –, manifestaţiile sufragetelor, ale feministelor de prin 1909 – 10, cele două războaie mondiale şi era atomică. Viaţa şi creaţia lui Shaw sunt intim împletite cu acest secol de istorie.

George Bernard Shaw s-a născut la Dublin, la 26 iulie 1856, dintr-o familie de mici burghezi, vag înrudită pe linia paternă cu aristocraţia irlandeză.

Are importanţă faptul că Shaw s-a născut şi a copilărit într-o Irlandă lăsată în înapoiere – „rămasă în secolul al XVIII-lea”, cum spune. Shaw într-o prefaţă în Irlanda angajată într-o foarte

lungă lupta pentru independenţa naţională. Stabilit de la douăzeci de ani la Londra, Shaw n-a participat ia mişcarea naţională irlandeză. Dar atmosfera de protest în care s-a format îi va fi ajutat să trateze cu prea puţin respect ordinea stabilită.

Shaw s-a ciocnit şi de prejudecăţile şi ipocrizia puritană. Chiar la tatăl său, George Carr Shaw – fire veselă şi imaginativă de altfel –, a putut observa contrastul puritan între realitate şi păstrarea ipocrită a aparenţelor. În teorie convins antialcoolic, George Carr Shaw era în practică un pătimaş consumator de whisky. Băutura i-a scurtat zilele, l-a izolat pe el şi pe ai lui de cercurile respectabile din Dublin. Bravând foarte curajos bârfelile, mama lui Shaw a sfârşit prin a se muta, împreună cu copiii ei, în locuinţa unui prieten, muzicianul Vandeleur Lee, care *a* exercitat o înrâurire profundă asupra adolescentului Shaw şi a contribuit la pasiunea lui pentru muzică. Împreună cu Lee, doamna Shaw s-a stabilit la Londra, luându-şi cu ea fiicele.

George Bernard a rămas încă patru ani ia Dublin”. Fusese nevoit să-şi întrerupă şcoala de la cincisprezece ani. Cultura avea să şi-o formeze – şi nu prea rău – în anii de lectură la British Museum. Pentru moment, adolescentul a ajuns mic funcţionar. Onest şi meticulos, el a fost apreciat şi înaintat până la funcţia de casier.

În aceşti ani îşi publică primul articol în presă.

B bineînţeles o luare de poziţie neconformistă. Ascultând doi predicatori la modă pe atunci, a simţit nevoia să-şi expună într-un articol opiniile antireligioase, care au provocat scandal.

În 1876, Shaw vine la Londra, unde mama lui îşi câştigă cu greutate existenţa, dând lecţii de canto A făcut mai târziu socoteala că în primii nouă ani trăiţi la Londra a câştigat din scrisul său exact suma de şase lire, dintre care cinci le-a primit pentru alcătuirea unei reclame medicale, cinci şilingi – pentru nişte versuri parodice comandate, iar restul de cincisprezece şilingi – pentru creaţia propriu-zisă, remunerarea unor articole.

Despre romanele lui de tinereţe, pe care le-a poreclit „romanele din vârsta necoaptă" – „*of my non-age*" –, scriitorul s-a exprimat mai târziu contradictoriu. Se simte în special în ele puţinătatea experienţei de viaţă a tânărului irlandez care, venit de curând din Irlanda rămasă în secolul al XVIII-lea, rătăcea izolat şi timid pe străzile Londrei.

În aceşti ani se formează neconformistul Shaw. Contribuiseră la aceasta şi straturile mai vechi ale experienţei lui, copilăria în Irlanda, care-şi cerea din ce în ce mai violent drepturile, izolarea familiei Shaw de buna societate din Dublin, chiar şi anii petrecuţi acolo ca mic slujbaş la agenţia imobiliară Townshend, care îi vor oferi material pentru prima piesă – *Casele văduvului*. În

anii londonezi, protestul s-a alimentat din lectura lui Marx. Cărţile marxiste i-au dat lui Shaw orientarea mai sistematică a criticii şi dragostea pentru socialism, nu însă şi înţelegerea ştiinţifică a căilor de realizare. De aci, cei doi termeni ai aprecierii pe care, la moartea lui, a făcut-o marxistul englez R. Palm Dutt: „A iubit socialismul. A lucrat pentru socialism. S-a ostenit pentru socialism. Şi-a consacrat cele mai bune forţe ale sale propagandei neobosite pentru socialism...” Pe de altă parte, „toate contradicţiile din lume pot fi găsite ciocnindu-se în oceanul scrisului său”[2]. De aici rezultă în piesele lui deosebirea între ceea ce neagă şi ceea ce afirmă – între eficacitatea criticii şi inconsistenţa contradictorie a unor construcţii vitaliste în care se regăsesc ecouri din Samuel Butler, Spencer, Nietzsche, Bergson. De asemenea, contrastul între semnificaţia – ca toate contradicţiile – unitară şi foarte ascuţită a pieselor şi prefeţele în care afirmaţia îndrăzneaţă şi profundă se învecinează cu cea arbitrară.

Contrastul dintre convingerea că viitorul aparţine socialismului şi influenţele eterogene pe care le-a suferit nu l-a făcut pe Shaw să-şi exileze socialismul într-un compartiment izolat al conştiinţei, de unde să fie scos doar la zile mari. Nimeni n-a fost mai departe de tipul „socialistului

2 Prefaţă la Profesztmea iui C as hei Byron, Constabic, lYondra. 1925.

de salon” care se recomandă ca atare, dar se manifestă practic ca un burghez deplin. Shaw a intrat de timpuriu în arenă, într-o prefaţă de mai târziu V» cerea pentru sine „căruţa şi trompeta”. Opera se va resimţi puternic de tonul apăsat, uneori voit zgomotos. Se va resimţi în special în tendinţa de a completa, de a explica, de a convinge care l-a făcut să scrie, pentru piesele şi celelalte volume ale sale, mii de pagini de prefeţe. Piesele, ca şi prefeţele devin pentru Shaw tribune. În tinereţe, el a luat mereu cuvântul la întruniri şi a participat la dezbateri publice.

În această perioadă, Shaw caută calea spre socialism în mişcarea reformistă a fabianilor. Socialismul fabian, în fruntea căruia s-au aflat soţii Sidney şi Beatrice Webb, îşi adoptase numele de la romanul *Fabius Cunctator* (şovăitorul) şi preconiza „inevitabilitatea progreselor treptate”. După formularea plastică a lui Shaw, „lucrurile trebuie astfel cumpănite în timp, încât să-ţi duci calul la adăpat tocmai când i-e sete, nu înainte, când ar refuza să bea chiar dacă l-ai sili, ar da cu copitele în tine şi ar fugi, şi nici prea târziu, când ar putea să moară de sete”.

Insistând în special asupra ideii prudenţei şi a necesităţii unor condiţii foarte coapte, fabianismul devenea cu adevărat forma cea mai şovăitoare, mai timidă a reformismului.

Engels, care în 1893 a făcut fabianismului o caracterizare foarte severă, a subliniat onestitatea

paradoxalului beletrist Shaw, i-a elogiat talentul literar, dar i-a contestat perspicacitatea de economist şi de om politic.

În 1930, reeditând *Eseurile Jabiene*, Shaw tăcea într-o postfaţă consideraţii destul de sceptice. Observa că, după mai bine de jumătate de secol, conducătorii socialismului fabian pătrunseseră în guvern. „Un socialist fabian e prim-ministru al Marii Britanii. Doi dintre eseiştii noştri sunt în Camera Lorzilor, unul e ministru, celălalt – fost ministrul”. Dar deşi constata cu satisfacţie pătrunderea fabianismului, Shaw era prea lucid ca să nu observe că rezultatele se dovedeau dezamăgitoare că în Anglia din 1930, condusă de un prim-ministru fabian, bântuiau cu maximum de violenţă şomajul şi criza. Teoria adăpării la timp a Calului se dovedise ineficace.

N-a trebuit să treacă o jumătate de secol pentru ca Shaw să-şi pună aceste întrebări; Luciditatea critică îl duce încă de la începutul creaţiei la observaţii şi comentarii care inundă potolitele ţărmuri fabiene. Printre contradicţiile pe care le-a remarcat Palm Dutt este şi cea dintre „revoltatul şi reformistul, dintre fabianul şi omul care dispreţuieşte fabianismul”. Contradicţia e acută încă de la *Piesele neplăcute*.

În artă, câmpul de acţiune al lui Shaw este în acest timp critica. O frază de-a lui Shaw citată de Frank Harris e elocventă pentru concepţia lui despre gazetărie: „Vreau un director de gazetă

căruia să-i placă să iasă puţin din rânduri, să-şi scuture steagul şi să strige în toiul primejdiei. N-am ce face cu oamenii care nu cutează să intre în bătaia tunurilor…” Acest climat favorabil criticii îndrăzneţe l-a aflat la *Saturday Review*, întemeiată de Frank Harris. Acolo a publicat vreme de câţiva ani cronici teatrale.

În teatru, cronica a fost un şi mai violent câmp de luptă. În cronicile lui, Shaw se străduia să cureţe teatrul, pe care-l considera „tot atât de important ca şi biserica în evul mediu”, de invazia înăbuşitoare a repertoriului comercial fie prin traduceri (Scribe, Sardou), fie prin piese originale, ca cele ale lui Pinero.

Shaw la *Eseuri fabiene*, George Allen, Londra, 1950.

Ostil convenţionalului romanţios care în teatru, ea şi în restul artei reprezenta pentru burghezia victoriană o pavăză împotriva realităţii, Shaw propune modelul piesei cu problematică socială a lui Ibsen. Dramele tai Ibsen, Shaw le cunoştea de mai multă vreme, din spectacolele de amatori. Asistase la o reprezentaţie cu *Casa de păpuşi*, la care jucase fiica lui Marx, Efeaitor. Dar, după 1890, Ibsen a început a fi mai des reprezentat în Anglia şi a găsit în cronicarul dramatic de la *Saturday Review* un paladin energic.

În aceşti ani, criticul de artă Shaw începe să se transforme în dramaturg.

Încă din 1885, William Archer îi propusese să scrie împreună o piesă. În intenţia lui Archer, intriga şi procedeele urmau să se inspire din Scribe. Archer se gândise la o piesă de succes cert. Shaw a transformat totul, introducând în *Casele văduvului* pe proprietarii îmbogăţiţi din exploatarea oribilelor case de raport, ce începeau să infesteze Londra. După două acte, Archer, nedumerit, şi-a abandonat partenerul, şi Shaw, în 1892, a refăcut şi sfârşit singur piesa, care a fost reprezentată în acelaşi an de o companie de avangardă: Teatrul independent. Reprezentaţia a provocat scandal. „Dintr-odată – scrie Shaw – am fost înfierat ca dramaturg. Premiera a fost destui de vie: socialiştii şi partizanii Teatrului independent m-au aclamat din principiu; spectatorii obişnuiţi ai premierelor m-au huiduit cu frenezie din acelaşi motiv. Eu, fiind ceea ce în mod nepoliticos se numeşte un orator al mulţimii, am ţinut o cuvântare în faţa cortinei”.

E începutul unui conflict ce a durat destul de mult şi în care au intervenit şi cenzura, şi fluierăturile, şi indignările retorice din presă. Spectatorul de premieră era jignit de teatrul lui Shaw – şi în prejudecăţile lui social-politice, şi în cele artistice. Piesele cu adevăruri brutale şi cu acţiune puţină contraziceau concepţia despre teatru a spectatorului venit să se amuze. Nu mai puţin supărător trebuia să i se pară felul cum, pe toate căile, piesele lui Shaw se nutreau din

actualitate. E consecinţa unei concepţii despre artă, rostită răspicat. „Un autor dramatic care, trăind într-o lume ca aceasta, e nevoit să-şi caute în cărţi ideile şi inspiraţia trebuie să fie orb şi surd. Mulţi dramaturgi chiar şi sunt”, adaugă Shaw. Ideea revine sub diverse forme. Puţinor scriitori le-a fost mai limpede raportul dintre teatru şi tribună.

Cu excepţia reprezentaţiilor de la Teatrul independent cu *Casele văduvului* „primele piese care aveau să apară în volum sub titlul comun de „piese neplăcute” n-au putut fi reprezentate. *Seducătorul*, scrisă în 1893, depăşea posibilităţile tehnice ale Teatrului independent. *Profesiunea doamnei Warren* a fost interzisă de cenzură.

Shaw scrie atunci patru „piese plăcute”. Distincţia e ironică. Pare puţin probabil ca spectatorul de premieră să fi gustat *Armele şi omul*, care dizolva mitul militarului romantic; *Omul destinului*, în care figurile de seamă ale istoriei începeau a fi prezentate fără soclu, ori chiar *Candida*, dezminţire ironică a mitului superiorităţii masculine.

Notorietatea de dramaturg, Skaw o dobândeşte treptat, cu destulă greutate. Au contribuit, fără îndoială, şi câţiva mari actori – Ellen Terry, Forbes Robertson, creatorul rolului lui Cezar în *Cezar şi Cleopatra*, Crenville Barker.

Shaw începuse în 1913 o piesă în care prin simboluri dramatice şi prin atmosfera, inspirată –

după spusele lui – din Cehov, se percepeau ecourile Europei din preajma războiului mondial. Piesa *Casa inimilor sfărâmate* a fost încheiată abia în 1919.

Anii războiului au scos la iveală barierele gândirii lui politice din acea vreme. Shaw nu s-a ferit să-şi spună cu vântul. A publicat îndată *Bunul-simţ cu privire la război*, dar cuvântul i-a fost lipsit de claritate Ei vorbeşte de „un remediu eroic ca amândouă armatele să-şi împuşte ofiţerii, să se ducă acasă, să-şi strângă recolta în sate şi să facă revoluţia în oraşe”, dar consideră utopic acest remediu eroic.

După război, atitudinea lui Shaw faţă de revoluţie şi de statul sovietic a fost, până la călătoria în U.R.S.S. din 1931, contradictorie. Antisovietismul nu l-a putut însă recruta niciodată. S-a arătat de la început sprijinitorul unora dintre publicaţiile revoluţionare. *Revista lunară a muncii* s-a mândrit a-l avea drept colaborator. În 1921 publică în această revistă un articol în care, deşi cu paranteze confuze, susţine ideea dictaturii proletariatului. Pe alocuri însă, cum se întâmplă în *Ghidul femeii inteligente cu privire la socialism* (1928), atitudinea fabiană domină, chiar în aprecierea stărilor de lucruri din Uniunea Sovietică.

După primul război mondial, faima dramaturgului capătă proporţiile mondiale cunoscute şi începe să se creeze faimoasa figură a

lui G.B.S. Primeşte premiul Nobel în 1925. Adeziunea publicului la teatrul lui e atât de totală încât i se reprezintă cu succes chiar piesele care prin dimensiuni sau ariditate păreau de nejucat. Astfel s-a întâmplat cu *Înapoi la Matusalem*. Şi mai entuziast a fost primită o evocare istorică mai precis localizată, *Sfânta Ioana* (1927).

În 1931, Shaw pleacă în Uniunea Sovietică, dorind, după cum a spus într-un interviu, să-şi sărbătorească acolo aniversarea celor şaptezeci şi cinci de ani. S-a născut atunci o afecţiune pentru statul sovietic, ce nu s-a dezminţit niciodată în timpul celor aproape două decenii pe care le-a mai trăit Shaw. Călătoria în U.R.S.S., în momentul când primul cincinal era pe cale să fie înfăptuit înainte de termen, l-a convins că socialismul a devenit o realitate. Repetă lucrul acesta, oferă ca model realizările sovietice, folosind orice prilej, creând prilejurile. Într-o scrisoare „către poporul sovietic" îşi exprima certitudinea în reuşita construcţiei. În prefaţa la *Prea adevărat ca să fie bun*, vorbeşte de „surprinzătorul centru cultural" care a devenit Armata Roşie. Toate luările lui de atitudine au la bază acelaşi sentiment: „Dacă lumea merge mai departe pe vechea ei cărare, o voi părăsi îndurerat".

În 1943 îşi pierde soţia, alături de care păşise aproape jumătate de secol. Şi puterile începeau să sece în acest organism de o vitalitate excepţională. Continua totuşi să scrie şi piese, şi

prefeţe. „Trimit aceasta la tipar cu puţine zile înainte de a împlini nouăzeci şi doi de ani. I<a o astfel de vârstă ar trebui să mă scuz că am comis altă piesă sau că mai public, oricum. Abia de mă mai pot plimba prin grădină fără să mă poticnesc de câteva ori, şi pare cu totul nechibzuit ca un om care nu poate face un lucru atât de simplu să mai practice meşteşugul lui Shakespeare... Ei bine, sunt de acord cu toate astea, totuşi nu pot să-mi ţin gura, nici condeiul. Cât trăiesc, trebuie să scriu...”[3]

Prin ultima lui piesă, *Fabule exagerate* – care e de fapt mai curând un şir de apologuri dramatice –, trec ameninţătoare umbrele vremii: spaima războiului atomic, chimiştii care, la câţiva ani după încheierea păcii, caută gaze toxice mai grele decât aerul.

Shaw s-a stins la 2 noiembrie 1950. Începuse o nouă piesă: *Doamna n-ar vrea*... despre care, cu câteva zile înaintea morţii, spunea, bravând ca şi Heine neantul cu o glumă: „Trebuie s-o numim o altă simfonie neterminată”.

ICONOCLASTUL

În cei zece – cincisprezece ani de după 1876, data când irlandezul de douăzeci de ani a descoperit Anglia, o burghezie trufaşă,

3 Prefaţa la Miliarde elastice.

Prefaţa la ciclul înapoi la Matusalem, Tauchnitz, 1922.
— B Shaw — Teatru

expansionistă începuse să-şi clameze drepturile la supremaţia mondială. Contradicţiile progresive erau acoperite cu larga mantie imperială. Chiar în acel an, în 1876, regina Victoria fusese proclamată împărăteasă a Indiilor. Începeau să se perceapă sunetele „jingoismului”, ale tonului agresiv imperialist, prevestind conflictele africane, războiul cu burii, toată avida căutare de pieţe coloniale care avea să pună Anglia în conflict cu celelalte state imperialiste şi pe care Kipling a încercat s-o înnobileze şi s-o prezinte drept „povara civilizatoare a omului alb”.

În interior se făcea simţită creşterea accelerată în proporţii şi complexitate a întreprinderilor şi creşterea corespunzătoare a profiturilor, de care beneficiază şi lorzii, şi proaspeţii îmbogăţiţi. În acelaşi ritm sporeşte pauperizarea, sporesc şomerii, care vor veni să primească supa gratuită împărţită de Armata Salvării. La patruzeci de ani, concurenţa şi şomajul fac dintr-un muncitor ca Peter Shirley din *Maiorul Barbara* o epavă inutilizabilă. Ca o vegetaţie pestilenţială, se înmulţesc „slums”-urile – casele de raport pentru sărăcime –, care constituie sursa principală a veniturilor domnului Sartorius, ca şi ale unui gentleman cu efemere impulsuri generoase ca Harry Trench (*Casele văduvului*).

Dar „slums”-urile sau casele de toleranţă ale diverselor doamne Warren pătrund foarte greu în

literatură. Prescripţiile şi tabuurile morale ale burgheziei victoriene sunt foarte stricte. Mentalitatea puritană se adapă, ca din două mari întinderi de apă stătută, din rigorismul şi ipocrizia puritană şi din filistinismul burghez. Pe de o parte se încearcă înăbuşirea gândirii libere, a cuvântului critic, şi „cantul”, sistemul de prejudecăţi şi prohibiţii, funcţionează din plin. De teama fulgerelor puritane, ateii se transformă în agnostici. Limbajul verde al secolului al XVIII-lea a devenit inadmisibil. Pentru morala puritană, relaţiile dintre sexe se reduc la caste săruturi prenupţiale. Eroii tipic victorieni sunt eterici, ca nişte ectoplasme. Pe de altă parte, concepţia conformistă a înţelegerii sociale şi a bunului patron se manifestă într-un optimism de paradă, într-un soi de romantism meschin.

Cu excepţia vreunui poet laureat ca Tennyson, rămân adepţi credincioşi ai mentalităţii victoriene numai obscurii, astăzi perfect uitaţi. În perioada dintre 1840 şi 1900, care cuprinde unele dintre numele de căpetenie ale prozei engleze, toate operele însemnate sparg cadrele victoriene, şi cele mai multe dintre ele li se împotrivesc făţiş. Nici pasiunea feroce a Emilyei Brontë, nici sarcasmul cu care Thackeray trece în revistă bâlciul social din vremea lui sau din trecut, nici libertatea de gândire a lui George Eliott nu se potrivesc cu canoanele victoriene, după cum distonează cu ele şi poezia lui Robert Browning.

De fapt, întregul realism critic englez din secolul al XIX-lea acumulează proteste şi, în afară de tabuurile sexuale, mai respectate, nu există prohibiţie sau instituţie victoriană care să nu fi suferit lovituri directe. În opera lui Dickens sau a doamnei Gaskell, ele devin mai dure, sub influenţa evidentă a mişcării chartiste, prima acţiune largă pe care o cunoaşte istoria luptelor muncitoreşti.

În mare, deci, predecesorii lui Shaw în ofensiva antivictoriană sunt numeroşi. Mai aproape de el, socotit de însuşi Shaw drept un maestru al literaturii engleze din ultimul pătrar al veacului, este Samuel Butler. Cu acesta, Shaw are comun nu numai obiectul satiric – detestata mentalitate victoriană –, ci şi perspectiva şi unealta: paradoxul. Shaw îşi va aminti de procesele din Erewhon când îl va pune pe Undershaft din *Maiorul Barbara* să demonstreze că în capitalism sărăcia e o gravă vină.

Pregătită de literatura unui secol, acţiunea critică a lui Shaw se distinge totuşi prin amploare şi vehemenţă. Amploarea nu se referă numai la suprafaţa pe care o înfăţişează. După cum am văzut, imensa construcţie epică a lui Dickens a pus în discuţie principalele aspecte ale vieţii sociale. Dar cu Shaw se iveşte în literatura engleză prima imagine critică aparţinând unui mare scriitor socialist. Lectura lui Marx nu l-a putut împiedica pe Shaw să rătăcească prin fundăturile fabiane, nici să alunece spre mistica

forţei vitale şi a supraomului. Dar l-a ajutat să înţeleagă altfel decât înaintaşii lui mecanismul societăţii care-l revoltă.

Comedia lui Shaw aparţine unui scriitor socialist prin critica de sistem şi de asemenea prin caracterul ei direct, prin modul în care clamează, accentuează, insistă. Piesele sunt ferite de didacticismul care supără uneori în prefeţe, şi limbajul rămâne, cu rare excepţii, al dramaturgului care ştie să-şi spună părerea, făcând să se ciocnească personaje şi mentalităţi deosebite.

Pentru a sfărâma soclurile pe care prejudecăţile curente aşezau instituţiile respectabile, Shaw a trebuit să se războiască toată viaţa cu optica idilică. Antiromantismul lui Shaw nu e o atitudine exclusiv literară ori temperamentală. Desigur că inteligenţa lucidă a lui Shaw îl făcea să privească cu neîncredere vagabondările în afara realităţii. Dar antiromantismul lui e în primul rând aversiune faţă de diversele mijloace de evitare sau de travestire rozâ a realităţii, deci antipseudoromantism.

Din primele piese, perspectiva infantil-romantică se înfruntă cu cea critică. Revine mereu opoziţia dintre două tipuri de personaje. Vivie, fiica doamnei Warren, primul personaj specific shawian, împinge spiritul pozitiv şi aversiunea faţă de jocul fanteziei până la uscăciune. Vivie nu

constituie de loc idealul feminin al lui Shaw. Pe acesta îl vom afla în Candida sau în Lady Cecily din *Conversiunea căpitanului Brassbound*. Dar Vivie e un reprezentant al viziunii adulte, pe care Shaw o preconizează de la început, şi concepţia ei pozitivă înspăimântă infantilismul romanţios al lui Praed. Opoziţia se reîntâlneşte mai netă în diverse alte piese. În *Om şi supraom*, suspinele lui Octavius, poetul sensibil care o adoră în genunchi, trezesc zâmbetul binevoitor şi puţin ironic al Annei Whitefield. Ba îl urmăreşte stăruitor, şi până la urmă îl capturează pe John Tanner, care nu se lasă nicio clipă înşelat de strategia ei feminină şi cedează fără iluzii.

Din această perspectivă antiromantică a deschis Shaw, de la prima lui piesă, procesul pe care cu alte mijloace îl dezbătuse în articole sau cuvântări. Indignarea colaboratorului său iniţial – William Archer – era, din punctul acestuia de vedere, explicabilă. În locul piesei de succes, *Casele văduvului* începea punerea sub acuzare a unui sistem social.

În ţesătura ei, *Casele văduvului* păstrează în oarecare măsură caracterul unei demonstraţii. O a treia „piesă neplăcută” pune aceeaşi problemă, făcând să se ciocnească două personaje plăsmuite cu altă vigoare.

Despre *Profesiunea doamnei Warren* se vorbeşte în genere ca despre o piesă care afirmă cu un curaj brutal adevăruri cu privire la

prostituţie. Acesta e desigur aspectul care a izbit în primul rând pe contemporani, care a provocat şi interdicţia cenzurii, şi scandalul. Este cert că, în asexuata atmosferă literară victoriană, o scriere în care unul dintre personaje este patroană de case de toleranţă şi încearcă să-şi justifice profesia a avut un efect exploziv. Dar nu se remarcă îndeajuns nodul piesei – raporturile dintre Vivie Warren şi mama ei. Prostituţia e o plagă a capitalismului, şi principala justificare de care se prevalează proxeneta Warren este că pensionarele ei se bucură de condiţii mai bune decât muncitoarele industriale, pândite de foame şi tuberculoză.

Profesiunea doamnei Warren este un fel de reluare a *Casei de păpuşi*. Campionul ibsenismului şi-a plăsmuit o Noră proprie. Vivie e un personaj specific shawian prin onestitatea şi curajul gândirii, prin patosul adevărului şi nevoia de a-l traduce în acţiune. Recâştigându-şi demnitatea, Vivie porneşte singură înainte. Soluţia ibseniană a piesei e în acord cu convingerile lui Shaw cu privire la egalitatea şi independenţa femeii. Dar mai departe drumul izolat al Viviei nu putea duce. Socialistul Shaw nu mai are iluziile individualiste ale lui Ibsen cu privire la eficacitatea acţiunii individuale, nu crede, ca doctorul Stockmann, că „omul care rămâne singur e cel mai puternic om de pe lume”. Drumul izolat al Viviei nu schimbă nimic în societate. De aceea, nu vom mai regăsi

asemenea soluţii în teatrul lui Shaw.

În primele piese, critica sistemului se referă la un capitalism aflat încă în perioada lui preimperialistă de dezvoltare. Casele din care-şi trag veniturile domnul Sartorius sau Lady Roxdale, fabrica de ceruză în care-şi scuipă plămânii surorile lui Kitty Warren ţin de o fază încă manufacturieră a capitalismului.

La distanţă de două-trei decenii. *Maiorul Barbara* (1905) sau *Casa inimilor sfărâmate* (1918) oferă altă imagine, dominată de trusturi, ale căror tentacule cuprind totul. Fabricantul de arme Undershaft e atotputernic. Respectabilul său fiu se simte iritat de zgomotul făcut în jurul numelui Undershaft. „*N-am deschis un ziar, o dată în viaţă, fără să-mi văd numele tipărit*: «*Torpila Undershaft! Mitralierele Undershaft! Tunul greu Undershaft*!...» „Şi mama lui, Lady Britomart, adaugă: „*Nu sunt numai tunurile ci şi împrumuturile de război pe care le aranjează Lazarus, sub pretext că acordă credite pentru cumpărarea de tunuri... Aceşti doi oameni, Andrew Undershaft ai Lazarus, ţin efectiv Europa în* mâinile *lor...*"

Cu un deceniu înaintea lui 1914, cam în aceeaşi perioadă în care Anatole France îşi împărtăşea neliniştea în faţa simptomelor înspăimântătoare pe care le reprezentau militarismul şi înarmarea, Shaw vorbea cu luciditate despre puterea nemărginită a

Undershaftilor. Puterea aceasta domină şi cumpără totul. Undershaft nu mai e nevoit să-şi ascundă izvoarele penibile ale bogăţiei. Comerţul cu moartea, făcut pe scară uriaşă, îi conferă demnitate şi putere, de care el se prevalează foarte cinic.

Tocmai această situaţie nouă schimbă un subiect destul de asemănător cu cel din *Profesiunea doamnei Warren*. Vivie Warren s-a simţit atrasă doar o noapte de postura de învingătoare a vieţii, în care i-a apărut mama ei, şi apoi a părăsit-o definitiv. Barbara va capitula până la urmă, când va descoperi că totul se supune banilor, când se va convinge de atotputernicia lui Undershaft.

2*

Cu excepţia lui Stephen, mărginit de morga şi prejudecăţile lui de casta, Undershaft îşi cucereşte copiii şi ginerii, fascinându-i cu puterea lui nemărginită de stăpân financiar al lumii. Conflictul se da între Undershaft şi Barbara. Aceasta e maior în Armata Salvării, organizaţie filantropică religioasă care îşi propune să reformeze lumea distribuind supă, rugăciuni şi imnuri executate la fanfară. Shaw nu înfăţişează caricatural Armata Salvării, şi cu privire la personaje ca Barbara sau ca gingaşa Jenny ironia lui se colorează cu simpatie. Bar dă cuvântul faptelor. Armata Salvării, ca şi orice altă biserică, depinde de Undershaft şi de fapt îi serveşte. Ca să

existe, Armata Salvării are nevoie de banii lui Sir Hor ace Bodger, fabricantul de whisky, şi de ai lui Undershaft, fabricantul de arme. Iar Undershaft ştie că, în acest schimb, primeşte contravaloarea banilor. Convorbirea lui cu Cusius, logodnicul Barbarei, cuprinde câteva dintre cele mai dure şi mai îndrăzneţe adevăruri ce s-au scris în literatura acestui secol. Paradoxele acoperă rapacitatea şi setea de putere a fabricantului de muniţii. Dar până la urmă semnificaţia e clară. Cu toată capitularea Barbarei şi a lui Cusins, condamnarea sistemului e limpede, în *Casa inimilor sfărâmate*, scrisă după un deceniu, căpitanul de industrie apare fără vervă şi fără farmec. Mangan după caracterizarea lipsită de indulgenţă pe care i-o face Hesione Husheye, e o simplă brută. Mai mult: Mangan nu mai are nimic de-a face cu însuşi procesul de producţie; el nu ştie şi nu creează nimic. Acest personaj meschin şi plângăreţ, acest mare financiar care-şi dovedeşte de-a lungul celor trei acte vidul şi inutilitatea, e menit să sublinieze o trăsătură caracteristică pe care Shaw a ştiut s-o descifreze: parazitismul accentuat în imperialism. După cum recunoaşte Mazzini, care-l priveşte totuşi cu bunăvoinţă, Mangan *„nu are habar de nimic din ceea ce priveşte industria*. *Nici nu se apropie de muncitori*: *n-ar şti cum să se poarte cu ei*, *se teme de* ei – Mangan financiarul, căpitanul de industrie, e un inutil social, la fel de inutil ca şi spărgătorul pe care-l surprind oaspeţii din *Casa*

inimilor sfărâmate. Piesa aceasta, scrisă în anii războiului, se încheie eu o explozie în care pier Mangan şi spărgătorul, „cei doi spărgători”, „cei doi oameni de afaceri practici”, cum se exprimă, pe rând, două personaje. Nu e, desigur, o soluţie. Izbucnirile anarhiste nu l-au ispitit pe Shaw. Dar e o atitudine şi o speranţă în primenirea socială.

Nici societatea înfăţişată, nici prejudecăţile cu care s-a duelat Shaw în aceste piese nu mai sunt cele exclusiv victoriene. Inteligenţa lui Shaw a fost prea flexibilă, şi puterea lui de observaţie – prea mare ca să îngăduie închistările.

Începe să fie condamnat colonialismul. Indirect, această condamnare se simte în atmosfera apăsătoare din unele piese, cum este primul act din *Nevinovatul din insulele necunoscute*, sau cum sunt câteva replici din *Prea adevărat ca să fie bun*. Mult mai clar rosteşte această condamnare negresa pornită în căutarea lui Dumnezeu. În peregrinările – ei; negresa – un Candide măi puţin blând şi mai puţin naiv decât personajul voltairian – ripostează unui domn alb care, cu un aer indignat, îi reaminteşte că *„puştile noastre v-au salvat de leul ce vă mânca şi de elefantul ce vă strivea”* s *„Da, dar ne-a fi dat în schimb pe mâinile conducătorului de sclavi, care ne bate, şi ale bossului, care ne striveşte. Leul şi elefantul împărţeau pământul cu noi. Când ne sfâşiau şi ne călcau în picioare trupurile, ne cruţau sufletele. Când se săturau nu mai cereau*

altceva. *Dar vouă nimic nu vă poate potoli lăcomia* în cronica timpului pe care o compun piesele lui Shaw se face progresiv simţit impasul lumii capitaliste. Astfel, *Casa inimilor sfărâmate*, piesă, după însăşi caracterizarea lui Shaw, cehoviană, reflectă frământările lumii prin atmosferă, prin ecouri psihologice, prin detalii simbolice. Personajele se zbat, caută fără energie un drum nevăzut, cu un acut sentiment al inutilităţii lor, care-l face pe Hector Hushabye, seducătorul din vocaţie, să declare: *„... Suntem fără noimă. Suntem inutili, periculoşi, şi ar trebui să fim nimiciţi*. *

Tragicul neputinţei se iveşte totuşi rar la Shaw, fiind incompatibil cu inteligenţa lui agresiv activă, ce nu poate accepta fundăturile, fatalităţile. În piesele de până în 1931,» căutarea, fără a fi în mod obligatoriu însoţită de dezorientare, duce până la urmă la afirmaţia implicită: *„Aşa nu se poate continua”*. Ar fi exagerat să spunem că în piesele scrise după călătoria în Uniunea Sovietică ciocnirea personajelor şi ideilor lasă să se zărească vreun drum bine conturat. Dar în aceste piese: *Prea adevărat ca să fie bun*, *Pe stânci*, *Geneva*, sentimentului că o schimbare e indispensabilă i se adaugă şi consemnarea existenţei unei alte societăţi, organizată raţional şi ferită de haosul capitalist, şi a unui alt tip de om, în *Prea adevărat că să fie bun*, printre detaliile care au stârnit

indignarea comentatorilor, îngroziţi de stafia comunismului, este şi cel din final. Pentru a evada dintr-o lume haotică, mai toţi cer viză pentru statul pe care Shaw îl desemnează cu nişte iniţiale transparente: U.F.S.S. (*The Union of Federated Sensibile Societies* – Uniunea societăţilor raţionale federate). Dar cel care primeşte viza e numai colonelul Tallboys, pictor amator, căci singura instituţie engleză pe care U.F.S.S.-ul o acceptă este şcoala de acuarelişti a Angliei.

Activitatea lui iconoclastă nu seamănă cu cea a copilului care, dând cu praştia la întâmplare, sparge ici-colo câte un bust venerabil. E mai curând un război dus sistematic împotriva unor instituţii legate între ele. Am vorbit de dominanta antiromantică. Dar nu trebuie să uităm că printre cei ce susţin necesitatea unui asemenea romantism, care să fardeze viaţa, se află şi Mangan, financiarul din *Casa inimilor sfărâmate*. Mangan e profund indignat de felul cum în casa Shotover se rostesc fără jenă adevărurile cele mai crude: „V*ă spun că nu mai pot suporta. De câte ori cineva deschide gura mi se face frică* (îşi acoperă faţa ca şi cum ar vrea să se apere de un proiectil) *de ce o să urmeze. Cum putem avea vreun respect de noi înşine, dacă nu ne purtăm ca şi cum am fi mai buni decât suntem cu adevărat*?” Shaw îşi dădea seama prea bine că Manganii au neapărată nevoie de falşi idoli, de prejudecăţi şi de minciuni convenţionale.

Chiar de la prima piesă, Shaw şi-a spus părerea despre caracterul de afacere comercială al căsătoriei burgheze. *Seducătorul*, a doua „piesă neplăcută”, promovează prin personajul Charteris o morală erotică francă, raţională» tot atât de departe de pasiunea gălăgioasă a Iuliei Craven, cât şi de convenţionalismul strâmt al tatălui acesteia, colonelul Craven.

Cu aceeaşi luciditate, critica a împrăştiat mitul respectabilităţii, urmărit peste tot, în relaţiile mondene sau în cele de familie.

Ramsden, gentlemanul demn şi în vârstă din *Om şi supraom*, nu poate trăi decât într-o atmosferă de ipocrizie respectabilă. Deşi pe ascuns obişnuieşte să supeze cu diverse domnişoare, pe femeile din lumea lui le tratează ca pe nişte aeriene făpturi victoriene, iar în Ann Whitefield vede modelul tuturor virtuţilor feminine şi domestice. Capacitatea lui Ramsden de a se înşela pe sine şi pe alţii e nelimitată şi nu se poate compara decât cu cea a romanticului şi îndrăgostitului Octavius. De aceea, lui Ramsden îi e de nesuferit apropierea lui Tanner, adeptul adevărului crud, în această ofensivă împotriva respectabilităţii se integrează şi ideea din *Pygmalion*. Hipersensibilitatea, procesele de conştiinţă sunt produsele unei anumite educaţii şi ale unui anumit mediu. Ble se pot învăţa, aşa cum se poate învăţa pronunţarea corectă şi limbajul gramatical. Nou Pygmalion, lingvistul Henry

Higgins o transformă astfel de nerecunoscut pe florăreasa Liza.

În genere, atitudinea exclusiv critică, de pur iconoclast se întâlneşte rar. Critica presupune un sistem de referinţe, o poziţie de pe care e făcută; negaţia presupune afirmaţie. Lucrul acesta e cu atât mai valabil pentru Shaw. E aci una din deosebirile esenţiale dintre dramaturgul englez şi o personalitate contemporană, din multe puncte de vedere înrudită cu el, cum a fost France. Pentru Shaw e de neconceput atitudinea lui France, care, până aproape de şaizeci de ani, până după afacerea Dreyfus, s-a păstrat într-un scepticism surâzător, mărginindu-se mai ales să desprindă relativitatea şi şubrezenia instituţiilor, credinţelor şi legilor umane. Întreaga concepţie de viaţă lui Shaw, datorită formaţiei şi experienţei dramaturgului, se deosebeşte tot atât de puternic de France cât se deosebea gustul celui dintâi pentru dezbaterea în for de rezerva bibliofilului înamorat de infolii. Shaw, autorul de lungi prefeţe, a simţit permanent nevoia de a-şi încadra şi sprijini critica pe un sistem de afirmaţii, pe care a căutat să-l închege de la începutul creaţiei.

În ce măsură a reuşit? Hiatusul între critica atât de precis ţintită şi inconsistenţa sistemului biologico-mistic pe care Shaw a început să-l construiască la începutul acestui secol constituie principala contradicţie a unei opere destul de bogate în contradicţii. De aici provin şi forţa, şi

slăbiciunea uneia dintre piesele de căpetenie ale lui Shaw, *Om şi supraom* (1901 – 1903).

Potrivit cu tehnica shawiană, rolurile sunt intervertite. Din seducător. Don Juan devine sedus, din urmăritor – urmărit Don Juan, în sensul filosofic şi în optica lui Shaw, este un nonconformist, înfrânt în lupta sexelor. Precum se vede, legătura cu faimosul personaj din literatură şi muzică e cu totul vagă. Atât de vagă, încât Shaw a simţit nevoia s-o strângă prin câteva mijloace mai mult formale. A parodiat numele şi trăsăturile personajelor legendare. Juan Teaorio a devenit John Tanner, Donna Anna – Ann Whitefield, Ottavio – Octavius. Comandorul, tatăl Annei, e acum Ramsden, tutorele ei. Iar Jueporeilo, însoţitorul bufon, apare sub înfăţişarea şoferului Straker, pe care Shaw declară că l-a împrumutat de la valeţii înţelepţi din teatrul englez.

Pe de altă parte, Shaw a intercalat în actul al treilea un vis al lui Tanner, în care reapar personajele înseşi ale legendei. Dar cu toată asemănarea de nume şi cu tot intermediul de excepţională virtuozitate dramatică şi intelectuală, John Tanner e mult mai înrudit cu ceilalţi nonconformişti ai lui Shaw, cu Vivie Warren sau cu Charteris decât cu legendarul lui omonim. Aluziile la legendă au devenit un pretext pentru Un elogiu dramatic al forţei vitale.

Piesa aceasta, care concentrează în grad înalt însuşirea lui Shaw de a încorpora ideile în tipuri

puse în contrast, exprimă în însăşi structura ei contradicţia gândirii lui Shaw. Există în ea intenţii suprapuse, uneori chiar divergente. *Om şi supraom* este una dintre imaginile satirice în care regăsim şi optica antiromantică, şi critica filistinismului, şi tehnica paradoxului. Tanner e autorul unui „manual al revoluţionarului”, de fapt o colecţie de adevăruri critice fără prea mare claritate social-politică. În contrast cu acest personaj, care spune lucrurilor pe nume, sunt luminate mai puternic filistinismul lui Ramsden, autoiluzionarea lui Octavius şi tactica minciunilor folosită de Ann. Dar mistica forţei vitale se suprapune acestor personaje şi tinde să le transforme în abstracţii. Existenţa celor două tendinţe divergente – critică şi mistică – se simte în structura personajelor şi în relaţiile dintre ele. Intervertirea mitului lui Don Juan are o semnificaţie critică destul de clară. În condiţiile vieţii contemporane, Ann Whitefield îl cucereşte pe Tanner, folosind toate mijloacele pe care i le pun la dispoziţie ipocrizia şi prejudecăţile. Sub acest aspect, Ann şi ipocrizia ei sunt un produs.

Dar văzută prin optica forţei vitale, Ann nu mai este tipul istoriceşte limitat al unei anumite femei căreia ipocrizia şi minciuna îi sunt infiltrate de morala clasei ei, ci devine un principiu al feminităţii. Minciuna şi micile abilităţi ajung forma specifică prin care femeia îşi îndeplineşte sarcinile puse de evoluţia creatoare.

Separarea şi – pe parcurs – divergenţa dintre luciditatea critică şi teoria forţei vitale se reîntâlnesc şi în altele dintre operele considerate de însuşi Shaw drept cheile gândirii sale. Analiza şi faptele sunt înlocuite cu tonul mistic, personajele devin corifei ai forţei vitale. Asemenea accente se simt îndeosebi în cele cinci piese care alcătuiesc construcţia dramatică din *înapoi la Matusalem*.

Astfel, lipsa de aderenţă la o forţă sociala organizată l-a împiedicat pe Shaw să afle legătura dintre critica foarte acerbă a capitalismului şi năzuinţa spre societatea socialistă. Căile de acces de la una la alta i-au fost şi teoretic, şi practic acoperite. În această privinţă, materialismul dialectic a fost pentru el doar o posibilitate, o influenţă, printre atâtea altele. Mai puternic şi-a exercitat influenţa amestecul destul de neclar de evoluţionism cu câteva sisteme voluntariste. Având iluzia că duce mai departe evoluţionismul, el a încercat să-i creeze o religie cu ecouri din Bergson şi – totuşi mai puţin decât s-ar părea – din Schopenhauer şi Nietzsche.

Contradicţia existentă între mistica forţei vitale şi viziunea critică, raţională şi ştiinţifică nu înseamnă că ele au coexistat în gândirea lui Shaw fără raporturi reciproce. Asemenea alăturări sunt posibile doar la un nivel scăzut de inteligenţă şi cultură. Ia Shaw există influenţe şi limitări reciproce. Critica e uneori zăgăzuită şi introdusă

în cadrele concepţiei vitaliste. Şi în cele mai patetice momente de proclamare a evoluţiei creatoare, umorul nu-şi pierde drepturile.

Shaw n-a fost un contemplativ... În acţiune se verifică adevăratul caracter al personajelor, se leapădă măştile împrumutate. În proba faptelor, cele două principale personaje masculine din *Ucenicul Diavolului* îşi schimbă rolurile, pastorul Anderson se dovedeşte omul de acţiune, conducătorul revoluţionar, iar Bick Budgeon, cinicul „ucenic al Diavolului”, arată capacitate de dezinteresare şi sacrificiu.

La Shaw, „forţa vitală” şi „supraomul” sunt şi aspectele unei permanente încrederi în progres, ale unui optimism biologic şi istoric. Supraomul său se deosebeşte esenţial de cel al lui Nietzsche. Nu e, ca în concepţia acestuia, un uriaş înconjurat de pigmei şi afirmându-se împotriva lor. Toate piesele lui Shaw care pun în scenă personalităţi istorice se străduiesc să le dizolve mitul şi să le împrăştie nimbul. În aceste piese, Shaw i-a înfăţişat pe „supraoamenii” istoriei ca oameni. Şi dacă în gândirea lui exista contradicţii, nu există incoerenţă. El nu i-a alungat pe supraoameni din trecut ca să-i proiecteze în viitor. „Supraomul” lui e omul pe care evoluţia îl desăvârşeşte treptat» omul raţionai, stăpân pe sine şi pe natură, eliberat de idoli.

Critica şi afirmarea, Skaw le-a împărtăşit publicului cu mijloacele dramaturgului.

Deşi a fost acceptat cu greutate, deşi însuşi Frank Harris, fostul tovarăş de arme şi monografistul lui Shaw, consideră teatrul acestuia în primul rând „vorbărie" – *r Jalkytalky*" – şi se declară surprins de succesul dobândit, dramatismul teatrului lui Shaw nu mai constituie o problemă. Verificarea prin public e un proces lent, dar care operează până la urmă cu pregnanţă. Cele câteva piese ale lui Shaw care n-au rezistat pe scenă sunt acelea care se reduc într-adevăr la discuţie, înlocuind personajele prin emiţătoare de paradoxe şi butade (*Să ne căsătorim*» Milionara A în restul teatrului său, Shaw a fost unul dintre acei care au contribuit cel mai mult la lărgirea conceptului de dramatic, dovedind că el nu se acoperă cu peripeţia scenică, cu concentrarea de întâmplări convenţional construite.

Shaw a preluat de la Ibsen tipul de piesă impropriu numită de idei. E vorba de dramaturgia pe care însuşi Shaw a caracterizat-o prin seriozitate intelectuală1, piesă care pune direct probleme de diferite ordine.

Shaw s-a amuzat uneori să amestece planurile, să treacă de la prefaţă la piesă şi de la piesă la prefaţă într-un mod care la prima vedere ar putea deruta. *Pygmalion* e încadrată într-o enormă prefaţă şi postfaţă. Însuşi sfârşitul întrerupt al piesei şi narat în postfaţă ar putea lăsa impresia că cele cinci acte sunt doar o demonstraţie dramatică a ideilor expuse anterior. Există şi

situaţia inversă. În câte o prefaţă, obosit de expemerea sistematică, Shaw îşi dialoghează ideile. În prefaţa la *Pe stânci*, pornind de ia *Evanghelia lui Ioan*, intercalează o dramatizare a întâlnirii dintre Iisus şi Pilat. S-ar părea deci că scriitorul însuşi nu face o deosebire prea strictă între argumentarea abstractă şi cea pusă în scenă. Dar Shaw dramaturgul face foarte net această distincţie. Cititorii sau spectatorii lui *Pygmalion* n-au nevoie de cele vreo sută douăzeci de pagini de pre şi postfaţă ca să-i cunoască pe Higgins, Liza ori Pickering şi să seziseze ideea piesei. Ideile exprimate nu sunt niciodată indiferente în raport cu personajele, şi ciocnirea lor luminează caracterele.

Dacă am folosi pentru marii scriitori satirici clasificarea – aproximativă, ca toate clasificările de acest fel – în scriitori care râd ca Rabelais sau care se mărginesc să zâmbească cum o face France, Shaw ar intra, fără îndoială, în prima categorie. „A avut întotdeauna un fler neobişnuit pentru râs şi niciodată n-a putut rezista în dorinţa de a-l stârni”, scrie Frank Harris. De la gluma măruntă, chiar de la gustul pentru farsă – unui vizitator care îl felicita la bătrâneţe pentru dinţii lui sănătoşi şi tineri, Shaw i-a oferit amabil să-i scoată, pentru ca admiratorul să-i poată examina mai de-aproape – şi până la paradoxul cu semnificaţia cea *mai* profundă» această pasiune pentru râsul plin, sonor, e caracteristică pentru

vitalitatea omului şi a scrisului. Ea a constituit şi o metodă. În articolul citat, R. Palm Dutt povesteşte o discuţie avută cu Shaw îndată după primul război mondial. Shaw i-a spus că el preferă să pătrundă la milioanele de cititori „amestecând adevărul cu o cantitate fantastică de absurdităţi şi de ficţiuni convenţionale, care permit cititorilor să-l înghită pe neştiute”. Folosind chiar în această caracterizare metoda paradoxală, Shaw exagera fireşte. Nu vom întâlni în opera lui cantitatea fantastică de absurdităţi şi de ficţiuni convenţionale. Dar surpriza şi diferitele cotituri ale comicului grotesc sunt folosite adesea ca să facă drum adevărului neplăcut. Însă după cum a observat-o Palm Dutt, acest lucru se întâmplă cu un risc sporit de confuzie.

Principalul mijloc pe care Shaw l-a folosit a fost deci paradoxul, căruia însă de la primele lui romane i-a dat o dezvoltare neobişnuită. Paraxodul se potrivea mai mult decât alte unelte ale comicului, mai curând decât ironia rezervată şi nuanţată, cu acţiunea iconoclastului şi cu spiritul combativ al oratorului de dezbateri publice. Totuşi, paradoxul poate fi şi a fost folosit în moduri diferite şi pentru singularizare snoabă, şi pentru un neconformism superficial. Shaw a reuşit să-i păstreze amploarea, răsunetul larg, şi să-i dea pătrundere analitică şi critică. Făcând să se ciocnească puncte de vedere deosebite, înmulţind unghiurile fără a cădea în relativism, lăsând să se

desprindă o judecată limpede, el a înlăturat riscul mecanizării, închistării în gândire şi a făcut din paradox un instrument suplu, menit să sublinieze structura diversă şi contradictorie a realităţii*

Folosirea paradoxului nu se reduce numai la replică. Desigur, forţa dialogului lui Shaw creşte datorită faptului că în faţa oamenilor care spun banalităţi convenţionale sunt mereu puşi cei care exprimă stăruitor şi accentuat adevăruri critice. Undershaft, când vorbeşte despre capitalism, ereticul John Tanner sau măturătorul Doolittle din *Pygmalion* sunt câteva dintre numeroasele personaje care rostesc astfel de paradoxe. Dar tehnica paradoxului e intens folosită în situaţii care răstoarnă mereu raporturile convenţionale. Shaw face din răsturnarea situaţiei uzuale şi din transformarea bruscă a unui caracter un mijloc de a crea perspectivă satirică şi de a traduce scenic diversitatea faptelor şi caracterelor. Ingenua Ellie se dovedeşte mai cinică decât financiarul Mangan. Ucenicul Diavolului îşi descoperă generozitatea şi puterea de sacrificiu.

Astfel, în ciuda tehnicii „de a îndulci pilula” pe care Shaw i-o lăuda lui Palm Dutt, fantezia comică mereu reînnoită nu se împrăştie la întâmplare, ca un foc de artificii. Shaw n-a fost „clovnul naţional” de care vorbeşte Papini.

Disputa cu privire la depăşirea lui Shakespeare e, desigur, fără sens. Iese însă din ce în ce mai limpede la iveală că, Shaw e cea mai

puternică personalitate pe care a avut-o teatrul englez de la Shakespeare încoace.

TRECUT ŞI VIITOR

Piesele lui Shaw cu subiect din trecut sunt destul de numeroase, şi aria lor istorică e întinsă. Ea cuprinde antichitatea (*Cezar şi Cleopatra*, *Androcles şi leul*), războiul de o sută de ani (*Sfânta Ioana*, *Cei şase din Calais*). Îl evocă pe Shakespeare şi modul lui de a se inspira din fiecare cuvânt surprins în jur (*Doamna brună din sonete*), restauraţia engleză (*în zilele de aur ale bunului rege Carol*), Rusia secolului al XVIII-lea (*Caterina cea Mare*), revoluţia americană (*Ucenicul Diavolului*), ori campania din Italia, în care generalul Bon ap arte începea să devină Napoleon.

Dar toate acestea sunt nu atât piese istorice, cât piese cu probleme şi personaje istorice. Culoarea istorică mai definită uneori (*Ucenicul Diavolului*, *Sfânta Ioana*) e redusă în alte rânduri la minimum, chiar conştient anulată, prin folosirea sistematică a aluziei contemporane şi a perspectivei anacronice.

Este probabil şi consecinţa unui tip de personalitate. Shaw posedă mai puţină imaginaţie evocatoare, plastică şi mai multă inventivitate intelectuală şi vervă umoristică.

Dar mai curând decât lipsa de fantezie plastică a contribuit la acest fel de a prezenta trecutul sau viitorul, însuşi rostul pieselor

respective în cadrul operei lui Shaw. Ele continuă, aplicându-le la alte epoci istorice, principalele direcţii ale gândirii lui, direcţia critică şi cea vitalistă. Aplicată la trecut, acţiunea iconoclastă duce la răsturnarea totală a imaginii convenţional-romantice. În acest fel de literatură, culoarea şi parfumul epocii, pitorescul în limbă şi moravuri erau turnate excesiv, şi bariera dintre trecut şi prezent se clădea idealizându-se trecutul, hiperbolizându-se dimensiunile oamenilor şi faptelor. Shaw se războieşte cu viziunea romantică, renunţând la pitoresc şi la culoare, refuzând uneori chiar ceea ce pretinde minimul de concretizare realistă, folosind sistematic anacronismul, coborând eroii de pe socluri.

Shaw n-a inventat nici folosirea anacronismului, nici reducerea personalităţilor istorice la dimensiuni mai fireşti. Aceste procedee fac parte din arsenalul parodiei istorice şi! au fost folosite ca atare de la începuturile genului. Înaintea lui Shaw, Mark Twain relatase într-o schiţă asasinarea lui Cezar în stilul senzaţional al presei americane, iar în *Un yankeu la curtea regelui Arthur* făcuse să pătrundă moravurile şi mentalitatea unui american din secolul al XIX-lea, cu spirit practic, printre cavalerii englezi care au trăit cu zece veacuri mai înainte.

Specifice la Shaw sunt caracterul sistematic şi semnificaţia procedeelor. Saltul brusc în timp prin aluzii la fapte, nume şi moravuri contemporane e

la el frecvent.

De acord cu preferinţa lui Shaw pentru grotesc, aluzia contemporană ia forme variate. În *Cezar şi Cleopatra* ea se întrupează chiar într-un personaj. Secretarul lui Cezar, Britannus, e descris ca un bărbat de vreo patruzeci de ani, înalt, solemn, având psihologia unui gentleman englez îmbâcsit de prejudecăţi, cu oroare de tot ce este *nonproper*". Intolerant faţă de orice alte moravuri decât cele ale propriului său popor, Britannus, e mereu şocat: „*E un scandal 1*.

Forme mai subtile ia anacronismul atunci când Shaw acordă unui personaj o perspectivă, o conştiinţă istorică, superioară celei pe care i-o îngăduiau condiţiile momentului. Aici, ca şi în celelalte cazuri, există o pedalare intenţionată pe ceea ce constituie, de obicei, expresia unui stadiu de început al literaturii. Personajele încep să vorbească în calitate de reprezentanţi direcţi ai unor instituţii sau fenomene pe care, în realitate, le-au exprimat mult mai puţin conştient, în Sfânta *Ioana*, episcopul Cauchon devine însuşi glasul bisericii catolice, care a detectat în Ioana d'Arc pericolul protestantismului, iar comandantul englez, contele Warwick se confundă la rândul lui cu feudalismul, ce se simte ameninţat de ideea unificării naţionale. În tot tabloul al patrulea al piesei, dialogul are loc, astfel, de la instituţie la instituţie.

Dar dacă diversele modalităţi ale aluziei

contemporane fac parte dintr-o manieră bufă de a trata istoria, principalul mijloc de deromantizare a imaginii despre trecut rămâne la Shaw reducerea prin diverse mijloace a dimensiunilor, înfăţişarea la scară umană a unor mari figuri şi a unor mari momente care păreau că nu pot fi tratate decât în stil monumental şi cu sonorităţi grave.

Pe eroii istorici, Shaw îi pune în situaţii obişnuite, uneori chiar umile, în care reacţiile lor sunt mai inteligente, mai abile, dar au loc pe pământ, şi nu în eter. Napoleon e înfăţişat în situaţie de soţ înşelat care are de ales între demnitatea conjugală şi aspiraţiile lui de mărire. Cezar îşi astâmpără foamea cu câteva curmale.

Ospăţul modest ori baia silită a lui Cezar, felul cum Ioana se opreşte din dezbaterea chestiunilor militare ca să privească un pescăruş, ori micile ei vanităţi fac parte din aceeaşi imagine curăţată de pseudoromantism. Pentru a întări imaginea reală, uneori Shaw o pune faţă în faţă cu cea convenţională. În *Omul destinului*, Napoleon are de ales între lectura scrisorilor care dezvăluie adulterul Josephinei şi care ar provoca ruptura cu Barras, protectorul lui, şi soluţia mai puţin demnă de a ignora adevărul. El rezolvă dilema restituind scrisoarea – pe care avusese grijă s-o citească pe ascuns – „doamnei necunoscute” care încercase s-o intercepteze. O face adoptând atitudinea convenţional grandioasă*: „Îţi acord cererea, doamnă. Curajul şi Hotărârea dumitale merită să*

izbândească. Ia scrisorile pentru care ai luptat atât de bine şi aminteşte-ţi de acum încolo că l-ai găsit pe hâdul, pe vulgarul aventurier corsican la fel de generos după lupta cu inamicul învins cât de hotărât fusese în faţa lui" Dar „doamna necunoscută" nu se lasă impresionată de această retorica şi-i spune, privindu-l pătrunzător: „*Mă întreb ce intenţii ascunse ai*?", ceea ce stârneşte furia lui Napoleon şi-l face să renunţe la tonul „istoric" şi să-l adopte pe cel practic.

Reducerea la scara umană nu implică deci minimalizarea. Şi aici e deosebire faţă de felul cum apar personajele istorice în literatura burlescă sau chiar la Twain. Mai ales personajele care răspund idealului omenesc al lui Shaw şi în plăsmuirea cărora patosul pentru idei devine patos pur şi simplu, creează această impresie de măreţie şi de umanitate totodată. Aşa apare Cezar, cu stăpânirea lui de sine şi cu indulgenţa lui înţeleaptă, aşa apare mai ales fecioara din Oribans, poate personajul care, din tot teatrul lui Shaw, iradiază mai multă viaţă.

Felul de a face istorie fără personalităţi prodigioase, istorie văzută prin jocul anacronismelor, cuprinde câteva riscuri. Artistic, primejdia abstracţiei se simte în acele piese istorice ale lui Shaw care refuză mai puternic culoarea. Un alt risc se face simţit în însăşi concepţia istorică a acestor piese. Pentru trecut, ca şi pentru prezent, aceeaşi discrepanţă între

forţa convingătoare a ceea ce neagă şi ceea ce afirmă Shaw. Respingând concepţia „eroilor – făuritori de istorie”, el n-o poate înlocui prin alta ştiinţifică. De aceea, îjtl afară de episoadele în care adevăraţii făuritori ai istoriei, cei pe care-i exprimă fecioara din Domremy, se ivesc măcar în penumbră, istoria pare a se desfăşura în teatrul lui Shaw ca un joc al contingenţelor, surprinzător şi neprevizibil.

Anticiparea viitorului e făcută de Shaw cu aceleaşi mijloace ca şi întoarcerea spre trecut. Anacronismul intenţionat are şi aici aceeaşi funcţie aluzivă şi critică. În societatea raţională din Anglia anului 3.000 se ivesc câteva fosile vii. Sunt turişti veniţi din capitala Commonwealthului britanic, aflătoare, cum ne indică Shaw, la Bagdad. Turiştii au păstrat şi îmbrăcămintea, şi intelectul obtuz al gentlemanului conservator. E un prilej pentru Shaw ca prin confruntarea cu moravurile şi mentalitatea unei societăţi raţional organizate să servească respectabilităţii britanice câteva înţepături.

Nici *Înapoi la Matusalem* nu e propriu-zis o utopie. Imaginea viitorului e aici mărginită la un singur element, la prelungirea viitoare a vieţii. Cele cinci piese ale ciclului proiectează concepţia vitalistă pe un fundal larg. După cum ne spune în prefaţă, Shaw a căutat să completeze şi să exprime mai direct ceea ce începuse în *Om şi supraom*. Observase cu oarecare iritare că efectul

„focului de artificii aforistic” cu care înzestrase *Om şi supraom* fusese „atât de vertiginos” pentru spectatori, încât nimeni nu observase noua religie din centrul „ciclonului intelectual”.

„Ciclonul intelectual” pe care Shaw îl repetă în *Om şi supraom* şi la care intenţionase să renunţe nu lipseşte nici din *înapoi la Matusalem*. Din fericire, căci pentru spectatorul puţin înclinat spre mistică, fie ea şi a evoluţiei, interpretarea biologistă a viitorului nu e mai convingătoare decât cea a prezentului şi trecutului. Inteligenţa efervescentă compensează în bună măsură unghiul mai îngust sub care sunt descrişi oamenii viitorului. Şi e caracteristic pentru credinţa lui Shaw în progres felul ascendent în care e concepută dezvoltarea omenirii, din rai şi până în – amil 31.920 al erei noastre.

Astfel, în ciuda contradicţiilor, se stabileşte un racord între vitalismul şi satira lui Shaw. Tarele sociale se pot elimina, şi viaţa progresează. Mesajul lui Shaw e, în ansamblul lui, optimist.

SILVIAN IOSIFESCU

TABEL CRONOLOGIC

1853 Războiul Crimeii

1854 Se naşte, la Dublin, Oscar Wilde. Apare *Timpuri grele* de Dickens.

*185*6.26 iulie. Se naşte, la Dublin, George Bernard Shaw.

1859 Apare *Originea speciilor* de Darwin.

1871 Situaţia materială grea a familiei îl sileşte pe George Bernard să-şi întrerupă studiile.

1872 Samuel Rutier publică utopia satirică *Erewhon*.

1876 însoţită de muzicianul Vandeleur Lee, care a fost mentorul muzical al viitorului scriitor, familia Shaw se mută la Londra. Bernard Shaw lucrează o vreme la societatea de telefoane Edison.

1879 Shaw scrie primul său roman, *Lipsă de maturitate*. Timp de cinci ani, va scrie în fiecare an câte unul, respectând norma de cinci pagini pe zi, pe care şi-o impusese.

1880 Scrie *Legătura fără noimă*.

1881 Scrie *Dragoste printre artişti*.

1882 Scrie *Profesiunea lui Cashel Byron*.

1883 Scrie *Socialistul nesociabil* rămas neterminat.

1884 Beatrice şi Sidney Webb înfiinţează Societatea fabiană. Din grupul fondator face parte şi Shaw.

1885 Shaw începe să publice recenzii la *Pall*

Mall Gazette. În acelaşi an îi apare în *Magazinul muzical* nuvela umoristică *Serenada*.

1887 Scrie două studii în volumul colectiv *Eseuri Jabiene*.

1886 Are o variată activitate publicistică în săptămânalul *World* (*Lumea*) şi în *Saturday Review* (*Revistă de sâmbătă*) a lui Frank Harris. Publică cronici muzicale, plastice şi teatrale.

1891 Apare *Chintesenţa ibsenismului*.

1892 Se reprezintă la Teatrul independent prima piesă a lui Shaw: *Casele văduvului*.

1893 Scrie *Seducătorul*.

1894 Profesiunea doamnei Warren e interzisă de cenzură. Shaw începe ciclul de „piese plăcute" cu *Armele şi omul*.

1895 Procesul şi condamnarea lui Oscar Wilde. A doua „piesă plăcută", *Candida*.

1896 Omul destinului.

1897 Nu se ştie niciodată, ultima dintre „piesele plăcute". I se reprezintă „melodrama" *Ucenicul Diavolului*, prima „piesă pentru puritani".

1898 Se căsătoreşte cu Charlotte Townsend. Scrie *Wagnerianul perfect*.

Premiera lui *Cezar şi Cleopatra*, „operă istorică".

Soţii Curie descoperă radiul.

1899-1902 Războiul anglo-bur.

1899 Convertirea căpitanului Brassbound, „o aventură", a treia „piesă pentru puritani".

1901 Moare, după şaizeci şi patru de ani de domnie, regina Victoria a Angliei.

1901 Om şi supraom, „o comedie şi o filosofie”.

1904 Cealaltă insulă a lui John Bull deromantizează Irlanda.

1905 Maiorul Barbara.

1906 Dilema medicului, „o tragedie”.

1910 Mezalianţa, *Doamna brună din sonete*.

1911 Prima piesă a lui *Fanny*, „o piesă uşoară pentru un teatru mic”.

1912 Androcles şi leul, o piesă-fabulă, şi *Pygmalion*, „o romanţă în cinci acte”.

1913 începe *Casa inimilor sfărâmate*, *„o* fantezie în manieră rusă pe o temă engleză”. Avea s-o sfârşească după război, în 1919.

1914 Se declanşează primul război mondial.

Shaw scrie *Bunul-simţ cu privire la război*.

1915 Scrie *O’Flaherty V.C*. (Victory Cross, decorat cu ordinul Victorie, „un pamflet despre recrutare”) şi *Inca din Perusalim*, *„o* comedioară aproape istorică”.

1916 Augustus îşi face datoria, *„o* farsă veridică” – portret acid al aristocratului care-şi „face datoria” în spatele frontului.

70 – 77. Revoluţia Socialistă din Octombrie.

1918 Shaw colaborează la publicaţia revoluţionară *Revistă lunară a muncii*. La 11 noiembrie, armistiţiul încheie războiul, după patru ani şi jumătate.

1922 Înapoi la Matusalem.

1925 Primeşte premiul Nobel.

1927 Sfânta Ioana.

1928 Ghidul femeii inteligente cu privire la socialism.

1929 Crahul de la Bursa, din New York. Începe criza ciclică din 1929 – 33.

1930 Căruţa cu mere, „o extravaganţă politică”.

1931 Shaw vizitează Uniunea Sovietică, dorind, după cum a spus într-un interviu, să-şi sărbătorească acolo aniversarea a „şaptezeci şi cinci de ani. Adresează „o scrisoare către poporul sovietic”, în care-şi exprimă convingerea în succesul construcţiei socialiste, în acelaşi an, scrie piesa *Prea adevărat pentru a fi bun*, în a cărei prefaţă face elogiul Armatei Roşii ca mijloc de educare şi de culturalizare a maselor.

1932 Pe stânci, „o comedie politică”.

1933 Hitler primeşte puterea în Germania. Incendierea Reichstag-ului.

1934 Shaw scrie *Nevinovatul din Insulele Necunoscute*.

1935 Milionara.

1937 Cymbeline, altfel terminată, „o variaţiune pe tema finalului lui Shakespeare”.

1938 Geneva, „altă extravaganţă politică”.

1939 Scrie *în zilele de aur ale hunului rege Carol*, „o istorie adevărată care nu s-a întâmplat niciodată”.

La 1 septembrie, invazia trupelor hitleriste în Polonia declanşează al doilea război mondial.

Capitularea Franţei; bătălia aeriană deasupra Angliei.

Trupele fasciste cotropesc Uniunea Sovietică, Bătălia Moscovei.

Bătălia de pe Volga.

Ofensiva generală sovietică. Prăbuşirea fascismului italian.

„Moare Charlotte Townsend Shaw.

Debarcarea anglo-americană în Franţa. Trupele sovietice pătrund pe teritoriul german.

Capitularea Germaniei, apoi a Japoniei pun capăt, după aproape şase ani, celui de-al doilea război mondial.

1946 Înapoi la Matusalem apare într-o colecţie de clasici.

1947 Milioane elastice, „o comedie fără maniere”.

1948 Fabule exagerate atrag atenţia asupra pericolului unui nou război mondial. E ultima scriere terminată a lui Shaw.

1950 începe altă piesă: *Doamna n-ar vrea*.

La 2 noiembrie, se stinge George Bernard Shaw. Trecuse de nouăzeci şi patru de ani. Prin testament cere ca cenuşa să-i fie amestecată cu cea a soţiei lui. Printre legatari se află ziarul comunist *Daily Worker*, din comitetul căruia făcea parte.

CEZAR ŞI CLEOPATRA

Piesă istorică în cinci acte 1898

PERSONAJELE (în ordinea intrării în scenă)

* zeul ca & uno benzanok lucius septimius persanul şoi-datur rănit bel* a ffris apouodo. k sicilianul santinela nubiană santinela romană cezar centurionul ei, copatra luntraşul

FRATATEETA muzicantul

POTHINUS chiar mian theodotus în as

PTOLOMEU majordomul achillas hamalul Britannus sclavele cleopa trei

PROLOG

Memfis1. Intrarea în templul zeului Ra. Beznă adâncă. Porţile templului se deschid încet, şi prin întuneric „începe a se desluşi o statuie înfăţişând un bărbat aşezat, cu capul de uliu. Treptat, statuia capătă viaţă, şi Ra se ridică maiestuos, iese din templu şi apare la rampă, după ce aruncă o privire de sus în jos publicului. În cele din urmă, i se adresează cu următoarele cuvinte:

Statuia lui Ra: Linişte!... Luaţi aminte, o, voi, oameni mărunţi şi năstruşnici!... Ascultaţi cu toate urechile, voi, oameni de la soare-apune, ce v-aţi acoperit piepturile cu o hârtie albă, pe care nu scrie nimic, parcă înadins pentru a învedera naivitatea spiritelor voastre. Ascultaţi-mă, voi,

femei care vă arătaţi toate podoabele, şi în schimb vă ascundeţi gândurile faţă de bărbaţii voştri, făcându-i să creadă că îi socotiţi nespus de tari şi superiori vouă, pe când în adâncul inimii îi vedeţi ca pe nişte copii fără minte. Priviţi-mi capul de uliu şi aflaţi că sunt Ra, cândva zeul atotputernic al Egiptului. Ştiu Inu puteţi îngenunchea în faţa mea şi nici să vă prosternaţi, pentru că şedeţi îngrămădiţi în rânduri strânse, şi nici măcar nu vă puteţi mişca în voie, ba încă vă stânjeniţi unii pe alţii, ca să vedeţi mai bine. Şi apoi, niciunul dintre voi nu cutează a face ceva câtă vreme îl vede pe celălalt cu braţele încrucişate. Aşa se întâmplă că nici în clipe grele şi însemnate nu săvârşiţi nicio ispravă. Şi totuşi, fiecare dintre voi îi zice vecinului că este ceva de făcut.

Nu vă cer să mă slăviţi, ci numai să păstraţi tăcere. Voi, bărbaţilor, nu mai şuşotiţi, iar voi, femeilor, nu mai tuşiţi! Sunt aici pentru a vă duce îndărăt cu două mii de ani, dincolo de mormintele a şaizeci de generaţii. O, voi, oameni ai Occidentului, posteritate nenorocită, să nu socotiţi cumva că lumea începe cu voi! înaintea voastră, alţi netoţi au văzut soarele răsărind şi apunând şi luna schimbându-şi feţele şi sorocul. Şi voi sunteţi aşijderea lor. Numai că nu aveţi măreţia lor, căci piramidele pe care poporul meu le-a ridicat sunt şi astăzi în picioare, în timp ce ţărâna în care trudiţi ca nişte robi, voi, ea, meni din Occident, se spulberă în vânt, chiar şi atunci când aşezaţi peste

ea trupurile fără viaţă ale copiilor voştri, spre a o înmulţi.

Luaţi aminte, voi, cel instruiţi în mod obligatoriu. Aflaţi că aşa cum există o lume veche şi o lume nouă, occidentală, şi aşa cum rămâneţi nedumeriţi între aceste două lumi, la fel, în vremea când eram eu slăvit, exista o

Romă veche şi o Romă nouă, precum şi oameni nedumeriţi între cele două Rome. Vechea Romă era mică, săracă, lacomă şi crudă. Cum era săracă la duh şi se îndeletnicea cu lucruri simple, ea îşi cunoştea puterile şi îşi îndeplinea treburile cuvenite. Zeilor, însă, le-a fost milă de ea, şi i-au venit într-ajutor, întărind-o şi ocrotind-o, căci zeii sunt răbdători faţă de cei săraci cu duhul. Şi iată că, deodată, vechea Romă – asemeni unui om chivernisit – a socotit că se bucură de mărinimia zeilor, şi romanii şi-au zis: „Ei, în lumea noastră mică nu-i bogăţie şi nici măreţie. Calea bogăţiei şi a măririi este aceea în care sunt jefuiţi săracii şi se ucid cei slabi”. Aşa şi-au zis romanii, şi s-au apucat să prade pe cei săraci, ajungând cei mai dibaci meşteri în această artă, ba s-au priceput să făurească legi pentru ca ceea ce săvârşeau ei să pară cinstit şi cuviincios. După ce au vlăguit pe toţi nevoiaşii, până la ultima picătură, s-au apucat să prade şi pe săracii altor ţări, şi apoi au alipit, aceste ţări Romei, spre a făuri o nouă Romă – bogată şi uriaşă, în care numărul oamenilor de culoare a întrecut pe acela al albilor. Din vechea

cetate nu a mai rămas decât o părticică. Şi atunci, eu, Ra, am râs în sinea mea văzând că spiritul romanilor a rămas la aceleaşi dimensiuni, cu toate că ei îşi întinseseră stăpânirea asupra întregului pământ.

Luaţi aminte cu toată sârguinţa la cele ce vă zic, vouă, oamenilor din Occident, spre a putea pricepe cu adevărat cele ce veţi vedea aici. În timp ce romanii şovăiau între Roma veche şi Roma nouă, din împreunarea lor a ieşit la iveală un soldat nemaipomenit, marele Pompei[4]. Dară calea soldatului este calea morţii iară calea zeilor este cea a vieţii. Un soldat ajuns la capătul drumului este un nătărău. Aşa se face că Pompei s-a alăturat vechii Rome, pe când Iuliu Cezar, prietenul lui Pompei, a fost de partea zeilor, dându-şi seama că Roma scăpa de sub grija şi supravegherea mărunţeilor romani de odinioară şi astfel s-a iscat o ceartă între vechea Romă şi noua Romă, iar Cezar a zis: „Dacă nu sfărâm legea vechii Rome, nu voi avea parte de cârmuirea ei, şi astfel, darul cârmuirii, cu care m-au hărăzit zeii, se va irosi fără roade”. La rândul său, Pompei a zis: „Legea este deasupra tuturor, şi dacă sfărâmi

4 Cneius Magnus Pompeiu^ (107 — 48 l.e.n.), vestit general roman. împreuna cu Cezar şi Crassus, a format primul triumvirat. După moartea lui Crassus, ~?ompeius, folosindu-se de dezorganizarea aparatului de stat, pune mina pe putere şi-1 declară pe Cezar duşman al poporului. Acesta porneşte împotriva Romei, iar Pompei se refugiază în Grecia, unde este înfrînt — la Parsala. Cînd ajunge în Egipt, din ordinul lui Ptolomeu al Xll-lea, este ucis.

legea, vei muri”. Cezar i-a răspuns: „O voi sfărâma, şi n-ai decât să mă ucizi dacă eşti în stare”. Şi într-adevăr, Iuliu Cezar a sfărâmat legea, iar Pompei a purces împotriva lui Cezar şi l-a învins laolaltă cu măreţia Romei celei vechi. Şi aşa, Pompei s-a ridicat peste Cezar şi peste întreaga lume, întocmai cum vor să se ridice şi conducătorii voştri din Occident peste întreaga lume, cu aeroplanele lor, care din tăriile cerului seamănă moartea, şi cu oştile lor, cu ajutorul cărora şi-au lăţit puterea din inima Europei în inima tuturor continentelor. Ajuns la capătul puterii, Cezar a mai făcut o ultimă sforţare, zicându-şi că dacă trebuie să moară, apoi să moară cu toată cinstea. El nu s-a lăsat pradă deznădejdii, ci a zis: „Am împotrivă-mi şi pe Pompei, şi vechea Romă, şi legile, şi legiunile; cu toţii sunt împotriva mea. Dară colo sus sunt zeii, iară Pompei nu-i decât un nătărău”. Zeii, râzând, i-au dat încuviinţarea. Şi astfel, pe câmpia de la Farsa la s-a petrecut ceva ce părea cu neputinţă. Fierul şi sângele, pe care se bizuiau ceilalţi, s-au prăbuşit în faţa spiritului omenesc, căci spiritul omului nu-i nimic altceva decât voinţa zeilor. Puterea lui Pompei s-a sfărâmat în mâna lui Cezar, precum se sfărâmă şi puterea trufaşilor conducători ai Occidentului vostru, care, în loc de spirit şi de pătrunderea cunoaşte – îi se mulţumesc cu lectura ziarelor.

Cu siguranţă, doriţi să aflaţi sfârşitul lui

Pompei. Nu-i aşa? Sau poate preferaţi să moţăiţi în timp ce vă vorbeşte un zeu? Ascultaţi-mi cu luare-aminte cuvântul, voi, occidentalilor. Pompei s-a dus în Egipt, unde vă aflaţi şi voi acum, iară Cezar l-a urmat pe Pompei acolo. Un roman a fugit, şi un alt roman a luat-o pe urmele primului. Ceea ce li s-a întâmplat amândurora veţi afla îndată. Eu, unul, vă cer vouă, occidentalilor, să fiţi cu toată luarea-aminte, aceasta vă cer vouă, care ţineţi să fiţi Cezari şi Pompei, când vă dă mâna, şi războiul este ca un lup ce urlă la uşa voastră.

Vi s-a urât cu mine? Sunteţi nerăbdători să ascultaţi povestea unei femei neobrăzate? Aţi fost ademeniţi de numele Cleopatrei, nu-i aşa? Vai, vouă, bieţi oameni nesăbuiţi! Cleopatra nu-i decât o biată copilă, pe care doica o mai chelfăneşte din când în când, fără ceea ce vreau eu să vă arăt este cum Cezar, căutându-l pe Pompei în Egipt, a dat peste Cleopatra şi ce s-a petrecut între bătrânul Cezar şi regina copilă înainte ca Cezar să părăsească Egiptul, străduindu-se să se întoarcă la Roma, unde va fi asasinat de către aceia pentru care Pompei era încă viu.

Veţi vedea toate acestea şi, datorită neştiinţei voastre, vă veţi minuna aflând că oamenii care au trăit cu douăzeci de veacuri înaintea voastră erau ca voi, vorbeau ca voi, trăiau ca voi, nefiind nici mai răi şi nici mai buni decât voi, nici mai înţelepţi şi nici mai proşti decât sunteţi, fără cele două mii de ani care au trecut de atunci nu înseamnă

pentru mine, zeul Ra, decât o clipă, ziua de azi fiind aidoma cu ziua în care Cezar a pus piciorul pe pământul poporului meu.

Acum”, vă las. Ştiu că oamenii de la soare-apune pricep încetişor şi anevoie lucrurile, deoarece pentru ei nu există cale de a învăţa lucruri noi. Nu aş fi vorbit totuşi atâta, dacă n-ar fi în însăşi firea unui zeu ca mine pornirea de a lupta veşnic împotriva nimicurilor şi a întunericului, spre a aduce – prin puterea năzuinţei mele către tot ce este dumnezeiesc – mai multă viaţă şi mai multă lumină. Şedeţi mai lesnicios în fotoliile voastre şi păstraţi liniştea, căci veţi auzi vorbind un om care a fost mare potrivit măreţiei de aici, de pe pământul acesta al vostru. Nu vă fie teamă că voi mai cuvânta. Restul povestirii îl veţi afla de la cei care au trăit-o aievea... Adio! (*în timp ce Ra se îndreaptă spre locul său din templu, publicul începe să aplaude. Atunci el se întoarce cu un aer sălbatic.*) *Să nu mai îndrăzniţi a mă aplauda*! *Lăsaţi-vă păgubaşi*!

(*Porţile templului se închid după el, şi templul dispare în întuneric.*)

4[5]

ACTUL I

O noapte de octombrie, la frontiera siriană a

5 Cuvîntul desemnează la mahomedani pe profetul aşteptat Titlul a fost asumat de diverşi conducători ai unor mişcări insurecţionale, îndeosebi de Mohamcd Ahmed (1843 — 1885J, care a distrus armata generalului englez Hicks şi a asediat pe guvernatorul Sudanului — generalul englez Gprdon. Autorul se referă desigur la acesta.

Egiptului, către sfârşitul dinastiei a XXXIII-a, în anul 706 după socotelile romanilor, mai târziu socotit de creştini a fi anul 48 înainte de Cristos. În partea de est se înalţă o mare lumină argintie, vestind răsăritul lunii. Stelele şi cerul senin ne sunt contemporani dar cu nouăsprezece secole şi jumătate mai tineri decât îi ştim. Aceasta nu ai putea-o, însă, ghici după înfăţişarea lor. Sub acest cer – două cusururi ale civilizaţiei: un palat şi soldaţi. Palatul – o clădire veche şi joasă, de tip sirian, construită din lut înălbit – nu-i aşa de urât ca Buckingham Palace1, iar ofiţerii din curtea palatului sunt mult mai civilizaţi decât ofiţerii englezi moderni; de pildă, ei n-ar fi în stare să dezgroape cadavrele unor duşmani ai lor şi să le ciopârţească, aşa cum am făcut noi cu Cromwell2 şi Mahdi3. Sunt împărţiţi în două grupuri: un grup chibiţează jocul căpitanului lor Belzanor, un războinic, în vârstă de 50 de ani, care, aplecat ca să arunce zarurile, îşi ţine lancea jos, lângă genunchi. El joacă zaruri cu un tânăr recrut persan, plin de viclenie. În căutătură. Celălalt grup face cerc în jurul unui ofiţer din gardă, care tocmai a terminat de povestit o istorie deocheată, încă în circulaţie prin cazărmile engleze. Râd zgomotos cu toţii de cele auzite. În totul; sunt cam vreo doisprezece ofiţeri din gardă, tineri aristocraţi egipteni, echipaţi elegant cu armuri şi arme. Spre deosebire de englezi, ei nu se ruşinează şi nu se simt stânjeniţi în îmbrăcămintea

profesiei lor; dimpotrivă, au o vădită şi semeaţă atitudine războinică, mândrindu-se că fac parte din casta militară

Belzanor este tipul veteranului aspru şi încăpăţânat; iute, destoinic şi iscusit atunci când este vorba să-şi folosească forţa brută, – dar neputincios şi copilăros când nu are prilejul să facă uz de ea. Este un desăvârşit sergent-major, un general incapabil, un jalnic dictator. Totuşi, dacă ar avea drept rude unele persoane cu trecere, ar putea fi folosit în ultimele două ipostaze de către vreun stat modern din Europa, mai ales datorită succeselor sale ca sergent-major. În momentul de faţă însă, omul ar fi mai curând de plâns, dat fiind că Iuliu Cezar a năvălit în ţara lui. Dar nu o ştie, aşa că Belzanor este absorbit cu totul în jocul său cu persanul. Acesta fiind străin, Belzanor îl crede capabil de înşelătorie.

Subalternii săi sunt mai toţi tineri chipeşi, a căror predilecţie pentru jocurile de noroc şi povestirile deşănţate învederează, în foarte mare măsură, ceea ce-i interesează mai mult în viaţă. Lăncile lor se află pe jos sau rezemate de perete, pentru a le fi oricând la îndemână. Colţul curţii alcătuieşte un triunghi; una dintre laturi o constituie faţada palatului, cu o uşă, cealaltă – un zid, având o poartă. Cei care spun poveşti se află în partea palatului, iar jucătorii – lângă poartă. Aproape de aceasta, lângă perete, un bloc mare de piatră, atât de înalt încât să îngăduie unei

santinele nubiene, urcată acolo, să privească peste zid. În timp ce râsul celor ce au ascultat povestea se pierde încet, persanul, care a îngenuncheat pentru a juca, câştigă, şi astfel înhaţă potul de pe jos.

BELZANOR: Pe Apis[6], persanule, zeii tăi îţi ţin partea.

Î>Ersantji: Mai încearcă o dată, domnule căpitan.

Evit, sau dublu!

BELZANOR: Mi-ajunge. N-am noroc pe ziua de azi, santinela (*cântărind în mină lancea, în timp ce se uită peste zid*): Stai! Cine-i acolo? (*Toţi tresar şi ascultă. O voce stranie răspunde dindărătul zidului.*) vocea: Un om care aduce veşti rele. *BELZANOR* (*strigând santinelei*): Lasă-l să treacă! Santinela (*sprijinindu-şi lancea în jos*): Apropie-te, tu, aducătorule de veşti rele. *BELZANOR* (*punând zarurile în buzunar şi ridicându-şi lancea*): Să-l întâmpinăm cu toată cinstea. Ne aduce veşti rele. (*Ofiţerii îşi iau lăncile şi se adună în faţa porţii pe două şiruri, lăsând loc ca noul-venit să aibă pe unde trece.*) Persanul, (*ridicându-se din genunchi*): Merită, aşadar, veştile rele atâtea onoruri?

BELZANOR: O, sălbatic persan, ascultă şi învaţă, în Egipt, aducătorul veştilor bune este jertfit zeilor, în semn de mulţumire. Dimpotrivă,

6 Boul sacru în religia egipteană, adorat la Memfis ca încarnare a zeului Osiris. Simbolizează energia creatoare a naturii. Era folosit deseori ca simbol al Egiptului.

niciun zeu nu are poftă de sângele aceluia care vesteşte nenorocul. Când avem de trimis veşti bune, ne îngrijim ca ele să fie duse de către cel mai ieftin sclav pe care-l putem găsi. Veştile rele sunt duse de către tinerii nobili care urmăresc faima. (*Persanul* şi *Belzanor se alătură celorlalţi, la poartă.*) Santinela: Treci, tinere căpitan, şi apleacă-ţi capul în palatul reginei.

Vocea: Du-te şi unge-ţi suliţa cu grăsime de porc, tuciuriule, căci până dimineaţă romanii te vor sili s-o înghiţi toată. (*Posesorul vocii, un fante bălan, înveşmântat altfel* decât *după moda celor din gardă, dar nu mai puţin extravagant, trece pe sub poartă, râzând. Este mânjit, de pe urma luptei. Braţul stâng, bandajat, apare din mâneca ruptă. În mâna dreaptă ţine o sabie romană, în teaca ei. Înaintează cu un aer fudul, având în dreapta pe Persan, iar în stânga pe Belzanor. Îndărătul lor se îngrămădeşte corpul de gardă.*)

Belzanor: Cine eşti, tu care cutezi a râde în casa reginei Cleopatra şi în faţa lui Belzanor, căpitanul gărzii sale?

Noul-venit: Sunt Bel-Affriş, coborâţor din zei! BELZANOR (*ceremonios*); Să trăieşti „vere î? Toţi (*în afară de Persan*): Să trăieşti, vere! persanul Toate căpeteniile din garda, reginei sunt coborâtoare din zei, străinule, în afară de mine. Ku sunt persan şi mă trag din mai mulţi regi bel-Affris (*ofiţerilor*): Să trăiţi, verilor! (*Către Persan, cu condescendenţă*:) Salut, muritorule! Belzanor: Vii

de la luptă, Bel-Affris, şi te arăţi oştean printre oşteni. Rogu-te, cruţă pe femeile reginei ca ele să afle cele dintâi veştile rele, bel – ffris: Nu am nicio veste, decât doar că ni se va tăia la toţi beregata – fie femei, fie oşteni, fie oricine, persanul (*către Belzanor*): Ce-ţi spuneam?... Santinela (*care a asculta**): Nenorocire! Vai şi amar de noi! *BEL-AFFRIS* (*întrerupându-i*): Sărman etiopian, fii pe pace, soarta ţi-e în mâna zeilor care te-au făcut negru. (*Către Belzanor*:) Ce ţi-a zis acest muritor? (*Arătând către persan.*) BElzanor: Mi-a zis că romanul Iuliu Cezar, care a debarcat pe ţărmurile noastre cu o mină de oameni, va ajunge stăpânul Egiptului. Persanului îi este teamă de soldaţii romani. (*Ofiţerii râd zgomotos, cu un aer de dispreţ.*) Ţărani, făcuţi să sperie ciorile şi să ţină coarnele plugului! Fii de fierari, de morari şi tăbăcari, în timp ce noi suntem nobili, coborâtori din zei şi hărăziţi armelor! persanul: Nu uita, Belzanor, că zeii nu se poartă întotdeauna frumos cu neamurile lor mai sărace, Belzanor (*cu înflăcărare*): în lupta corp la corp, să fim oare noi mar proşti «oldaţi decât sclavii lui Cezar? BKl-affris (*venind între ei*): Ascultă, vere, în lupta corp la corp, noi, egiptenii, ca zei suntem cu mult? deasupra romanilor, ofiţerii (*exultând*): Aha! Aha! bel-AFF ris: Numai că Cezar nu aruncă un om împotriva altui om; îţi aruncă o legiune acolo unde eşti mai slab, cum ar arunca o piatră dintr-o

catapultă[7]. Iar această legiune este asemeni unui om cu un singur cap, însă cu o mie de braţe şi fără nimic sfânt într-însul. M-am luptat cu ei şi o ştiu – prea bine, Belzanor (*batjocoritor*): ţi-a fost frică, vere?

(*Ofiţerii din gardă râd zgomotos, ochii licărindu-le la vorba căpitanului lor.*)

Bel-Affris. Nu, vere, nu mi-a fost frică, dar m-au bătut. Lor le-a fost frică, poate, dar ne-au împrăştiat ca pleava.

(*Ofiţerii, abătuţi din veselia lor, lasă să se audă un mormăit plin de scârbă.*)

Biâlzanor: De ce nu ai preferat să mori? Bel-Affris: Nu, e prea la îndemâna oricui şi nu-i demn de un coborâţor din zei! Apoi, nici nu am avut timp când să mor. Totul s-a sfârşit într-o clipă. Atacul s-a dat tocmai acolo unde ne aşteptam cel mai puţin, Belzanor: Aceasta dovedeşte că romanii sunt laşi, Bel-Affris: Nu le pasă de laşitate. i, uptă pentru a învinge. Mândria şi onoarea războiului nu există pentru ei, persanul: Povesteşte-ne cum s-a dat lupta. Ce s-a întâmplat?

Ofiţerii (*adunându-se în jurul lui Bel-Affris*): Da, povesteşte-ne lupta. BEL-aeeris: Dacă-i aşa, aflaţi" că nu sunt decât un novice în garda de la templul lui Ra din Memfis, care nu slujeşte nici Cleopatrei, nici fratelui ei Ptolomeu, ci numai

---

7 Maşină de război care servea în .ntîchitate ia arui.carea pie» trelor asupra inamicului

T.a wechii egitiiteni, zeu al luminii şi ai întregii naturi.

marilor zei. Am făcut cale lungă pentru a afla de la Ptolomeu de ce a trimis-o pe Cleopatra în Siria şi cum trebuie să ne purtăm noi, cei din Egipt, cu romanul Pompei, abia sosit pe coastele noastre, după ce-a fost învins de către Cezar la Farsala. Ce credeţi că am aflat? Cezar însuşi soseşte aici, în apriga urmărire a duşmanului său, iar Ptolomeu a ucis pe Pompei. Îi păstrează capul, pentru a-l dărui plocon învingătorului. (*Freamăt printre ofiţeri*) Mai mult chiar, aflat-am că Cezar a şi sosit, căci abia am străbătut cale de o jumătate de zi la întoarcere, că am dat peste gloata unei cetăţi fugind din faţa legiunilor lui. Zadarnic încercase gloată aceea să oprească debarcarea legiunilor! Belzanor: Iar voi, gărzi ale templului, nu aţi putut oare să vă împotriviţi acestor legiuni? Bel-Affris: Am făcut tot ce-a fost cu putinţă.

Dar deodată, s-a auzit sunetul unei trâmbiţe, ce răsuna ca blestemul muntelui negru. Apoi ne-a fost dat să vedem un zid mişcător de scuturi îndreptându-se asupra noastră. Alelei, nu ştiţi cum se înfierbântă inimile când împresori un zid întărit, darmite când zidul întărit se năpusteşte asupra ta! persanul (*exultând din pricină că-i prevenise*):

Nu v-am spus-o eu? bee-affris: Când zidul s-a apropiat de noi, s-a prefăcut într-un şir de oameni – nişte băieţandri de rând, cu coifuri, tunici de piele şi platoşe. Toţi au azvârlit cu suliţele în noi, şi una, îndreptându-se asupră-mi, a trecut prin

scutul meu ca printr-o foaie de papirus – ia priviţi! – (*arată* braţul stâng *bandajat*) şi mi-ar fi străpuns şi gâtul, fără îndoială, de nu m-aş fi aplecat. Apoi, au început să atace pe două rânduri, năpustindu-se cu săbiile lor scurte, pe care le mânuiau tot aşa de iute ca şi suliţele. Când ai în faţa ta pe cineva cu o asemenea sabie, armele noastre nu-ţi mai servesc la nimic, căci sunt prea lungi. PgRSINut: Şi ce-aţi făcut atunci? b elj-akfris: Mi-am încleştat pumnul şi l-am lovit pe roman în falcă. Doar nu era decât un simplu muritor! A căzut jos, încremenit de uimire.

Atunci i-am luat sabia şi am dat încoace şi-ncolo. (*Trăgându-şi sabia din teacă.*) Iată o sabie romană plină de sânge roman! Ofiţerii (*înluviinţând*): Straşnic! (*Iau sabia, o trec din mână în mână, cercetând-o cu multă curiozitate…*) FERSANUE: Şi oamenii dumitale:… fi Er.

— AFFRis: Au fugit, împrăştiându-se ca potârnichile.

Belzanor (*mintos*): Sclavi mişei! auzi, să lase pe urmaşii zeilor să fie măcelăriţi, Bel-Affris (*cu o răceală înţepătoare*): Coborâtorii zeilor n-au stat, vericule, să fie măcelăriţi. Bătălia nu prea era potrivită pentru cei puternici, dar fuga a fost tare potrivită pentru cei mai iuţi de picior. Romanii, neavând care, au trimis pe urmele noastre o mare de călăreţi şi au măcelărit o mulţime dintre ai noştri. Văzând aceasta, căpitanul marelui nostru preot ne-a strâns pe noi, vreo doisprezece

coborâtori ai zeilor, şi ne-a îndemnat să murim în luptă. Dară eu mi-am zis că-i mai sigur să rămâi pe loc decât să alergi ca să-ţi iasă sufletul şi să mai fi şi înjunghiat în spinare. M-am dus lângă căpitan şi am rămas cu el. Romanii ne-au tratat cu tot respectul, căci nimeni nu atacă un leu când întreaga câmpie e plină de oi. Doar numai pentru mândria şi onoarea războiului, dar romanii nu ştiu nimic despre asemenea lucruri. Aşa am scăpat noi cu viaţă. Am venit să vă dau de ştire că trebuie să-i deschideţi lui Cezar porţile. Avangarda lui nu-i nici la o oră în urma mea. Iar între voi şi legiunile sale n-a mai rămas picior de soldat egiptean. Santinela: Vai şi-amar de noi! (*Aruncă jos lancea şi fuge în palat.*) Belzanor: Ţintuiţi-l pe uşă, repede! (*Cei din gardă aleargă cu lăncile în mână, dar santinela fuge mai repede decât ei.*) Ştirea se va răspândi în palat cu iuţeala fulgerului, Bel-Affris: Ce să facem spre a salva femeile de romani?

Belzanor: De ce să nu le ucidem?

Persanul – Pentru că va trebui să plătim cu capul pentru unele dintre ele. Mai bine să-i lăsăm pe romani să le ucidă. Va costa mai ieftin, Belzanor (*înmărmurit de iscusinţa minţii persanului*): O, tu, cel iscusit, aşijderea şarpelui! BEL-affris: Dar regina?

Belzanor: Cu adevărat, trebuie să o ducem de aici pe Cleopatra, Bel-Affris: Nu-i aşteptaţi poruncile? Belzanor: Poruncile ei? Poruncile unei fetişcane de şaisprezece ani? Nu noi îi vom asculta

poruncile. Acolo, la Memfis, voi o priviţi ca pe o regină. Noi, cei de aici, o ştim mai, bine. Am s-o iau pe crupa calului. Când noi, soldaţii.

O vom duce departe din calea lui Cezar, abia atunci preoţii, dădacele şi întreaga curte vor putea pretinde că este din nou regină şi îi vor pune în gură poruncile ce le dau ei.

Persanul: Ascultă-mă, Belzanor.

Belzanor: Vorbeşte cu tscusinţa-ţi, care trece dincolo de vârsta ce o ai, persanul: Fratele Cleopatrei, Ptolomeu, este în război cu ea. Hai să i-o vindem lui, ofiţerii: O, tu, cel iscusit, aşijderea şarpelui! Belzanor: Nu putem cuteza una ca asta. Noi coborâm din zei, dar Cleopatra se trage din fluviul Nil. Pământurile părinţilor noştri nu & vor mai rodi dacă apele Nilului nu se vor mai revărsa spre a le uda. Fără darurile părinţilor noştri vom duce o viaţă de câine, persanul: Da, i-adevărat, garda reginei nu poate trăi din solda ce o are. Dar ascultaţi-mă mai departe – o, voi, neamuri ale lui Osiris1, ofiţerii: Vorbeşte, o, tu, preaiscusitule, vorbeşte. Să ascultăm pe acest şarpe, zămislit pentru mântuirea noastră.

Persanul: Nu v-am spus adevărul despre Cezar, deşi aţi socotit că îmi bat joc de voi, ofiţerii: Aşa e, aşa e!

— *7*.

Belzanor (*admiţând fără voie*): Ne-ai spus întocmai ca şi Bel-Affris, persanul. Mai aflaţi şi altele. Acest Cezar este un mare iubitor al

femeilor. Şi le face prietene şi sfătuitoare, Belzanor: Ptiu! Domnia femeilor va aduce prăbuşirea Egiptului, persanul: De ce să nu aducă prăbuşirea Romei?! Cezar începe să îmbătrânească, a trecut de cincizeci de ani, e sătul de strădanii şi bătălii. Aşijderea, este prea bătrân pentru femeile tinere, iar femeilp mai vârstnice sunt prea înţelepte pentru a-l adora, Bel-Affris: Ia seama, persanule, Cezar se află la o aruncătură de băţ de noi! persanul: Cleopatra nu este încă femeie şi nici înţeleaptă nu-i. Dar poate de pe acum să tulbure înţelepciunea bărbaţilor, Belzanor: Ei, aceasta-i pentru că se trage din apele Nilului şi dintr-o pisicuţă neagră, ce s-a născut din Sfânta Pisică Albă. Zi mai departe.

Persanul: Vindeţi-o în taină lui Ptolomeu şi apoi să ne oferim ca voluntari lui Cezar ca să luptăm pentru răsturnarea fratelui ei şi pentru salvarea reginei noastre, marea strănepoată a Nilului, ofiţerii: O, şarpe!

Persanul: Cezar ne va asculta dacă buzele noastre vor şti să-l pătrundă de frumuseţea ei. Va învinge, va ucide pe fratele ei şi va domni peste Egipt. Cleopatra îi va fi regină, iar noi vom alcătui garda ei.

Ofiţerii: O, tu, cel mai înţelept dintre şerpi! Vrednic de admiraţie! O, tu, sol al înţelepciunii!

Bel-Affris; Cezar va sosi încă înainte de a isprăvi să vorbeşti tu, care ştii ce-i urzeala vorbei! Belzanor: Aşa e. (*Este întrerupt de rumoarea plină*

de spaimă, ce vine din palat.) Repede! Fuga a şi început! Păziţi poarta. (*Ofiţerii din gardă se reped la uşa palatului şi alcătuiesc un zid cu lăncile lor. O mulţime de slujnice, dădace, sclave ies din palat. Cele ce-au sosit mai întâi dau îndărăt în faţa lăncilor, strigând celor din spate să se oprească. Vacarmul este dominat de vocea lui Belzanor, care strigă*:) înapoi, turmă nefolositoare, înapoi! ofiţerii: înapoi, înapoi, turmă nefolositoare! Belzanor: Trimiteţi-ne pe Fratateeta, prima-doică a reginei.

Femeile (*strigând înăuntrul palatului*): Fratateeta, Fratateeta, vino încoace să vorbeşti cu Belzanor!

O Femeie: Nu mai înaintaţi! Mă împingeţi în lănci.

În pragul uşii apare o femeie mătăhăloasă, cu un aer sălbatic, parcă având faţa acoperită cu o reţea de mici zbârcituri. Ochii, îmbătrâniţi de ani, sunt mari şi vădesc înţelepciune. Mâini viguroase. Este foarte înaltă şi puternică. Gura îi seamănă cu aceea a unui copoi, iar fălcile – cu ale unui buldog. Este îmbrăcată ca o persoană de vaza a palatului. Priveşte sfidătoare spre ofiţeri.

FRATATEETA: Faceţi loc primei-doici a reginei, Belzanor (*cu o semeţie solemnă*): Fratateeta, sunt Belzanor, căpitanul gărzii reginei, şi cobor din zei.

FRATATEETA (*răspunzându-i cu aceeaşi semeţie*): Belzanor, eu sunt Fratateeta, prima-

doică a reginei, şi zeieştii tăi strămoşi au fost mândri de a se vedea pictaţi pe pereţi în piramidele regilor, pe care i-au slujit strămoşii mei. (*Femeile rid triumfătoare.*) Belzanor: Fratateeta, fiică de cameleon, cu limba lungă şi ochii scormonitori, romanii se apropie! (*Femeile scot un strigăt de groază şi ar fugi cu siguranţă dacă n-ar fi lăncile.*) Nici chiar urmaşii zeilor nu pot să-i înfrunte, căci fiecare roman are şapte mâini, şi în fiecare mână ţine şapte lănci. Sângele din vine le este ca argintul-viu. Nevestele lor devin mame în trei ore, iar a doua zi sunt înjunghiate şi mâncate.

(*Un fior de groază trece prin vinele femeilor. Fratateeta, arătându-şi dispreţul faţa de ele şi batjocoritoare faţă de soldaţi, îşi face drum prin mulţime şi, fără frică, înfruntă vârfurile lăncilor.*)

FRATATEETA: Atunci, fugiţi şi salvaţi-vă, voi, mişeilor, voi, fii ai unor zei de lut, pe care îi cumpără aşa de ieftin cărăuşii de peşte, şi lăsaţi-ne să ne descurcăm singure, Belzanor: Nu mai înainte ca să împlineşti ceea ce-ţi cerem, o, tu, spaimă a bărbaţilor! Adune-o pe regina Cleopatra şi apoi pleacă încotro vei pofti.

FRATATEETA (*cu un râs batjocoritor*): Acum înţeleg de ce zeii ne-au luat-o din mâini. (*Ofiţerii tresar, privindu-se unii pe alţii.*) Află, oştean nesăbuit, că regina a dispărut nici la un ceas după ce-a asfinţit soarele, Belzanor (*furios*): Vrăjitoare! Ai ascuns-o pentru a o vinde lui Cezar sau fratelui

ei. (*O apucă de mâna stângă şi o trage, ajutat de câţiva militari din gardă, până în mijlocul curţii. În timp ce militarii o silesc să îngenunche, Belzanor scoate un cuţit, ce pare ucigător.*) Unde este? Unde-i? Dacă… (*Se preface că vrea să-i taie gâtul.*) Fratateeta (*cu un ton sălbatic*): Dacă te atingi de mine, tu, potaie, să ştii că, timp de şapte ori şapte ani, Nilul nu-şi va mai revărsa apele pe câmpiile voastre. Vor fi ani de foamete cumplită, Belzanor (*speriat, dar tot mânios*): Voi aduce jertfe. Voi plăti. Sau, stai! (*Adresându-se persanului:*) Tu, cel preaînţelept, pământurile tatălui tău sunt departe de Nil. Ucide-o ţii! persanul (*ameninţând-o cu cuţitul său*): Persia nu are decât un singur zeu. Şi totuşi, nu refuză sângele babelor. Unde-i Cleopatra? Spune! Fratateeta: Persanule, precât de adevărat este că Osiris e viu, tot pe atât de adevărat este că nu ştiu unde-i regina. Am dojenit-o că ne-a căşunat aceste zile rele, apucându-se să vorbească sfintelor pisici ale preoţilor şi să le ia în braţe. I-am spus că va fi lăsată singură aici când vor veni romanii, drept pedeapsă pentru neascultarea ei. Iată însă că ea a ftigit şi s-a ascuns. Acesta-i adevărul. Osiris mi-e martor.

Femeile (*protestând ceremonios*): Acesta-i adevărul! Belzanor: Ai speriat copila! S-o fi ascuns! Căutaţi-o repede prin palat, cercetaţi fiecare ungher!

— (*Gărzile, conduse de Belzanor, îşi fac drum spre palat, prin mulţimea de femei, care o iau la*

goană pe poarta curţii.) Fratateeta (*ţipând*): Ce nelegiuire! Bărbaţi în camerele reginei 1 Cenele… (*Vocea i se stinge, în timp ce persanul îi apropie cuţitul de gât.*) Bel-Affris. *Punând mâna pe umărul Ftaiateetei*): Numai o clipă, Persanule! (*Către Fratateeta, plin de tâlc*:) Măicuţă! în timp ce zeii tăi dorm sau vânează în depărtări, sabia stă gata să-ţi taie gâtul. Du-ne acolo unde-i ascunsă regina şi vei scăpa cu viaţa… Fratateeta: Cine să ia sabia din mina unui smintit, dacă i-au dat-o zeii? Ascultaţi-mă, voi, tineri ce nu vreţi să înţelegeţi! Cleopatra se teme de mine, dar mai tare se teme de romani. Pentru ea nu există decât o singură putere – mai mare şi decât furia doicii ei, şi decât cruzimea lui Cezar, iar aceasta este puterea Sfinxului, care se află în deşert, străjuind calea spre mare. Ceea ce ea doreşte să afle Sfinxul, o şopteşte la urechile sfintelor pisici, iar de ziua ei nu uită niciodată să-i aducă Sfinxului jertfe şi să-l împodobească cu maci. Aşadar, mergeţi acolo, în pustiu, şi căutaţi-o pe Cleopatra în umbra Sfinxului. Şi, răspunzând cu capul vostru, aveţi grijă să nu i se întâmple niciun rău.

Bel-Affris (*către Persan*): Să-i dăm crezare?

Povăţuieşte-ne, tu, cel preaînţelept, persanul: Din ce parte vin romanii? Bel-Affris: Dinspre mare. Străbat deşertul, trecând tocmai pe lângă Sfinx, persanul (*către Fratateeta*): Zămislitoare a vicleniei! Aspidă veninoasă! Ai născocit această poveste ca să ne ducem noi doi în pustiu şi să

pierim acolo de suliţele romanilor! (*Ridicând k cuţitul*:) Ia, vezi-ţi moartea cu ochii 1 Fratateeta: Nu tu ai să mi-o arăţi, plodule! (*Cu o mişcare rapidă, îl apucă de gleznă şi îl răstoarnă, fugind apoi de-a lungul peretelui palatului şi dispărând în întuneric. Bel-Affris a izbucnit în râs când l-a văzut pe Persan prăvălindu-se jos. Belzanor şi gărzile se reped din palat şi, odată cu ei, o gloată de fugari, cel mai mulţi cu boccele în mâini.*) PERSANUL: Aţi găsit-o pe Cleopatra? Belzanor: A fugit. Am răscolit întreg palatul, santinela nubi ană (*apărând în poarta palatului*): Vai şi-amar de noi! Mare năpastă! Să ne luăm calea! Să fugim! Belzanor Ce s-a mai întâmplat? santinela nubiană: A fost furată Sfânta Pisică Albă!

Toţi: Vai şi-amar de noi! Mare năpastă!

Panică generală. Toţi o iau la goană, strigând deznădăjduiţi. În viitoarea goanei, torţa este răsturnată şi se stinge, întuneric. Zgomotul fugarilor se pierde. Tăcere de moarte. Aşteptare. Apoi întunericul şi tăcerea se prefac încetişor într-o ceaţă argintie şi într-o îngânare de cântec ciudat. Parcă ar fi harpa lui Memnon[8], ale cărei coarde le-ar atinge vântul, odată cu răsăritul lunii. Luna plină se ridică peste deşert, şi un vast orizont se reliefează, întrerupt de o umbră uriaşă, care îndată se dovedeşte a fi, în lumina ce

8 Personaj legendar, fiul lui Titlionos, regele Etiopiei. I s-a ridicat o statuie, celebră prin sunetele ce le produce.

năvăleşte, un Sfinx, al cărui piedestal este aşezat pe nisipul deşertului. Apoi, lumina se măreşte, până când ochii deschişi ai Sfinxului apar desluşiţi, privind drept înainte şi în sus, într-o infinită şi neînfricată strajă. O masă de culoare se reliefează între marile labe ale Sfinxului: sunt maldărele de maci roşii, pe care doarme o tânără fată, bluza-i de mătase mişcându-se uşor şi regulat odată cu respiraţia. Un somn de fiinţă fără de vise. În bătaia lunii, cosiţele ei negre strălucesc ca pana corbului.

Deodată, din depărtare se aude un vag zgomot înfiorător (s-ar putea să fie mugetul unui minotaur, domolit poate de distanţă), iar muzica lui Memnon încetează. Tăcere; apoi se aud răsunând nişte sunete de trâmbiţă, şi din nou tăcere. Dinspre sud, se iveşte un bărbat, păşind pe furiş. Fermecat de taina nopţii, el se opreşte plin de uimire în stânga Sfinxului. Este pierdut în contemplare. Pieptul Sfinxului şi povara dintre labe nu pot fi văzute de noul venit, fiindu-i ascunse de masivul umăr al Sfinxului.

Bărbatul: Ave, Sfinxule! Iuliu Cezar te salută! Multe ţări cutreierat-am în căutarea tărâmurilor pierdute, surghiunit de naşterea-mi în această lume; multe ţări cutreierat-am în căutarea unor fiinţe asemenea mie. Găsit-am turme şi câmpii, oameni şi cetăţi, dar niciun alt Cezar şi nici aerul de care, de la naştere, aveam trebuinţă. Nicăieri nu am găsit un om asemănător mie; niciunul în

stare să-mi poată îndeplini ziua faptele, şi noaptea să-mi depene gândurile. Sfinxule! în lumea aceasta măruntă, locul meu este tot atât de sus ca şi al tău în acest mare deşert. Numai că eu rătăcesc, pe când tu rămâi neclintit. Eu cuceresc, şi tu dăinuieşti. Eu muncesc şi mă minunez, tu stai de veghe şi aştepţi. Privesc în sus şi rămân fascinat; îmi arunc ochii în jos şi mă cufund în întuneric; privesc în juru-mi şi sunt uimit, în timp ce ochii tăi nu încetează o clipă de a privi dincolo, în afara lumii, spre acel tărâm pierdut, sălaşul de care amândoi ne-am îndepărtat.

Sfinxule! Tu şi cu mine, amândoi străini faţă de seminţia omenească, nu suntem totuşi străini unul de altul. De când m-am născut, nu mi-am dat oare seama de existenţa ta şi a locului acesta? Roma nu-i decât un vis de nebun. Aici îmi este lumea – lumea hărăzită mie. Lămpile-ţi stelare le-am văzut de departe, din Galia, din Britania, din Tesalia, din Spania; le-am văzut dezvăluindu-şi marile lor taine unei străji veşnice, aflată jos, pe pământ. Până acum nu m-am învrednicit să găsesc locul străjii. Iată că, în sfârşit, întâlnesc straja lămpilor stelare – imaginea acelei părţi statornice şi nemuritoare din viaţa mea, imagine tăcută, plină de gânduri, singuratică în pustiul argintiu.

Sfinxule! Sfinxule! M-am căţărat pe munţi, noaptea, pentru a asculta din depărtare palele vântului care îţi hăituie nisipurile. Într-un joc neîngăduit, vânturile, râzând în şoaptă, îţi macină

nisipurile – copiii noştri nevăzuţi. Calea ce m-a adus aici este calea destinului, deoarece sunt omul al cărui geniu îl simbolizezi tu: în parte, o brută; în parte, femeie; în parte, zeu şi nimic dintr-un bărbat. Nu-i aşa că ţi-am dezlegat enigma, Sf inxule? / pata (*care între timp s-a trezit şi priveşte cu băgare de seamă din cuibul ei, pentru a vedea cine vorbeşte*): Bătrâne domn!

CEZAR (*tresărind şi punând mâna pe sabie*): Zei nemuritori! Fata: Nu fugi, bătrânule!

5*

CEZAR (*uluit*): „Nu fugi, bătrânule”, ia auzi! Să i se zică una ca asta tocmai lui Iuliu Cezar! Fata (*rostind cu grabă*): Bătrâne domn!

CEZAR: Sf inxule! Ştiu, tu te bizui pe secolele tale, dar nu uita că sunt mai tânăr decât tine, chiar dacă ai voce de fetiţă, în clipa aceasta.

Fata: Cocoaţă-te aici repede, de nu vrei să te tnănânce romanii! eeza r *7 alergând înainte, dincolo de umărul Sfinxului, şi văzând-o*): Un copil la pieptu-i! Un copil, al zeilor! Fata: Hai repede. Caţâră-te printr-o parte şi meonjoară-l. Caţără-te cum poţi.

CEZAR (*uimit*): Cine-mi eşti? Fata: Cleopatra, regina Egiptului.

CEZAR: Vrei, poate, să zici regina ţiganilor… fata: Nu fi necuviincios-cu mine, altfel Sfinxul va lăsa să te mănânce romanii. Vino sus! 33 foarte plăcut aici.

CEZAR (*vorbindu-şi singur*): Ce vis! Ce vis

minunat! Numai de nu m-aş deştepta. Aş fi în stare să cuceresc zece continente, numai să am parte până la capăt de visul acesta! (*Se caţără pe partea laterală a Sfinxului şi reapare în faţa Cleopatrei pe piedestal, trecând peste umărul drept al Sfinxului.*) Ci, copatra: Bagă de seama! Aşa, aşa-i bine! Acum, stai jos. Poţi să şezi pe laba cealaltă. (*Ea se aşază confortabil pe laba stingă a Sfinxului.*) Este foarte puternic şi ne va oblădui, dar (*tremurând şi cu un ton plângăreţ*) nu-mi dă nicio atenţie şi nici nu-mi ţine de urât. Îmi pare bine că ai venit. Eram aşa de singură! N-ai văzut cumva o pisică albă?

CEZAR (*aşezându-se pe laba dreaptă, într-o stare de nespusă uimire*): Cum, ai pierdut o pisică? Ceeopatra: Da, Sfânta Pisică Albă! Nu-i îngrozitor? Am adus-o aici ca s-o jertfesc Sfinxului. Abia ne-am îndepărtat puţin de cetate, când o pisică neagră a chemat-o, şi atunci a sărit din braţele mele, fugind la ea. Crezi într-adevăr că pisica neagră ar putea îi stră-străstrăbunica mea?

CEZAR (*holbându-se la ea*): Stră-stră-stră-străbunida dumitale? De ce nu?! Nimic nu mă mai poate uimi în această noapte de pomină.

CLEOPATRA: Cred că ea trebuie să fi fost. Străbunica străbunicii mele a fost o pisicuţă neagră a Sfintei Pisici Albe, iar Nilul a făcut-o cea de-a şaptea a lui soţie. De aceea părul mi-i atât de unduios. Şi tot de aceea doresc întotdeauna să fiu lăsată a face ceea ce poftesc, fie că este sau nu pe

placul zeilor. Aceasta, pentru că... sângele meu este plămădit din apa Nilului.

CEZAR: Dar ce faci aici, în acest ceas al nopţii? Aici ţi-este casa?

CeEOPATRA: Cum o să fie aici?! Sunt regina şi voi locui în palatul din Alexandria, după ce voi ucide pe fratele meu, care m-a izgonit de acolo, Când voi fi mai coaptă, voi face tot ce poftesc. Voi putea otrăvi sclavii, ca apoi să-i văd zvârcolindu-se, şi voi spune Fratateetei c-o voi arunca într-un cuptor încins.

CEZAR: Dar până atunci, de ce nu eşti acasă, în pat?

CeEopatra: Pentru că romanii vin să ne mănânce pe toţi. Dar nici dumneata nu eşti acasă, în pat.

CEZAR (*cu convingere*): Ba da, eu sunt. Casa mi-i un cort, şi acum mă aflu în acel cort, dormind adânc şi visând. Crezi că aş putea să-mi închipui că eşti aievea, mică vrăjitoare năstruşnică din lumea visurilor?

CLEOPATRA (*chicotind şi aplecându-se spre el*): Eşti un domn bătrân şi caraghios, dar totuşi îmi placi.

CEZAR: Ah! Ceea ce zici îmi strică visul. De ce nu visezi că sunt tânăr?

CLEOPATRA: Aş dori să fii, dar cred că atunci m-ai speria mai tare. Îmi plac bărbaţii, mai ales tinerii cu braţe rotunde şi vânjoase, dar mă tem de ei. Dumneata eşti bătrân şi destul de uscăţiv şi

ţeapăn; ai însă o voce plăcută. Mă bucur că am pe cineva cu care să stau de vorbă, deşi mi se pare că eşti puţin cam zărghit. I, una te-a făcut să vorbeşti adineauri de unul singur şi aşa fără noimă?

CEZAR: Cum? M-ai auzit? îmi spuneam rugăciunea în faţa Marelui Sfinx. Cleopatra: Dar acesta nu-i Marele Sfinx!

CEZAR (*foarte dezamăgit, privind în sus la statuie*) *i* Ce?

CLEOPATRA: Nu-i decât un drăgălaş pui de Sfinx. Marele Sfinx este atât de uriaş, încât are între labele lui un templu. Acesta-i sfinxul meu favorit. Spune-mi, crezi că romanii au vrăjitori, care ne-ar putea răpi dintre labele Sfinxului, făcând farmece?

CEZAR: De ce? Ţi-e teamă de romani?

CLEOPATRA (*cu seriozitate*): Oh, ne-ar mânca de vii dacă ne-ar prinde. Sunt barbari. Căpetenia lor se numeşte Iuliu Cezar. Tată-său a fost tigru, iar mamă-sa – munte în flăcări. Are nasul ca trompa de elefant. (*Fără să vrea, Cezar îşi freacă nasul.*) Toţi romanii au nasuri lungi, dinţi de fildeş şi cţte o codiţă. Toţi au câte şapte braţe, cu sute/de suliţe în fiecare braţ. Şi. Se hrănesc cu carne de om.

CEZAR: Vrei să-ţi arăt un roman în carne şi oase?

CLEOPATRA (*înspăimântată*): Nu, nul Mă îngrozeşti.

CEZAR: Nu-i nimic, suntem doar în vis…

Cleopatra (*iritată*): Nu-i vis, nu-i vis. Iată! (*Scoate utt ac din păr şi îl înţeapă pe Cezar în braţ, de mai multe ori.*)

CEZAR: Ah! încetează (*Cu mânie*:) Cum îndrăzneşti?

CLEOPATRA (*intimidată*): Ziceai că visezi. (Sclifosindu-se:) Am vrut să-ţi arăt că…

CEZAR (înduioşat): Hai, hai! Nu plânge! O regină nu se cuvine să plângă! (îşi freacă braţul, mirat că durerea este reală.) Să fiu oare treaz? (Atinge Sfinxul cu mâna, pentru a-i încerca soliditatea. Îi pare atât de adevărat, încât începe să se alarmeze şi zice pe un ton perplex:) Da, eu… (Cuprins de panică:) Nu! E cu neputinţă! Sminteală! Sminteală! (Disperat:) înapoi în tabără! înapoi! (Se ridică pentru a sări de pe soclu.)

CLEOPATRA (împresurându-l cu braţele, înspăimântată): Nu! Nu mă părăsi! Nu! Nu pleca! Mi-e frică de romani!

CEZAR (în timp ce pare a se convinge că este cu adevărat treaz): Cleopatra, poţi să-mi vezi bine faţa?

CLEOPATRA: I-atât de albă în bătaia lunii!

CEZAR: Eşti sigură că numai bătaia lunii o face să pară mai albă decât cea a unui egiptean? (Rânjind:) Nu bagi de seamă că am un nas destul de lung? CEEOPATRA (vrând să se dea îndărăt, dar ca paralizată de o bănuială îngrozitoare): Oh!

CEZAR: Am un nas roman, Cleopatra.

CLEOPATRA: Ah! (Scoţând un strigăt ascuţit,

sare în picioare, trece în partea stângă a umărului Sfinxului, sare jos pe nisip, apoi cade în genunchi, într-o implorare frenetică, strigând:) Sfârtecă-l, Sfinxule! Nimiceşte-l! Am vrut să-ţi jertfesc pisica albă, crede-mă că am vrut ca adevărat... (Cezar, care s-a coborât jos de pe soclu, o atinge pe umăr.) Ah! (îşi ascunde capul în aţe.)

CEZAR: Cleopatra! Vrei să te povăţuiesc cum să faci spre a-l împiedica pe Cezar să te mănânce?

CLEOPATRA (*agăţându-se de el, cu umilinţă*): Oh, te rog, învaţă-mă, învaţă-mă! Voi fura nestematele Fratateetei şi ţi la voi da dumitale. Voi face ca Nilul să-ţi ude pământul de două ori pe an.

CEZAR: Fii pe pace, copila mea. Zeii tăi se tem de romani. Nu vezi că Sfinxul nu îndrăzneşte să mă sfâşie şi nici să mă împiedice de a te duce lui Iuliu Cezar?

CLEOPATRA (*îngânând rugătoare*): Oh, nu, nu o vei face. Mi-ai zis că nu o vei face.

CEZAR: Cezar nu mănâncă niciodată femei.

CLEOPATRA (sărind în picioare, plină de speranţă): Ce?

CEZAR (*pe un ton cu care vrea să impresioneze*): Dar mănâncă fete tinere (*Cleopatra se prăbuşeşte*) şi pisici. Eşti o fetiţă prostuţă şi te tragi din pisicuţe negre. Eşti în acelaşi timp şi fetiţă, şi pisică.

CLEOPATRA (*tremurând*): Şi mă va mânca?

CEZAR: Da! Dacă nu-l convingi că eşti o

femeie în toată firea!

Cleopatra: Oh, trebuie să-mi găseşti un vrăjitor, să mă prefacă în femeie. Nu eşti vrăjitor cumva?

CEZAR: Poate să-ţi găsesc, dar e nevoie de timp şi în noaptea aceasta trebuie să stai faţă-n faţă cu Cezar, în palatul strămoşilor tăi.

CLEOPATRA: Nu, nu. Nu-mi trece prin minte asemenea îndrăzneală.

CEZAR: Oricât ai fi de speriată în fundul sufletului şi oricât de groa, znic ţi-ar părea Cezar, trebuie să-l înfrunţi ca o femeie curajoasă şi o mare regină. Nu trebuie să-ţi fie de loc frică. Dacă ţi-or tremura mâinile, dacă glasul ţi se va stinge, atunci eşti pierdută! (*Ea geme.*) Dimpotrivă, ţlacă te va socoti vrednică să domneşti, atunci te va aşeza pe tron alături de el şi te va face adevărata cârmuitoare a Egiptului.

D, i & oPA.T. & y (*cu disperare*): Nu, nu va ghici îndată cum sunt. Va vedea îndată ce sunt!

CEZAR (*mai curând cu întristare*): Cezar poate fi uşor înşelat de femei. Ochii lor îl zăpăcesc şi nu le mai vede aşa cum, sunt, ci cum doreşte el să le vadă.

CLEOPATRA (*plină de speranţă*): Atunci, îl voi trage pe sfoară. Mî voi pieptăna ca Fratateeta şi va crede cu Siguranţă că sunt o femeie bătrână.

CEZAR: Dacă vei face una ca asta, te va mânca dintr-o înghiţitul.

CLEOPATRA: Nu, căci îi voi da o prăjitură, ce

va avea în ea opalul meu fermecat şi şapte fire de păr ale pisicii albe, şi…

CEZAR (*brusc*): Pf! Eşti o prostuţă. Va mânca şi prăjitura şi te va mânca şi pe tine. (*Se îndepărtează dispreţuitor*.)

Ceeopatra (fugind şi agăţându-se de el): Ah, te rog, te rog. Voi face întocmai cum îmi zici. Voi fi cuminte. Voi deveni sclava ta. (Se aude din nou acel muget de-a lungul pustiului, acum mult mai aproape. Este buccina, trâmbiţa de război romană.)

CEZAR: Auzi

CLEOPATRA (tremurând): Ce-i asta?

CEZAR: Glasul lui Cezar.

Cleopatra (*trăgându-l de mână*): Hai să fugim! Vino, hai, vino!

CEZAR: Cu mine eşti în siguranţă, până când te vei sui pe tron ca să-l primeşti pe Cezar. Acum du-mă într-acolo.

t

CLEOPATRA (*veselă să scape de romanii care se apropie*): Vino, te conduc. (*Din nou se aude buccina*.) Hai, vino, vino! S-au mâniat zeii! Nu simţi cum se cutremură pământul?

CEZAR: Sunt paşii legiunilor lui Cezar. Cleopatra (*trăgându-l*): Pe aici, repede. În timp ce mergem, să căutăm şi pisica albă. Ea te-a prefăcut în roman.

CEZAR: Degeaba, nimeni nu te poate lecui! Hai să plecăm. (*O urmează*.)

Sunetul trâmbiţei de război se aude din ce în ce mai tare, pe măsură ce ei gonesc prin deşert. Lumina lunii dispare, şi din nou zarea se întunecă, profilând doar silueta fantastică a Sfinxului. Cerul se pierde în această întunecime şi nicio lumină nu apare, până când flacăra unei torţe îndepărtate reliefează un şir de stâlpi egipteni, ce susţin acoperişul unui măreţ coridor. La capătul acestui coridor apare un sclav nubian, purtând torţa. Cezar, condus de Cleopatra, îl urmează. Ei străbat coridorul. Cezar se uită cu atenţie la ciudata arhitectură ce-l înconjoară şi la umbrele stâlpilor, printre care, pe măsură ce torţa mişcătoare le lasă repede în urmă, gonindu-le fără zgomot, se perindă figuri omeneşti cu capete şi aripi de şoim şi pisici uriaşe de marmură neagră, parcă apărând şi dispărând într-o ascunzătoare. Mai departe, zidul face un colţ, şi coridorul dă într-un transept larg, unde Cezar vede la dreapta sa un tron, iar îndărătul tronului – o uşă. În fiecare parte a tronului se află câte o coloană zveltă, de care este agăţată câte o lampă.

CEZAR: Ce-i aici?

CLEOPATRA: Aici şed eu pe tron, când mi se îngăduie să port coroana şi mantia. (*Sclavul ridică torţa, pentru a se vedea tronul.*)

CEZAR: Porunceşte sclavului să aprindă lămpile.

CLEOPATRA (*sfioasă*): Crezi că pot da o asemenea poruncă?

CEZAR: Desigur. Eşti doar regină! (*Ea şovăie.*) Hai, porunceşte!

CLEOPATRA (cât timiditate, către sclav): Aprinde toate lămpile. Fratateeta (*apărând deodată dindărătul tronului*): Stai! (*Sclavul se opreşte, şi Fratateeta se întoarce cu asprime către Cleopatra, care tremură ca un copil, prins făcând o poznă.*) Cu cine eşti? Şi cum ai îndrăznit să porunceşti să se aprindă lămpile fără voia mea? (*Cleopatra amuţeşte de frică.*)

CEZAR: Cine e? Cleopatra: Fratateeta. Fratateeta (*cu aer semeţ*): Prima-doică a...

CEZAR (*tăindu-i-o scurt*): Eu îi vorbesc reginei. Dumneata să taci! (*Către Cleopatra:*) Aşa îşi cunosc slujitorii tăi locul ce li se cuvine? Trimite-o de aici, iar tu (*către sclav*) fă ce ţi-a poruncit regina.

(*Sclavul aprinde lămpile, în timp ce Cleopatra rămâne locului, şovăind de teama Fratateetei.*) Eşti doar regina. Zi-i să plece.

CLEOPATRA (*cu un ton linguşitor*): Draga mea Fratateeta, trebuie să te duci de aici, numai puţin, te rog.

CEZAR: Văd că nu-i porunceşti să plece, ci o rogi. Nu eşti regină. Vei fi mâncată de vie. Adio. (*Dă să plece.*)

CLEOPATRA (*agăţându-se de el*): Nu, nu! Nu mă părăsi!

CEZAR: Un român nu poate râmme cu o regină căreia îi este frică de sclavii ei, Cleopatra:

Nu mi-e frică de ei. Zău că nu mi-e frică!

FRATATEETA: Vom vedea cui îi este frică aici!

(*A meninţătoare*:) Cleopatra!…/

CEZAR: în genunchi, femeie! Mă socoţi oare şi pe mine un copil, cu care cutezi să glumeşti? (*Arată podeaua, chiar lângă picioarele Cleopatrei. Fratateeta, pe jumătate îmblânzită, pe jumătate încă sălbatică, şovăie. Cezar, către sclavul nubian*:) Sclavule! (*Nubianul vine spre el.*) Te pricepi să tai un cap? (*Nubianul face semn afirmativ şi rânjeşte, plin de fericire, lăsând să i se vadă toţi dinţii. Cezar apucă sabia de teacă, gata să-i întindă nubianului minerul, şi se întoarce iarăşi către Fratateeta, repetând gestul de mai înainte.*) Ştii ce trebuie să faci, cucoană? (*Copleşită, Fratateeta îngenunchează în faţa Cleopatrei, căreia nu-i vine să-şi creadă ochilor.*)

FRATATEETA (*cu o voce aspră*): O, regină, nu uita în zilele-ţi de mărire pe sclava ta.

CLEOPATRA (*transportată*): Pleacă! Du-te de aici! (*Fratateeta se ridică şi, cu capul plecat, se îndreaptă spre uşă de-a-ndărătelea. Cleopatra priveşte cu încântare această supunere, gata a, aproape să bată din palme, care îi tremură. Deodată, strigă*:) Daţi-mi ceva cu care s-o bat! (*Smulge o piele de şarpe de pe tron şi se repede spre Fratateeta, învârtind pielea în aer, ca pe un bici, Cezar face o săritură şi reuşeşte să o Prindă şi să o ţină, în timp ce Fratateeta fuge.*) CEZAR: Aşadar, ştii să zgârii, pisicuţă?

CLEOPATRA (*scăpându-i*): Simt nevoia să bat pe cineva. E bun şi acesta! (*Se repede la sclav.*)

Aşa, aşa! (*Sclavul fuge cât poate mai repede, de-a lungul coridorului. Cleopatra aruncă pielea de şarpe şi sare pe treptele tronului, fluturându-şi braţele şi strigând*:) în sfârşit, sunt cu adevărat regină! O regină adevărată, adevărată! Regina Cleopatra! (*Cezar clatină din cap, cu un aer plin de îndoială, căci această schimbare îl pune pe gânduri în ceea ce priveşte situaţia generală a Egiptului. Cleopatra se întoarce şi-l priveşte triumfătoare. Apoi sare de pe treptele tronului, fuge la el, îl prinde cu braţele de gât şi strigă cu încântare*:) Nu ştii cât te iubesc pentru că ai făcut din mine o regină! CEZAR: Dar reginele iubesc numai regi, Cleopatra: Voi face regi din toţi bărbaţii pe care îi iubesc! Te voi face rege. Voi avea mulţi r & şi tineri, cu „braţe rotunde şi vârâjoase, iar când mi se va urî cu ei îi voi biciui pân-or muri. Dar tu vei fi întotdeauna regele meu: regele meu draut, bun, înţelept – dragul meu rege bătrân.

CEZAR: Ali, zbârciturile mele, zoirciturile mele! Şi inima mea de copil! Vei fi cea mai primejdioasă cucerire a lui Cezar.

CLEOPATRA (*îngrozită*): Cezar! L-am uitat pe Cezar! (*Cu grijă*:) îi vei spune că sunt regina, o regină adevărată, nu-i aşa? Ascultă! (*Mângâindu-l pe furiş*:) Hai să fugim şi să ne ascundem până când pleacă Cezar.

CEZAR: Dacă ţi-e teamă de Cezar, înseamnă că nu eşti o regină adevărată. Şi chiar dacă te vei ascunde sub o piramidă, el se va duce ue-a dreptul acolo şi o va ridica cu o singură mână! Şi apoi... (*Scrâşneşte din dinţi.*)

CLEOPATRA (*tremurând*): Oh...

CEZAR: Dacă. Îndrăzneşti să faci una ca asta, atunci să-ţi fie teamă. (*Se aude iarăşi răsunând din depărtare trâmbiţa romană de război. Cleopatra geme, plină de frică. Cezar, bucurându-se, strigă:*) Aha! (*Cezar se apropie de tronul Cleopatrei.*) Hai, ia-ţi locul. (*O ia de mină şi o conduce la tron. Ea este prea copleşită pentru a putea îndruga ceva.*) Ei, Teetatota! Cum îţi chemi sclavii?

CLEOPATRA (*fără curaj, în timp ce se lasă să cadă pe tron, moleşită şi tremurând*): Bate din palme. (*Cezar bate din palme. Fratateeta se întoarce.*)

CEZAR: Adă mantia şi coroana reginei. Să vină şi sclavele ei. Gătiţi-o cum se cuvine.

CLEOPATRA (*cu nerăbdare, revenindu-şi puţin*): Da, coroana, Fratateeta. Voi purta coroana.

FRATATEETA: Pentru cine trebuie regina să-şi pună mantia regească?

CEZAR: Pentru un cetăţean al Romei. Regele regilor, Totateeta.

CLEOPATRA (*bătându-i „din picior*): Cum de îndrăzneşti să pui întrebări? Du-te şi fă ce ţi se porunceşte. (*Fratateeta iese, rânjind. Cleopatra se*

îndreaptă, plină de nerăbdare, spre Cezar.) Cezar va şti că sunt regină atunci când mă va vedea cu mantie şi coroană, nu-i aşa?

CEZAR: Nu! De unde poate şti că nu eşti cumva o sclavă îmbrăcată în straiele reginei?

CLEOPATRA: Atunci, trebuie să-i zici dumneata.

CEZAR: nu mă va întreba. Va recunoaşte-o pe Cleopatra după mândria ei, după curajul, după aerul ei regesc şi frumuseţea ei. (*Ea îl priveşte cu îndoială.*) Tremuri?

CLEOPATRA (*iremurând de spaimă*): Nu. Nu, eu... (*Cu o voce nesigură:*) Nu, nu tremur. (*Fratateeta, împreună cu trei femei, aduc veşmintele regeştii*)

FRATATEETA: Dintre toate slujitoarele reginei, numai acestea trei au mai rămas. Toate celelalte au fugit. (*încep să o îmbrace pe Cleopatra, care se supune, palida şi încremenită.*)

CEZAR: Bine, trei sunt de-ajuns. Cezar, bietul de el, de obicei se îmbracă singur.

FRATATEETA (*cu un ton dispreţuitor*): Regina Egiptului nu este o romană sălbatică. (*Cleopatrei:*) Fii curajoasă, micuţa mea. Ţine capul sus în faţa acestui străin.

Ceza r (*admirând-o pe Cleopatra şi punându-i coroana pe cap*): Cum e când eşti regină? Simţi dulceaţă, sau amăreală?”

Cleopatra: Amăreală.

CEZAR: I/capădă-ţi teama, şi îl vei cuceri pe

Cezar. Tota, romanii se apropie?

FRATATEETA: Sunt aproape. Gărzile noastre şi-au luat tălpăşiţa.

Femeiee (*jeluindu-se încet*): Vai şi-amar de noi! Ce nenorocire! (*Nubianul soseşte în jugă.*)

Kubianue: Romanii sunt în curtea palatului. (*Se repede pe uşă. Cu un strigăt, femeile fug după el. Fălcile Fratateetei exprimă o hotărâre de om sălbatic. Ea nu se clinteşte. Cleopatra pare că se poate stăpâni cu greu a nu urma pe fugari, jlezar o apucă de mână şi o priveşte spbiugător. Ea stă ca o martiră.*)

CEZAR: Regina trebuie să-l întâmpine pe Cezar singură. Răspunde: „Aşa să fie”.

CLEOPATRA (*albă ca varul*): Aşa, să fie.

CEZAR (*dându-i drumul*): Bine.

Se aude zgomot şi tropăit de oameni înarmaţi. Spaima Cleopatrei sporeşte. Sunetul buccinei se aude foarte aproape, urmat de sunetele puternice ale altor trâmbiţe. Aceasta este prea mult pentru Cleopatra, care scoate un strigăt şi o ia la fugă spre uşă. Fratateeta o opreşte, necruţătoare.

FRATATEETA: Nu eşti tu micuţa mea? Ai zis „aşa să fie”, şi chiar dacă ar fi să mori trebuie să-ţi ţii cuvântul de regină. (*I-o dă lui Cezar, care o aduce înapoi până la tron. Cleopatra este băgată în sperieţi.*) CEZAR: Acum, dacă te pierzi… (*Cezar se aşază pe tron.*)

CLEOPATRA rămâne pe treptele tronului, aproape fără conştiinţă, aşteptându-şi parcă

moartea. Soldaţii romani trec zgomotos pe coridor, având în fruntea lor pe purtătorul steagului cu vultur şi pe buccinator, un bărbat trupeş. Trâmbiţa (buccina) acestuia se încolăceşte în jurul bustului său, ca o trombă, iar pavilionul instrumentului are forma unui cap de lup, care urlă. Când ajung în transept, se uită cu mirare la tron. Apoi se aşază pe şiruri în faţa tronului, îşi scot săbiile şi le ridică în aer, strigând: „Ave Cezari” Cleopatra se întoarce uimită şi-l priveşte cu ochii mari pe Cezar. Îşi dă seama îndată de situaţie şi, cu un suspin de uşurate, cade în braţele lui»

ACTUL ÎI

Alexandria. O sală la catul întâi al palatului, ce se termină la capăt cu o loggia, la care se ajunge suindu-te pe două trepte. Prin arcadele coloanelor loggiei se zăreşte Mediterana, strălucind în soarele dimineţii. Pereţii înalţi şi curaţi, zugrăviţi cu un alai al teocraţiei egiptene, înfăţişat în profil, ca un ornament fără relief; lipsa oglinzilor, a perspectivelor false, a mobilelor şi stofelor încărcate fac din această încăpere un loc frumos, sănătos, simplu şi răcoros. Un bogat industriaş englez l-ar socoti, dimpotrivă, sărăcăcios, gol, caraghios, fără confort, căci civilizaţia din Tottenham Court Road[9] este faţă de civilizaţia egipteană la fel cum sunt civilizaţiile mărgelelor de sticlă şi ale tatuajului faţa de aceeaşi civilizaţie

9 Cartier londonez; aici, simbol al civilizaţiei capitaliste.

din cartierul Tottenhăm Court Road.

Tânărul rege Ptolomeu Dyonisus, în vârstă de zece ani, se află pe treapta de sus a Loggiei, pe unde a intrat, condus de tutorele său, Pothinus, care îl poartă de mână. Curtea regală este adunată în întâmpinarea lui. Curtea este alcătuita din femei şi bărbaţi (unele dintre femei având demnităţi acolo), de felurite rase şi cu pielea diferit colorată, cea mai mare parte egipteni. Unii – din părţile de jos ale Egiptului – au o pieliţă, oarecum albă, alţii – din părţile de sus ale Egiptului – sunt mai oacheşi. Printre cei de la curte se află şi greci şi evrei.

În grupul de la dreapta lui Ptolomeu predomină Theodotus, profesorul său. Grupul din stânga are în frunte pe Achillas, generalul care comandă trupele lui Ptolomeu. Theodotus este un bătrânel scund, cu trăsături zbârcite şi uscate, ca şi membrele lui, cu excepţia doar a frunţii, care nu este zbârcită. Fruntea sa, înaltă şi dreaptă, ocupă mai mult spaţiu decât tot restul feţei. Ascultă spusele celorlalţi cu un aer pătrunzător şi iscusit de coţofană, având vigilenţa batjocoritoare a unui filosof care urmăreşte exerciţiile discipolilor săi. Achillas este un bărbat înalt şi chipeş, de vreo treizeci şi cinci de ani, cu o fină barbă neagră, creaţă ca părul unui pudel. După înfăţişare nu pare a fi un om deştept, ci distins şi demn. Pothinus este un bărbat în putere, de vreo cincizeci de ani, un eunuc pasionat şi energic, cu

spirit viu, dar pare a avea un caracter şi gânduri vulgare. Nu are niciodată răbdare şi nu-şi poate ţine firea. Are păr lucios, patinat de vreme.

Ptolomeu, regele, pare mult mai mare decât un băiat englez de vârsta sa, dar are un aer copilăros, amestec de neputinţa şi zburdălnicie, datorită deprinderii ce o capătă, în toate epocile, principii crescuţi la curte, care sunt ţinuţi în hăţuri şi sunt spălaţi, pieptănaţi şi îmbrăcaţi cu zel de alte mâini decât acelea ale lor.

Toţi întâmpină pe rege cu plecăciuni. El coboară scările spre scauuul puterii statale, care se află în dreapta, singurul scaun în sală. Aşezându-se, /priveşte cu nervozitate spre Pothinus, care stă la stânga lui, aşteptând instrucţiile acestuia.

POTHINUS: Regele Eeiotulul are să-şi smma cuvântul.

Theodotus (cu o voce ţipătoare, pe care o/ace impresionantă tocmai prin propria-i suficienţă): Tăcere! Să ascultăm cuvântul regelui.

PTOLOMEU (*fără nicio mlădiere în voce, repetând, după cum se vede limpede, o lecţie deja învăţată*): Luaţi aminte, voi, toţi cei de faţă! Sunt primul născut al lui Attietes, cântăreţul din fluier, carele fost-a rege e vostru. Sora mea, Berenice, l-a mazilit de pe tron şi a domnit în locul său, dar, dar… (*Şovăie.*) Pothinus (*suflându-i pe furiş*): Dar zeii n-au vrut să îngăduie… ptolomeu: Da, zeii n-au vrut să îngăduie, să îngăduie… (*Se opreşte*; *apoi*,

cu un aer abătut:) Am uitat ce n-au vrut zeii să îngăduie... theodotus: Să vorbească Pothinus, tutorele regelui, în locul lui, pot hinus (*abia ascunzându-şi nerăbdarea*): Regele doreşte să spună că zeii nu au putut îngădui ca nelegiuirea surorii sale să rămână nepedepsită.

PTOLOMEU (*cu grabă*): Da, îmi amintesc restul. (*îşi reia cuvântarea monotonă*:) De aceea, zeii au trimis un străin, un oarecare Marc Antoniu, un căpitan roman, care a străbătut nisipurile deşertului şi a reînşcăunat pe tatăl meu. Şi atunci, tatăl meu a luat-o pe sora mea Berenice şi i-a tăiat capul. Iar acum, când tatăl meu este mort, iată că o altă fiică a lui, sora mea Cleopatra, este gata să-mi răpească regatul şi să domnească în locul meu. Dar zeii nu vor îngădui... (*Pothinus tuşeşte în semn de avertizare*) zeii... zeii... nu vor îngădui... Pothinus (*suflându-i*): Nu vor păstra... ptolomeu: A! Da, nu vor păstra o asemenea nedreptate, şi capul ei vă cădea sub tăişul securii, ca şi acela al surorii ei. Dar, cu ajutorul vrăjitoarei Fratateeta, ea l-a fermecat pe romanul Iuliu Cezar, care susţine pretenţiile ei nedrepte de a domni asupra Egiptului. Voi toţi cei care mă ascultaţi acum, luaţi aminte că nu voi îngădui... nu voi îngădui... (*Necăjit, către Pothinus*:) Ce nu voi îngădui? Pothinus (*expiodând cu toată torţa şi emfaza unei patimi de politician*): Regele nu va îngădui ca un străin să-i răpească tronul Egiptului nostru. (*Un ropot de aplauze*.) Achillas, adă la cunoştinţa

regelui câţi soldaţi şi călăreţi are romanul, theodotus: Să-l ascultăm pe generalul regelui, achillas: Numai două legiuni romane, o, rege. Trei mii de soldaţi şi abia vreo mie de călăreţi.

Curtenii izbucnesc într-un râs batjocoritor şi încep să sporovăiască. În acest timp, Rufio, un ofiţer roman, apare în loggia. Este un bărbat trupeş, cu barbă neagră, de vârstă mijlocie, repezit în gesturi, vioi şi totodată aspru. Are ochi mici şi limpezi, un nas borcănat, obraji bucălaţi, care – de altfel ca întreasra sa făr>tură – par a avea o tărie de fier.

Rufio* (din capul scurilor): Jtieii Pace vouă! (*Râsetele şi vorbăria încetează.*) Vine Cezar! theodotus (*cu multă prezenţă de spirit*): Regele îngăduie comandantului roman să intre.

CEZAR, îmbrăcat simplu, dar purtând o cunună de lauri, pentru a-şi ascunde chelia, apare în loggia, însoţit de Britannus, secretarul său, un briton cam de patruzeci de ani, înalt, solemn şi deja puţin pleşuv, cu o mustaţă castanie, ce cade în jos şi care parcă se uneşte cu favoritele, îngrijit pieptănate. Este îmbrăcat cu multă grijă, în albastru, are o mapă portofoliu în mină, iar la brâu o călimară dintr-un corn şi un toc de trestie. Aerul său, grav şi importanţa ce şi-o dă în tuncţia ce 6 deţine sunt în contrast cu interesul binevoitor al lui Cezar, care priveşte întreaga scenă, în totul nouă pentru ei, cu o sincera curiozitate de copil. După ce a privit acest aspect general, Cezar se

îndreaptă spre tronul fegelui, Britannus şi Rufio postându-se în dreptul scărilor în partea opusă.

CEZAR (privind pe Pothinus şi Ptolomeu): Care din doi este regele? Bărbatul, sau copilul? poththus: Sunt Pothinus, tutorele stăpânului meu, regele.

Cezar; bătându-l cu bunătate pe Ptolomeu pe umăr): Aşadar, tu eşti regele. Cam plictisitoare îndeletnicire pentru vârsta ce o ai, nu-i aşa? (Către Pothinus:) Slujitorul dumitale, Pothinus. (Se întoarce cu nepăsare şi înaintează încetişor spre mijlocul sălii, printre cele două grupuri de curteni, pe care îi, priveşte treptat; mişcându-şi capul la dreapta şi la stânga, până când ajunge la Achillas.) Şi acest domn?... theodotus: Este Achillas, generalul regelui.

CEZAR (către Achillas, cu prietenie): Un general, ei? Şi eu sunt general. Dar am început-o prea târziu, prea târziu. Sănătate şi multe victorii, Achillas!

ACHii/LAS: Cum va fi voia zeilor, Cezar.

CEZAR (*întorcându-se spre Theodotus*): Şi dumneata? theodotus: Eu sunt profesorul regelui, Theodotus.

CEZAR: învеţi bărbaţii cum să fie regi, Theodotus, Frumos din partea dumitale! (*Privind la zeii de pe pereţi, în timp ce se îndepărtează de Theodotus pentru a reveni spre Pothinus*:) Şi această sală?

POTHINUS: Este odaia de sfat a sfetnicilor

vistieriei regeşti, Cezar.

CEZAR: Ah! Asta îmi aminteşte că am nevoie de ceva bani.

POTHINUS: Vistieria regelui este săracă, Cezar.

CEZAR: Da, da, într-adevăr, bag de seamă că nu are decât un singur scaun. Rufio (*strigând cu un ton aspru*): Aduceţi un scaun aici careva dintre voi, pentru Cezar! ptoeomeu (ridicându-se sfios, pentru a-i oferi lui

CEZAR *scaunul*): Cezar…

CEZAR: Nu, nu, băiatul meu, acesta este doar scaunul tău regal. Stai jos. (*îl face pe Ptolomeu să se aşeze din nou.*)

În acelaşi timp, Rufio, privind în jurul său, vede în colţul cel mai apropiat o imagine a zeului Ra, înfăţişat ca un bărbat stând jos şi având capul unui şoim. În faţa imaginii se află un trepied de bronz, cam de mărimea unui taburet, în care ard bucăţi de smirnă. Rufio, cu firea ingenioasă a romanilor şi cu nepăsarea faţă de superstiţiile neamurilor străine, apucă repede trepiedul, scutură smirna, suflă cenuşa şi îl aşază în spatele lui Cezar, cam în mijlocul sălii.

Rufio: Aşezaţi-vă aici. Cezar. (Pe curteni îi trec fiorii. Se aude murmurându-se cuvântul „Nelegiuire”.)

CEZAR (*aşezându-se*): Şi acum, Pothinus, la treabă!

Am mare nevoie de bani, Britannus

(*dezaprobând acest fel obişnuit de exprimare*): Stăpânul meu vrea să spună că Egiptul datorează Romei, în mod legal, bani. Această datorie a fost contractată de care răposatul părinte al regelui, faţă de Triumvirat, şi astfel Cezar are obligaţia faţă de patria sa de a cere imediat plata.

CEZAR (*cu politeţe*): Ah, am uitat! Nu v-am prezentat pe însoţitorii mei. Pothinus: îţi prezint pe Britannus, secretarul meu, un insular de la capătul de apus al lumii, o călătorie de o zi din Galia. (*Britannus se înclină rigid.*)

\+ Domnul acesta este Rufio, camaradul meu de arme. (*Rufio dă din cap.*) Pothinus! îmi trebuie 1.600 de talanţi. (*Curtenii, încremeniţi, murmură puternic, apoi, în tăcerea ce urmează, Theodotus şi Achillas îşi schimbă priviri, în faţa unei cereri atât de monstruoase.*) Pothinus (*amărât*): Patruzeci de milioane de sesterţi! Cu neputinţă! Nu avem în toată vistieria regelui atât bănet!

CEZAR (*încurajator*): Numai şaisprezece sute de talanţi, Pothinus! De ce socoteşti în sesterţi? Un sesterţ nu face mai mult decât un codru de pâine.

POTHINUS: Iar un talant face cât un cal de curse. Vă asigur că-i cu neputinţă. Am avut de dus mereu bătălii, deoarece Cleopatra, sora regelui, pretinde, pe nedrept, tronul. De un an nu s-au mai strâns dările pentru rege.

CEZAR: Ba da, s-au strâns, Pothinus. Ofiţerii mei le-au strâns toată dimineaţa. (*Noi murmure şi*

uimire printre curteni, nu neînsoţite de un râs pe înfundate.) Rufio (*cu asprime*): Trebuie să plăteşti, Pothinus. Ce să mai pierdem timpul? Scapi doar destul de ieftin.

POTHINUS (*cu amărăciune*): Este oare cu putinţă ca Cezar, cuceritorul lumii, să aibă timp de a se îndeletnici cu asemenea nimicuri, ca strângerea dărilor noastre?

CEZAR: Dragă prietene, dările sunt îndeletnicirea de căpetenie a unui cuceritor al lumii, Pothinus: Ei bine, atunci ia aminte, Cezar. Chiar astăzi, în văzul întregului popor, tezaurele templelor şi aurul din vistieria regelui vor fi trimise la monetărie pentru a fi topite; ca să ne plătim astfel datoria. Poporul ne va vedea sălăşluind între pereţii goi şi bând din cupe de lemn, iar mânia lui va cădea asupra capului tău, Cezar, dacă ne sileşti la o asemenea nelegiuire.

CEZAR: Nu-ţi fie teamăj Pothinus. Poporul ştie ce bun gust are vinul în cupele de lemn. În schimb, spre a-ţi răsplăti bunătatea, voi stinge cearta pentru tron, dacă îţi face plăcere. Şi aceasta, chiar în numele dumitale. Ce părere ai, Pothinus?

POTHINUS: Şi dacă aş spune nu, aceasta v-ar opri?

Rufio (sfidător): Nu…

CEZAR: Ziceai, Pothinus, că sfada ţine de un an întreg. Îmi îngădui zece minute pentru a-i pune capăt?

POTHINUS: Fără îndoială, vei face după cum vei pofti.

CEZAR: Foarte bine! Dar mai întâi să o aducem aici pe Cleopatra.

Theodotus: Nu-i în Alexandria. A fugit în Siria.

CEZAR: Nu cred. (*Către Rufio*:) Cheam-o pe Totateeta.

Rufio (*strigând*): Hei, Teetatota!

(Fratateeta apare în loggia şi stă semeaţă în capul scărilor.)

FRATATEETA: Cine a rostit numele Fratateetei, prima-doică a reginei?

CEZAR: Nimeni nu-l poate rosti, Tota, afară de dumneata singura. Unde ţi-e stăpâna? (Cleopatra, care se ascunde îndărătul Fratateetei, se uită pe furiş la ei, râzând.)

CEZAR: Ar vrea regina să ne facă hatârul de a sta o clipă cu noi?

CLEOPATRA (împingând pe Fratateeta la o parte, apare mândră în capul scărilor): Trebuie să mă port ca o regină?

CEZAR: Da.

(Cleopatra se coboară îndată şi se îndreaptă spre scaunul puterii de stat. Îl apucă pe Ptolomeu, îl trage de pe scaun, apoi îi ia locul. Fratateeta se aşază pe treptele loggiei şi priveşte scena cu un aer sibilic.) ptolomeu (mâhnit şi luptând cu lacrimile): Cezar! Aşa se poartă întotdeauna cu mine. Dacă sunt rege, de ce-i îngădui să-mi ia tot ce-mi aparţine? Cleopatra: Nu vei fi rege,

plângăciosule! Or să te mănânce romanii!

CEZAR (mişcat de durerea lui Ptolomeu): Vino aici, flăcăiaşule, şi stai lângă mine. (Ptolomeu se duce la Cezar, care se reaşază pe trepied şi îl apucă de mână pe băiat, pentru a-l încuraja. Cleopatra, jurios de geloasă, să ridică şi îl străjulgeră cu privirea.)

CLEOPATRA (cu obrajii îmbujoraţi): Ia-ţi tronul! Nu-mi trebuie! (Se ridică de pe scaun şi se apropie de Ptolomeu, care în faţa ei se dă înapoi.) Du-te şi te aşază imediat!

CEZAR: Du-te, Ptolomeu. Nu refuza niciodată un tron când ţi se oferă. Rufio: Sper că vei avea atâta cuminţenie ca atunci când ne vom întoarce la Roma să-ţi urmezi singur sfatul, Cezar.

(Ptolomeu se îndreaptă încetişor spre tron, având grijă să păstreze o distanţă între el şi Cleopatra, fiindu-i frică să nu-l bată... Cleopatra stă lângă Cezar, în locul lui Ptolomeul

CEZAR: Potâiânuf

Ceeopatra (*întrerupându-l*): Nu vrei să-mi vorbeşti?

CEZAR: Taci! Dacă mai deschizi gura fără să-ţi dau voie, vei fi mâncată de vie. Cleopatra: Nu-mi pasă! Unei regine nu trebuie să-i fie frică. N-ai decât să-mi mănânci soţul de colo, dacă doreşti. El se teme, nu eu. Cezar (*privind-o cu nedumerire*): Soţul tău? Ce vrei să spui?

CLEOPATRA (*arătând spre Ptolomeu*): Mititelul de colo.

(*Cei doi romani şi Britannus se uită uimiţi unul la altul.*) theodotus: Cezar, eşti străin aici şi nu cunoşti legile noastre. Regii şi reginele Egiptului nu se pot căsători decât cu cei de un sânge cu ei. Ptolomeu şi Cleopatra sunt doar născuţi pentru a fi suverani şi soţi, după cum sunt născuţi frate şi soră, Britannus (*uimit*): Cezar, nu se cade! theodotus (*jignit*): Cum?

CEZAR (*recăpătându-şi prezenţa de spirit*): Iartă-l, Theodotus. Este un barbar care îşi închipuie că obiceiurile iifeulei şi ale tribului său sunt legile naturii, Britannus: Dimpotrivă, Cezar, aceşti egipteni sunt barbari şi faci rău că îi încurajezi.

— Susţin că-i scandalos!

CEZAR: Scandalos sau nu, nu vezi, prietene, că deschide calea spre pace? (*Cu gravitate, adresându-se lui Pothinus*:) Pothinus, ascultă-mi propunerea, Rufio: Ascultaţi-l pe Cezar!

CEZAR: Ptolomeu şi Cleopatra vor domni împreună peste Egipt.

Achieeas: Dar ce se va întâmpla cu fratele mai mic al regelui şi cu sora mai mică a Cleopatrei? Rufio (*explicând*): Ni se spune că există un alt mic

Ptolomeu, Cezar.

CEZAR: Ei bine, celălalt mic Ptolomeu se poate căsători cu cealaltă soră, şi le vom dărui amândurora Ciprul, Pothinus (*cu nerăbdare*): Ciprul nu-i de niciun folos nimănui.

CEZAR: Nu are importanţă. Îl veţi primi

pentru a vă asigura pacea, Britannus (anticipând, în mod inconştient, pe un viitor bărbat de statx): O pace onorabilă, Pothinus.

POTHINUS (*pe un ton răzvrătit*): Cezar, fii cinstit. Banii pe care ni-i ceri sunt preţul libertăţii noastre. Ia-i şi lasă-ne să ne descurcăm singuri treburile.

Curtenii mai Curajcâşi (îndemnaţi de tonul lui Pothinus şi de atitudinea calmă a lui Cezar): Da, aşa e. Egiptul al egiptenilor!

Consfătuirea se schimbă acum într-un fel de altercaţie, egiptenii înflăcărându-se din ce în ce mai mult. Cezar rămâne nepăsător, dar Rufio devine din ce în ce mai crud şi mai încăpăţânat, iar Britannus este cuprins de o semeaţă indignare.

Rufio (*cu dispreţ*): Egiptul al egiptenilor? Oare uitaţi că există aici o armată romană de ocupaţie, pe care a lăsat-o Aulus Gabinius când a înscăunat această păpuşă ca rege? * achieeas (*afirmându-se deodată*): Acum este „sub comanda mea această armată. Eu sunt generalul roman aici, Cezar.

Xezar (amuzat de comicul situaţiei): Şi de asemenea generalul egiptean, nu? Pothinus (*cu un a*? *r triumfător*): Aşa e, Cezar.

CEZAR (*către Achillas*): Aşadar, dumneata poţi face război împotriva egiptenilor în numele Romei, dar la fel şi împotriva romanilor – deci şi a mea, la nevoie – în numele Egiptului? achiixas: Aşa e, Cezar.

CEZAR: Şi acum, în această clipă, de partea

cui eşti, generale, dacă mi-e îngăduit să întreb? achiuvAS: De partea dreptăţii şi a zeilor!

CEZAR: Hm! Câţi oameni ai? ACHIUyAS: Asta se va vedea când voi fi pe câmpul de bătălie.

Rufio (*plin de cruzime*): Oamenii dumitale sunt romani? Dacă nu, nu are nicio importanţă câţi sunt, numai să nu fiţi mai mult de cinci sute faţă de zece, Pothinus: Zadarnic încerci să ne înşeli, Rufio; Cezar a mai fost învins şi s-ar putea să fie învins din nou. Sunt doar câteva săptămâni de când Cezar fugea de Pompei, pentru a-şi salva viaţa. S-ar putea ca peste câteva săptămâni să fugă iarăşi diţi faţa lui Cato şi a lui Juba din Numidia, regele african, achillas (*continuând cele spuse de Pothinus – ameninţător*): Ce puteţi face cu patru mii de oameni?

Theodotus (continuând cele spuse de Achillascu un ton aspru): Şi fără bani? Plecaţi de aici!

Toţi curtenii (strigând cu tărie şi îndreptându-se grămadă spre Cezar): Pleacă de aici! Egiptul al egiptenilor! Pleacă!

(Rufio îşi muşcă barba, prea furios pentru a putea vorbi. Cezar stă calm, ca şi cum ar lua prânzişorul, şi pisica i-ar cere o bucăţică de peşte afumat.)

Cleopatra: De ce le îngădui să-ţi vorbească aşa.

CEZAR? Ţi-e frică?

CEZAR: Nu, draga mea, ceea ce zic ei este pe

deplin adevărat.

CLEOPATRA: Dar dacă pleci, nu voi fi regină.

CEZAR: Nu voi pleca până când nu vei fi regină, Pothinus: Achillas, dacă nu ai fi un prostănac, ai pune mâna pe fata asta, acum, cât e sub bekii noştri.

Rufio (*sfidându-l*): *De* ce să nu pui mâna şi pe

CEZAR, Achillas? Pothinus (întorcându-i sfidarea, cu interes): Bine zis, Rufio! De ce nu?! Rufio: încearcă, Achillas. (*Strigând*:) Gardă, aici!

Loggia se umple îndată cu soldaţii Irfi Cezar, care stau, cu Sabia în mină, în capul scărilor, aşteptând ordinul centurionului – care poartă în mână un băţ – pentru a ataca. O clipă, egiptenii îi înfruntă cu mândrie, apoi se retrag cu un aer posomorât la locurile lor.

Britannus: Sunteţi cu toţii prizonierii lui Cezar.

CEZAR (*cu bunăvoinţă*): O, nu, nu. Câtuşi de puţin.

Musafirii lui Cezar, domnilor, Cleopatra: N-ai de gând să le tai capetele?

CEZAR: Ce? Vrei să-i tai fratelui tău capul? Cleopatra: De ce nu? IEI nu mi l-ar tăia pe al meu dacă ar putea? Nu-i aşa, Ptolomeu? ptolomeu (*palid, cu încăpăţânare*): Aş face-o. Şi o voi face, când voi fi mare.

CLEOPATRA feste prada unei lupte lăuntrice, între noua ei demnitate de regină şi dorinţa de a-şi scoate limba în faţa lui Ptolomeu. Nu ia parte la scena ce urmează, dar priveşte cele ce se petrec

cu oarecare curiozitate şi mirare.

Mjşcâtidu-se de colo până colo, ca un copil neastâmpărat, şi aşezându-se pe trepiedul lui Cezar atunci când acesta se ridică.

POTHINUS: Cezar, dacă încerci să ne arestezi… Rufio: O va face, egipteanule, să-ţi intre bine în cap! Palatul, ţărmul mării şi portul de la răsărit sâţit în mâinile noastre. Calea spre Roma este deschisă, şi dacă Cezar va dori, veţi face această cale.

CEZAR (*curtenitor*): Măcar atâta trebuia să fac, Pothinus, pentru a asigura retragerea propriilor mei soldaţi. Răspund de viaţa fiecăruia. Dar voi sunteţi liberi să plecaţi. Şi aşa sunt toţi „cei de aici şi din palat, Rufio (*nedumerit de această clemenţă*): Cum? Renegaţii şi toţi aceştia?

CEZAR (*îndulcindu-şi expresia*): Armata romană de ocupaţie şi toţi ceilalţi, Rufio, Pothinus (*cu disperare*): Atunci, fac un ultim apel la dreptatea lui Cezar. Voi chema un martor spre a dovedi că dacă n-am fi fost noi, armata romană de ocupaţie, condusă de cel mai mare soldat din lume, acesta l-ar fi avut acum pe Cezar la cheremul său. (*Strigând prin loggia*:) Hei, Lucius Septimius! (*Cezar tresare, mişcat adânc.*) Dacă vocea mea poate ajunge până la tine, vino aici şi dă mărturie în faţa lui Cezar.

CEZAR (*dând înapoi*): Nu, nu, theodotus: Ba da, să depună mărturie tribunul militar.

Lucius Septimius, un bărbat atletic, de

patruzeci de ani, cu faţa rasă şi dichisit, cu trăsături simetrice, cu o gură hotărâtă şi un nas roman, frumos şi subţire, îmbrăcat în uniformă de ofiţer roman „se iveşte în loggia şi îl înfruntă pe Cezar, care, o clipă, îşi acoperă faţa cu toga, apoi, stăpânindu-se, o lasă să cadă în jos şi-l înfruntă pe tribun cu demnitate.

POTHINUS: Mărturiseşte, Iyucius Septimius. Cezar a venit încoace în urmărirea duşmanului. Am adăpostit noi pe duşmanul său? I/UCIUS: De îndată ce picioarele lui Pompei au atins ţărmul Egiptului, capul i-a căzut-pr în lovitura sabiei mele, theodotus (*cu o plăcere diabolică*): Sub ochii nevestei şi ai copilului său! Nu uita aceasta, Cezar! Ei au văzut totul de pe corabia pe care Pompei abia o părăsise. Ţi-am dat o deplină şi dulce măsură de răzbunare.

CEZAR (*cu groază*): Răzbunare! Pothinus: Primul dar ce ţi l-am făcut noi, în timp ce galera ta intra în radă, a fost capul rivalului tău la stăpânirea lumii. Mărturiseşte, i/ucius Septimius, dacă nu-i aşa. IvUCIUS: Aşa este. Cu această mână, cu care l-am ucis pe Pompei, am aşezat cât>ul lui Pompei la picioarele lui Cezar.

CEZAR: Ucigaşule! Tot la fel l-ai fi ucis şi pe Cezar dacă Pompei ar fi fost învingător la Farsala! EUC ius: Vai şi-amar de cei învinşi, Cezar! Când l-am slujit pe Pompei, am ucis tot atâţia oameni ca şi el, numai pentru că i-a învins. I-a venit şi lui, în cele din urmă, rândul, theodotus (*linguşitor*):

Fapta nu a fost a ta, Cezar, ci a noastră, ba chiar a mea, căci a fost împlinită după sfatul meu. Mulţumită nouă, îţi păstrezi faima clemenţei tale şi totodată eşti răzbunat.

CEZAR: Răzbunare! Răzbunare! Dacă m-aş putea coborî până la răzbunare, ce n-aş scoate de la voi, spre a răscumpăra sângele acestui om ucis! (*Ei dau îndărăt, speriaţi şi contrariaţi.*) Nu a fost el oare ginerele meu şi vechiul meu prieten? Nu a fost, timp de douăzeci de ani, stăpânul Romei celei mari şi, timp de treizeci de ani, făuritorul atâtor victorii? N-am împărţit, ca roman, gloria lui? Gare soarta ce ne-a silit să luptăm pentru stăpânirea lumii a fost în mâinile noastre? Sunt eu, Iuliu Cezar, oare un lup, căruia îi aruncaţi capul încărunţit al bătrânului soldat, cuceritorul încununat cu lauri, romanul puternic – răpus mişeleşte de acest tâlhar? Ba, pe deasupra, îmi cereţi să vă fiu şi recunoscător? (*Către Lucius Septimius*:) Pleacă! Mă umpli de scârbă!

I, ucius (*rece şi neînduplecat*): Ptiu! N-ai mai văzut capete tăiate, Cezar, şi mâini drepte retezate? Câteva mii în Galia, după ce l-ai înfrânt pe Vercingetorix. De ce nu l-ai cruţat pe acesta, cu toată clemenţa ta? N-a fost răzbunare la mijloc?

CEZAR: Nu, pe zei, n-a fost răzbunare. Şi ar fi trebuit să fie. Răzbunarea, cel puţin, este omenească. Dar nu a fost răzbunare. Acele mâini drepte retezate şi bravul Vercingetorix, sugrumat în chip mârşav, într-un beci al Capitoliului, au fost

(*pe un ton de amară satiră*) \ o măsură de draconică înţelepciune, un mijloc necesar de a protegui Republica, datoria unui om de stat nebunii şi năzăriri de zeci de ori mai sângeroase decât o răzbunare cinstită! Vai, ce smintit fost-am pe vremea aceea! Să-mi închipui că vieţile oamenilor pot fi la bunăvoia unor asemenea smintiţi! (*Cu umilinţă*:) Iartă-mă, Iyucius Septimius; cu ce drept, oare, ucigaşul lui Vercingetorix îl poate învinui pe ucigaşul lui Pompei? Eşti liber să te duci la ceilalţi. Sau, dacă vrei, rămâi. Aş putea să-ţi găsesc un loc în serviciul meu. LUC ius: Sorţii îţi sunt potrivnici, Cezar. Plec. (*Se* întoarce pentru a ieşi prin loggia.) Rufio (plin de mânie, văzând că-i scapă prada):

Aceasta înseamnă că este republican, lucius (*pe scările loggiei, se întoarce cu aer dispreţuitor*): Dar tu ce eşti? Rufio: Un cezarian, ca toţi soldaţii lui Cezar.

CEZAR (*curtenitor*): Lucius, crede-mă, Cezar nu este cezarian. Dacă Roma ar fi o republică adevărată, atunci Cezar ar fi primul dintre republicani. Dar ţi-ai ales calea. Drum bun! LUC ius: Adio! Vino, Achillas, cât mai ai răgaz.

CEZAR, văzând că Rufio este gata să asculte de firea sa năvalnică, pune mâna pe umărul său şi îl aduce jos, în mijlocul încăperii, ferindu-l de primejdie. Britannus îi întovărăşeşte, mergând la dreapta lui Cezar. Prin această mişcare, micul grup de trei ajunge la locul ocupat de Achillas,

care se îndepărtează cu un aer demn, apropiin” du-se de Theodotus, aflat în cealaltă parte. Lucius Septimius iese, trecând printre şirurile de soldaţi aflaţi în loggia. Pothinus, Theodotus şi Achillas îl urmează, împreună cu ceilalţi curteni, foarte neîncrezători în soldaţii care încheie grupul şi ies după ei, mişcându-se fără prea mare ceremonie. Regele, uitat în jilţul său, are un aer ce îţi face milă; simţi că este încăpăţânat; faţa şi degetele i se contractă nervos. În tot timpul acesta, Rufio nu încetează de a mârâi în felul următor:

Rufio (în timp ce Lucius pleacă): Crezi că el ne-ar lăsa să plecăm dacă ne-ar avea în mână? ce Zx\r: N-am niciun drept de a presupune că procedeele sale ar fi mai josnice decât ale mele, Rufio: Ptiu!

J – B. Shaw – Teatru

CEZAR: Rufio, dacă l-aş lua pe l/ucius Septimius drept model şi aş ajunge întocmai ca şi el, încetând de a mai fi Cezar, m-ai mai sluji? Britannus: N-au niciun rost toate acestea, Cezar! Datoria ta faţă de Roma îţi cere să împiedici pe duşmanii ei de a face vreun rău. (*Cezar, care se desfată văzând că morala plină de simţ practic a secretarului său este inepuizabilă, surâde cu îngăduinţă.*) Rufio: Iva ce bun să-i vorbeşti, Britannus? îţi baţi gura degeaba. Ia aminte, Cezar. Clemenţa ta prinde bine, dar întreabă-te: cum va fi privită de soldaţii tăi, care mâine vor trebui să lupte cu oamenii pe care i-ai cruţat ieri? Poţi da

ordinele care-ţi plac, dar ţi-o spun că viitoarea noastră victorie va fi un masacru, mulţumită indulgenţei tale. În ceea ce mă priveşte, nu voi lua niciun prizonier. Voi ucide pe duşmanii mei chiar pe câmpul de luptă. După aceea, poţi predica oricât de multă clemenţă, căci nu va trebui să mai lupt iarăşi împotriva lor. Şi acum, voia ta. Voi veghea ca toată liota aceasta să părăsească palatul. (*Dă să plece.*)

CEZAR (*întorcându-se de asemenea şi văzându-l pe Ptolomeu*): Cum, l-au lăsat singur pe băieţel? Ce ruşine!

Rufio (apucându-l pe Ptolomeu de mână şi făcându-l să se ridice): Veniţi cu mine maiestatea-voastră, ptolomeu (către Cezar, trăgându-şi mâna): Mă dă afară din palatul meu? Rufio (*rânjind*): Maiestatea-voastră nu are decât să rămână, dacă aceasta îi este dorinţa.

CEZAR (*cu bunătate*): Du-te, băiatul meu. Nu-ţi voi face niciun rău. Dar vei fi mai în siguranţă afară, printre prietenii tăi. Aici eşti chiar în gura leului, ptolomeu (*întorcându-se să plece*): Nu mi-e frică de leu, ci (*privind spre Rufio*) de şacal. (*Iese afară prin loggia.*)

CEZAR (*râzând aprobator*): Iată un băiat curajos!

CLEOPATRA (*geloasă de aprobarea lui Cezar, îi strigă lui Ptolomeu*): Prostuţule! Tare deştept te mai crezi!

CEZAR: Britannus, însoţeşte-l pe rege. Dâl în

seama acelui Pothinus, Rufio (*arătând spre Cleopatra*): Dar cu comoara asta... Ce facem cu ea? Poate-i mai bine să ţi-o las în seamă. (*Iese prin loggia.*)

CLEOPATRA (*înroşindu-se şi întorcându-se spre Cezar*):

Vrei să plec şi eu?

CEZAR (*puţin preocupat, se duce cu un oftat la jilţul lui Ptolomeu, în timp ce Cleopatra îi aşteaptă răspunsul, cu obrajii îmbujoraţi şi cu pumnii strânşi*): Eşti liberă să faci ceea ce pofteşti, Cleopatra.

CLEOPATRA: Va să zică, puţin îţi pasă dacă rămân sau nu?

CEZAR (*zâmbind*): Desigur că aş prefera să rămâi, Cleopatra: Cu adevărat? Cu adevărat?

CEZAR (*încuviinţând*): Da, aşa este, Cleopatra: Atunci, consimt să rămân, dat fiind că sunt rugată. Dar să ştii că nu ţin.

CEZAR: Bineînţeles! (*Chemând*:) Totateeta!

(*Fratateeta, continuând să şadă, îşi întoarce ochii spre el eh o expresie posomorâtă, dar nu, se urneşte.*)

7*

CLEOPATRA (*izbucnind în râs*): Numele ei nu-i Totateeta, ci Fratateeta. (*Strigând*:) Fratateeta! (*Fratateeta se ridică imediat şi vine la Cleopatra.*)

CEZAR (*încurcându-se iarăşi în pronunţarea numelui*): Tfatafeeta va ierta limba păcătoasă a unui roman. Tota! Regina va avea curtea sa aici, la

Alexandria. Năimeşte femei care să fie în jurul ei; şi împlineşte toate cele de trebuinţă.

FRATATEETA: Sunt, aşadar, stăpâna curţii reginei.

Ceeopatra (*tăios*): Eu sunt stăpâna curţii reginei. Du-te şi fă ce ţi s-a spus, ori, de nu, te arunc în Nil, chiar în această după-masă, ca să otrăveşti bieţii crocodili.

CEZAR (*uimit*): o, nu, nu!

CeEopatra: Ba da, ba da. Eşti foarte sentimental, Cezar, dar eşti deştept, şi dacă vei face aşa cum îţi voi zice eu, vei învăţa curând să guvernezi.

(*Cezar rămâne aproape mut faţă de această necuviinţă, se răsuceşte în scaun şi priveşte cu uimire la ea. Fratateeta, cu un rânjet îngrozitor, ce îi arată şirul de dinţi albi, splendizi, îi lasă singuri.*)

CEZAR: Cleopatra! Cred că totuşi trebuie să te mănânc.

CLEOPATRA (*îngenunchind lângă el şi privi*ndu-*L cu un viu interes, pe jumătate sinceră, pe jumătate vrând să arate cât este de inteligenta*): Acum nu trebuie să-mi vorbeşti ca şi cum aş fi o copilă.

CEZAR: Ai crescut de când Sfinxul ne-a făcut cunoştinţă unul cu altul, noaptea trecută. Şi de pe acum crezi că ştii mai multe decât am apucat eu să ştiu.

CLEOPATRA (*mai umilă şi oarecum*

îngrijorată, simţind nevoia să se explice): Nu, asta ar fi o prostie din partea mea, o ştiu, de bună seamă. Dar… (*deodată*) eşti supărat pe mine?

CEZAR: Nu.

CLEOPATRA (*crezându-l pe iumătate*): Atunci, de ce eşti îngândurat?

CEZAR (*ridicându-se*): Am de lucru, Cleopatra.

CLEOPATRA (*dându-se înapoi*): Ai de lucru? (*Jignită*:) Te plictiseşte să vorbeşti cu mine! Ai găsit scuza aceasta ca să pleci de lângă mine.

CEZAR (*aşezându-se din noi pentru a o potoli*): Bine, bine, încă un mini Dar apoi – la lucru! Cleopatra: Lucru! Ce neghiobie! Nu trebuie să uiţi că acum eşti rege. Eu te-am făcut rege, şi regii nu lucrează.

CEZAR: Hm! Cine ţi-a spus aceasta, pisicuţo? Cleopatra: Tata a fost regele Egiptului şi nu lucra niciodată. A fost un mare rege; i-a tăiat capul surorii mele, pentru că ea s-a răzvrătit împotriva lui, şi i-a luat tronul.

CEZAR: Bine! Şi cum şi-a dobândit el din nou tronul?

CLEOPATRA (*cu vioiciune, luminându-i-se ochii*): îţi voi spune. Un tânăr frumos, cu braţe vânjoase v şi rotunde, a venit, străbătând deşertul, cu o puzderie de călăreţi şi a ucis pe bărbatul surorii mele şi apoi i-a dat tatii înapoi tronul. (*Gânditoare*:) Aveam numai doisprezece ani pe atunci. Ah, cum aş dori să vină din nou acum, când sunt regină! Mi l-aş face soţ.

CEZAR: S-ar putea aranja, căci eu am trimis pe tânărul acela ca să-ţi ajute părintele. Cleopatra (*răpită de* imaginea *tânărului*): îl cunoşti?

CEZAR (*dând din cap*): Da, îl cunosc, Cleopatra: A venit cumva cu tine? (*Cezar clatină din cap, în sens negativ. Cleopatra este foarte dezamăgită.*) Ah! Cât aş dori să fi venit! Numai dacă aş fi puţintel mai mare, încât să nu mă socotească doar o simplă pisicuţă, aşa cum mă socoţi tu. Dar poate o faci pentru că eşti bătrân. El este cu mulţi, mulţi ani mai tânăr decât tine, nu-i aşa?

CEZAR (*ca şi cum ar fi înghiţit un hap*): Da, este ceva mai tânăr, Cleopatra: Crezi că ar vrea să-mi fie soţ dacă i-aş cere-o?

CEZAR: Foarte probabil.

Cleopatra: N-aş vrea însă să i-o cer. N-ai putea oare să-l convingi să mă ceară el în căsătorie – fără să ştie că p doresc?

CEZAR (*înduioşat de ignoranţa ei inocentă faţă de caracterul acelui tânăr frumos*): Biata mea copilă!

Cleopatra: De ce îmi vorbeşti ca şi cum ţi-ar fi milă de mine? Iubeşte pe alta?

CEZAR: Mi-e teamă că acesta-i adevărul.

CLEOPATRA (*gata s-o podidească lacrimile*): Nu voi fi, prin urmare, prima lui dragoste.

CEZAR: Nu chiar prima. Este foarte admirat de femei.

Cleopatra: Cum aş dori să fi fost prima lui

dragoste! Dar dacă mă iubeşte, îl voi face să le ucidă pe toate celelalte. Spune-mi, mai este tot aşa de frumos? Braţele lui vânjoase şi rotunde mai strălucesc în soare ca marmura?

CEZAR: Arată foarte bine, ţinând mai ales seama de cât mănâncă şi bea, Cleopatra: O, nu trebuie să-mi pomeneşti asemenea lucruri comune, pământeşti, despre dânsul, căci îl iubesc. E un zeu.

CEZAR: E un mare căpitan de călăraşi şi mai iute de picior decât toţi romanii, Cleopatra: Care-i numele lui adevărat?

CEZAR: (mirat, căci nu mai înţelege): Numele lui adevărat?

CLEOPATRA: Da, eu îi zic Horus căci Horus este cel mai frumos dintre zeii noştri. Dar vreau să-i ştiu numele cel adevărat.

CEZAR: îl cheamă Marc Antoniu.

CLEOPATRA (*pe un ton modulat*): Marc Antoniu, Marc Antoniu, Marc Antoniu! Ce nume frumos! (*îşi aruncă braţele după gâtul lui Cezar*.) Cât te iubesc pentru că l-ai trimis să-l ajute pe tata! L-ai iubit pe tatăl meu mult?

CEZAR: Nu, copila mea. Aşa cum ziceai, tatăl tău nu muncea niciodată, eu, dimpotrivă, muncesc tot timpul. Astfel, când şi-a pierdut coroana, a fost nevoit să-mi făgăduiască 16.000 de talanţi ca să i-o dau înapoi, ceEopatra: Ţi i-a plătit vreodată?

CEZAR: Nu în întregime.

Cleopatra: A avut dreptate. Preţul era prea

mare.

Lumea întreagă nu face 16.000 de talanţi.

CEZAR: Poate că ai dreptate, Cleopatra. Egiptenii, cei care muncesc din greu, au plătit tot ce le-a putut el stoarce. Mi se datorează un rest. Cum, după toate probabilităţile, nu-l voi mai obţine, trebuie să mă apuc îndată de lucru. Aşa că mai du-te niţel de aici şi trimite-mi secretarul.

Cleopatra (*ademenitoare*): Nu! Vreau să rămân aici şi să te aud vorbindu-mi despre Marc Antoniu.

CEZAR: Dar dacă nu mă apuc de treabă, Pothinus şi toţi ceilalţi ne vor tăia legăturile cu portul, şi atunci calea spre Roma va fi închisă, Cleopatra: Nu face nimic. Nu vreau să te întorci la Roma.

CEZAR: Dar doreşti ca Marc Antoniu să-ţi vină de acolo, nu?

CLEOPATRA (*ridicându-se*): Oh, da, da, desigur. Am uitat. Atunci, apucă-te repede de lucru, Cezar, şi păstrează liberă calea spre mare pentru Marc Antoniu al meu. (*Iese în goană prin loggia, sărutându-şi mâna, ca şi cum l-ar săruta pe Marc Antoniu peste mare.*) CEZAR (*se îndreaptă repede din mijlocul sălii spre treptele loggiei*); *Ei*, Britannus! (*Tresare, văzând intrând un soldat roman rănit, care rămâne în capul scărilor.*) Ce s-a întâmplat? soldatul (*arătându-şi capul bandajat*): Asta s-a întâmplat, şi doi camarazi ai mei ucişi în piaţă.

CEZAR (*calm, dar foarte atent*): Dar de ce? – soldatul: A sosit o armată în Alexandria, Care pretinde a fi armată romană

CEZAR: Da, armată romană de ocupaţie. Ei, şi apoi?

Soldatul: Comandată de tuiul Achillas.

CEZAR: Ei, da.

Soldatul: Când armata a intrat pe porţile cetăţii, populaţia s-a ridicat împotriva noastră. Mă aflam în piaţă cu doi camarazi când am auzit vestea. Ne-au căzut în spate. Am reuşit să mă strecor printre ei, şi iată-mă aici.

CEZAR: Bine, mă bucur că ai scăpat cu Viaţă. (*Rufio intră grăbit în loggia, trece prin spatele soldatului, pentru a privi printr-oarcadă –, ios, la chei.*) Rufio, suntem împresuraţi, Rufio: Cum? Aşa de repede?

CEZAR: Acum sau mâine, *et* importanţă are? Vom fi asediaţi. (*Britannus intră în goană.*) Britannus: Cezar…

CEZAR (*luându-i-o înainte*): Da, ştiu! (*Rufio şi Britannus coboară din loggia în şată, în timp ce Cezar rămâne o clipă lângă scări, pentru a spune soldatului*:) Camarade, du-le vorbă să se întoarcă pe coastă şi să rămână lângă corăbii îngrijeşte-ţi rana. Du-te. YSoldatul *iese repede, Cezar vine în mijlocul sălii, între Rufio* e *şi Britannus.*) Rufio, avem câteva corăbii în portul de apus. Dă-le foc, Rufio (*privindu-l cu uimire*): Să le ard? ceazr: Ia corăbiile ce le avem în portul de răsărit şi

cucereşte imediat Pharos, insula aceea pe care se află farul. Lasă jumătate din oamenii noştri să apere coasta şi cheiul din faţa palatului! Aceasta-i calea spre casă, Rufio (*dezafirobându-l* I: Ai de gând să renunţăm la cetate?

CEZAR: Cetatea nu am cucerit-o. Avem doar palatul şi... ce este clădirea de alăturea? Rufio: Teatrul.

CEZAR: Vom avea şi această clădire, de asemenea, căci de acolo se poate stăpâni ţărmul; cât despre rest, Egiptul al egiptenilor! Rufio: Bănuiesc că ştii mai bine ce trebuie să se facă. Mai ai vreun ordin?

CEZAR: Asta-i tot. Nu s-a dat încă foc la corăbii? Rufio: Fii liniştit, nu voi pierde timpul. (*Iese în fugă*.)

Britannus: Pothinus cere să-ţi vorbească. După părerea mea, ar trebui învăţat minte. E atât de necuviincios.

CEZAR: Unde e? Britannus: Aşteaptă afară.

CEZAR: Ei, să intre.

(*Pothinus apare în loggia, cu un aer semeţ, şi coboară, ajungând în stânga lui Cezar*.)

CEZAR: Ei, ce este, Pothinus? Pothinus: Ţi-am adus ultimatumul nostru. Cezar.

CEZAR: Ultimatum? Uşa era deschisă, ar fi trebuit să ieşi înainte de a ne declara război. Acum eşti prizonierul meu. (*Se duce spre jilţ şi îşi desface toga*.) Pothinus (*sfidător*): Eu, prizonierul tău? Nu ştii oare că te afli în Alexandria şi că

regele Pto, lomeu, cu o armată întrecând mica ta trupă cu o sută la unul, stăpâneşte Alexandria?

CEZAR (*îşi scoate, cu nepăsare toga şi o aruncă pe scaun*): Ei bine, prietene, ieşi dacă mai poţi şi mai a ies nu uita să le spui tovarăşilor tăi să nu mai omoare romani în piaţă, căci altfel, soldaţii mei, care nu împărtăşesc vestita-mi clemenţă, s-ar putea să te omoare. Britannus, transmite ordinul meu gărzii şi dă-mi armura. (*Britannus iese în grabă. Intră Rufio.*) Ei?…

Rufio (din loggia, arătând cu mâna un nor de fum ridicându-se deasupra portului): Priveşte! (Pothinus urcă în grabă scările, pentru a privi afară.)

CEZAR: Cum? Chiar în flăcări? Aşa de repede? Nu-i cu putinţă!

Rufio: Ba da. Cinci corăbii mari, fiecare cu câte o barcă cu ulei, alăturea. Dar nu-i isprava mea. Egiptenii m-au scutit de această grijă. Au capturat portul de apus.

CEZAR (*îngrijorat*): Dar portul de la răsărit? Farul, Rufio?

Rufio (*ca şi cum ar fi îmboldit deodată să se poarte rău cu cineva, se îndreaptă spre Cezar, certându-l*): Crezi că pot îmbarca o legiune în cinci minute? Prima cohortă se şi află pe ţărm. Mai mult decât atât nu s-a putut face. Dacă vrei să meargă lucrurile mai repede, n-ai decât să vii cu noi şi să le orânduieşti singur.

CEZAR (*potolindu-l*): Bine, bine! Răbdare,

Rufio, răbdare.

Rufio: Răbdare! Cine este nerăbdător: eu, sau tu? Aş fi oare aici dacă nu i-aş putea supraveghea din acest balcon?

CEZAR: Iartă-mă, Rufio, şi (*cu îngrijorare*) zoreşte-i…

(Este întrerupt de un strigăt, ce pare a fi al unui om bătrân la mare ananghie. Strigătul se apropie repede, şi Theodotus năvăleşte înăuntru, trăgându-se de păr şi văicărindu-se. Rufio se dă înapoi pentru a-l privi, uimit de starea în care se află.)

Theodotus (*pe scări, cu braţele ridicate în sus*): Oh, grozăvie, grozăvie de neînchipuit! Ajutor, ajutor! Rufio: Ce s-a întâmplat?

CEZAR (*încruntându-se*): Cine a fost ucis? theodotus: Ucis? Mai rău decât moartea a zece mii de oameni! O pierdere de nereparat pentru omenire! Rufio: Ce s-a întâmplat, omule? theodotus (*coborând în fugă între ei*): Focul s-a întins de la corăbiile voastre. Prima din cele şapte minuni ale lumii piere acum. Biblioteca din Alexandria este în flăcări! Rufio: He! (*Uşurat, se urcă din nou în loggia*, pentru a urmări pregătirile de pe ţărm.)

CEZAR: Asta-i tot?

Theodotus (*căruia nu-i vine să-şi creadă ochilor*): „Asta-i tot?”! Cum, Cezar, vrei să rămâi în ochii posterităţii ca un soldat sălbatic, prea neştiutor pentru a cunoaşte valoarea cărţilor?

CEZAR: Theodotus, eu însumi sunt scriitor, dar ţi-o spun că-i mult mai bine ca egiptenii să-şi trăiască viaţa lor decât să şi-o viseze cu ajutorul cărţilor.

Theodotus (*îngenunchează, plin de o sinceră emoţie de cărturar, dovedind pasiunea pedantului*): Cezar, o dată la zece generalii lumea dobândeşte o carte nemuritoare.

CEZAR (*neînduplecat*): „Care, dacă nu măguleşte omenirea, este arsă, theodotus: Dacă n-ar fi, istoria, moartea te-ar aşeza alături de cel din urmă soldat al tău.

CEZAR: Moartea o va face –, în orice caZ. Nici nu doresc un mormânt mai bun, theodotus: Ceea ce arde acolo sunt amintirile omenirii.

CEZAR: Amintiri ruşinoase. A, asă-le să ardă, theodotus (*cu vehemenţă*): Vrei” să distrugi trecutul?

CEZAR: Da, şi din ruinele lui voi clădi viitorul. (*în disperarea sa, Theodotus se bate cu pumnii în cap*:): Ia aminte; Theodotus, tu, dascăl al regilor, tu, care n-ai preţuit capul lui Pompei mai mult decât un cioban ce preţuieşte o ceapă degerată şi care acum îngenunchezi aici, cu lacrimi în ochii-ţi bătrâni, pentru a mă îndupleca să salvez nişte pergamente mâzgălite cu tot soiul de nerozii. În clipa aceasta nu am de unde să-ţi dau măcar un singur om sau o căldare de apă, dar eşti liber să ieşi din palat. Mai bine repede-te la Achillas şi cere-i legiunile lui ca să stingă flăcările. Du-te,

Pothinus (*cu tâlc*): înţelege, Theodotus, eu rămân prizonier aici, theodotus: Prizonier?

CEZAR: Cum de-ţi pierzi vremea cu vorba, în timp ce memoria omenirii se mistuie în flăcări? (*Strigând prin loggia*:) Hei, voi de acolo! Lăsaţi-l pe Theodotus să iasă! (*Către Theodotus*:) Şi acum, pleacă! theodotus (*către Pothinus*): Trebuie să mă duc să salvez biblioteca. (*Iese grăbit.*)

CEZAR: Pothinus, urmează-l până la poartă şi roagă! pentru binele dumitale, să ceară poporului să nu-mi mai omoare soldaţii, Pothinus: Vei plăti scump viaţa-mi, Cezar, dacă mi-o vei lua! (*Iese după Theodotus.*) (*Rufio, preocupat cu urmărirea operaţiunilor de îmbarcare, nu este atent la plecarea celor doi egipteni.*)

Rufio (strigând din loggia spre coastă): E gata totul acolo?

Un centurion (răspunzând de jos): Totu-i gata!

Îl aşteptăm pe Cezar, cezar: Spune-le că Cezar vine îndată... Nemernicii! (*Strigând*:) Britannicus! (*Această umflare a numelui secretarului său este una dintre glumele favorite ale lui Cezar. Mai târziu, această denumire va avea să însemne, în mod serios şi oficial, cuceritorul Britanici.*) § Rufio (*strigând jos*): împingeţi toate corăbiile, în afară de cea lungă. Rămâneţi în preajma ei, să se îmbarce garda lui Cezar. (*Părăseşte balconul şi coboară în sală.*) Unde-s cei doi egipteni? – încă o dovadă a clemenţei tale, Cezar? I-ai lăsat să-plece?

CEZAR (*râzând*): *L*-am lăsat pe Theodotus să

se ducă să salveze biblioteca. Trebuie, doar, să respectăm literatura, Rufio. t Rufio (*furios*): Nebunie după nebunie! îmi vine să cred că, dacă ai putea, ai învia pe toţi morţii din Spania, Galia şi Thesalia, numai ca să avem iarăşi de luptat cu ei.

CEZAR: Zeii n-ar distruge lumea dacă nu s-ar gândi decât să aibă pace anul viitor? (*Rufio, nemaiputând răbda, pleacă furios, dar Cezar îl apucă de mânecă şi îi şopteşte, plin de şiretenie, la ureche*:) Apoi, nu uita, prietene, că pentru fiecare egiptean pe care-l ţinem în temniţă este nevoie de doi soldaţi romani ca să-l păzească. Ei, ce zici? Rufio: Ar fi trebuit să-mi dau seama că dedesubtul frumoaselor tale vorbe se ascunde o şiretenie de vulpe.

(Posomorât, se îndepărtează de Cezar, ridicând din umeri, se duce în balcon, pentru a mai arunca o privire la pregătiri, şi în cele din urmă pleacă.)

CEZAR: Ce face Britannus? A adormit? E-am trimis de o oră să-mi aducă armura. (*Strigând*:) Britannicus, ei, tu, insular britanic, Britannicus!

(Cleopatra dă buzna în loggia, aducând sabia şi coiful lui Cezar, pe care le-a smuls de la Britannus, care o urmează cu platoşa. Amândoi coboară din balcon spre Cezar – ea la stânga, Britannus la dreapta lui.) Cleopatra: Te voi echipa chiar eu, Cezar. Stai jos. (El o ascultă.) Coifurile astea romane vin bine. (îi ia cununa.) Oh! (Ea izbucneşte în râs.)

CEZAR: De ce râzi? Cleopatra: Eşti chel!

CEZAR (aproape plictisit): Cleopatra! (Se ridică pentru a-l lăsa pe Britannus să-i pună platoşa.)

Cleopatra: Va să zică, de aceea purtai cununa.

Ca să-ţi ascunzi chelia? Britannus: Taci, egipteanco! Sunt laurii pe care-i poartă cuceritorii! (*îi prinde armura.*) Cleopatra: Taci, insularule! (*Către*

CEZAR:) Trebuie să te freci pe cap cu rom tare, Cezar. Aşa are să-ţi crească părul.

CEZAR (*strâmbându-se*): Cleopatra, ţi-ar plăcea să ţi se amintească mereu că eşti prea tânără?

CLEOPATRA (*strâmbându-se*): Te cred că nu!

CEZAR (*aşezându-se şi întinzând picioarele, pentru ca Britannus, care între timp îngenunchease, să-i prindă knimidele*): Tot aşa, nici mie nu-mi place a mi se aminti că sunt la mijlocul vieţii. Dasă-mă să-ţi dau zece din anii ce-i am de prisos. Aşa, ai avea douăzeci şi şase de ani, iar mie mi-ar rămâne numai... dar n-are nicio importanţă. Facem târgul? Cleopatra: Bine! Nu uita, am douăzeci şi şase de ani! (*Ea îi pune coiful.*) Ah! Ce drăguţ eşti! Acum nu pari a avea mai mult de cincizeci de ani!

Britannus (*privind-o cu severitate*): Nu se vorbeşte astfel lui Cezar, Cleopatra: E adevărat că atunci când Cezar te-a prins în insula aceea erai vopsit peste tot ou albastru?

Britannus: Albastrul este culoarea ce o poartă toţi britanicii respectabili. În război ne vopsim trupurile cu albastru, aşa încât, chiar dacă duşmanii ne despoaie sau ne iau vieţile, ei nu ne pot răpi respectabilitatea. (*Se ridică*.)

CLEOPATRA (*iinând sabia lui Cezar*): Lasă-mă să-ţi prind eu sabia. Acum arăţi minunat. Ţi-au făcut vreo statuie la Roma? CEZAR: Da, mai multe.

CLEOPATRA: Trebuie să trimiţi după una, să mi-o aducă mie.

Rufio (întorcându-se în loggia, nerăbdător ca înainte): Ei, Cezar, ai terminat cu vorba? De îndată ce vei pune piciorul pe punte, oamenii noştri vor putea porni şi ei. Corăbiile se vor lua la întrecere, care să ajungă mai înainte la far.

CEZAR (*trăgând sabia din teacă, pentru a-i încerca tăişul*): E bine ascuţită, Britannicus. Ea Farsala era tocită ca cercurile butoiului. Azi ar putea despica în două şi firul de păr al unui egiptean. Am ascuţit-o chiar eu însumi, Cleopatra (*înspăimântată, aruncându-şi deodată braţele în jurul gâtului lui Cezar*): Ah, dar n-ai de gând să pleci cu adevărat la luptă, ca să te omoare…

CEZAR: Nu, Cleopatra. Nimeni nu se duce la luptă ca să fie omorât. Ceeopatra: Da, dar sunt omorâţi. Soţul surorii mele a fost ucis în luptă. Nu trebuie să te duci. Easă-l pe el să se ducă. (*Arată spre Rufio. Ceilalţi râd de ea.*) Oh! te rog, te rog, nu te duce. Ce se întâmplă cu mine dacă nu te mai

întorci?

CEZAR (*cu un aer grav*): Ţi-e frică? Cleopatra (*dând îndărăt*): Nu.

CEZAR (*cu un aer autoritar şi un ton liniştit*): Du-te în balcon, şi de acolo ne vei vedea cucerind insula Pharos. Trebuie să te deprânzi a privi cum se desfăşoară luptele. Du-te! (*Întristată, ascultă, ducându-se în balcon, de unde priveşte în jos.*) Bine, foarte bine. Acum, Rufio, să plecăm.

Ceeopatra (bătând deodată din palme): Oh! Nu mai poţi pleca!

CEZAR: De ce? Ce s-a întâmplat Ceeopatra: O mulţime de soldaţi... Acolo... (*arătând spre mare în stânga*)... scot apa cu găleţile.

Rupi o (*grăbindu-se să privească*): I-adevărat! Armata egipteană. Se năpustesc ca lăcustele la marginea malului, în portul din vest. (*Deodată, înfuriat, se întoarce cu paşi mari spre Cezar.*) Iată urmarea blestematei tale clemenţe, Cezar. Theodotus i-a adus!

CEZAR (*încântat de iscusinţa sa*): Tocmai asta am urmărit, Rufio. Au venit să stingă focul. Biblioteca le va da de lucru, în timp ce noi vom cuceri farul. (*Iese sprinten prin loggia, urmat de Britannus.*) rufâo (*cu dezgust*): încă o şiretenie. Ah! (*Iese în grabă. Strigătele soldaţilor vestesc sosirea lui Cezar jos, între ei.*) un centurion (*de jos*): Toţi pe punte! Faceţi loc!

(*încă un strigăt.*)

CLEOPATRA (*jluturându-şi vălul prin arcada*

loggiei): ha revedere, la revedere, dragul meu Cezar. Să te întorci teafăr, I, a revedere!

ACTUL III

Marginea cheiului, în faţa palatului, de unde se vede spre vest, dincolo de portul de răsărit al Alexandriei, insula Pharos, la capătul căreia se află faimosul far, aşezat pe un dig îngust, legat de insulă. Parul este un gigantic turn pătrat, din marmură albă, ce se micşorează cu fiecare etaj spre vârf, unde se află o lumină. Insula este legată de uscat prin Heptastadium, un dig mare, de opt kilometri în lungime, înconjurând portul la sud.

La mijlocul cheiului, o santinelă romană stă de veghe, ţinând un pilum şi privind spre far cu atenţie încordată, având mâna stângă streaşină la ochi. Pilum este o suliţă mare de lemn, lungă cam de un metru şi jumătate şi având un capăt de fier. Santinela este atât de preocupată, încât nu observă că de partea de nord a cheiului se apropie patru hamali egipteni, purtând covoare făcute sul, precedaţi de Fratateeta şi de Apollodor Sicilianul. Acesta este un tânăr strălucitor, în vârstă cam de douăzeci şi patru de ani, chipeş şi atrăgător, îmbrăcat cu un căutat gust estetic, în cele mai delicate tonuri purpurii şi cenuşii, cu podoabe de bronz şi argint oxidat şi cu giuvaeruri de jad şi agată. Sabia lui, făurită cu tot atâta grijă ca şi o cruce medievală, are o lamă albăstruie, ce se întrezăreşte prin teaca lucrată în filigran şi cu fâşii de piele roşie. Hamalii, conduşi de Fratateeta, trec

de-a lungul cheiului, prin spatele santinelei, spre treptele palatului, unde îşi lasă baloturile, cinchindu-se apoi jos. Apollodor nu îi urmeazră, ci se opreşte, amuzat de încordarea santinelei.

Apollodor (*strigând santinelei*): Cine-i acolo, hei? santinela (*tresărind şi întorcându-se cu pilumul, gata de atac. Astfel, vedem că cel care stătea de strajă este un tânăr, cu chip de om bătrân şi conştiincios, mic de statură şi slăbuţ, cu păr bălai*): Stai! Cine Neşti? Apollodor: Sunt Apollodor Siciliant l. Ce-i cu tine? La ce visezi? După ce am străbătut şirurile de soldaţi dincolo de teatru, am trecut cu caravana mea pe lângă trei santinele. Toate trei priveau la far cu atâta încordare, încât niciuna nu m-a întrebat parola. Asta-i disciplina romană?

Santinela: Nu suntem aici pentru a pzi uscatul, ci marea. Cezar a debarcat chiar acum pe insula Pharos. (*Uitându-se la Fratateeta.*) Ce ai acolo? Ceva olărie egipteană? Fratateeta: Apollodor, muştruluieşte cum se cuvine pe jigodia de roman. Spune-i să-şi ţină gura în faţa Fratateetei, stăpâna curţii regale, ap ollodor; Prietene, ia aminte că te afli în faţa unei înalte doamne, pe care Cezar o vede cu ochi buni.

Santinela (rămânând neimpresionată): Ce-i cu marfa asta?

Apollodor: Covoare pentru palatul reginei. Le-am ales dintre cele mai frumoase din lume, iar regina va alege pe cele mai frumoase dintre cele

alese de mine, santinela: Aşadar, eşti neguţător de covoare? Apollodor (*jignit*): Prietene, sunt patrician.

8*

Santinela: Patrician! Un patrician care ţine prăvălie în loc să fi îmbrăţişat cariera armelor! Apollodor: Nu am nicio prăvălie, ci un templu al artelor. Sunt un adorator al frumuseţii. Chemarea încă este de a alege lucruri frumoase pentru reginele frumoase. Deviza mea este: „Artă pentru artă”. santinela: Nu-i asta parola, Apollodor: Este o parolă universală, santinela: Nu mă pricep la parolele universale. Mie să-mi dai parola zilei de azi, ori de nu, du-te înapoi la prăvălia dumitale. (Fratateeta, auzind tonul potrivnic al santinelei, se furişează spre marginea cheiului şi, cu paşi de panteră, ajunge în spatele santinelei.) Apollodor: Şi dacă n-aş face niciuna, nici alta?... santinela: Atunci, te străpung cu acest piluml Apollodor: După voia dumitale, prietene. (Scoate sabia şi se pregăteşte de atac, cu o graţie domoală.) Fratateeta (pe neaşteptate, apucând din spate braţul santinelei): Împlântă-ţi cuţitul în beregata jigodiei, Apollodor! (Apollodor, plin de cavalerism, clatină din cap, râzând, apoi se îndepărtează de santinelă, apropiindu-se de palat, şi lasă în jos vârjul sabiei.) santinela (zbătându-se în zadar): Fire-ai afurisită să fii! Dă-mi drumul, muiere! Hei, ajutor! Fratateeta (ridicându-l în sus): înjunghie târâtura asta romană! Străpunge-o cu sabia! (Din

partea de nord a cheiului, vin în goană un centurion şi doi soldaţi romani. Îşi salvează camaradul, dând-o în lături pe Fratateeta, care se roteşte, ameţită, în stânga santinelei.) centurionul (un urâcios bărbat cam de cincizeci de ani, tăios la vorbă şi în purtări, cu un băţ de viţă-de-vie în mână): Ce-i? Ce s-a întâmplat?

FRATATEETA (*către Apollodor*): De ce nu l-ai înjunghiat? Ai avut tot timpul, Apollodor: Centurion! Sunt aici din ordinul reginei, pentru… centurionue (*întrerupându-l*): Regina! Da, da! (*Către santinelă*:) Lasă-l să treacă. Lasă-i pe toţi aceşti oameni veniţi de la bazar să se ducă la regină, cu mărfurile lor. Dar băgaţi de seamă! Să nu lăsaţi pe nimeni să iasă, nici chiar pe regină.

SAntineea: Primejdioasă mai e muierea asta bătrână! Are putere cât trei bărbaţi. Îi cerea neguţătorului să mă înjunghie, Apollodor: Centurion! Nu sunt neguţător, ci patrician şi iubitor de artă, centuri onue Ţi-e nevastă muierea asta? Apollodor (*îngrozit*): Nu, nu! (*Corectându-se apoi cu politeţe*:) Nu pentru că doamna n-ar fi, în felul ei, o persoană interesantă. (*Cu emfază*:) Dar nu-mi este soţie. Fratateeta (*către centurion*): Romane, sunt Fratateeta, stăpâna casei regale, centurionul: Să nu mai pui mâna, cucoană, pe oamenii noştri, căci de nu, de-ai fi tare şi cât zece bărbaţi, te pomeneşti jos în apele portului! (*Către oamenii săi*:) La posturi, înainte… marş! (*Se reîntoarce cu oamenii săi pe drumul pe care au*

venit.) Fratateeta (*privindu-l* cu un *aer răutăcios cum se îndepărtează*): Vom vedea noi pe cine iubeşte mai mult Isis fi pe slujnica ei Fratateeta, sau pe jigodia de roman? santinela (*către Apollodor*, *arătând cu pilumul spre palat*): Treci, dar păstrează distanţa!

V 1 în vechiul Egipt, zeiţa medicinei, a căsătoriei, a agriculturii etc.

(*Întorcându-se la Fratateeta*:) Apropie-te numai câţiva paşi de mine, baborniţa crocodililor, şi îţi străpung falca!

CLEOPATRA (*strigând din palat*): Fratateeta! Fratateeta!

FRATATEETA (*priveşte în sus*, *scandalizată*): Pleacă de la fereastră! Pleacă de la fereastră! Nu vezi că sunt bărbaţi aici? Cleopatra: Cobor şi eu.

FRATATEETA (*tulburată*): Nu, nu. Ce ţi se mai năzare? Ah, zeilor mari, zeilor! Apollodor! Spune-le oamenilor dumitale să ridice baloturile şi să intrăm repede în palat, Apollodor: Ascultaţi poruncile stăpânei curţii regale.

FRATATEETA (*cu nerăbdare*, *în timp ce hamalii se apleacă să ridice baloturile*): Repede, repede! Va fi aici într-o clipă. (*Cleopatra vine din palat şi aleargă de-a curmezişul cheiului spre Fratateeta*.) Blestemată fie ziua în care m-am născut!

CLEOPATRA (cu *nerăbdare*): Fratateeta, mi-a venit un gând: vreau îndată o luntre. Fratateeta: O luntre! Nu, nu, nu se poate. Apollodor, vorbeşte-i

reginei, Apollodor (*curtenitor*): Frumoasă regină! Sunt Apollodor Sicilianul, al vostru preaplecat slujitor din bazar. V-am adus trei dintre cele mai frumoase covoare persane din lume pentru a alege dintre ele, Cleopatra: Azi n-am timp de covoare. Faceţi-mi rost de o luntre. Fratateeta: Ce hachiţe mai sunt şi astea? Ştii doar foarte bine că nu poţi merge pe apă decât în luntrea regală, Apollodor: Fratateeta, regalitatea nu stă în luntre, ci în fiinţa reginei! (*Către Cleopatra*:) E de ajuns ca picioarele maiestăţii-voastre să atingă scândurile celei mai umile bărci din port, şi aceasta va deveni o luntre regală. (*Se întoarce înspre porţ şi strigă în direcţia mării*:) Hei, tu, luntraşule! Vino până la scări! Cleopatra: Apollodor, eşti cel mai desăvârşit dintre cavalerii mei. Voi cumpăra întotdeauna covoare de la tine. (*Apollodor se înclină, plin de bucurie. Se zăreşte o vâslă deasupra cheiului, apoi luntraşul, cu vâsla în mână, urcă scările ţărmului prin dreapta santinelei. Este un băiat vioi, cu un cap rotund ca o ghiulea. E foarte pârlit de soare, încât pare aproape negru. Zânvbitor, se opreşte în vârful scărilor şi aşteaptă.*) Ştii să vâsleşti, Apollodor? Apollodor: Vâslele mele vor fi aripile maiestăţiivoastre. Încotro trebuie să vâslesc, regina mea? Ceeopatra: *L*, a far. Hai! (*Se îndreaptă spre scări.*) santinela (*oprind-o cupilumid*): Stai! Pe aicea nu se trece!

CLEOPATRA (*înroşindti-se de mânie*): Cum îndrăzneşti? Nu ştii oare că sunt regina? santinela:

Am ordine pe care trebuie să le îndeplinesc! Nu poţi trece mai departe, Cleopatra: îl voi face pe Cezar să te ucidă dacă nu mă asculţi, santinela: Mă va pedepsi şi mai rău dacă nu ascult pe ofiţerul meu. Înapoi! Cleopatra: Fratateeta! Strânge-l de gât, strânge-l de gât!

Santinela (alarmată, priveşte cu teamă pe Fratateeta, învârtind în mâna pilumul): Pleacă de aici!

CLEOPATRA (*fugind spre Apollodor*): Apollodor! Cheamă-ţi sclavii în ajutor.

Apollodor: Nu-i nevoie de ajutorul lor, domniţă!… (*îşi scoate sabia*.) Acum, oşteanule, alege-ţi arma cu care să te aperi. Vrei să lupţi cu sabia, sau cu pilumul împotriva sabiei mele?

Santinela: Un roman contra unui sicilian, fire-ai afurisit să fii! Te învăţ eu minte! (Aruncă cu pilumul în Apollodor, care, cu multă dibăcie, se lasă într-un genunchi. Suliţa trece pe deasupra capului său şi cade, fără a-l vătăma, ceva mai departe. Cu un strigăt de triumf, Apollodor se ridică şi atacă santinela, care îşi scoate sabia pentru a se apăra, strigând:) Hei, voi de acolo, gardă, ajutor!

CLEOPATRA, pe jumătate speriata, pe jumătate înemtată, se refugiază lâugă palat, unde hamalii se cinchesc jos, printre baloturi. Speriat, luntraşul coboară repede pe scări, pentru a scăpa de primejdie. I se zăreşte capul deasupra cheiului, tocmai atât ca el să poată urmări lupta. Santinelei

îi este teamă la Fratateeta să nu-l atace pe la spate, ceea ce îi pune într-o stare de inferioritate. Dibăcia lui de am inui sabia este greu pusă la încercare, deoarece din timp în timp, pe când luptă cu Apollodor, trebuie să amenințe pe Fratateeta cu sabia, pentru a o ține la distanță, ca să nu-l atace și ea. Între timp, sosește Centurionul, cu mai mulți soldați. Văzând aceasta. Apollodor se dă îndărăt, lângă Cleopatra.

Centurionul (la dreapta santinelei): Ce mai este acum?

Santinela (*suspinând*): Aș fi putut să mă descurc foarte bine și singur, dacă n-ar fi fost baborniță. Luați-o de aici! E tot ajutorul de care am nevoie.

Centurionul: Raportează-mi, oșteanule, ce s-a întâmplat?

FRATATEETA: Centurion! A vrut să ucidă pe regină, santinela (*brusc*): Aș fi făcut-o mai degrabă decât să o las să treacă. Voia să plece cu luntrea la far, așa zicea. Am oprit-o, după cum mi s-a dat ordin. Și atunci ea l-a pus pe flăcăul acesta să tabere pe mine. (*Se duce să-și ridice pilumul și apoi revine la locul său.*) centurionul (*întorcându-se spre Cleopatra*): Cleopatra, îmi pare rău că nu pot să vă fiu pe plac, dar fără ordinul special al lui Cezar nu îndrăznim să vă lăsăm să treceți dincolo de liniile romane, Apollodor: Ei bine, Centurion, dar farul nu este oare înăuntrul liniilor romane, de când Cezar a debarcat acolo? Cleopatra: Da, așa

e! Răspunde, dacă-ţi dă mâna! centurionul (*către Apollodor*): Cât despre dumneata, ar trebui să mulţumeşti zeilor că nu eşti răstignit cu pilumul pe poarta palatului, ca pedeapsă pentru a te fi amestecat în treburi care nu te privesc, Apollodor (*cu politeţe*): Prietene, nu m, – am născut pentru a fi ucis cu o armă atât de urâtă! Când voi cădea, va fi (*ridicând sabia*) de pe urma acestei albe regine a armelor, singura armă potrivită pentru un artist. Iar acum, de vreme ce eşti convins că nu dorim să trecem dincolo de linii, îngăduie-mi să termin de ucis pe această santinelă şi apoi să plec cu regina, centurionul (*în timp ce santinela îşi arată necazul*): Pace vouă! Cleopatra! Trebuie să ascult de ordinele ce le-am primit, şi nu de vorbele iscusite ale sicilianului. Trebuie să te retragi în palat şi să cercetezi" acolo covoarele.

CLEOPATRA (*făcând nazuri*): Nu vreau. Sunt regină. Cezar nu-mi vorbeşte aşa. Oare centurionii lui Cezar au luat obiceiurile rândaşilor? centurionul (*cu un aer posomorât*): Nu-mi fac decât datoria. Restul nu mă interesează, Apollodor: Maiestate! Când un prostănac îndeplineşte un lucru de care îi este ruşine, întotdeauna pretinde că nu-şi face decât datoria, centurionul (*mâhnit*): Apollodor!… Apollodor (*întrerupându-l cu o eleganţă dispreţuitoare*): Sunt gata să mă răscumpăr pentru această ocară, cu sabia, la timpul şi locul potrivit. Cine zice artist, zice duelist. (*Către Cleopatra*:) Ascultă-mi sfatul,

stea a răsăritului. Atât timp cât aceşti soldaţi nu primesc ordin chiar de la Cezar însuşi, eşti prizonieră, îngăduie-mi să mă duc la el, cu o solie din parte-ţi şi cu un dar, şi, înainte ca soarele să fi străbătut jumătate din calea ce o are ca să se arunce în braţele mării, îţi voi aduce ordinul de eliberare de la Cezar, centurionul (*batjocoritor*): Şi, fără îndoială, regina va plăti darul, Apollodor: Centurion! Află că regina va avea un dar de la mine, fără a-l plăti. Ca un tribut necerut al gustului sicilian închinat frumuseţii egiptene, îi voi oferi cel mai frumos dintre covoare pentru a-l dărui lui Cezar. Cleopatra (*cu un aer triumfător, adresându-se Centurionului*): Ei bine, vezi singur acum cât eşti de grosolan şi de neştiutor! centurionul (*tăios*): Bine, bine… Un nebun nu face multă vreme casă bună cu lucrurile sale. (*Se întoarce spre oamenii săi.*) încă doi oşteni la postul acesta! Aveţi grijă ca nimeni să nu părăsească palatul, în afară de acest om, cu marfa lui. Dacă mai scoate din nou sabia înăuntrul liniilor, ucideţi-l! Da posturi, înainte… marş!

(Pleacă, lăsând încă două santinele pe lângă cealaltă.)

Apollodor (*cu un aer prietenos şi politicos*): Prieteni, haideţi să intrăm în palat şi să înecăm cearta noastră într-un ulcior cu vin. (*Scoate punga şi lasă să se audă zăngănitul banilor.*) Ştiţi, regina are daruri pentru voi toţi, santinelă (*cu un aer morocănos*): Ai auzit ordinele pe care le avem.

Vezi-ţi de treabă, primul ajutor: Da, ar trebui să o ştii mai bine. Ia-o din loc.

Al doilea ajutor (*privind cu jind la pungă Această santinelă are un nas coroiat şi nu seamănă cu camaradul său, care este rotofei la faţă*): Nu pune la chinuri pe cei slabi din fire, Apollodor (*către Cleopatra*): Regină a reginelor! Centurionul este pe aproape, iar soldatul roman este incoruptibil câtă vreme îl vede ofiţerul său. Trebuie să-i duc solia ta lui Cezar.

CLEOPATRA (*care până atunci rămăsese meditând printre covoare*): Sunt foarte grele covoarele acestea?

Apollodor: Nu are nicio importanţă cât sunt de grele. Avem destui hamali, Cleopatra: Cum cară ei covoarele în luntre? Le aruncă jos?

Apollodor: în luntrile mai mici nu le aruncă, căci s-ar putea să le scufunde. Cleopatra: Va să zică, într-una ca a acestui luntraş nu le aruncă? (*Arată spre barcagiu.*) Apollodor: Nu. Aceasta-i prea mică. Cleopatra: Poţi să-i duci un covor lui Cezar în această luntre, dacă îi trimit unul?

Apollodor: Sigur.

Cleopatra: Şi vei porunci hamalilor să ducă uşurel covorul pe scări şi să aibă mare grijă de el? Apollodor: Puteţi avea toată încrederea în mine, Cleopatra: Vei avea mare, mare grijă? Apollodor: Mai mult decât de trupul meu. Cleopatra: Făgăduieşte-mi că nu Vei lăsa hamalii să scape covorul sau să-l arunce de sus, Apollodor: Regină,

puneţi cel mai gingaş vas de sticlă din palat în mijlocul sulului, şi de se va sparge îl plătesc cu capul, Cleopatra: Bine. Hai; Fratateeta. (*Fratateeta se apropie de regină*, *Apollodor se oferă să te conducă în palat*.) Nu, Apollodor, nu-i nevoie să vii cu noi. Voi alege singură covorul. Rămâi şi aşteaptă aici. (*Fuge în palat*.) Apollodor (*către hamali*): Urmaţi pe această doamnă (*indicând-o pe Fratateeta*) şi ascultaţi-i poruncile.

(Hamalii se ridică şi îşi iau baloturile.) Fratateeta (adresându-se hamalilor ca şi cum aceştia ar fi pleava omenirii): Pe aici, şi scoateţi-vă încălţămintea înainte de a atinge cu picioarele voastre aceste trepte.

(Intră înăuntru, urmată de hamalii ce cară covoarele. În acelaşi timp, Apollodor se duce la capătul cheiului şi priveşte în partea cealaltă a portului. Santinelele îşi aţintesc ochii asupra lui, cu un aer răutăcios.) Apollodor (adresându-se santinelei): Prietene... santinela (cu bădărănie): Tăcere, acolo! primul ajutor: Tacă-ţi fleoanca, ei, tu! al doilea ajutor (în şoaptă, privind cu îngrijorare spre partea de nord a cheiului): Nu poţi aştepta puţin?

Apollodor: Cum să aştept, cap sec ce eşti? (*Santinelele bolborosesc furioase*, *dar el nu-i de loc intimidat*.) Ascultaţi-mă. Aţi fost puşi aici ca să mă păziţi pe mine, sau pe egipteni? santinela: Ne ştim, noi datoria, Apollodor: Atunci, de ce n-o îndepliniţi? Nu vedeţi că acolo se întâmplă ceva?

(*Arată cu mâna spre dig*.) santinela (*cu un ton morocănos*): N-am ajuns să aflu de la unul ca tine ce trebuie să fac… Apollodor: Cap sec! Ei, Centurion, ei! santinela: Ce te bagi în treburile noastre? Ei, săriţi, săriţi! Alarmă!

Prima şi cea de-a doua santinelă auxiliară:

Alarmă! Săriţi, ei! centurionul (*vine grabnic cu garda sa*}: Ce mai este acuma? V-a atacat iarăşi baborniţa? (*Văzându-l pe Apollodor*:) Tot aici eşti? Apollodor (*arătând în aceeaşi direcţie ca mai înainte*): Priveşte! Egiptenii se mişcă! Vor să recucerească Pharosul. Vor ataca pe apă şi pe uscat. Pe uscat – de-a lungul digului; pe mare – din partea portului de vest. Urniţi-vă, prieteni militari! A început hora! (*Un sunet de trompete din mai multe părţi ale cheiului*.) Ei, vedeţi? V-am spus-o! centurionul (*repede*): Voi doi, care aţi întărit garda, daţi alarma la posturile din sud. Numai unul rămâne de pază aici. Ceilalţi veniţi cu mine. Repede!

(Cele două santinele auxiliare aleargă repede spre sud. Centurionul cu garda lui o iau spre nord şi, imediat după aceea, sună buccina. Cei patru hamali ies din palat, cărând un covor, urmaţi de Fratateeta.)

Santinela (învârtind suliţa în mină – cu oarecare spaimă): Din nou dumneata? (Hamalii se opresc.)

FRATATEETA: Fii pe pace, romanule, acuma eşti doar singur. Apollodor, covorul acesta este

darul pe care Cleopatra i-l face lui Cezar. A înfăşurat în el zece potire din cel mai fin cristal iberian şi o sută din ouăle Sfintei Porumbiţe Albastre! E cinstea dumitale în joc dacă se sparge vreunul! Apollodor: îmi pun capul că nu se sparge nimic! (*Către hamali*:) în luntre, cu toată grija! (*Hamalii cară covorul pe scări.*) primul hamal (*privind în jos, la barcă*): Ia seama, fârtate! Grele mai sunt ouăle astea, de care vorbeşte cucoana! Trebuie săcântărească fie şi tecare peste juma de chil! Mi se pare că luntrea dumitale e prea mică pentru aşa încărcătură, luntraşul (*iritat, urcându-se repede pe scări*): Hamal puturos! îmi ponegreşti degeaba luntrea! Stârpitură fătată de cămilă! (*Către Apollodor*:) Domnia-ta! Cu luntrea asta am cărat câteodată şi cinci oameni. Ce? N-o să te ducă ea pe domnia-ta şi ia, acolo, un balot cu ouă de porumbiţă? (*Către hamal*:) N-avea tu grijă, or să-ţi plătească zeii, că eşti om rău şi pizmaş!

Primul hamal (*cu o mutră de prostănac*): Nu pot lăsa acum balotul, că ţi-aş arăta eu ţie! Ne răfuim noi altă dată! Apollodor (*venind între ei*): Pace vouă! Şi dacă luntrea aceasta n-ar fi decât o scândură, tot m-aş ţine de ea ca să ajung la Cezar. Fratateeta (*cu grijă*): Pe zei, Apollodor! Ai grijă să nu păţeşti nimic cu balotul acesta.

Apollodor: Nicio teamă, pocitură venerabilă! îmi dau seama că-i lucru de preţ! (*Către hamali*:) Auziţi? Coborâţi cu grijă balotul, că de nu, zece zile nu veţi primi drept hrană decât bice.

(*Luntraşul coboară pe scări, urmat de hamalii ce cară balotul. Fratateeta şi Apollodor îi supraveghează de la marginea cheiului.*) Apollodor: Uşurel, băieţi, uşurel! (*Deodată, îngrijorat*:) Ei, măgarilor, aşezaţi-l de-a lungul – aşa!

FRATATEETA (*strigând unuia dintre hamali*): Nu călca pe covor, nu călca pe covor, lighioană spurcată!

Primul hamal: Nu te mânia, cucoană. N-avea grijă! E pe cinste! Fratateeta (gâfâind): Bine, bine! Mi-ai tras o spaimă! (îşi duce mâna la inimă şi răsuflă cu greutate. Cei patru hamali s-au întors sus şi aşteaptă sa de plătiţi.) Apollodor: Iată banii, nehaliţilor! (îi dă banii primului hamal, care îi ţine în mână, pentru a-i arăta celorlalţi. Aceştia vin cu lăcomie, să vadă cât li s-a dat. Sunt gata, după obiceiul oriental, să se plângă cerului de zgârcenia patronului, dar mărinimia lui Apollodor îi dă gata şi exclamă.) primul hamal: o, prinţule preamărinimos! al doilea hamal: o, stăpâne al bazarului! al treilea hamal: o, îndrăgit al zeilor! al patrulea hamal: o, părinte al tuturor hamalilor din piaţă! santinela (plină de invidie, îi ameninţă cu lancea): Hai, potăilor, căraţi-vă de-aici! (Hamalii Jug din faţa santinelei, luând-o de-a lungul cheiului, spre nord.) Apollodor: Rămas bun, Fratateeta! Voi ajunge la far înaintea egiptenilor. (Coboară scările.) Fratateeta: Ajute-ţi zeii să ajungi mai repede şi ocrotească pe aceea care a

supt la pieptul meu! (*Santinela se întoarce, după ce a alungat hamalii, şi priveşte în jos spre luntre, rămânând în capul scărilor, ca nu cumva Fratateeta să încerce a scăpa.*) Apollodor (*de sus, în timp ce luntrea se îndepărtează de ţărm*): Rămas bun, viteaz lăncâer! santinela: Drum bun, prăvăliaşule! Apollodor: Dă-i înainte, luntraş voinic> înainte! (*începe să îngâne o melodie, în măsură de barcarolă, urmând ritmul vâslelor*:) „Inimă, inimă, întinde-ţi aripile, Scutură-ţi povara dragostei…” Dă-mi vâslele, pui de năpârcă! santinela (*speriind-o pe Fratateeta*): Şi acum, – cucoană, înapoi la coteţul dumitale! Hai, repede, înăuntru! Fratateeta (*căzând în genunchi şi întinzându-şi mâinile înspre apă*): Zei ai mărilor! Duceţi-o cu bine la liman! santinela: Pe cine s-o ducă la liman? Ce vrei să spui? Fratateeta (*privindu-l posomorâtă*): Zei ai Egiptului! Zei ai răzbunării! Urziţi ca prostul acesta de roman să fie ciomăgit ca o potaie de către căpetenia lui, pentru că a îngăduit ca ea să fie dusă pe apele mării! santinela: Blestemato! Va să zică ea – i în luntre? (*Strigă spre apă*:) Hei, tu, luntraşule! Hei, nu m-auzi? Apollodor (*cântând în depărtare*):

„Inimă, inimă, rămâi teafără şi liberă,
Dragostea ţi-e singurul vrăjmaş”.

În acelaşi timp, Rutiobătălia de dimineaţă fiind terminată – şade mâncând curmale, lângă nişte tufe de mâeeş, nu departe de poarta farului, care se ridică gigantic spre cer, la stânga sa. Îşi ţine

coiful, plin de curmale, între genunchi, iar alăturea de el are un burduf cu vin. În spatele său, marele piedestal de piatră al farului este separat de largul mării de un parapet scund de piatră, cu câteva scări la mijloc. Deasupra capului îi atârnă un lanţ mare ci un cârlig, legat de macaraua farului. De jur-împrejur sunt legături de vreascuri, ca şi aceea pe care stă, gata pentru a fi ridicate ca să întreţină lumina farului. Cezar se află în picioare, la marginea parapetului. Priveşte îngrijorat în depărtare. Britannus se iveşte în uşa farului.

Rufio: Britanic insular, ai fost până în vârf? Britannus: Da! Cred că are o înălţime de vreo două sute de picioare, Rufio: Este cineva acolo?

Britannus: Da, un bătrân tyrian, care mânuieşte macaraua, împreună cu fiul său, un băfet de paisprezece ani, foarte ager, Rufio (*privind lanţul*): Cum., numai un bătrân şi un copil pot manevra macaraua? Vrei, poate, să spui nu doi, ci douăzeci de oameni, Britannus: Sunt numai doi, te asigur. Au înăuntru contragreutăţi şi o maşină cu apă clocotită, căreia nu-i dau de rost, deoarece nu-i model englezesc. O folosesc pentru a ridica butoaie cu ulei şi lemne, ce le pun pe jeraticul de pe acoperiş, Rufio: Dar…

Britannus: Iartă-mă, m-am coborât, pentru că vin soli de-a lungul digului, de pe insulă. Trebuie să văd ce doresc. (*Se îndepărtează*, *trecând de far*, *repede*.)

CEZAR (*îndepărtându-se de lângă parapet, tremunnd şi abătut*): Rufio! Expediţia ce am făcut-o aici este curată nebunie. Vom fi înfrânţi. Aş vrea să ştiu cum se descurcă oştenii noştri cu baricada ce-au rllicat-o de-a curmezişul digului.

Rufio (*furios*): Vrei să-mi las mâncarea şi să mă duc cu stomacul gol după ştiri?

CEZAR (*potolindu-l, dar cu nervozitate*): *Nu*, Rufio, nu, mănâncă, fiule, mănâncă! (*Se plimbă, în timp ce Rufio mestecă pofticios curmalele*.). De bună seamă, egiptenii nu vor fi atât de neghiobi ca să ne lase să terminăm în linişte baricada. O vor lua cu asalt şi apoi vor tăbărî asupra noastră. Este întâia dată că m-am încumetat într-o acţiune primejdioasă care putea fi evitată. Nu, n-ar fi trebuit să vin în Egipt.

RufiO: Acum un ceas nu vorbeai decât de victorie.

CEZAR (*cu un ton de scuză*): Am fost smintit…

Neprevăzător. M-am înflăcărat ca un copil, Rufio: Ca un copil? Câtuşi de puţin! Ţine! (*îi dă un pumn de curmale*.)

CEZAR: Ce vrei să fac cu ele? Rufio: Să le mănânci. Îţi spun eu ce-i cu tine. Un om ajuns la vârsta ta este abătut dacă stă cu stomacul gol până la ceasul prânzului. Hai, mănâncă şi bea, apoi cântăreşte sorţii ce-i avem.

CEZAR (luând curmale te): Vârsta mea! (Dă din cap şi muşcă dintr-o curmală.) Da, Rufio, aşa e

„sunt un om bătrân, sunt vlăguit acum, ai dreptate, aşa e. (Dă frâu liber contemplării melancolice şi mai mănâncă o curmală.) Achillas e încă în floarea vârstei... Iar Ptolomeu i-un copil. (Mai mănâncă o curmală şi prinde parcă puţintel curaj.) Fiecare cu norocul său! Eu mi-am avut norocul. Nu mă pot plânge. (Cu o voioşie, ce-i vine deodată:) Nu-s de loc rele curmalele, Rufio. (Britannus se întoarce foarte aţâţat, purtând un sac de piele în mină. Într-o clipă, Cezar este iarăşi stăpân pe sine.) Ce mai e acum?

Britannus (*triumfător*): Vitejii noştri marinari din Rodos au capturat o comoară. Ia uite aici! (*Aruncă sacul jos la picioarele lui Cezar.*) Duşmanii sunt în mâinile noastre!

CEZAR: Adică în sacul acesta? Britannus: Aşteaptă să vezi, Cezar. Sacul conţine toate scrisorile schimbate între armatele lui Pompei şi armata de ocupaţie de aici. CEZAR: Ei bine, şi ce-i cu asta? Britannus (*iritat de felul gyeoi în care Cezar înţelege situaţia*): Ei bine, acum vom şti cine-ţi sunt duşmani. Numele fiecărui om care a uneltit împotriva ta, de când ai trecut Rubiconul, poate fi aflat din aceste scrisori.

CEZAR: Aruncă-le în foc.

Britannus: Să le arunc?... (Deschide gura, dar

9*

Nu mai poate articula restul frazei.)

CEZAR: Da, în foc... Vrei să-mi pierd trei îni condamnând şi proscriind oameni care îmi vor fi

prieteni când la voi dovedi că prietenia mea are mai mult preţ decât aceea a lui Pompei ori a lui Cato? O, Insular de tielecuit! Crezi că nu-s decât un buldog, care caută cearta numai ca să-şi arate puterea fălcilor? Britannus: Dar onoarea ta, onoarea Romei?

CEZAR: Nu jertfesc oamenii de dragul onoarei mele, aşa cum fac druizii tăi. Deoarece nu vrei să arzi scrisorile, la voi arunca în apă. (*Ridică sacul de jos şi îl aruncă peste parapet, în apă.*)

Britannus: Cezar! Asta-i curată nesăbuinţa! Se cuvine oare ca trădătorii să fie lăsaţi slobozi doar de dragul unui paradox? Rufio: Cezar, te rog să mă chemi îndată ce insula – rul îşi isprăveşte predica. Mă duc să mă uit la maşina în care se fierbe apa. (*Intră în far.*) Britannus (*însufleţit de un sincer sentiment*): *O*, Cezar, marele meu învăţător! Ce n-aş da să te pot convinge să priveşti cu seriozitate viaţa, aşa cum o fac oamenii din ţara mea! cezar" într-adevăr, aşa o privesc, Britannus? Britannus: N-ai fost acolo? Nu i-ai văzut? Care briton ar vorbi aşa cum vorbeşti tu în clipele de uşurătate? Oare britonii refuză" să participe la slujba din livada sfântă? Care briton ar purta veşminte cu atâtea culori, în locul albastrului simplu, aşa cum se cuvine a o face toţi oamenii respectaţi? Acestea înseamnă pentru noi chestiuni de morală.

CEZAR: Ei bine, prietene, într-o bună zi voi deveni un om aşezat şi poate voi purta togă albastră. Până atunci însă, trebuie să trag cât mai

mult folos urmând obiceiurile uşuratice ale romanilor. (*Apollodor soseşte în faţa farului.*) Ce s-a mai întâmplat? Britannus (*întorcându-se repede şi adresându-se străinului cu o măreţie oficială*): Ce-i asta?

Cine eşti? Cum ai ajuns aici Apoeeodor: Einişteşte-te, nu-s aici ca să te mănânc! Am venit de la Alexandria cu luntrea, aducând daruri preţioase lui Cezar.

CEZAR: De la Alexandria A Britannus (*cu severitate*): Iată-l pe Cezar! Rufio (*apărând în uşa farulia*): Ce s-a mai întâmplat?

Apollodor: Ave, mărite Cezar! Sunt Apollodor

Sicilianul, un artist, Britannus: Un artist? Cum de i-au îngăduit acestui vagabond să pătrundă aici?

CEZAR: Fii pe pace, omule! Apollodor este un vestit patrician, iubitor de artă, Britannus (nedumerit): îi cer iertăciune gentlemanului! (Către

CEZAR:) Am crezut a fi spus că-i de meserie. (Pierzându-şi puţin cumpătul, Britannus schimbă locul cu Apollodor, lăsându-l să se apropie de Cezar. Rufio, după ce îl priveşte cu un vădit dispreţ, trece în partea cealaltă a platformei.)

CEZAR: Fii binevenit, Apollodor! Ce vânt te-a mânat aici?

Apollodor: în primul rând, am venit pentru a vă aduce un dar din partea reginei reginelor.

CEZAR: Dar cine-i această regină a reginelor?

Apollodor: Cleopatra, regina Egiptului.

CEZAR (*luându-l ca pe un confident şi folosind felul său de a fi, atât de ademenitor*): Apollodor, nu-i timpul să ne jucăm cu darurile. Rugămintea mea este să te duci îndărăt la regină şi să-i spui că, dacă lucrurile merg bine, mă voi întoarce la palat chiar în seara aceasta, Apollodor: Cezar, nu pot să mă întorc. Apropiindu-mă de far, un smintit a aruncat un sac de piele în mare, care a rupt capătul Iun trei. Abia am putut ajunge pe uscat, împreună cu balotul, mai înainte ca mica scoică să se scufunde.

CEZAR: îmi pare rău, Apollodor, smintitul trebuie rău dojenit. Bine, bine, ce mi-ai adus? Regina va fi jignită dacă nu mă uit la darul ei, Rufio: Avem timp de pierdut cu asemenea farafastâcuri? Regina e doar un copil.

CEZAR: Tocmai de aceea nu se cuvine să o dezamăgim. Ce dar ai adus, Apollodor?

Apollodor: Un covor persan, Cezar, o adevărată frumuseţe, iar în covor sunt înfăşurate, după câte mi s-a spus, ouă de porumbiţă, potire de cristal şi alte lucruri gingaşe, foarte preţioase. Nu pot să le aduc de la debarcader pe această scară îngustă, căci răspund cu capul pentru ele.

Rufio: Atunci, ridică-le cu macaraua. Ouăle le vom trimite bucătarului, potirele le vom folosi pentru a bea vin cu ele, iar covorul va fi patul lui Cezar.

Apoleodor: Cu macaraua? Cezar, am jurat să

am grijă de balot ca de ochii din cap.

CEZAR (*vesel*): Atunci, să te tragă şi pe dumneata cu macaraua odată cu balotul. Dacă se rupe lanţul, vei pieri împreună cu ouăle de porumbiţă. (Se *apropie de lanţ şi îl cercetează plin de curiozitate*.)

Apollodor (*către Britannus*): Vorbeşte oare serios Cezar?

Britannus: Obiceiurile îi sunt uşuratice, deoarece este italian, dar ceea ce spune este întotdeauna adevărat.

Apollodor: Serios sau nu, are dreptate Daţi-mi câţiva soldaţi pentru a pune în mişcare macaraua.

Britannus: Easă macaraua pe seama mea. Du-te şi aşteaptă să se coboare lanţul!

Apollodor. Bine! Mă veţi vedea îndată acolo (arătând ou un gest grăitor spre cer, deasupra parapetului), răsărind ca soarele, împreună cu comoara mea. (Se întoarce pe unde a venit, iar Britannus intră în far.)

Rufio (*morocănos*): Spune-mi, Cezar, ai de gând să aştepţi ca să vezi toată trăsnaia asta? CEZAR (dându-se înapoi de lângă macara când începe *a fi pusă în mişcare*): Şi de ce nu? Rufio: îţi vor arăta egiptenii de ce nu, dacă au de gând să se repeadă de la capătul de pe uscat al digului înainte ca baricada noastră să fie terminată. Iar noi stăm aici şi aşteptăm, ca nişte copii, să vedem un covor pliu cu ouă de porumbiţă!

(*Lanţul, care scârţâie, este tras în aer destul*

de sug, pentru a nu atinge parapetul. Apoi se roteşte şi dispare în spatele farului.)

CEZAR: Nu-ţi fie teamă, fiul meu Rufio. Când primul egiptean va face primul pas pe dig, se va da alarma, şi noi doi vom ajunge de aici la baricadă mai înainte ca egiptenii să ajungă de la capătul lor. Noi doi, Rufio; eu – bătrânul, şi tu – fiul cel mai mare al lui. Şi bătrânul va fi acolo cel dintâi, Linişteşte-te şi mai dă-mi curmale, apoi, i, odor (*de jos, de la debarcader*): Hei, ridicaţi macaraua! Aşa! (*Lanţul este tras, şi din nou apare dindărătul ţarului, rotindu-se. Apollodor se leagănă în aer, având la capătul lanţului covorul făcut sul. În timp ce se ridică deasupra parapetului, cântă*):

„Sus, sus, priveşte azurul, Nicicând n-a strălucit în ochi de femeie…” încetişor, încetişor… opriţi! (*Nu se mai ridică.*) Mai rotiţi-l puţintel! (*Lanţul apare înainte, deasupra platformei.*) * Rufio (*strigând*): Hei „lăsaţi-l în jos! (*Lanţul şi* încărcătura lui încep să coboare.) Apollodor (strigând): încet, încetişor, aveţi grijă de ouă!

Rufio (*singind în sus*): Uşurel!… încet, încet!

(Apollodor şi balotul sunt depuşi încet pe dale, în mijlocul platformei, nevătămaţi. Rufio şi Cezar îl ajuta pe Apollodor să desprindă balotul de lanţ), Rufio: Trageţi! Ridicaţi lanţul!

(Lanţul se ridică, scârţâind, deasupra capetelor, Britannus iese din tar şi îi ajută să desfăşoare covorul:) – Apollodor (după ce au fost

desfăcute frânghiile)} Daţi-Vă în lături, prieteni, ca să poată vedea Cezar! (Desface covqrul. j „Rufio: Dar nu văd decât o mulţime de şaluri. Unde-s ouăle de porumbiţă? Apollodor: Apropie-te, Cezar, şi caută ouăle printre şaluri.

Rufio (*scoţându-şi sabia*): Hă-ha! Trădare! înapoi, Cezar! Am văzut şalul mişcându-se. Este ceva viu acolo.

Britannus (*scoţându-şi sabia*): E un şarpe, Apollodor: Cutează oare Cezar să pună mânav în sacul unde se mişcă Un şarpe? Rufio (*întorcându-se spre el*): Javr* trădătoare! CEZAR: Potoliţi-vă! Săbiile în teacă! Apollodor, mi se pare că şarpele dumitale răsuflă cu regularitate. (*îşi vâră mâna în covor şi scoate un braţ gol.*) Iată un şerpişor drăguţ, Rufio (*trăgând şi celălalt braţ*): Să vedem şi restul. (*O trag pe Cleopatra de încheieturile mâinilor. Astfel, ea apare şezând în capul oaselor. Britannus, scandalizat, îşi pune sabia în teacă, cu un gest de protest.*)

CLEOPATRA (*gâfâind*): Sunt zdrobită! Ah, Cezar, un bărbat a călcat peste mine în luntre, apoi un soi de sac a căzut din cer; după aceea, luntrea s-a cuiundat şi m-am pomenit cocoţată în aer şi trântită jos.

CEZAR (*mângâind-o, în timp ce ea se ridică şi se refugiază la pieptul lui*): Nu te mai necăji, o dată ce ai ajuns aici întreagă şi nevătămată, rtjfio: Şi acum, cât aici, ce vom face cu ea? Britannus: Nu va putea rămâne aici, Cezar, fără a fi

întovărăşită de o femeie mai în vârstă.

CLEOPATRA (*cwun aer de gelozie către Cezar, care a rămas înmărmurit*): Nu eşti bucuros că mă vezi?

CEZAR: Ba da. Sunt foarte bucuros. Rufio însă este toarte furios, iar Britannus a rămas cu gura căscată.

CLEOPATRA (*cu dispreţ*): Ei bine, atunci n-ai decât să pui să le taie capetele, nu-i aşa? CEZAR: N-ar putea fi la fel de folositori fără cap aşa cum sunt acum, draga mea pasăre de marel Rufio (*către Cleopatra*): Pentru moment, va trebui să ne ducem să tăiem capetele unor egipteni de-ai tăi. Ce-ai zice dacă te-am lăsa aici, şi sorţii ar face să fii prinsă de micuţul tău frate, în caz că vom fi bătuţi? Cleopatra: Cezar, nu trebuie să mă părăseşti!

CEZAR, nu mă vei lăsa" singură, nu-i aşa, Rufio: Cum?... Nici atunci când va suna trâmbiţa, şi vieţile noastre toate vor atârna de faptul ca Cezar să ajungă la baricadă înaintea egiptenilor? N

CLEOPATRA: N-au decât să-şi piardă vieţile. Nu sunt decât nişte soldaţi.

CEZAR (*cu gravitate*): Cleopatra, când va suna trâmbiţa, fiecare om va trebui să-şi ia soarta în mâini şi să se arunce în faţa morţii! Află că dintre soldaţii mei, care au încredere în mine, nu este niciunul a cărui mână să nu-mi fie mai sfântă decât capul tău. (*Cleopatra este copleşită, ochii i*

se umplu de lacrimi.) Apollodor, trebuie să o duci înapoi la palat, Apollodor: Cezar! Mă crezi un delfin care străbate mările cu femei în cârcă? Luntrea mea s-a scufundat. Luntrile voastre sunt toate la baricadă, ori s-au întors în oraş... Voi striga după una, numai să mă audă. E tot ce pot face. (*Se întoarce la debarcader.*)

CLEOPATRA (*străduindu-se să nu plângă*): Nu-i vorba de asta. Nu vreau să mă întorc. Nimănui nu-i pasă de mine! Cezar: Cleopatra! Cleopatra: Vrei să mă omoare!?

CEZAR (*cu şi mai multă gravitate*): Biata mea copilă, viaţa ta nu are niciun preţ decât pentru tine însăţi.

(La auzul acestor cuvinte, Cleopatra se simte pierdută. Se aruncă plângând pe legăturile de vreascuri. Deodată, se aude din depărtare un mare tumult. În mijlocul strigătelor răsună buccinele şi trâmbiţele. Britannus se repede la parapet şi priveşte de-a lungul digului. Cezar şi Rufio se înţeleg din ochi.)

CEZAR: Hai, Rufio.

CLEOPATRA (*ridicându-se în genunchi şi agăţându-se de Cezar*): Nu, nu. Nu mă părăsi. Cezar. (*El îşi desprinde veşmântul din mâna ei.*) Oh! Britannus (*de la parapet*): Cezar, suntem încercuiţi! Egiptenii au debarcat dinspre portul le vest, între noi şi baricade! Rufio (*alergând să vadă*): Ce naiba! E adevărat.

Suntem prinşi ca şoarecii în capcană. Cezar

(*îndurerat*): Rufio, Rufio, oştenii mei de la baricadă sunt între cetele de pe mare şi cetele de pe uscat. I-am asasinat.

Rufio (*venind spre parapet, în dreapta lui Cezar*): Numai din pricină că ne-am ţinut de prostii, cu fata asta aici, Apollodor (*venind repede dinspre debarcader*): Priveşte peste parapet, Cezar.

CEZAR: Am privit, prietene. Trebuie să ne apărăm pe locul acesta. Apollodor: Am azvârlit scara în mare. Nu pot ajunge aici fără scară, Rufio: Iar noi nu putem ieşi de aici. La asta nu te-ai gândit? Apollodor: Nu putem ieşi de aici? De ce? Aveţi, doar, corăbii în portul de est, Britannus (plin de speranţă, la parapet): Galerele noastre din Rodos se îndreaptă spre noi. (Cezar se apropie repede de Britannus la parapet.) Rufio (către Apollodor, cu nerăbdare): Spune-mi, te rog, cum vom ajunge la galere? Apollodor (*declamând pe un ton plin de veselie şi îndrăzneală*): Pe calea ce duce oriunde… pe calea de diamant a soarelui şi a lunii. Nu ai văzut niciodată acel „pod sfărâmat”, jocul de umbre al copiilor? „Raţele şi gâştele singure trec uşurel!” (*îşi aruncă mantia şi boneta şi îşi prinde sabia la spate*.) Rufio: Ce tot îndrugi acolo? Apollodor: îţi voi arăta. (*Strigându-l pe Britannus*:) Cât – de departe să fie cea mai apropiată galeră?

Britannus: Cincizeci de noduri. CEZAR: Nu, nu! Sunt mai departe decât par ochilor tăi

britanici, nedeprinşi cu limpezimea aerului. Aproape un sfert de milă, Apollodor, Apollodor: Bine. Apăraţi-vă aici până când vă voi trimite o barcă de la galera aceea, Rufio: Nu cumva ai aripi?

Apollodor: Aripi pentru apă, soldatule. Priveşte! (Alergând, urcă scările între Cezar şi Britannus, până la vârjul parapetului, sare în aer şi se cufundă cu capul în mare.)

CEZAR (ca şi cum ar fi un şcolar – foarte ckţâţat): Bravo, bravo! (Lepădându-şi toga:) Pe Jupiter, vin şi eu, Rufio (oprindu-l): Ce, eşti nebun? Nu poţi să te duci.

CEZAR: De ce nu? Nu pot înota tot atât de bine ca şi el?

Rufio (*exasperat*): Crezi ca un nebun bătrân poate plonja şi înota ca unul tânăr? El are doar douăzeci şi cinci de ani, iar tu ai cincizeci.

CEZAR (*descotorosindu-se de Rufio*): Bătrân! … Britannus (*mirat*): O! Rufio, te cam întreci cu gluma.

CEZAR: Sunt gata să mă iau la întrecere cu tine până la galeră, fiul meu, Rufio. Pun rămăşag solda pe-o săptămână, Cleopatra: Dar eu?… Eu ce mă fac? CEZAR: Te voi lua în cârcă până la galeră, ca un delfin! Rufio, când mă vei vedea ridicându-mă pe faţa apei, arunc-o. Am eu grijă! Apoi, în apă, după ea, amândoi, Cleopatra: Nu, nu, nu! Mă voi îneca, Britannus: Cezar, sunt om şi briton, nu – peşte.

Îmi trebuie o barcă. Nu ştiu să înot. Cleopatra: Nici eu nu ştiu să înot.

CEZAR (*către Britannus*): Atunci, rămâi singur aici până cuceresc iarăşi farul. Nu te uit. Atenţie, Rufio!

Rufio: Ţii morţiş la nebunia asta?

CEZAR: Egiptenii ţin să o fac! Nu mai avem încotro. Vezi unde sari, că n-am poftă să primesc în spinare, când ies la suprafaţă, suta-ţi de kilograme, (Se *urca repede pe scări şi se opreşte pe marginea parapetului.*) Britannus (*cu îngrijorare*): Numai un cuvânt, Cezar. Bagă de seamă, nu te arăta prin părţile elegante ale Alexandriei până, nu îţi schimbi hainele.

CEZAR (*strigând spre mare*): Hei, Apollodor! (*Arată spre cer, citind din barcarolă*:)

„Albul peste-azurul de deasupra” Apollodor (*înotând în depărtare*):

„Şi purpura pe verdele de jos”.

CEZAR (exultând): Aha! (Se aruncă în apă.)

CLEOPATRA (fugind foarte agitată pe scări): Ah; lăsaţi-mă să văd. Se va îneca. (Rufio o apucă.) Ah! Ah! Ah! (O azvârle cu repeziciune în mare, în timp ce ea ţipă. Rufio-şi Britannus izbucnesc, în râs.)

Rufio (*privind în jos la ea*): A prins-o! (*Către Britannus*:) Păzeşte fortul, britonule! Cezar nu te va lăsa uitării. (*Sare în apă.*) Britannus (*fugind pe scări, pentru a-i privi înotând*): Toate bune, Rufio? Rufio (*înotând*): Toate bune!

CEZAR (*înotând mai departe*): Britannus, refugiază-te sus, lângă lanternă, şi grămădeşte tot combustibilul în faţa uşii, Britannus (*răspunde, strigând*): Aşa voi face mai întâi, iar apoi voi aştepta voia zeilor din ţara mea. (*Se aud chiote de veselie dinspre mare. Britannus îşi dă frâu liber veseliei*:) Barca a ajuns până la el! Hip, hip, ura!

ACTUL IV

Aruncarea Cleopatrei în apă, în portul răsăritean al Alexandriei, s-a petrecut în luna octombrie a anului 48 înainte de Cristos. Câteva luni mai târziu, în martie 47, o găsim petrecându-şi după-amiaza în budoarul din palatul ei. Aici, în compania doamnelor de onoare, ascultă pe o sclavă care cântă la harpă, în mijlocul încăperii. Maestrul acestei harpiste şade cinchit lângă ea, supraveghind-o cum cântă. Este un bătrân muzician, cu faţa zbârcită, cu fruntea proeminentă şi barba albă. Capetele mustăţilor şi ale sprâncenelor sunt răsucite şi ridicate ca nişte corniţe, bătrânul având o expresie voit pretenţioasă şi iscoditoare. Fratateeta se află lângă uşă, în faţa unui grup de sclave. Toate femeile, în afară de cântăreaţa ia harpă, sunt aşezate: Cleopatra pe un scaun, în faţa uşii, în partea opusă a camerei, celelalte pe jos. Toate femeile din jurul Cleopatrei sunt tinere, cele mai strălucitoare fiind Charmian şi Iras, favoritele ei. Charmian este o diavoliţă, cu chipul ascuţit ca un baltag, cu pielea de culoarea pământului ars. Este

foarte vioaie, cu mâini şi picioare bine făcute. Iras este o fiinţă dolofană, cu inimă bună şi puţin absolută. Are un bogat păr roşcat. Este gata să râdă la cel mai mic lucru.

Cleopatra: Doresc

FRATATEETA (cu insolenţa, către harpistă): Linişte! Regina vorbeşte. (Harpista se opreşte din cântat.)

CLEOPATRA (*către bătrânul muzician*): Doresc să învăţ a cânta la harpă cu mâinile mele, lui Cezar îi place muzica. Ai putea., să mă înveţi?

Muzicianul: De bună seamă. Numai eu, şi nimeni altul ar putea-o învăţa pe regină. N-am descoperit eu metoda uitată a vechilor egipteni, care făceau să tremure o „piramidă numai atingând o coardă de bas? Toţi ceilalţi profesori sunt nişte şarlatani. Am dovedit-o de nenumărate ori, Cleopatra: Foarte bine. Voi învăţa cu dumneata.

Cât timp îţi trebuie ca să mă înveţi? muzicianul: Nu prea mult, doar patru ani. Mai întâi, maiestatea-voastră va trebui să se familiarizeze cu filosofia lui Pythagora.

CLEOPATRA (*arătând sclava*): E familiarizată ea cu filosofia lui Pythagora, muzicianul: Oh, dar ea nu-i decât o sclavă, care învaţă aşa cum învaţă un animal, Cleopatra: Ei bine, atunci voi învăţa şi eu ca un animal, căci ea cântă mai bine decât dumneata, îmi vei da câte o lecţie în fiecare zi, timp de două săptămâni. (*Muzicianul se ridică*

grabnic în picioare şi face o temenea adâncă.) După aceasta, ori de câte ori voi cânta o notă falsă, vei fi biciuit, iar dacă vor fi prea multe note false, încât nu vor mai pridid cu biciuitul, atunci vei fi aruncat în Nil, ca să hrăneşti crocodilii. Dă-i un galben fetei şi spune-le să plece.

Muzicianul (*uluit*): Dar arta adevărată nu se face cu anasâna!

FRATATEETA (împingându-l afară): Ce-ai zis? Cum cutezi să-i răspunzi aşa reginei? Afară de aici! (Fratateeta îl îmbrânceşte, dându-l afară şi ieşind şi ea. Fata cu harpa îl urmează, în râsul doamnelor şi al sclavelor.) Cleopatra: Acum, una dintre voi să mă desfete.

Ştiţi vreo poveste sau vreo noutate? tras: Fratateeta…

CLEOPATRA: Ah, Fratateeta, Fratateeta, mereu Fratateeta! Iarăşi o nouă poveste care să mă asmuţă împotriva ei. Iras: Nu, de data aceasta Fratateeta a fost foarte virtuoasă. (*Toate doamnele râd, în afară de sclave.*) Pothinus a încercat să-i dea mită pentru a-l lăsa să-ţi vorbească.

CLEOPATRA (*cu mânie*): Voi, toate, nu faceţi altceva decât să vindeţi audienţele mele, ca şi cum s-ar cuveni să văd numai pe cei care vă plac vouă, şi nu pe cei pe care aş dori eu să-i văd. Aş vrea să ştiu, ce îi va rămâne harpistei din galbenul dat până ce va părăsi palatul? tras: O putem afla uşor. (*Doamnele râd.*)

CLEOPATRA (*încruntându-se*): Râdeţi, dar băgaţi de seamă, băgaţi de seamă! într-o bună zi, voi găsi eu mijlocul de a fi servită cum este servit Cezar.

Charmian: Bătrânul cu nas coroiat! (*Râd din nou.*)

CLEOPATRA (*revoltată*): Tăcere! Charmian, nu fi o mică egipteancă prostuţă şi nesuferită. Ştiţi de ce vă îngădui, să sporovăiţi cu atâta neobrăzare, aşa cum vă place, în loc să mă port cu voi cum s-ar purta Fratateeta dacă ar fi regină?

Charmian: Pentru că vrei să-l imiţi pe Cezar în toate. Şi el îngăduie fiecăruia să-i spună tot ceea ce gândeşte. Cleopatra: Nu, ci pentru că, întrebându-l într-o zi de ce face aceasta, el m-a sfătuit:. „L, asă-le pe femeile tale să îndruge verzi şi tfecate; aşa vei avea ceva de învăţat de la ele”. „Ce am de învăţat de la ele?” am zis. „Ceea ce sunt”, mi-a răspuns. Oh! Să-i fi văzut ochii când o spunea! Aţi fi tremurat văzându-l, fluşturaticelor! (*Râd. Ea se întoarce, furioasă, spre în as.*) De cine râzi: de mine, sau de Cezar?

Tras: De Cezar.

Cleopatra: Dacă n-ai fi o proastă, ai râde de mine, iar dacă n-ai fi o laşă, nu te-ai teme să mi-o spui. (*Fratateeta se întoarce.*) Fratateeta, am aflat că Pothinus a vrut să te mituiască, pentru a-l lăsa să mă vadă.

FRATATEETA (*protestând*) / Pe zeii părinţilor mei…

CLEOPATRA (*tăindu-i-o scurt*)! Nu ţi-am spus să nu tăgăduieşti? Dacă te-aş lăsa, ai fi în stare să chemi ziulica întreagă pe zeii părinţilor ca martori ai virtuţilor tale. Hai, du-te, ia mita şi dă-i drumul lui Pothinus înăuntru. (*Fratateeta vrea să spună ceva*.) Nu crâcni. Şi du-te! (*Fratateeta iese, şi Cleopatra se ridică, plimbându-se de la locul ei la uşă şi îndărăt, meditând. Toate se ridică în picioare*.)

IRAS: O, zei! Ce bine ar fi dacă Cezar s-ar întoarce la Roma!

CLEOPATRA (*ameninţătoare*): Va fi o zi rea pentru voi toate ziua în care va pleca. Oh, dacă nu m-aş ruşina de el lăsându-l să vadă că am o inimă la fel de crudă ca şi tatăl meu, te-aş face eu să te căieşti de cele spuse! De ce vrei să plece?

Io

Charmian: Pentru că datorită lui eşti îngrozitor de plicticoasă. Ai ajuns serioasă, învăţată, ba şi filosoafă. Pentru vârsta noastră, e mai rău decât dacă ne-am consacra celor sfinte. (*Doamnele râd*.)

CLEOPATRA: Terminaţi cu pălăvrăgeala aceasta ne-s sfârşită! Ţineţi-vă gura! charmian (cu un aer de resemnare, puţin batjocoritor): Ei, bine, bine, trebuie să învăţăm a trăi la înălţimea lui Cezar. (Râd din nou, în timp ce Cleopatra, furioasă, se plimbă de colo până colo. Fratateeta apare cu Pothinus, care se opreşte în prag.) Fratateeta (de la uşă): Pothinus imploră atenţia

reginei…

Cleopatra: Bine, bine! Destttl. Să intre. (îşi reia locul. Toate persoanele se aşază, în afară de Pothinus, care înaintează în mijlocul încăperii. Fratateeta îşi reia locul.) Ei, Pothinus, care sunt ultimele ştiri de la răzvrătiţii tăi prieteni?

POTHINUS (*cu demnitate*): Nu sunt prietenul răzvrătiţilor. Şi un prizonier n-are de unde primi ştiri.

Cleopatra: Nu poţi zice că eşti în mai mare măsură prizonier decât sunt ea sau decât este Cezar. De şase luni, supuşii mei mă ţin asediată aici în palat. Ţi se îngăduie să te plimbi până la ţărm, printre soldaţi I Ce, eu pot merge mai departe? Sau chiar Cezar? Pothinus: Nu eşti decât o copilă, Cleopatra, şi nu poţi pricepe toate. (*Doamnele de onoare râd. Cleopatra îl priveşte enigmatică*.) charmian: Văd, Pothinus, că nu cunoşti ultimele noutăţi, Pothinus: Ce noutăţi?

Charmian: Noutatea că regina nu mai este o copilă. Vrei oare să te învăţ eu cum poţi să devii, într-o singură zi, mult maibătrânşi mai înţelept? Pothinus: Aş prefera să ajung mai înţelept fără să îmbătrânesc.

Charmian: Ei bine, n-ai decât să te urci în vârful famlui, şi acolo caută pe cineva care să te apuce de păr şi apoi să te azvârle în mare. (*Doamnele râd*.) Cleopatra: Are dreptate, Pothinus. Vei ajunge la ţărm, curăţat într-o bună măsură de orgoliul dumitale. (*Doamnele râd*,

Cleopatra se ridică, nerăbdătoare.) Plecaţi, toate! Vreau să rămân singură cu Pothinus. Scoate-le afară, Fratateeta. (*Femeile jug, râzând. Fratateeta închide uşa după ele.*) Ce mai aşteptaţi? Fratateeta: Nu se cade ca regina să rămână singură cu…

CLEOPATRA (*întrerupând-o*): Fratateeta, vrei să te aduc jertfă zeilor tăi părinteşti, ca să te învăţ odată că eu sunt regina Egiptului, şi nu tu?

FRATATEETA (*indignată*): Eşti la fel ca toate celelalte. Ţii să fii ceea ce romanii numesc o femeie de modă nouă. (*Iese, trântind uşa.*) CLEO pat ca (*aşezându-se din nou*): Şi acum, Pothinus, de ce ai mituit-o pe Fratateeta ca să te aducă aici?

POTHINUS (*studiind-o cu gravitate*): Cleopatra, este adevărat ceea ce mi se spune. Nu mai eşti aceeaşi, te-ai schimbat, Cleopatra: N-ai decât să vorbeşti cu Cezar zilnic, timp de şase luni, şi vei fi şi tu altul, Pothinus: Se cleveteşte peste tot că eşti sub vraja acestui bărbat bătrân, Cleopatra: Ce înseamnă? Că mi-am pierdut minţile, nu? Ah, cum aş vrea să fie aşa! Pothinus: Cum? Ai vrea să fii nebună? Cleopatra: Când n-aveam mintea întreagă făceam tot ce voiam. Doar când mă bătea Fratateeta… şi chiar şi atunci o făceam într-ascuns, căci tot o înşelam până la urmă. Acum, că Cezar m-a făcut mai înţeleaptă, nu mai e vorba de ceea ce îmi place sau nu îmi place. Fac, ceea ce trebuie şi nu mai am răgazul de a mă ocupa de mine însămi. Aceasta nu înseamnă fericire, ci măreţie. Chiar dacă ar pleca Cezar,

socot că i-aş putea cârmui pe egipteni, căci ceea ce înseamnă Cezar pentru mine, însemn eu pentru prostimea din jurul meu. Pothinus (*privind-o cu asprime*): Cleopatra, poate că toate acestea nu sunt decât deşertăciunile tinereţii.

CEEOPATRA: Nu! Nu! Şi nu-i din pricină că eu aş fi prea deşteaptă, ci pentru că ceilalţi, sunt atât de proşti, Pothinus (*gânditor*): într-adevăr, iată marea taină. Cleopatra: Ei, acum spune-mi: „de ce-ai venit? Pothinus (*încurcat*): Nu am nimic de spus! Ceeopatra: Nimic!?...

POTHINUS: Adică... venisem să te rog să mi se dea libertatea. Asta-i tot. Ceeopatra: Pentru aceasta ar fi trebuit să îngenunchezi înaintea lui Cezar, şi nu a mea. Nu, Pothinus, ai venit cu un plan ce putea fi prezentat acelei Cleopatra care era încă o copilă, o pisicuţă, iar acum, văzând-o regină pe Cleopatra, planul s-a năruit, Pothinus (*aplecându-şi capul, cu un aer smerit*)!

— Adevărat, Cleopatra (*exultând*): Aha! Ei, vezi? Pothinus (*ridicându-şi ochii pătrunzători asupra Cleopatrei*): Aşadar, Cleopatra este acum regină, nu mai este nici sclava şi nici prizoniera lui Cezar?

Cleopatra: Pothinus! Cu toţii suntem sclavii lui Cezar – noi toţi de pe pământul Egiptului – fie că o dorim sau nu. Iar aceea care este destul de înţeleaptă spre a înţelege aceasta va domni atunci când Cezar va pleca, Pothinus: Vorbeşti mereu de plecarea lui Cezar, Cleopatra: Şi ce-i cu asta?

Pothinus: Cezar nu te iubeşte? Cleopatra: Să mă iubească? Cezar nu iubeşte pe nimeni, Pothinus. Cine sunt aceia pe care noi îi iubim? Numai cei pe care nu-i urâm. Toţi oamenii ne sunt străini şi duşmani, în afară de aceia pe care îi iubim. În cazul lui Cezar, lucrurile stau altfel. El nu urăşte pe nimeni. Se împrieteneşte cu toată lumea, aşa cum se împrieteneşte cu copiii şi cu câinii. Bunătatea lui faţă de mine mă minunează. Nimeni – nici mama, nici tata, nici doica mea – n-a avut vreodată atâta grirjă de mine şi nici nu şi-a spus gând urile atât de liber, Pothinus: Nu-i oare tocmai aceasta dragostea? Cleopatra: Dragoste? Tot aşa s-ar purta şi cu prima fată ce ar întâlni-o în calea lui îndărăt spre Roma. Întreabă-l pe sclavul său, Britannus; a fost tot aşa de bun şi cu el. N-ai decât să-i întrebi calul. Bunătatea lui nu-i ceva într-adins pentru mine: e în firea lui, Pothinus: Dar cum poţi fi sigură că nu te iubeşte aşa cum un bărbat ar iubi o femeie? Cleopatra: Sunt sigură pentru că nu izbutesc să-l fac gelos. Am încercat, Pothinus: Poate că, ar fi trebuit să te întreb, atunci, dacă tu îl iubeşti., Cleopatra: Poate cineva iubi un zeu? Şi, în afară devasta, iubesc pe un alt roman, unul pe care l-am văzut cu mult înaintea lui Cezar… Nu-i zeu, ci un bărbat, un bărbat care poate iubi şi urî, un bărbat care ar putea să mă facă să sufăr şi să-l fac să sufere, Pothinus: Ştie Cezar de toate acestea? Cleopatra: Da, le ştiev Pothinus: Şi nu-i furios?

CLEOPATRA: Mi-a făgăduit că-l va trimite în Egipt, ca să-mi facă plăcere, Pothinus: Nu-l înţeleg pe acest om.

CLEOPATRA (*cu un dispreţ superb*); Să-l înţelegi tu pe Cezar? Cum ai putea? (*Cu mândrie*:) Eu sunt în stare... din instinct! Pothinus (*cu deferentă, după o clipă de gândire*): Maiestatea-voastră mi-a îngăduit această audienţă. Are maiestatea-voastră vreun mesaj pentru mine? Cleopatra: Da. Tu socoţi că, dacă l-ai face rege pe fratele meu, ai cârmui Egiptul, deoarece îi eşti tutore, iar el nu-i decât un mic prostănac.

POTHINUS: E plăcerea reginei să se exprime astfel, Cleopatra: Reginei îi face plăcere să-ţi mai zică încă ceva, şi anume că Cezar are să vă mănânce de vii – şi pe tine, şi pe Achillas, şi pexfratele meu, aşa cum pisica mănâncă şoarecii. Şi această ţară a Egiptului îi va fi o manta, ce o va purta aşa cum păstorul poartă sumanul. Apoi se va întoarce la Roma şi va lăsa aici pe Cleopatra ca viceregе, Pothinus (*într-un acces de furie*): Asta nu o va face niciodată \ Noi avem o mie de oameni de fiecare zece oameni ai lui! îl vom arunca în mare, împreună cu legiunile lui de calici.

CLEOPATRA (*cu dispreţ, ridicându-se să plece*): Te grozăveşti ca orice om din prostime. Du-te şi zoreşte-te să iei conducerea miilor tale de oameni, căci Mithridate din Pergam se apropie, aducând întăriri lui Cezar. Nu uita că Cezar te-a ţinut în golf numai cu două legiuni. Vom vedea ce

va face când va avea douăzeci de legiuni, Pothinus: Cleopatra…

Cleopatra: Ajunge! Ajunge! M-am deprins să fiu răsfăţată de Cezar, aşa că nu mai pot sta de vorbă cu fiinţe slăbănoage ca tine. (*Iese. Pothinus, cu un gest de mânie, o urmează, când intră Fratateeta şi îl opreşte.*) Pothinus: Lasă-mă să ies din acest loc spurcat. Fratateeta: Ce te-a necăjit aşa de rău? Pothinus: Blestemul tuturor zeilor Egiptului cadă asupra ei! Şi-a vândut romanului ţara, ca apoi să o poată răscumpăra cu sărutările ei. Fratateeta: Nesăbuit mai eşti! Nu ţi-a spus că doreşte să plece Cezar? Pothinus: Ai ascultat la uşă? Fratateeta: A trebuit să am de grijă ca o femeie cinstită să se găsească în apropiere în timp, ce erai cu dânsa, Pothinus: Pe zei…

FRATATEETA: Destul cu zeii tăi! Aici zeii lui Cezar sunt atotputernici. E zadarnic să mai vii la Cleopatra. Nu eşti decât un egiptean, iar ea nu vrea să asculte pe nimeni din neamul ei. Ne priveşte pe toţi ca pe nişte copii, Pothinus: Atunci, facă zeii să piară! Fratateeta (*cu ferocitate*): Puşchea pe limbă-ţi pentru o asemenea dorinţă! Pleacă! Şi trimite după Lucius Septimius, ucigaşul lui Pompei. E roman, şi de el s-ar putea ca ea să asculte, întinde-o!

POTHINUS (*întunecat*): Ştiu eu la cine trebuie să mă duc acum. Fratateeta (*bănuitoare*): La cine?

POTHINUS: La un roman mai mare decât Lucius. Şi ţine miţite, doamnă: până la venirea lui

Cezar, ai crezut că Egiptul putea fi condus de tine şi de clica ta, în numele Cleopatrei. Eu m-am împotrivit.

Fratateeta (*întrerupându-l pe un ton de ceartă*): Da – ca să fie condus de tine şi de clica ta, în numele lui Ptolomeu, Pothinus: Mai bine să fie condus de mine sau chiar de tine decât de o femeie cu inimă romană, aşa cum a ajuns Cleopatra acum. Atât timp cât voi trăi, ea nu va cârmui. Aşa că trebuie să te călăuzeşti în consecinţă. (*Iese.*)

În acest timp, se apropie ora cinei. Pe acoperişul palatului se aşază o masă, şi într-acolo se îndreaptă Rufio, precedat de un impunător dregător al palatului, care are în mână toiagul caracteristic slujbei sale. Rufio este urmat de un sclav, care poartă un scăunaş încrustat. După ce urcă mai multe scări, cei trei ajung sub colonada masivă de pe acoperiş. Între coloanele de la nord şi de la est sunt crase nişte perdele uşoare, pentru a domoli lumina soarelui ce apune. Dregătorul îl conduce pe Rufio într-una din aceste părţi umbrite. Între coloane atârnă o funie cu care se trag perdelele.

Dregătorul (aplecându-se): Comandantul roman va putea să-l aştepte pe Cezar aici. (Sclavul aşază scaunul aproape de coloana cea mai de la sud şi iese, strecurându-se printre perdele.)

Rufio (gâfâind puţin, se aşază): Uf! Am urcat ceva. Cât de sus suntem? dregătorul: Suntem pe

acoperişul, palatului, *o*, tu cel îndrăgit de victorie!

Rufio: Bine. Va să zică, îndrăgitul victoriei nu mai are de urcat scări.

(Din partea cealaltă se iveşte un al doilea dregător, mergând de-a-ndărătelea.) al doilea dregător: Vine Cezar.

CEZAR, înviorat de baia pe care abia a făcut-o şi purtând o tunică nouă, de mătase purpurie, apare radios şi vesel, urmat de doi sclavi aducând un pat uşor, care, de fapt, abia dacă este ceva mai mult decât o bancă, lucrată mai meşteşugit. Sclavii aşază patul în partea de nord a coloanelor, de care este prinsă perdeaua, şi apoi dispar printre perdele. Cei doi dregători, după ce se apleacă ceremonios, îi urmează. Rufio „se ridică, pentru a-l întâmpina pe Cezar.

CEZAR (*venind spre el*): Ce-i cu tine, Rufio? (*Cercetându-i veşmântul cu o mirată admiraţie*:) Cingătoare nouă, măciulie nouă de aur la sabie! Ţi-ai tăiat părul, de ce nu şi barba?... Nu-mi vine să cred! (*Miroase barba lui Rufio.*) Ah, pe Jupiter din Olimp, ţi-ai parfumat barba!

Rufio (*mormăind*): Ei bine, crezi că pentru plăcerea mea?

CEZAR (*cu afecţiune*): Nu, fiul meu Rufio, ci pentru a-mi face mie plăcere – în cinstea zilei mele de naştere!

Rufio (*dispreţuitor*): Ziua ta de naştere! Întotdeauna e vorba de ziua-ţi de naştere când vrei să măguleşti o fată drăguţă sau să împaci un

ambasador. Anul trecut am avut şapte aniversări în zece luni.

CEZAR (*cu un aer vinovat*) I-a; adevărat, Rufio, i-adevărat! Nu pot să mă dezbăr de aceste mici înşelătorii.

Rufio: Cine mai ia masa cu noi în afară de Cleopatra?

CEZAR: Apollodor Sicilianul.

Rufio: Fanfaronul acela!

CEZAR: Fanfaronul are haz, ştie să spună poveşti, ştie să cânte, şi astfel ne scuteşte a o mai măguli pe regină. Ce-i pasă ei de bătrânii bărbaţi de stat sau de ursoii căliţi în bătălii, ca noi? Tovărăşia lui Apollodor este foarte plăcută, Rufio, foarte plăcută. RUFIO: Da, ştie să înoate puţintel, ştie puţintel să se bată cu sabia, aşa că nu-i chiar de lepădat. Numai de-ar şti să-şi ţie gura…

CEZAR: Tocmai de aşa ceva ferească-l zeii! Ah! Viaţa asta de soldat!… Viaţă de acţiune plictisitoare şi brutală. Acesta-i răul nostru, al romanilor: ne dedăm doar faptei şi caznelor; suntem un stup de albine prefăcut în oameni! Dă-mi un bun vorbitor – unul cu destul umor şi imaginaţie, ca să poată trăi fără a mai simţi nevoia de a îndeplini mereu ceva, Rufio: Veţi petrece împreună foarte bine după ce se va isprăvi cina. N-ai observat că am venit mai devreme?

CEZAR: Da! Mi-am dat seama că nu-i fără rost. Ce este?

Rufio: Ar putea să ne audă cineva?

CEZAR: Faptul că suntem singuri ascute urechile. Dar găsesc eu leacul! (*Bate din palme le două ori*.)

Perdelele sunt trase, înfăţişând grădina de pe acoperiş, cu o masă de ospăţ aşezată la mijloc, pentru patru persoane: câte una la fiecare capăt şi două alăturate. În partea dinspre Cezar şi Rufio sunt ulcioare de aur cu vin şi cupe. Un majordom plin de strălucire supraveghează punerea mesei de către o puzderie de sclavi. Colonadele înconjoară grădina de amândouă părţile, până în fund, unde o deschizătură, asemenea unei mari porţi, lasă să se vadă cerul dincolo de streaşina vestică a acoperişului. În mijlocul acestei deschizături se înalţă figura în mărime naturală a lui Ra, aşezat pe o uriaşă plintă. Are un cap de uliu, dar drept coroană – un disc solar, înconjurat de o aspidă. Altarul său, ce se află la picioare, constă dintr-o singură piatră albă.

CEZAR: Şi acum, că putem fi văzuţi, nimeni nu se va mai gândi să asculte cele ce vorbim. (*Se aşază pe banca lăsată de cei doi sclavi*.) Rufio (*aşezându-se pe scaun*): Pothinus vrea să-ţi vorbească. Te sfătuiesc să-l primeşti. Se urzeşte un complot printre femei.

CEZAR: Cine-i Pothinus?

Rufio: Cel cu părul ca blana de veveriţă, ursarul micului rege şi pe care-l ţii prizonier.

CEZAR (*cu un aer plictisit*): Şi nu a scăpat încă? Rufio: Nu!

CEZAR (*ridicându-se*): De ce n-a scăpat? Te-ai apucat să-l păzeşti în loc să supraveghezi duşmanul. Nu ţi-am spus întotdeauna să laşi prizonierii, să scape, dacă nu există anumite ordine contrare? Nu sunt destule guri de hrănit şi fără el? Rufio: Aşa e. Dar dacă ai avea puţină judecată şi m-ai lăsa să-i tai gâtul, ai economisi raţiile lui. În orice caz, el nu vrea să fugă. Trei santinele l-au ameninţat că îl vor străpunge cu lancea dacă-l mai văd pe-aici. Ce pot face mai mult paznicii? El însă preferă să stea aici şi să ne spioneze. La fel aş face şi eu dacă aş avea de-a face cu generalii pe care-i apucă mania clemenţei.

CEZAR (aşezându-se am nou; pare convins de acest raţionament): Hm! Aşadar, doreşte să mă vadă.

RUFIO: E-am adus cu mine. Aşteaptă acolo (*arătând cu degetul peste umăr*), sub escortă.

CEZAR: Şi ţii numaidecât să-l văd? Rufio (*cu încăpăţânare*): Nu vreau nimic. Cutez a-ţi spune să faci cum pofteşti, ca să nu mi-o pui mie în cârcă.

CEZAR (*având aerul că cedează numai spre a-i face plăcere, lui Rufio*): Ei bine, atunci să vină. Să-l vedem.

Rufio (*strigând*): Hei, oşteanule! Dă-i drumul celui pe care îl păzeşti şi lasă-l să vină aici. (*Făcând un semn*:) Vino!

(Pothinus intră şi se opreşte neîncrezător între cei doi, privind când la unul, când la celălalt.)

CEZAR (cu amabilitate): Ah! Pothinus! Fii

binevenit! Ce veşti ne aduck în după-amiaza aceasta?

POTHINUS: Am venit să te previn de o primejdie.

CEZAR, şi să-ţi fac o propunere.

CEZAR: Să lăsăm primejdia la o parte. Ce-mi propui?

Rufio: Propunerea n-are importanţă. Care-i primejdia?

POTHINUS: Cezar, crezi într-adevăr că regina Cleopatra îţi este devotată?

CEZAR (*cu gravitate*): Prietene, ştiu foarte bine ce cred. Să trecem la propunere, Pothinus: Voi vorbi răspicat. Nu ştiu cu ajutorul căror zei străini ai izbutit să aperi un palat şi câţiva metri de coastă împotriva unui oraş întreg şi a unei armate. De când v-am tăiat legătura cu lacul Mareotis şi aţi săpat puţuri în nisipul mării sărate, scoţând butoaie de apă dulce, noi ştim că zeii voştri sunt de neînvins şi că eşti un făcător de minuni. Eu, unul, nu te mai ameninţ... *RUFIO* (*sarcastic*): Foarte frumos din partea dumitale, într-adevăr! – Pothinus; Aşa este, ei i noştri au trimis vântul de la miazănoapte-apus, ca să cădeţi în mâinile noastre, dar voi aţi fost mult mai puternici ca ei.

CEZAR (făcându-i cu gentileţe să revină la subiect)}

Da, da, prietene. Şi apoi, apoi?... Rufio: Hai, dă-i drumul, omule! Ce ai de zis? Pothinus: Că în

tabăra noastră se-află o trădătoarei Cleopatra.

Majordomul (în dreptul mesei, anunţând): Regina!

(Cezar şi Rufio se ridică.). Rufio (la o parte, lui Pothinus): Trebuia să-i dai drumul mai repede, prostănacule. Acum e prea târziu. (Cleopatra, înveşmântată strălucitor, intră în mod solemn prin deschizătura dintre; colonade şi înaintează spre Cezar, trecând prin faţa imaginii lui Ra şi prin faţa mesei. Suita sa, în frunte cu Fratateeta, se alătură grupului de la masă. Cezar oferă scaunul său Cleopatrei, care îl ia.)

CLEOPATRA (repede, văzându-l pe Pothinus): Ce caută aici?

CEZAR (*aşezându-se lângă ea, cu cea mai amabilă dispoziţie*): Era tocmai pe cale de a-mi spune ceva despre tine. Vei auzi îndată. Continuă, Pothinus.

POTHINUS (*tulburat*): Cezar... (*Se bâlbâie.*)

CEZAR: Ei bine, dă-i drumul, Pothinus (*stăpân pe sine*): Ceea ce am de spus este numai pentru urechile tale, nu şi pentru ale reginei.

CLEOPATRA (*cu o stăpânită cruzime*): Există mijloace ca să fii făcut să vorbeşti. Bagă de seamă

POTHINUS {*sfidător*): Cezar nu întrebuinţează asemenea mijloace, Cezar: Prietene, când un om are de zis ceva în lumea asta, greutatea nu constă în a-l sili să vorbească, ci în a-l opri să o zică prea des. Îngăduie-mi să-mi sărbătoresc ziua de naştere dându-ţi libertatea. Şi

acum, adio! Nu ne vom mai întâlni niciodată! Cleopatra (*furioasă*): Cezar, această milosârdie este nesăbuită! Pothinus (*către Cezar*): Nu vrei să-mi acorzi o audienţă, în particular? Viaţa ta ar putea atârna de această audienţă. (*Cezar se scoală cu un aer măreţ.*) Rufio (*încet, lui Pothinus*): Dobitocule! Vezi ce-ai făcut? Acum iarăşi vom auzi cuvinte măreţe…

CEZAR (*pe un ton oratoric*): Pothinus… Rufio (*întrerupându-l*): Cezar, nu vom înţelege nimic din cină dacă te apuci să-ţi ţii predica favorită despre viaţă şi moarte, Cleopatra (*cu afecţiune*): Sst, Rufio! Taci! Vreau să-l ascult pe Cezar, Rufio (*tăios*): Maiestatea-voastră a mai auzit-o.

De altfel, i-aţi repetat-o săptămâna trecută lui Apollodor, care a crezut că – vă aparţine. (Demnitatea lui Cezar se năruie. Foarte măgulit, el se aşază din nou şi priveşte cu un aer viclean spre Cleopatra, care este furioasă. Rufio strigă din nou:) Hei, oşteanule! Dă drumul prizonierului. E liber să plece. (Către Pothinus:) Şi acum, pleacă. Ai pierdut prilejul, Pothinus (a cărui fire năvalnică este acum mai puternică decât prudenţa): Vreau să vorbesc.

CEZAR (*către Cleopatra*): Vezi, dacă ar fi fost pus la cazne, n-am fi scos niciun cuvânt de la el.

POTHINUS: Cezar, ai învăţat-o pe Cleopatra arta cu care romanii cârmuiesc lumea. CEZAR: Alelei, romanii nu se pot cârmui măcar pe ei înşişi. Ei, şi apoi? Pothinus: Şi apoi? Eşti oare atât de

orbit de frumuseţea ei, încât nu vezi cât de nerăbdătoare e să cârmuiască singură Egiptul şi că, în inima ei, nu doreşte decât plecarea ta? Cleopatra (*ridicându-se*): Mincinosule!

CEZAR (*uimit*): Cum? Proteste? Contraziceri? Cleopatra (*ruşinată, dar tremurând de mânia ce caută să* şi-o *stăpânească*): Nu. Nu mă obosesc să-l contrazic. N-are decât să vorbească. (Se *aşază din nou*.) Pothinus: Am auzit-o din propria ei gură. Am auzit-o cu urechile mele. Vrea doar să scoţi castanele din foc pentru dânsa, să smulgi coroana de la Ptolomeu şi să i-o aşezi pe frunte, dându-ne pe toţi în mâinile ei, şi pe tine însuţi. După aceasta, Cezar n-are decât să se întoarcă la Roma, sau poate chiar să treacă pragul morţii, ceea ce e măi aproape şi chiar mai sigur.

CEZAR (*cu un ton calm*): Bine, prietene. Nu socoţi toate acestea drept lucruri fireşti? Pothinus (*mirat*): Fireşti? Dar bine, trădarea nu te mânie?

CEZAR: Să mă mânie? Ah, egiptean nesăbuit, ce am eu a face cu mânia? Să mă mânie vântul când suflă de mă îngheaţă? Să mă mânie noaptea, care mă face să bâjbâi prin beznă? Aş putea să mă mânii că tinereţea se îndepărtează de bătrâneţe? Sau că ambiţia fuge de slugărnicie?

A-mi spune o asemenea poveste este ca şi cum m-ai vesti că soarele va răsări mâine.

CLEOPATRA (care nu mai este în stare să se stăjjânească): Dar nu-i adevărat, nu-i adevărat. O jur!

CEZAR: E adevărat, chiar de ai jura de o mie de ori şi ai crede tot ce ai jura. (*Cleopatra este zguduită de emoţie, şi pentru a o ajuta să-şi revină, Cezar se ridică, îl conduce pe Pothinus spre Rufio, spunând*:) Hi, Rufio, să-l vedem pe Pothinus trecând prin faţa gărzii. Vreau să-i zic un cuvânt. (*Luându-i la o parte*:) Trebuie să-i lăsăm reginei răgazul să-şi vină în fire. (*Tare*:) Să mergem. (*îi ia pe Pothinus şi pe Rufio cu el, îndreptându-se spre ieşire, în timp ce vorbeşte cu ei.*) Pothinus, spune-le prietenilor tăi că nu mă împotrivesc unei învoieli chibzuite în ceea ce priveşte interesele ţării… V (*Ies.*)

CLEOPATRA (şoptind cu vocea sugrumată): Fratateeta, Fratateeta!

FRATATEETA (grăbindu-se spre ea la masă şi mângâind-o): Linişteşte-te, copila mea, linişteşte-te!

CLEOPATRA (*întrerupând-o*): Ar putea să ne audă?

FRATATEETA: Nu, sufleţelul meu, nu.

CLEOPATRA: Ascultă-mă. Dacă părăseşte viu palatul, să nu te mai văd în ochi.

FRATATEETA: Cine? Poth…?

CLEOPATRA (*lovind-o peste gură*): Curmă-i firul vieţii aşa cum îţi curm eu vorba ca să nu-i rosteşti numele. Aruncă-l de pe zid, striveşte-l de lespezile de ios!… Omoară-l, omoară-l, omoară-l!

FRATATEETA (arătându-şi toţi dinţii): Dulăul trebuie să piară!

Cleopatra: Dacă nu izbuteşti, să piei din faţa ochilor mei.

FRATATEETA (cu hotărâre): Aşa să fie! N-ai să mă mai vezi până ce nu va închide ochii. (Cezar se întoarce cu Rufio şi Apollodor, acesta îmbrăcat cu mult gust.)

CLEOPATRA (către Fratateeta): întoarce-te curând, curând. (Fratateeta aruncă o privire plină de înţeles Cleopatrei, şi apoi, rânjind, trece prin faţa zeului Ra şi iese. Cleopatra fuge ca o gazelă înspre Cezar.) Bine că te-ai întors, Cezar! (Cu un ton mângâios:) Credeam că eşti supărat pe mine. Fii binevenit, Apollodor! (în timp ce cu o mână îl cuprinde pe Cezar, îi întinde cealaltă mână lui Apollodor, spre a i-o săruta…"

Apollodor: Din zi în zi, Cleopatra se face mai femeie şi mai frumoasă, Cleopatra: Adevărat, Apollodor? Apollodor: Adevărat „prea adevărat. Rufio a aruncat în mare o perlă, iar Cezar a pescuit un briliant.

CEZAR: Prietene, Cezar a prins un mic reumatism. Dar să mergem acum la cină. Poftiţi. (*Se îndreaptă cu toţii spre masă.*)

CLEOPATRA (*sărind ca un pui de ciută*): Da, să mergem. Am poruncit un ospăţ ca pentru tine, Cezar.

CEZAR: Oh! Ce anume? CLE opatra: Creier de păun.

CEZAR (ca şi cum i-ar lăsa gura apă): Creier de păun, Apollodor!

Apollodor: Nu-i de mine. Eu prefer limbile de privighetoare.

(Se îndreaptă spre unul dintre cele două tacâmuri aşezate alături.)

Cleopatra: Rufio, mistreţ la frigare.

Rufio (cu lăcomie): Straşnic! (Se duce la scaunul de lângă Apollodor, în stânga lui.)

CEZAR (privind spre scaunul său, care este la capătul mesei, în stânga lui Ra): Unde-i perna mea de piele?

CLEOPATRA (la capătul celălalt): Am perne noi pentru tine, Cezar, majordomul: Aceste perne, Cezar, sunt din văluri de Malta, umplute cu petale de trandafir.

CEZAR: Petale de trandafir? Ce sunt oare, o râmă? (*Aruncă pernele şi se aşază pe salteluţa de piele, care este dedesubt.*)

Cleopatra: Ce ruşine! Pernele cele noi! majordomul (*lângă cotul lui Cezar*): Ce trebuie să servim pentru a deschide pofta de mâncare a lui Cezar?

CEZAR: Ce-mi oferi?

Majordomul: Arici de mare, crabi negri şi albi, urzici de mare, becafici, scoici purpurii…

CEZAR: Ceva stridii? majordomul: Desigur.

CEZAR: Stridii britanice?

Majordomul (*dând din cap*): Stridii britanice, Cezar.

CEZAR: Atunci, îmi dai stridii. (*La fiecare ordin, majordomul face semn unui sclav.*) Am fost

în Britania – această ţară apuseană a romanţei, ultima fâşie de pământ de la marginea Oceanului care împrejmuieşte lumea. M-am dus acolo în căutarea perlelor ei faimoase. Perla britanică nu-i decât o poveste, dar, căutând-o am dat peste stridiile britanice, Apollodor: Posteritatea te va binecuvânta pentru aceasta. (*Adresându-se majordomului*:) Pentru mine, arici de mare.

Rufio: Ceva mai de nădejde nu există pentru început?

Majordomul: Sturzi cu sparanghel…

CLEOPATRA (*întrerupând*): Rufio, ce-ai zice de nişte găinuşe îndopate? Rufio: Da, asta mai zic şi eu! Cleopatra: (*cu poftă*): Mie îmi serveşti sturzi.

Majordomul: Cezar binevoieşte să-şi aleagă vinul?

Avem vin de Sicilia, Lesbos, Chios… Rufio (*cu dispreţ*): Pf! Numai vinuri greceşti, Apollodor: Cine ar bea vin roman atunci când poate avea vin grecesc? încearcă vinul de Lesbos, Cezar.

CEZAR: Adu-mi, te rog, ceaiul meu de orz, Rufio (*plin de dezgust*): Mie să-mi aduci vin de

Falern. (*I se aduce îndată.*) Cleopatra (*făcând mutre*): Păcat de timpul ce se pierde ca să ţi se pregătească mese bune! Nici ajutoarele de bucătar n-ar consimţi să urmeze regimul tău.

CEZAR (*înduioşându-se*): Bine – bine! Să încercăm atunci vinul de lesbos. (*Majordomul umple pocalul lui Cezar, apoi al Cleopatrei şi apoi pe cel al lui Apollodor.*) Când mă voi înapoia la

Roma, voi da edicte împotriva unor astfel de extravagante. Şi voi veghea chiar la aplicarea lor.

CLEOPATRA (*ademenitoarej*: JNu te necăji. Azi vei fi ca toţi oamenii: puţin leneş, puţin voluptuos şi, fireşte, amabil. (*întinde mâna către el peste masă*.)

ÎI*

CEZAR: De data aceasta, voi renunţa la obiceiurile mele… (*Sărutându-i mâna*:) Uite-aşa! (*Ia o sorbitură de vin*.) Acum eşti mulţumită? CLEOPATRA: Şi mai crezi că doresc să pleci la Roma?

CEZAR: Nu mai cred, absolut nimic. Creierul meu doarme. Şi, în afară de aceasta, cine ştie dacă mă voi înapoia la Roma?! Rufio (*alarmat*): „Ce? Cum adică? CEZAR: Ce-ar putea să-mi mai arate Roma din ceea ce n-am văzut încă? Fiecare an la Roma e la fel cu celălalt, cu singura deosebire că eu îmbătrânesc, în timp ce lumea de pe Via Appia are mereu aceeaşi vârstă, Apollodor: Nu-i mai bine nici aici, în Egipt. Oamenii bătrâni, atunci când sunt sătui de viaţă, au obiceiul să zică:, „Am văzut toate, în afară de izvoarele Nilului”.

CEZAR (*a cărui imaginaţie se aprinde*): Şi de, ce nu le-ar vedea?! Cleopatra, nu vrei să vii cu mine de-a lungul apei, până la leagănul ei, acolo, în inima acelui tărâm al misterelor? Să lăsăm Roma îndărătul nostru! Această Romă ce-a ajuns la măreţie numai pentru a arăta cum măreţia nimiceşte naţiuni ai căror oameni nu sunt mari! N-

ai vrea ca acolo, în mijlocul marelui necunoscut, să-ţi făuresc un nou regat şi să-ţi clădesc o cetate sfântă?

CLEOPATRA (*încântată*): Da, da! Vreau! Rufio: Ei da, acum e gata să cucerească Africa numai cu două legiuni, chiar înainte de a ajunge la friptura de mistreţ, Apollodor: Lasă zeflemeaua! Ce proiect nobil, în care Cezar nu mai apare ca un soldat pus pe cuceriri, ci ca un poet, năzuind spre creaţie! Să botezăm cetatea sfântă şi să o prăznuim cu vin de Lesbos.

CEZAR: Cleopatra o va boteza singura: Cleopatra: Cetatea se va numi Darul lui Cezar pentru Iubita sa.

Apollodor: Nu, nu, ceva mult mai cuprinzător, mai vast decât aceasta, ceva universal, asemenea tăriilor înstelate ale cerurilor.

CEZAR (*prozaic*): De ce nu, pur şi simplu, Leagănul Nilului?

Cleopatra: Nu, Nilul mi-i strămoş şi este zeu. Ah! Mi-a venit ceva în minte. Nilul va boteza singur cetatea aceea. Să-l chemăm. (Către majordom:) Trimite după el. (Cei trei bărbaţi se uită uimiţi unul la altul, dar majordomul iese ca şi cum ar fi primit cel mai simplu şi mai obişnuit ordin.) Iar voi (adresându-se ajutoarelor majordomului)., plecaţi cu toţii. (Ajutoarele se retrag, făcând temenele. Apare un preot, aducând un Sfinx în miniatură, cu un mic trepied în faţă, în care arde o bucată de tămâie. Preotul se apropie

şi aşază statueta în mijlocul mesei. Lumina începe să se prefacă într-un purpuriu magenta, culoarea obişnuită a asfinţitului în Egipt, ca şi cum zeul ar fi adus cu el o umbră straniu colorată. Cei trei bărbaţi caută să nu pară uimiţi, dar, în pofida voinţei, nu-şi pot stăpâni curiozitatea.) CEZAR: Ce hocus-pocus mai e şi ăsta? Cleopatra: Vei vedea. Şi nu este niciun hocuspocus. Pentru a, face aşa cum cere datina, s-ar cuveni să omorâm ceva spre a-i face pe plac, dar poate că-i va răspunde lui Cezar şi fără aceasta, dacă îi vom vărsa puţin vin, Apollodor (întorcându-şi capul, pentru a privi peste umăr la Ra): Dar de ce să nu apelăm la prietenul nostru de aici, cu capul de uliu?

CLEOPATRA (cu nervozitate):” Sst! Te aude şi se mânie!

Rufio (*flegmatic*): Sper că obârşia în 1 lului nu-i în districtul lui.

Cleopatra: Nu! Vreau ca cetatea mea să nu fie botezată de altcineva decât de dragul şi micul meu Sfinx, deoarece în braţele lui m-a găsit Cezar dormind. (*îi aruncă o privire galeşă lui Cezar şi apoi se întoarce repede către preot*), Pleacă! Sunt, doar, preotească şi am puterea de a-ţi lua harul. (*Preotul face o reverenţă şi iese.*) Şi acum, să chemăm cu toţii Nilul. Poate că va bate în masă.

CEZAR: Cum? Să bată în masă? Se mai poate da crezare unor asemenea superstiţii, în anul 707 al Republicii?

Cleopatra: Nu-i superstiţie. Preoţii noştri

învaţă o mulţime de lucruri de la mese. Nu-i aşa, Apollodor?

Apollodor: Da, mă declar convertit. Când Cleopatra e preoteasă, Apollodor este credinciosul. Rosteşte rugămintea!

Cleopatra: Trebuie să ziceţi odată cu mine!

„Fă-ţi auzit glasul, părinte Nil”. toţi patru (*ridicând paharele în faţa idolului*) *i* Fă-ţi auzit glasul, părinte Nil!

Strigătul de moarte al unui om cuprins de groaza şi agonia morţii le răspunde. Înspăimântaţi, bărbaţii pun jos paharele şi ascultă. Tăcere. Purpuriul cerului se întunecă. Cezar, aruncându-şi privirile înspre Cleopatra, o surprinde vărsând vin în faţa zeului. Ochii Cleopatrei scânteiază, iar chipul ei asigură pe zeu că îi va fi recunoscătoare şi îl va adora. Apollodor sare şi fuge la marginea acoperişului, pentru a privi în jos şi a asculta.

CEZAR (privind-o pe Cleopatra cu un ochi pătrunzător):

Ce-a fost asta?

CLEOPATRA (*cu vioiciune*): Pesemne că bat un sclav.

CEZAR: Asta să fie?

Rufio: Mă prind că a fost înjunghiat cineva.

CEZAR (*ridicându-se*): Un asasinat! Apoeeodor (*în spate, făcându-le semn cu mâna, pentru a păstra liniştea*): Sst! Tăcere. N-aţi auzit?

CEZAR: Un alt strigăt?

Apollodor (întorcându-se la masă): Nu, un zgomot surd. Cred că a căzut ceva jos pe ţărm, Rufio (se ridică rânjind): Ceva cu oase în el, nu?

CEZAR (cuprins de un tremur): Sst, Rufio, taci! (Părăseşte masa şi se înapoiază la colonade, Rufio urmându-l în stânga, iar Apollodor în partea cealaltă, cot la cot")

CLEOPATRA (rămânând tot la locul ei de la masă):

Mă părăseşti, Cezar? Apollodor, pleci? Apollodor: Pe cinstea mea, scumpă regină, mi-a pierit pofta de mâncare.

CEZAR: Apollodor, du-te jos în curte şi vezi ce s-a întâmplat. (*Apollodor dă din cap şi iese pe scările pe unde s-a urcat Rufio.*) Cleopatra: Pesemne că soldaţii voştri au omorât pe cineva. Dar ce importanţă poate avea asta pentru noi?

(De pe ţărmul de jos se ridică murmurul mulţimii. Cezar şi Rufio se uită unui la altul.)

CEZAR: Trebuie să vedem ce s-a întâmplat. (E pe cale de a-l urma pe Apollodor, dar Rufio îl opreşte, punându-i mâna pe braţ, când Frataţeeta revine din partea opusă a acoperişului, târşindu-şi picioarele. Ochii şi colţurile gurii ei de copoi trădează o poftă satisfăcută. O clipă, lui Cezar îi pare că este beată, dar nu şi lui Rufio. Acesta cunoaşte bine vinul roşu care a îmbătat-o pe Frataţeeta.) Rufio (încet): Aceste două femei au urzit ceva.

FRATATEETA: Regina poate privi din nou faţa

slujnicei sale. (Cleopatra o priveşte şi, o clipă, faţa ei reflectă expresia criminală a Fratateetei. Apoi o cuprinde cu braţele pe după gât şi o sărută de mai multe ori cu sălbăticie, îşi smulge giuvaerurile şi i le agaţă. Cei doi bărbaţi îşi îndepărtează privirile de la acest spectacol, pentru a se privi – unul pe altul. Fratateeta se târăşte ca o somnambulă până la altar, îngenunchează în faţa lui Ra şi rămâne acolo în rugăciune. Cezar se duce la Cleopatra, lăsându-l pe Rufio la colonade.)

CEZAR (cu o gravitate pătrunzătoare): Cleopatra; ce s-a întâmplat? Cleopatra (fiindu-i frică de moarte faţă de Cezar, dar în acelaşi timp cu aerul cel mai mângâietor): Nimic, dragul meu Cezar. (Cu o dulceaţă tânguitoare, vocea abia auzindu-i-se:) Nimic. Sunt cu totul nevinovată. (Se apropie de dânsul, plină de afecţiune.) Dragul meu Cezar, eşti supărat pe mine? De ce mă priveşti aşa? Am fost doar aici cu tine tot timpul. Cum aş putea să ştiu ce s-a întâmplat?

CEZAR (cu un aer gânditor): E adevărat.

CLEOPATRA (foarte uşurată, încercând să-l mângâie): Sigur că-i adevărat. (Cezar nu răspunde la mângâierile ei.) Ştii bine că-i adevărat, nu-i aşa, Rufio?

(Freamătul de afară creşte deodată, într-un răcnet, apoi se potoleşte.) Rufio: Voi afla îndată. (Se îndreaptă spre altar cu paşi mari, aproape sărind, şi o atinge pe Fratateeta pe umăr.) Şi acum, mărită doamnă, am nevoie de dumneata.

(Cu un gest, îi porunceşte s-o ia înainte.) Fratateeta: Locul meu este lângă regină.

CLEOPATRA: Rufio, n-a făcut niciun rău.

CEZAR (*lui Rufio*): *Las-o*.

Rufio (*aşezându-se pe altar*): Foarte bine. Atunci şi locul meu este tot aici, iar tu n-ai decât să afli singur ceea ce s-a petrecut. Cetatea freamătă de nelinişte, după cât se pare.

CEZAR (*adânc nemulţumit*): Rufio, sunt clipe când este nevoie de ascultare, Rufio: Sunt clipe când e nevoie de dârzenie. (*îşi încrucişează braţele cu un aer posomorât.*) Cezar (*către Cleopatra*): Trimite-o de aici! Cleopatra (*cu un ton plângăreţ, vrând să-i arate zelul de a-l împăca*): Da, da, îndată. Voi face întotdeauna ceea ce îmi spui, Cezar, pentru că te iubesc. Fratateeta, pleacă! Fratateeta: Cuvântul reginei este voinţa mea. Voi fi în apropiere atunci când regina mă va chema. (*Pleacă, trecând pe lângă Ra, ca şi atunci când a venit.*) Rufio (*urmând-o*): Nu uita, Cezar, că şi garda ta este în apropiere. (*O urmează afară.*) (*Cleopatra, bănuind încuviinţarea dată de Cezar lui Rufio, părăseşte masa şi se aşază pe bancă, sub colonade.*) Cleopatra: De ce îi îngădui lui Rufio să se poarte astfel? Ar trebui să-l înveţi unde îi este locul, Cezar: Să-l învăţ să-mi fie duşman şi să-şi ascundă gândurile faţă de mine, aşa cum faci tu acum?

CLEOPATRA (*revenindu-i teama*): De ce vorbeşti aşa, Cezar? Nu-ţi ascund nimic. Într-

adevăr nimic. Greşeşti purtându-te aşa cu mine. (*îşi înăbuşă un suspin.*) Sunt numai o copilă, şi tu te-ai prefăcut într-o stană de piatră, deoarece îţi închipui că a fost cineva omorât. Nu mai pot îndura. (*Izbucneşte înadins în plâns. Cezar o priveşte cu o tristeţe profundă şi cu o deplină răceală. Cleopatra se uită la Cezar, să vadă ce efect a stârnit. Văzându-l nemişcat, se ridică, prefăcându-se că luptă cu emoţia ce a cuprins-o, şi încearcă plină de curaj să o înlăture.*) Ştiu, ştiu că nu-ţi plac lacrimile şi nu vreau să te supăr, Ştiu că nu eşti necăjit pe mine, ci doar întristat. Numai că, vezi, sunt atât de proastă, încât nu pot să nu sufăr când îmi vorbeşti cu atâta răceală. Sigur, ai toată dreptatea. E îngrozitor să te gândeşti că cineva a fost ucis, sau chiar numai rănit, şi sper că nimic serios nu… (*Vocea ei se pierde, sub privirea dispreţuitoare a lui Cezar.*)

CEZAR: Ce te-a speriat în aşa hal? Ce-ai făcut? (*Se aud sunetele unei trâmbiţe, jos, pe ţărm.*) Aha! parcă acesta ar fi răspunsul.

CLEOPATRA (prăvălindu-se pe bancă, tremură şi îşi acoperă faţa cu mâinile): Cezar, nu te-am trădat, ţi-o jur.

CEZAR: O ştiu, deşi nu m-am merezut în tine. (Se întoarce de la ea şi este gata să plece, când Apollodor şi Britannus intră, trăgându-l pe Lucius Septimius înspre el. Rufio îi urmează. Pe Cezar îl trec fiorii.) Iarăşi asasinul lui Pompei!

Rufio: Oraşul parcă a înnebunit. Lumea ar voi

să dărâme palatul şi să ne azvârle de-a dreptul în mare. Am pus mâna pe acest renegat, pe când alungam lumea din curtea palatului.

CEZAR: Daţi-i drumul. (*Ei* îl *lasă liber*.) Ce i-a supărat pe cetăţeni, Lucius Septimius?

LUCIUS: Ce crezi, Cezar? Pothinus era foarte iubit de popor.

CEZAR: Dar ce i s-a întâmplat lui Pothinus? I-am dăruit libertatea, chiar aici, acum vreo jumătate de oră. Nu l-au lăsat să iasă?

EUC ius: Ba da, i-au dat drumul jos prin arcada galeriei, de la o înălţime de şaizeci de picioare, cu trei înjunghieturi în coaste. Este mort, ca şi Pompei. Iar acum, în privinţa omorului, suntem chit, tu şi cu mine. CEZAR (*uluit*): Asasinat! Prizonierul nostru, oaspetele nostru?... (*Se întoarce mustrător spze Rufio*.) Rufio... Rufio (*cu emfază*, *luându-i-o înainte*): Cine a făcut-o a fost o fiinţă înţeleaptă şi prietenă adevărată. (*Cleopatra prinde curaj*.) Nimeni dintre noi nu are niciun amestec, aşa că este zadarnic să te încrunţi la mine.

(*Cezar se întoarce şi o priveşte pe Cleopatra*.) Cleopatra (*pe un ton violent*, *ridicându-se*): A fost ucis din porunca reginei Egiptului Eu nu sunt Iuliu Cezar, visătorul, care îngăduie oricărui sclav să-l insulte. Rufio a spus că am făcut bine: acum, să mă judece şi ceilalţi. (*Se întoarce către ceilalţi*.) Acest Pothinus a încercat să mă atragă într-o conspiraţie alături de el, pentru a-l trăda pe Cezar

în folosul lui Achillas şi Ptolomeu. Am refuzat, şi atunci m-a blestemat. Apoi, a-venit într-ascuns la Cezar să mă învinui ască pe mine de propria-i trădare. L-am prins asupra faptului, şi el m-a insultat, m-a insultat pe mine, regina, chiar în faţă. Cezar n-a vrut să mă răzbune, ci i-a vorbit cu blândeţe şi apoi i-a dăruit libertatea. N-am avut oare dreptul să mă răzbun singură? Spune, Lucius! EUCIUS: Nu o tăgăduiesc, dar vei primi de la Cezar puţine mulţumiri pentru aceasta, Cleopatra: Spune-ţi cuvântul, Apollodor! Am greşit oare?

Apotxodor: N-aş avea decât un singur cuvânt de dojana, frumoasă mea regină. Ar fi trebuit să mă chemi pe mine, cavalerul tău, şi l-aş fi răpus pe defăimător într-un duel echitabil.

CLEOPATRA (*cu pasiune*): Iar acum îmi vinerândul să fiu judecată chiar de propriul tău sclav, Cezar. Vorbeşte, Britannus, N-am avut drept tate?

Britannus Dacă trădarea, făţărnicia, neloialitatea ar rămân e nepedepsite, societatea ar ajunge ca o arenă plină de fiare sălbatice, sfâşiindu-se una pe alta. Cezar a greşit. CEZAR (*cu liniştită amărăciune*): Aşadar, se pare că verdictul este împotriva mea.

CLEOPATRA (*cu vehemenţă*): Ascultă-mă, Cezar. Dacă vei găsi un singur om în toată Alexandria care să spună că am greşit, ţi-o jur că voi lăsa să fiu răstignită chiar pe uşa palatului de

către propriii mei sclavi.

CEZAR: Dacă în lumea întreagă se va găsi, acum sau oricând, un singur om care să ştie că ai greşit, ei bine, atunci omul acela va avea menirea sau să cucerească lumea, aşa cum am făcut eu, sau să fie crucificat de către această lume… (*Din nou, vacarmul de pe străzi se ridică până la ei.*) îi auzi? Toţi aceştia, care bat la poarta ta, cred de asemenea în trădare şi în ucidere. Le-ai omorât conducătorul; este drept ca, la rândul lor, să te ucidă. Dacă te îndoieşti cumva, întreabă pe aceşti patru sfetnici ai tăi, aici de faţă. Şi apoi, în numele acestui „drept” (*accentuează acest cuvânt cu mare scârbă*) nu va trebui eu să-i omor pentru că şi-au asasinat regina, iar apoi să fiu omorât, la rândul meu, de către concetăţenii lor fiindcă le-am cotropit patria? Iar atunci Roma va putea face altceva decât să ucidă pe aceşti ucigaşi, spre a arăta lumii că Roma ştie să-şi răzbune fiii şi onoarea? Şi aşa, până la capătul istoriei, asasinatul va zămisli asasinatul, întotdeauna în numele dreptului, al onoarei şi al păcii, până când, în sfârşit, zeii vor fi sătui de atâta sânge şi vor crea o seminţie care să ştie ce înseamnă a înţelege. (*Vacarm*

1 îngrozitor. Gleopatra se face: & lbă de frică.)

Ascultă, ascultă, tu, aceea care socoţi că nimeni nu are dreptul să te insulte! Du-te mai aproape, ca să le poţi auzi cuvintele. Le vei găsi, desigur, mai muşcătoare decât limba lui Pothinus.

(*învălwindu-se cu măreţie într-o demnitate de nepătruns.*) Acum regina Egiptului să dea singură ordinele pentru a fi răzbunată şi să ia măsurile de apărare, căci a renunţat la Cezar. (*Se întoarce să plece.*)

CLEOPATRA (îngrozită, fugind spre Cezar şi căzându-i în genunchi): Nu mă părăsi, Cezar! Apără-mi palatul!

CEZAR: Ţi-ai luat asupră-ţi puterea de viaţă şi de moarte. Eu nu sunt decât un visător.

Cleopatra: Mă vor omorî.

CEZAR: Şi de ce nu?!

CEEOPATRA: Măcar din milă…

CEZAR: Milă! Cum? Ai ajuns atât de repede aici, încât nimic nu te mai poate scăpa decât mila? L-a salvat oare mila pe Pothinus? (Cleopatra se ridică, frângându-şi mâinile, şi se întoarce, într-o stare de disperare, la bancă. Apollodor ife arată simpatia, aşezându-se liniştit îndărătul băncii pe care şade ea. În acest timp, cerul a căpătat o culoare purpurie toarte vie şi curând începe să se schimbe într-un portocaliu palid, pe care se proiectează, din ce în ce mai întunecate, şirul de colonade şi statuia lui Ra.).

Rufio: Cezar, destul cu predica, duşmanul e la poartă.

CEZAR (*întorcându-se spre el şi izbucnind*): Ce l-a ţinut la poartă aceste luni? A fost oare nesăbuinţa mea, aşa cum pretindeţi, ori înţelepciunea voastră? în această mare roşie de

sânge a Egiptului, mâna cui v-a ţinut capetele deasupra valurilor? (*Se întoarce către Cleopatra*.) Iar când Cezar îi zice unuia: „Prietene, pleacă, eşti liber”. tu, care pentru a-ţi apăra mărunta-ţi viaţă te agăţi de sabia mea, cum de îndrăzneşti să te strecori afară şi să-l înjunghii în spate? Iar voi, soldaţi nobili şi cinstiţi slujitori, ca şi cum aţi uita cine sunteţi, aplaudaţi această asasinare şi spuneţi: „Cezar a greşit!” Pe zei, îmi vine să-mi desfac pumnul şi să vă las pe toţi să vă cufundaţi în valuri.

CLEOPATRA (cu o licărire de speranţă vi, ană): Cezar, dacă ai face aşa ceva, „ai pieri şi tu. (Ochii lui Cezar strălucesc, i Rufio. (*foarte alarmat*): Pe Jupiter, i-ai zis lui Cezar, tu, scârbavnic şoricel egiptean, tocmai cuvântul care să-l facă să plece singur în oraş şi să ne lase aici ca să fim măcelăriţi. (*Cu – disper ar t, către*

CEZAR:) Ne vei părăsi pentru că suntem o mină de nebuni? Când omor, nu mă gândesc să fac vreun rău. Omor aşa cum un câifite ucide o pisică. Din instinct. Cu toţii nu suntem decât nişte câini la picioarele tale, dar întotdeauna te-am slujit cu credinţă.

CEZAR (*înduioşându-se*:) Alelei, Rufio, fiul meu, fiul meu, vom fi cu toţii ucişi pe străzi, ca nişte câini.

Apollodor (*la postul său, îndărătul locului unde şade Cleopatra*): Ceea ce zici tu, Cezar, are parcă un răsunet olimpian; trebuie să fie adevărat,

pentru că are fineţea marii arte. Sunt, totuşi, de partea Cleopatrei. Dacă va trebui să murim, ea nu va fi lipsită nici de devotamentul unei inimi de bărbat şi nici de puterea braţelor lui.

CLEOPATRA (*plângând*): Dar nu vreau să mor, nu vreau!

CEZAR (*cu tristeţe*): Ce ruşine! Ce lipsă de demnitate! LUC itrs (*păşind înainte, între Cezar şi Cleopatra*) *i* Ascultă-mă, Cezar. S-ar putea să fie lipsă de demnitate, dar şi eu doresc să trăiesc cât mai mult cu putinţă. CEZAR: Ei bine, prietene, pare-se că ai sorţi să-i supravieţuieşti lui Cezar. Sigur, dumneata crezi că am avut în mine o putere magică, de m-am învrednicit a stăvili atâta vreme armata voastră şi a stăpâni cetatea aceasta întreagă în golful ei. Dar gândeşte-te: ce pricină de ceartă au avut până ieri oamenii de aici, încât să-şi pună în cumpănă vieţile ca să lupte împotrivă-mi? Azi, însă, noi le-am azvârlit la picioare, asasipat, pe eroul lor! Acum, fiecare dintre ei este hotărât să cureţe de ucigaşi acest cuib, căci asta suntem: nişte ucigaşi, şi nimic altceva. Aşadar, ia-ţi inima în dinţi şi ascute-ţi sabia. Capul lui Pompei a căzut, iar cel al lui Cezar este gata să cadă, Apollodor: A ajuns Cezar la disperare?

CEZAR (*cu o infinită mândrie*): Cel care nu a sperat niciodată nu poate cunoaşte disperarea. Cezar îşi priveşte soarta în faţă, fie că sorţii sunt buni sau răi.

Lulius: Priveasc-o atunci Cezar în faţă, şi ea îi va surâde, aşa cum i-a surâs întotdeauna.

CEZAR: Socoţi că în felul acesta mă faci să prind inimă?

I, ucius: Sunt gata să-ţi ofer serviciile. Trec de partea ta, dacă mă vrei.

CEZAR (*revenind parcă deodată pe pământ şi privindu-l pătrunzător, bănuind că este ceva dedesubtul ofertei*): Tocmai în asemenea clipe? EUC ius (*hotărât*): Da, în asemenea clipe, Rufio: Socoţi că Cezar e atât de smintit încât să aibă încredere în tine? EUC ius: Nu-i cer să aibă încredere în mine mai înainte de a fi victorios. Cer viaţa şi comandament în armata lui Cezar. Şi pentru că Cezar este un neguţător cinstit, îi plătesc înainte.

CEZAR: Să-mi plăteşti? Cum? Lucius: Cu o veste-bună.

(Cezar ghiceşte vestea dintr-odată.) Rufio: Ce veste?

CEZAR (*cu o energie avântată şi superbă, ce o face pe Cleopatra să se ridice în picioare şi să-l privească plină de uimire*): Ce veste? Mai întrebi ce veste, fiul meu Rufio? Ne-au sosit ajutoarele. Ce altă veste am putea aştepta? Nu-i aşa, L, ucius Septimius? Mithridate din Pergam e în marş spre noi. Eucius: A cucerit Pelusium.

CEZAR (*încântat*): L, ucius Septimius, de acum înainte eşti ofiţerul meu. Rufio, sunt sigur că egiptenii au trimis pe toţi soldaţii din oraş ca să-l

oprească pe Mithridate să treacă Nilul. Pe străzi nu mai poate fi acum decât gloata... gloata! eucius: Aşa-i! Mithridate este acum pe drumul Memfisului, gata să treacă Nilul, prin deltă. Achillas îl va ataca acolo.

CEZAR (*plin de cutezanţă*); Achillas va da lupta acolo cu Cezar! Priveşte, Rufio! (*Cezar se duce la masă, smulge un şervet şi, cu degetul muiat în vin „schiţează un plan, în timp ce Lucius Septimius şi Rufio se înghesuie lângă el, pentru a urmări planul. Toţi se uită de aprdape, deoarece s-a întunecat.*) Aici este palatul (*arătând pe plan*), şi aici este teatrul. Tu (*către Rufio*) iei douăzeci de oameni şi te faci că te îndrepţi pe strada aceasta (*arătând pe plan*». În timp ce vor azvârli cu pietre în tine, cohortele vor ieşi prin locurile acestea. Uite, pe aici şi pe aici. Nu-i aşa, Lucius, că văd exact străzile? EUC ius: Da, iată piaţa de smochine...

CEZAR (*prea năvalnic pentru a-l ascu lta mai departe*): Le-am văzut, în ziua sosirii noastre. Foarte bine! (*Aruncă şervetul pe masă şi vine spre colonade.*) Britannus, du-te şi spune-i lui Petronius că, într-o oră şi jumătate, forţele noastre se vor îmbarca în corăbii pentru lacul de apus. Vezi de calul şi platoşa mea. (*Britannus iese în fugă.*) Cu tot restul forţelor, voi înconjura lacul şi mă voi îndrepta în sus, spre Nil, pentru a-l întâlni pe Mithridate. Lucius, du-te şi dă-le de ştire. (*Lucius se repede în urma lui Britannus.*) Apollodor, dă-mi

pentru această bătălie sabia şi braţul tău drept, Apollodor: Ţi le dau, şi pe deasupra inima şi viaţa!

CEZAR (apucându-i mâna): Le primesc pe amândouă. (Îşi strâng mâinile cu putere.) Eşti gata de lucru?

Apollodor: Gata pentru artă – pentru arta războiului. (Fuge după Lucius, uitând-o pe Cleopatra.)

Rufio: Haiderul Acum zic şi eu că-i treabă serioasă I

CEZAR (*însufleţit*): Nu-i aşa, fiul meu Rufio, singurul meu fiu? (*Bate din palme. Sclavii vin în fugă la masă.*) Destul cu această searbădă petrecere 1 Luaţi toate de aici; piară din ochii mei, şi apoi plecaţi şi voii (*Sclavii încep să strângă masa, iar perdelele sunt trase, închizând astfel colonadele.*) Spune-mi, Rufio, cunoşti bine străzile? Rufio: Da, cred că le cunosc. La voi străbate, orice-ar fi. (Se aude bucdna, jos în curte.)

CEZAR: Să mergem. Trebuie să vorbim trupelor şi să le înflăcărăm. Tu te duci pe ţărm, iar eu în curte. (Se îndreaptă spre scări.)

CLEOPATRA (ridicându-se de la locul ei, unde a fost uitată în tot acest timp, îşi întinde sfioasă mâinilespre Cezar): Cezar!

CEZAR (întorcându-se): Ei, ce e? Cleopatra: M-ai uitat?

CEZAR (*cu îngăduinţă*): Acum sunt ocupat, copila mea. Când mă întorc, voi vedea şi de

treburile tale. Rămas bun, fii cuminte şi nu-ţi pierde răbdarea.

(Pleacă preocupat şi cu totulnepăsătorfaţădeea. Cleopatra rămâne cu pumnii încleştaţi, mută de mânie şi umilinţă.) Rufio: Cleopatra, partida a fost jucată şi ai pierdut-o. Întotdeauna femeia este aceea care pierde.

CLEOPATRA (*cu măreţie*): Pleacă! Urmează-ţi stăpânul.

Rufio (*la urechea ei, cu o grosolană familiaritate*)} Numai o vorbă! Spune-i călăului tău că dacă Pothinus ar fi fost ucis cum trebuie, adică în beregată, n-ar fi scos niciun strigăt. Omul tău a lucrat fără dibăcie.

CLEOPATRA (*enigmatică*): De unde ştii că a fost un bărbat?

Rufio (uimit şi intrigat): Doar n-ai fost tu. Erai cu noi la masă când s-a întâmplat. (Ea îşi întoarce spatele cu dispreţ. El clatină din cap şi dă la o parte perdelele pentru a ieşi. Acum e o noapte minunată, cu lună plină. Masa a post luată. În lumina lunii şi a stelelor, se vede Fratateeta, din nou în rugăciune în faţa altarului de piatră albă al lui Ra. Rufio tresare, închide uşor perdelele şi îi zice încet Cleopatrei:) Ea a fost? Cu propria ei mână? Cleopatra (cu un ton ameninţător): Oricine ar fi fost, duşmanii mei să se păzească de ea! Ia aminte, Rufio, tu, care ai îndrăznit, în faţa lui Cezar, s-o faci prostănacă pe regina Egiptului.

Rufio (rânjindu-i): Voj lua aminte, Cleopatra. (Dă din cap, în semn de întărire a făgăduielii, şi iese printre perdele, trăgând puţin sabia din teacă.)

SOEDATN romani (ios în curte): Ave Cezar! Ave! Ave!

(Cleopaira ascultă. Din nou sună buccina, urmată de sunetul trâmbiţelor.)

CLEOPATRA (frângându-şi mâinile şi strigând): Fratateeta, Fratateeta! S-a făcut întuneric şi sunt singură! Vino! (Tăcere.) Fratateeta!... (Mai tare:) Fratateeta!... (Tăcere. Cuprinsă de panică, regina apucă şnurul şi trage perdelele. Pe altarul lui Ra, Fratateeta zace moartă, cu beregata tăiată. Sângele ei curge şiroaie pe piatra albă.)

ACTUL V

Ziua în amiaza mare. Sărbătoare şi paradă militară pe esplanada din faţa palatului. În portul de răsărit, galera lui Cezar, atât de minunat împodobită cu flori, încât chiar pânzelă par înflorate, staţionează de-a lungul cheiului, chiar lângă scările pe care s-a coborât Apollodor atunci când s-a îmbarcat cu covorul. O santinelă romană supraveghează pasarela, de unde porneşte, spre mijlocul esplanadei un preş de pânză roşie cerată, răsucit apoi spre nord, în faţa porţii centrale a palatului, care închide eşplanada în partea de sud. Scările largi ale marii porţi, ocupate de femeile din suita Cleopatrei, îmbrăcate în cele mai

frumoase rochii, par o grădină de flori. De-a lungul faţadei se înşiră garda Cleopatrei, comandată de aceiaşi viteji cărora, cu şase luni mai înainte, Bel-Affris le vestise sosirea – lui Cezar în vechiul palat de la frontiera siriană. În partea de nord sunt înşiraţi soldaţii romani. În spatele lor, o seamă de localnici se ridică în vârful picioarelor, căutând să privească, pe deasupra capetelor soldaţilor, esplanada, unde se plimbă ofiţerii, vorbind între ei. Printre aceştia sunt Belzanor şi Persanul şi, de asemenea, Centurionul, cu toiagul din viţade-vie în mână şi cu încălţările lui largi. Vlăguit în lupte, el pare cu totul eclipsat, atât din punct de vedere social, cât şi decorativ, de către ofiţerii egipteni.

Apollodor îşi face loc prin mulţime şi, dindărătul soldaţilor romani, se adresează ofiţerilor.

Apollodor: Ei! Mi se îngăduie să trec? centurionul: Hei, lăsaţi-l pe Apollodor Sicilianul să treacă.

Soldaţii îi jac loc să treacă.) Belzanor: Soseşte Cezar?

Apollodor: încă nu. Se află în piaţă. N-am mai putut rămâne acolo, din pricina soldaţilor, care nu mai încetează cu uralele! După ce ai fost martor o jumătate de oră la entuziasmul aromatei, simţi nevoia să respiri puţintel aer de mare.

Persanul: Ce noutăţi mai sunt? I-a înjunghiat pe preoţi?

Apollodor: El? Cum era s-o facă?! Preoţii l-au

întâmpinat în piaţă, cu cenuşă în cap şi purtându-şi în mâini zeii. Apoi, au aşezat zeii la picioarele lui. Singurul la care face să te uiţi este Apis, o minunăţie din aur şi fildeş. După sfatul meu, i-a oferit marelui-preot doi talanţi pe „el.

Belzanor (*înspăimântat*)! Apis, atotştiutorul, să fie cumpărat numai cu doi talanţi! Ce-a zis marele-preot? Apollodor: A chemat îndurarea lui Apis şi a cerut cinci talanţi, Belzanor: Vom avea foamete şi furtuni în ţară din această pricină, persanul: De ce n-a făcut Apis ca Cezar să fie învins de către Achillas? Ceva ştiri noi despre mersul războiului, Apollodor?... Apollodor: Micul rege Ptolomeu s-a înecat, Belzanor: S-a înecat? Cum asta? Apollodor: S-a înecat împreună cu ceilalţi. Cezar i-a atacat deodată din trei părţi şi i-a aruncat în Nil. Barca lui Ptolomeu s-a scufundat.

Belzanor: Om minunat acest Cezar! Crezi că vine îndată?

Apollodor: Tocmai era pe cale de a rezolva chestiunea evreiască în clipa când am plecat. (Sunetele de trâmbiţe dinspre nord şi rumoarea mulţimii vestesc sosirea lui Cezar.) persanul: Uite ce repede a rezolvat-o! Iată-l că vine. (Se grăbeşte să se ducă la locul său, în pata şirurilor de trupe egiptene.) Belzanor rurmându-l): „Atenţie! Soseşte Cezar! (Soldaţii egipteni se aliniază pentru a da onorul. Apollodor se duce aproape de şirurile egiptene.)

Centurionul (îndreptându-se în grabă spre

santinela care supraveghează pasarela): Atenţie! Soseşte Cezar.

(*Cezar apare în mare ţinută, însoţit de Rufio. Britannus îi urmează. Soldaţii îi întâmpină cu ovaţii entuziaste.*)

CEZAR: Corabia mă aşteaptă. A sosit ceasul când Cezar va zice rămas bun Egiptului. Şi acum, Rufio, ce-mi mai rămâne de făcut înainte de a pleca?

Rufio (*în stânga lui*): Nu ai numit încă un guvernator roman pentru această provincie.

CEZAR (*privindu-l cu un aer şugubăţ, dar totuşi vorbindu-i cu deplină gravitate*): Ce-ai zice de Mithridate din Pergam, aliatul şi salvatorul meu, acest mare fiu al lui Eupator? Rufio: Vei avea nevoie de dânsul4 n alte părţi. Ai uitat că, în drumul tău spre casă, mai ai de învins încă trei sau patru armate?

CEZAR: într-adevăr. Ce-ai zice atunci despre tine? Rufio (*neîncrezător*): Eu? Eu, guvernator? Ce, visezi, Cezar? Doar ştii prea bine că nu-s decât fiul unui sclav eliberat.

CEZAR (*cu afecţiune*): Nu te-a numit Cezar întotdeauna fiul său? (*Adresându-se întregii adunări*:) Tăcere, o clipă! Ascultaţi-mă! soldaţii romani: Să-l ascultăm pe Cezar! Să-l ascultăm I

CEZAR: Aflaţi menirea, însuşirea, rangul şi numele guvernatorului roman. Menirea sa: a fi scutul lui Cezar. Însuşirea sa: prietenul lui Cezar. Rangul său: soldat roman. (*Soldaţii romani scot*

un strigăt de triumf.) Numele său: RUFIO. (*Din nou urale.*) Rufio (*sărutând mâna lui Cezar*): De bună seamă, sunt scutul lui Cezar, dar ce rost voi mai avea când nu-i voi mai simţi braţul? Ei, oricum… (*I se pune un nod în gât. Se întoarce, sperând să-şi vină în fire.*)

CEZAR: Unde-mi este insularul britanic? Britannus (*înaintând la dreapta lui Cezar*): Aici, Cezar!

CEZAR: Cine ţi-a cerut, rogu-te, să te repezi în lupta din deltă, scoţând chiotele barbare ale ţării tale de baştină şi să ţii piept la câte patru egipteni deodată, tratându-i cu ocări atât de necuviincioase? Britannus: Te rog să mă ierţi, Cezar, pentru expresiile ce mi-au scăpat în focul luptei.

CEZAR: Şi cum ai putut tu, care nu ştii să înoţi, să străbaţi canalul atunci când am asediat tabăra?

Britannus: M-am agăţat de coada calului tău.

CEZAR: Acestea nu sunt fapte de sclav, Britannus, ci fapte de om liber, Britannus: M-am născut liber, Cezar. CEZAR: Da, dar ţi se spune sclavul lui Cezar, Britannus: Numai ca sclav al lui Cezar mi-am găsit adevărata libertate.

CEZAR (*mişcat*): Bine ai grăit, Britannus! Nerecunoscător cum sunt, eram gata să te las liber, dar acum nu m-aş despărţi de tine nici pentru un milion de talanţi. (*îl bate cu prietenie pe umăr. Britannus, fericit, dar puţin ruşinat, îi*

sărută cu sfiiciune mâna.) Belzanor (*către Persan*): Romanul acesta ştie cum să-i facă pe oameni să-l slujească. Persanul: Da, pe oamenii prea umili ca să-i fie rivali primejdioşi, Belzanor: O, preaiscusitule! O, ciniculel

CEZAR (*văzându-l pe Apollodor în colţul egiptenilor, îl strigă*): Apollodor, las arta Egiptului în seama ta. Aminteşte-ţi că Roma iubeşte arta şi o încurajează din toată inima, Apollodor: Da, Cezar, o ştiu. Roma nu va crea o artă ea însăşi, dar va cumpăra şi va lua tot ceea ce creează alte popoare. CEZAR: Cum, Roma nu creează nicio artă? Oare pacea nu-i o artă? Războiul nu-i o artă? Guvernarea nu-i o artă? Civilizaţia nu-i artă? Toate acestea vi le dăruim, în schimbul doar a câtorva podoabe. De fapt, voi faceţi târgul cel mai bun. (*Întorcându-se către Rufio*:) Şi acum, ce-mi mai rămâne de făcut înainte de îmbarcare? (*Încearcă să-şi amintească.*) Parcă mai este ceva, dar nu-mi pot aminti. Ce-ar putea fi? N-am ce face, am uitat. Rămâne aşa. Nu putem pierde acest vâut prielnic. Rămas bun, Rufio! rupi o: Mi-e grijă să te las să pleci la Roma fără scutul tău. Sunt prea multe pumnale acolo. CEZAR: Nu-i nimic. Întorcându-mă, îmi voi isprăvi opera vieţii, şi aceasta va însemna că mi-atu trăit traiul. Şi apoi, niciodată nu m-am împăcat cu gândul de a muri de moarte bună. Mai bine să fiu ucis. Adio! rttfio (suspină, ridicând mâinile, în semn că Cezar rămâne acelaşi om incorigibil): Adio! (îşi strâng mâinile.)

CEZAR (fluturând mâna către Apollodor): Adio, Apollodor, şi vouă tuturor, adio, prietenii mei! Şi acum, pe punte! (Pasarela este trasă spre galeră, ca să se poată îmbarca. În timp ce Cezar se îndreaptă spre pasarelă, Cleopatra, cu o figură rece şi tragică, îmbrăcată cu vicleşug în negru, fără niciun giuvaer sau vreo podoabă, tocmai ca să uimească în contrast cu grupul de doamne din suita ei, strălucitor înveşmântate, mai ales când va trece printre ele, apare din palat şi se opreşte pe scări. Cezar nu o vede până când nu-i vorbeşte.) Ceeopatra: Cleopatra nu este luată în seamă la această despărţire? CEZAR (*luminându-se la faţă*): Ah, ştiam eu că mai este ceva de făcut. (*Care Rufio*:) Cum de m-ai lăsat s-o uit, Rufio? (*Grăbindu-se spre ea*:) Dacă plecam fără să te fi văzut, nu mi-aş fi iertat-o niciodată. (*O ia de mână şi vine cu ea în mijlocul esplanadei. Ea se supune, rămânând însă ca o stană de piatră.*) Porţi doliu pentru mine? Cleopatra: Nu.

CEZAR (*cu remuşcări*): Ah, ce nesăbuit sunt! Sigur, porţi doliu după fratele tău, Cleopatra: Nu.

CEZAR: Atunci, pentru cine? Cleopatra: întreabă-l pe guvernatorul roman, pe care ni l-ai lăsat.

CEZAR: Pe Rufio?

CLEO patra: Da, pe Rufio. (*Ea îl arată cu un gest de dispreţ suveran.*) Acela care va guverna aici, în numele lui Cezar, în felul lui Cezar, potrivit mult lăudatelor precepte de viaţă ale lui Cezar.

CEZAR (*îndoindu-se*): Va cârmui cum va putea, Cleopatra. Şi-a luat asupră-şi această îndeletnicire şi o va îndeplini în felul său, Cleopatra: Aşadar, nu în felul tău?

CEZAR (*intrigat*). Ce înţelegi prin felul meu? Cleopatra: Fără pedepse, fără răfuieli, fără judecată.

CEZAR (*încuviinţând*): Da, aceasta-i calea cea dreaptă, calea cea mare, singura cale cu putinţă, în cele din urmă. (*Către Rufio*:) Crede-mă că aşa e, Rufio, crede-mă dacă poţi, rupi o: Te cred, Cezar, te cred. De mult m-ai convins. Vreau totuşi să-ţi spun o vorbă. Acum ridici pâuzele spre Numidia. Spune-mi, dacă vei întâlni acolo un leu flămând, nu-l vei pedepsi pentru că ar dori să te mănânce?

CEZAR (*gândindu-se încotro ţinteşte Rufio*): Nu. Rufio: Şi nici n-ai răzbuna vieţile celor pe care i-a şi mâncat? CEZAR: Nu.

Rufio: Şi nici nu l-ai judeca pentru vina lui?

CEZAR: Nu.

Rufio: Ce vei face, atunci, ca să-ţi salvezi viaţa din ghearele lui? CEZAR (*prompt*): L-aş omorî, fără urmă de răutate, aşa după cum m-ar fi omorât pe mine. Spune-mi, care-i tâlcul acestei parabole a leului? Rufio: Doar atât. Cleopatra a avut o tigroaică fioroasă, care la porunca ei ucidea oameni. M-am gândit că într-o zi ar putea să-i poruncească să te omoare. Ei bine, dacă n-aş fi fost ucenicul lui Cezar, m-aş fi purtat, fără milă faţă de această tigroaică. Aş fi pedepsit-o. L-aş fi

răzbunat pe Pothinus…

CEZAR (*exclamând*): Pothinus? Rufio (*continuând*): Şi, desigur, aş fi judecat-o. Dar am lăsat la o parte toate aceste nerozii şi, fără răutate, i-am tăiat doar beregata. Iată de ce Cleopatra vine cernită la tine, Cleopatra (*aprigă*): A vărsat sângele slujnicei mele Fratateeta. Sângele ei cadă asupra capului tău şi al lui dacă îl ierţi de această crimă Cezar.

CEZAR (*energic*): Atunci, cadă asupra capului meu, că bine a făcut! Rufio, dacă te-ai fi aşezat pe scaunul dreptăţii şi cu ceremonii hidoase şi invocând pe zei ai fi dat femeia pe mâna unui călău de meserie, pentru ca în numele justiţiei să o ucidă în faţa poporului, niciodată nu ţi-aş mai fi atins mâna fără a mă înfiora. Aşa, a fost un omor firesc, şi nu mă îngrozeşte. (*Satisfăcut, Rufio clatină din cap, făcând astfel semn Cleopatrei să ia aminte.*) Cleopatra (*mânioasă şi copilăroasă, în neputinţa ei*): Nu, nu atunci când un roman ucide un egiptean. Acum va vedea toată lumea cât de nedrept şi stricat este Cezar.

CEZAR (*apucându-i mângâietor mâinile*): Hai, nu fi supărată pe mine. Îmi pare rău de biata Totateeta. (*Fără voia ei, Cleopatra râde.*) Aha, râzi! înseamnă împăcare? Ceeopatra (*furioasă pe ea că a râs*): Nu! Nu! Nu! Dar e aşa de caraghios să te aud spunându-i Totateeta!

CEZAR: Ai rămas tot copilă, Cleopatra. N-am izbutit oare să fac o femeie din tine? Cleopatra: Tu

ai rămas un copil mare. Mă faci să par o prostuţă pentru că nu eşti serios. Te-ai purtat rău cu mine, şi nu te iert.

CEZAR: ia-ţi rămas bun de la mine, Cleopatra: Nu.

CEZAR (cu un ton mângâietor): îţi voi trimite un dar frumos de la Roma.

CLEOPATRA (*cu mândrie*): Hm! Ceva frumos de la Roma pentru Egipt?! Ce-ar putea oare să-mi ofere Roma şi nu mi-ar oferi Egiptul? Apollodor: Are dreptate, Cezar. Dacă vrei să-i dăruieşti ceva într-adevăr frumos, darul va trebui să-l cumpăr în numele tău tot de la Alexandria.

CEZAR: Uiţi comorile care fac fala Romei, prietene. Asemenea comori nu le poţi cumpăra la Alexandria, Apollodor: Care sunt aceste comori, Cezar?

CEZAR: Fiii Romei! Hai, Cleopatra, iartă-mă şi ia-ţi rămas bun de la mine. Îţi voi trimite un bărbat, un roman din creştet până-n tălpi, pe unul dintre cei mai nobili romani, care nu-i nici bătrân, nici bun de înjunghiat. Nu are braţe slabe şi inimă rece şi nici nu-şi ascunde chelia sub, laurii cuceritorului. Pe umerii lui nu apasă povara lumii… Un roman sprinten şi plin de prospeţime, puternic şi tânăr, trezindu-se cu speranţa, luptând în cursul zilei şi desfătându-se noaptea. Primeşti un asemenea om, în schimbul lui Cezar?

CLEOPATRA (*palpitând*): Cum îl cheamă? Cum îl cheamă?

CEZAR: Vrei să-l cheme Marc Antoniu? (*Cleopatra se aruncă în braţele lui.*) Rufio: Nu te pricepi să faci un târg. Să-l dai pe

CEZAR pentru Marc Antoniu! CEZAR: Acum eşti mulţumită? Cleopatra: Numai să nu uiţi!

CEZAR: Nu voi uita. Adio! Nu cred că ne vom mai întâlni vreodată. Adio! f0 sărută pe frunte. Ea este foarte mişcată şi începe să scâncească. Cezar se îmbarcă.) soedaţii romani (în timp ce Cezar pune piciorul pe pasarelă): Ave Cezar! Cu bine! (Cezar, ajuns pe corabie, flutură mâna, răspunzând lui Rufio, care făcuse acelaşi semn.) Apollodor (Cleopatrei): Nicio lacrimă, scumpă regină, nicio lacrimă! Lacrimile lovesc ca un jungher în inima slujitorului tău. Se va întoarce într-o bună zi, Cleopatra: Sper că nu, şi totuşi nu mă pot opri să nu plâng. (îi face semn cu batista lui Cezar. Corabia este pusă în mişcare.) soldaţii romani (scoţându-şi săbiile şi ridicându-le în aer): Ave Cezar!

UCENICUL DIAVOLULUI

Melodramă în trei acte 1897

Personajele (în ordinea intrării în scenă) ftâtă?

DOAMNA DUDGEON Essie

CHRISTY DUDGEON PASTORUL ANDERSON JUDITH ANDERSON DOAMNA TITUS DUDGEON UNCHIUL TITUS DUDGEON UNCHIUL WILLIAM DUDGEON DOAMNA WILLIAM DUDGEON NOTARUL HAWKINS RICHARD DUDGEON SERGENTUL MAIORUL SWINDON GENERALUL

BURGOYNE CAPELANUL

Ofiţeri şi soldaţi englezi; locuitori din rândurile burgheziei şi ţărănimii americane.

ACTUL I

La cea mai nepotrivită oră dintre o noapte neagră şi o dimineaţă de iarnă a anului 1777, doamna Dudgeon din New Hampshire stă de veghe la bucătărie. E încăperea în care se locuieşte cel mai mult în această fermă a ei, aflată la periferia oraşului Websterbridge. Doamna Dudgeon nu-i o femeie ademenitoare. De altfel, nicio femeie nu poate arăta bine după o noapte de veghe, iar chipul doamnei Dudgeon, chiar când arată foarte bine, este groaznic brăzdat de încreţiturile care, pricinuite de goalele precepte şi ascultări ale unui puritanism ce nesocoteşte viaţa, conturează un caracter aprig şi o mândrie sălbatică. Este o femeie în vârstă, care a muncit din greu, şi în schimb nu a dobândit nimic altceva decât darul de a stăpâni în propria ei casă – atât de mizeră – şi totodată de a se face urâtă; printre vecini, însă, se bucură de o necontestată reputaţie datorată pietăţii şi respectabilităţii ei. Pentru aceşti vecini, băutura şi desfrâul sunt mult mai ademenitoare decât religia şi corectitudinea, astfel că ei concep binele doar ca o renunţare. Această concepţie asupra binelui ajunge cu uşurinţă la lipsirea celorlalţi de tot ce-i plăcut şi, astfel, prin generalizare, cuprinde tot ce-i mai neplăcut pe lume. Aceasta-i pricina pentru care

doamna Dudgeon, o fiinţă din cale-afară de neplăcută, este socotită din cale-afară de bună. În afară de crimă, totul îi este îngăduit acestei femei, cu condiţia de a nu se lăsa înduioşată faţă de semeni. De aceea, fără să ştie, ea este femeia cea mai liberă din toată parohia, mai ales în virtutea faptului că nu a călcat cea de-a şaptea poruncă[10] şi nu a lipsit în nicio duminică de la biserica prezbiteriană.

Anul 1777 este un an în care patimile, răscolite de desprinderea coloniilor americane de sub stăpânirea Angliei, săvârşită mai mult datorită dezvoltării lor decât unei voinţe proprii, clocotesc până la explozie, transformându-se în împuşcături şi lupte. Împuşcăturile au fost idealizate în mintea englezilor, ca având rostul de a stârpi răzvrătirea şi dea păstra stăpânirea britanică, iar în mintea americanilor – ca având rostul de a apăra libertatea, de a se împotrivi tiraniei şi de a aduce jertfa de sine pe altarul Drepturilor Omului. Nu aici este locul de a cerceta temeiurile acestor idealizări. Este de ajuns să spunem, fără nicio prejudecată, că idealurile acestea au convins atât pe americani, cât şi pe englezi că cel mai bun mijloc de a le înfăptui este de a omorî cât mai mulţi oameni din cealaltă parte. În acest scop, operaţiile militare s-au desfăşurat cu deosebit avânt, sub oblăduirea clerului din amândouă

10 Privitoare la datoria de a nu căuta în afara căsătoriei plăcerile cărnii.

părţile, care se ruga fierbinte lui Dumnezeu să-i binecuvânteze armata.

În toiul unor astfel de întâmplări, era firesc ca multe femei, în afară de urâcioasa doamnă Dudgeon, să stea de veghe nopţile, în aşteptarea veştilor. Ca şi dânsa, ele picau de somn în zori, riscând să ia foc de la vatra bucătăriei.

Doamna Dudgeon doarme. Este învelită cu un şal până peste cap şi îşi odihneşte picioarele, sprijinindu-le de cenuşarul înalt făcut din vergele de fier, treapta altarului domestic care este vatra cu pirostriile, ceaunul uriaş şi frigarea de deasupra grătarului afumat pentru fripturi. I/lângă doamna Dudgeon, în faţa focului, se află o simplă masă de bucătărie, pe care, într-un sfeşnic de aramă, arde o luminare. Ca şi celelalte scaune din bucătărie, scaunul pe care şade doamna Dudgeon nu are pernă şi nu este vopsit. Dar, cum speteaza cu vergele este arcuită, iar locul de şedere este scobit, potrivit rotunjimilor trupului omenesc, scaunul arată oarecum măreţ. Camera are trei uşi. Una lângă vatră, aproape de colţ, dă în dormitorul cel mai bun; a doua, în colţul din peretele opus, duce la cămară şi spălătorie. A treia uşă este aceea prin care se intră în casă. Are o broască mare, un zăvor şi o grosolană bară de lemn. Ea se află în peretele din faţă, între fereastra din mijloc şi colţul de lângă uşa dormitorului. Între uşă şi fereastră, un cuier gol sugerează observatorului iubitor de deducţii că bărbaţii casei sunt plecaţi cu

toţii. De cealaltă parte a ferestrei este atârnată într-un cârlig o pendulă, cu cadranul de lemn alb, cu greutăţile negre de fier şi cu limba de alamă. Între colţ şi pendulă e un bufet mare cu încuietori, aşezat pe un dulap scund, plin cu veselă de rând.

La peretele opus vetrei, între uşă şi colţ, se află o sofa neruşinat de urâtă, îmbrăcată cu o stofă neagră din păr de cal. Dacă priveşti suprafaţa-i neregulată, observi că doamna Dudgeon nu este singură în bucătărie. O fată de şaisprezece sau şaptesprezece ani a adormit pe sofa. Cu păru-i negru şi pielea tuciurie, ea pare o fiinţă sălbatică şi sfioasă. Rochia îi este strâmtă, ruptă, roasă de vreme, pătată de fructe şi nu excesiv de curată. Atârnă lăbărţat pe ea, astfel că, privindu-i picioarele goale şi negricioase, înţelegi că nu prea are rufărie pe dânsa.

Deodată, cineva bate la uşă, dar nu destui de tare pentru a trezi pe cele două femei, care au aţipit. Apoi, bâte mai tare, tulburând puţintel pe doamna Dudgeon. În cele din urmă, încearcă broasca, şi atunci doamna Dudgeon sare imediat în picioare.

Doamna Dudgeon (ameninţătoare): Ei, de ce nu deschizi uşa? (Observă că fata doarme, scoate un strigăt de sinceră nemulţumire:) Doamne

Dumnezeule! Ia te uită! (*Scuturând-o*:) Scoav lăte odată! N-auzi? fata Ysculându-*se în capul oaselor*): Ce-i? Ce s-a întâmplat?

Doamna DUDGEON: Hai, trezeşte-te! Nu ţi-e

ruşine, păcătoaso? Fată fără pic de inimă! N-auzi? Cum de poţi dormi aşa de adânc, când taică-tu nici n-a apucat să putrezească în groapă! fata (*încă pe jumătate adormită*): N-am vrut să dorm. M-a furat somnul, doamna Dudgeon (*tăindu-i vorba*): Sigur, scuze găseşti berechet! Ştiu eu! Hm, te-a furat somnul!... (*Furioasă, căci au reînceput bătăile în uşă*!) De ce nu te scoli să-i dai drumul unchiului tău, pe care l-am aşteptat toată noaptea? (*O îmbrânceşte de pe soja.*) Lasă! îi deschid eu! Mare lucru să poţi sta de veghe noaptea!... Du-te şi vezi de foc.

Fata, speriata şi nefericită, se duce la cămin şi pune un butuc pe foc. Doamna Dudgeon dă la o parte drugul de la uşă şi o deschide, lăsând să intre în bucătăria cu aer îmbâcsit ceva din prospeţimea dimineţii şi multă umezeală, precum şi pe fiul ei mai mic, Christy, un tânăr de douăzeci şi doi de ani, grăsuţ, prostănac, cu părul bălai şi rotofei la faţă, îmbodolit cu o pătură cu pătrăţele peste pardesiul cenuşiu. El se repede tremurând la vatră, lăsând pe doamna Dudgeon să închidă uşa după el.

Christy (în faţa vetrei): Brr! Ce frig! (Văzând fata şi privind-o cu sfială:) Ei... cine eşti tu? fata (timidă): Essie.

Doamna Dudgeon: Poţi întreba mult şi bine, dacă n-ai altceva de făcut! (*Essiei*:) Du-te, fetiţo, în camera ta şi culcă-te! Tot n-ai inimă să te ţii trează! Povestea celor ce ţi s-au întâmplat nu-i

menită urechilor tale.

Essie: Aş…

Doamna Dudgeon (*hotărâtă*): Să nu-mi răspunzi, duduiţo! Fii smerită şi fă ce-ţi spun eu! (*Aproape izbucnind în lacrimi, Essie trece de-a lungul încăperii spre uşa de lângă sofa.*) Nu uita să-ţi spui rugăciunea! (*Essie iese.*) Noaptea trecută s-ar fi dus la culcare ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic – dacă aş fi lăsat-o eu! christy (*flegmatic*): Orice ai spune, nu i se poate cere să jelească asemeni unei rude pe răposatul unchiul Peter, doamna Dudgeon: Ce tot îndrugi, băiatule? Nu-i fiica lui? Pedeapsa răutăţii şi stricăciunii *sole*? (*Apucă scaunul şi se aşază.*) christy (*privind în gol*): Fiica unchiului Peter! doamna Dudgeon: Dacă n-ar fi, de ce aş ţine-o aici? Am avut destule necazuri să-mi cresc fetele mele, şi pe voi băieţii – pe tine şi pe nevrednicul de frate-tău. Nu-mi era de ajuns şi fără copiii din flori ai unchiului tău? christy (*întrerupând-o, în timp ce priveşte cu grijă la uşa pe care a ieşit Essie*): Sst! Vezi să nu te audă!

Doamna Dudgeon (*ridicând glasul*): N-are decât! N-are decât să m-audă! Cei cu frica lui Dumnezeu nu se tem a spune lucrurile aşa cum sunt şi a da urzelii Diavolului adevăratul ei nume! (*Nepăsătorul Christy nu participă cu inima la această luptă a Binelui şi Răului, ci preferă să se uite la foc şi să se încălzească.*) Ei, cât mai ai de gând să stai la vatră şi să te zgâieşti ca un viţel?

N-ai adus nicio veste? christy (*îşi scoate pălăria şi pătura, apoi se duce la cuier şi le agaţă*): Preotul îţi va aduce vestea! Vine îndată! doamna Dudgeon: Preotul? Ce veste?

Christy (ridtcindu-se, aşa cum obişnuia din copilărie, în vârful picioarelor pentru a-şi agăţa pălăria – deşi acum este destul de înalt să ajungă cuierul – şi vorbind cu o seninătate care vădeşte nesimţirea, dată fiind natura veştii ce o va spune): A murit şi tata.

Doamna Dudgeon (înmărmurită): Tatăl tău?!

Christy (*posomorât, revenind la vatră, încălzindu-se din nou şi dând mai multă atenţie focului decât mamei sale*): Ce să-i faci? N-am nicio vină! Când am ajuns la Nevinstown, l-am găsit bolnav în pat. Nu ne-a recunoscut la început. Preotul îl veghea şi m-a îndepărtat. Noaptea a şi murit.

Doamna Dudgeon (*izbucnind într-o mânie fără lacrimi*): Ce lucru groaznic! Cât mi-e dat să îndur! Pe fratele său, care a fost toată viaţa o pacoste pentru noi, l-au spânzurat în faţa lumii, ca pe-un răzvrătit – şi iată că tatăl tău, în loc să stea acasă cu familia, aşa cum îi era datoria, se duce după el şi lasă toată povara pe umerii mei! Ba n-a uitat să-mi trimită şi pe fata asta – hop şi ea pe capul meu! (*Indignată, îşi acoperă urechile cu şalul.*) A săvârşit un mare păcat – un adevărat păcat!

Christy (*cu o veselie domoală, bovină, după o pauză*): Vom avea o dimineaţă frumoasă, după

toate astea.

Doamna Dudgeon (*înfuriindu-se pe el*): Dimineaţă frumoasă? De asta-ţi arde când abia ţi-a murit tatăl? Nesimţitor mai eşti!

Christy (*îndărătnic*): N-am zis-o cu niciun gând rău. Socot că poţi să vezi cum e afară, chiar dacă ţi-a murit părintele.

Doamna Dudgeon (*cu amărăciune*): Dulce mângâiere mai am de la copiii mei! Unul nătărău şi altul păcătos şi pierdut, lăsându-şi casa pentru a trăi printre contrabandişti, ţigani şi puşlamale – la rând cu toate lepădăturile lumii.

Cineva bate la uşă.

Christy (*fără a-se mişca*): Preotul, doamna Dudgeon (*pe ton aspru*): Ei, nu te duci să-i deschizi domnului Anderson?

Cu o mutră de prostănac, Christy se duce la uşă. Doamna Dudgeon îşi acoperă faţa cu mâinile, căci datoria-i de văduvă este de a se lăsa copleşită de durere. Christy deschide uşa şi-l pofteşte pe pastorul Anthony Anderson. Este un preot prezbiterian – vioi, pătrunzător, spontan, în vârsta de cincizeci de ani. În ţinută are ceva din autoritatea profesiei. Dar o autoritate lumească, îmblânzită de o purtare împăciuitoare şi plină de bun-simţ, întru nimic frământată de lumea cealaltă. Este totodată un bărbat puternic, sănătos, cu un gât gros şi sanguin. Gura lui, inteligentă şi voioasă, reliefează nişte buze carnale. Fără îndoială, rin preot vrednic, dar şi un

om care ştie să se bucure de lumea aceasta – poate scuzându-se puţintel în faţa conştiinţei sale că o duce mai bine decât s-ar cădea unui adevărat prezbiterian.

Anderson (către Christy, în timp ce îşi scoate mantaua la uşă, privind-o pe doamna Dudgeon): I-ai spus?

Christy: M-a silit să-i spun. (închide uşa, cască şi merge alene până la sofa, pe care se aşază şi nu întârzie să adoarmă.)

Anderson priveşte cu compătimire pe doamna Dudgeon. Apoi îşi atârnă mantaua şi pălăria în cuier. Doamna Dudgeon îşi şterge ochii şi se uită la el.

Anderson: Soră dragă, Dumnezeu şi-a lăsat foarte greu mâna asupra ta, doamna Dudgeon (*cu resemnare profund îndărătnică*): Pesemne că-i voia lui. Nu pot face altfel decât să mă plec! Dar, oricum, e cumplit de greu! Ce nevoie avea Timothy să se ducă la Springtown, amintind fiecăruia că era rudă cu cel pe care îl spânzurau? Şi (*cu ură*) pe bună dreptate, dacă vreun om merită să… Anderson (*cu blândeţe*): Erau fraţi, doamnă Dudgeon.

Doamna dudg Eon: După ce s-a căsătorit cu mine, Timothy nu a mai vrut să ştie de el. Mă respecta prea mult pentru a mă jigni având de-a face cu un astfel de frate. Crezi că un nemernic egoist ca Peter ar fi bătut treizeci de mile ca să vadă cum îl spânzură pe fratele său? Nici treizeci

de paşi n-ar fi catadicsit să facă, nemernicul. Totuşi, se cade să-mi port crucea în cel mai vrednic chip. Cu cât vorbeşti mai puţin, cu atât e mai bine, Anderson (*foarte grav, apropiindu-se de vatră şi stând cu spatele la foc*): Fiul dumitale cel mare a fost de faţă la execuţie, doamnă Dudgeon, doamna Dudgeon (*neplăcut surprinsă*): Richard? Anderson (*dând din cap afirmativ*): Da, Richard, doamna Dudgeon (*pe un ton răzbunător*): Să-i fie de învăţătură. Ar putea isprăvi la fel – nemernicul, dezmăţatul, *p & gmal*! (*Deodată, se opreşte; vocea-i scade; apoi, cu o spaimă vădită, întreabă*:) Timothy l-a văzut? Anderson: Da.

Doamna Dudgeon (ţinându-şi răsuflarea): Şi ce-a făcut?

Anderson: E-a zărit în mulţime. Nu şi-au vorbit. (Doamna Dudgeon, care îşi ţinuse suflarea, răsuflă *acum în voie şi se simte iarăşi la largul ei*.) Saţul dumitale a fest foarte mâhnit, chiar copleşit de groaznica moarte a fratelui SătU (*Doamna Dudgeon rânjeşte. Anderson se întrerupe „pentru a o întreba cu oarecare indignare*:) Nu era firesc, doamnă Dudgeon? în clipele acelea s-a îmblânzit şi faţă de fiul risipitor, trimiţând după el ca să-l vadă, doamna Dudgeon (*din nou alarmată*): A trimis după Richard? Anderson: Da, dar Richard n-a vrut să vină. Drept răspuns i-a trimis nişte vorbe pline de răutate – îmi pare rău să vă spun – nişte vorbe îngrozitoare! doamna Dudgeon: Ce fel, ce anume? Anderson: I-a spus că-i de partea nemernicului său

unchi şi că va fi împotriva bunilor săi părinţi, în lumea aceasta şi în cealaltă, doamna Dudgeon (*neîndurătoare*): Are să-şi ia el pedeapsa pentru asta în amândouă lumile! Anderson: Nu-i după voia noastră, doamnă Dudgeon.

Doamna Dudgeon: Am spus că-i după voia noastră, domnule Anderson? Dar n-am învăţat oare că cei răi îşi vor găsi pedeapsa? De ce ne-am împlini datoria şi am respecta legile lui Dumnezeu, dacă n-ar fi nier o deosebire între noi şi aceia care ascultă doar de poftele şi nepoftele lor, bătându-şi joc de noi şi de cuvântul tatălui ceresc? Anderson: Să nu uităm că tatăl pământesc al lui Richard a fost milos cu dânsul, iar judecătorul ceresc ne este tuturor tată! doamna Dudgeon (*uitând de toate*): Tatăl pământesc al lui Richard a fost un om slab la minte, Anderson (*uimit*): Oh!

Doamna Dudgeon (*puţin ruşinată*); Sunt niajua lui RIQ hâfu ŞI, aâca-s eu împotriva lui, mai are cineva dreptul să ţină cu el? (*Căutând să-l împace*:) Nu vrei să şezi, domnule Anderson? De mult trebuia să te fi poftit, dar sunt atât de tulburată… Anderson: Mulţumesc, (*la un scaun de lângă căminul-vatră şi-l aşază astfel ca să fie mai aproape de foc. Îndată ce s-a aşezat, adaugă cu tonul unui om conştient că atinge un subiect gingaş*:) Ţi-a spus ceva Christy despre testamentul cel nou?

Doamna dudg Eon (cuprinsă de vechile temeri): Testamentul cel nou? Dar ce, Timothy

a...? (Se opreşte, respirând anevoie şi nefiind în stare de a-şi întregi întrebarea.) Anderson: Da. În ultimu-i ceas, şi-a schimbat gândul.

Doamna Dudgeon (cu paloarea unei intense mânii):

Şi dumneata l-ai lăsat să mă prade? Anderson: Nu aveam nicio putere să-l împiedic de a-şi dărui avutul propriului său fiu, doamna Dudgeon: Dar el nu avea nimic! Banii eu i-am adus ca zestre. Eu am căderea de a hotărî în privinţa banilor mei şi a propriului meu fiu. N-ar fi cutezat să o facă dacă aş fi fost lângă el. O ştia prea bine. De aceea a şters-o ca un hoţ, profftând de lege şi făcând pe ascuns un testament nou, ca să mă prade. Mai ruşinos este, domnule Anderson, că dumneata l-ai ajutat, ca un complice, la săvârşirea acestei crime. Dumneata, slujitorul Evangheliei... Anderson (*ridicându-se*): Nu iau ca o jignire cele ce îmi spui în focul suferinţei dumitale, doamna Dudgeon (*dispreţuitoare*) *t* Suferinţa mea!...

Anderson: Să-i zicem dezamăgire, dacă în inima dumitale crezi că-i mai potrivit cuvântul.

Doamna Dudgeon: Initoa mea! Inima mea! De când, mă rog, ai început să socoţi inimile noastre drept călăuze în care să putem avea încredere?

Anderson (pe un ton oarecum vinovat): Eu... eu...

Doamna Dudgeon (*cu vehemenţă*): Nu minţi, domnule Anderson, nu minţi! Mereu am fost învăţate că inima omului este mai înşelătoare

decât orice pe lume şi groaznic de rea. Inima mea a aparţinut nu lui Timothy, ci sărmanului său frate, care tocmai şi-a isprăvit zilele cu ştreangul de gât – da, da, lui Peter Dudgeon. Ştii bine. Bătrânul Eli Hawkins, pe care-l urmezi ca predicator la acelaşi amvon, deşi nu eşti vrednic nici să-i dezlegi şireturile de la ghete, ţi-a spus-o atunci când ţi-a dat în seamă grija sufletelor noastre. El m-a prevenit şi mă întărit împotriva inimii mele, făcându-mă să mă cunun cu un om temător de Dumnezeu – după cum credea el. Ce altceva decât această disciplină a făcut din mine femeia care sunt? Şi dumneata, care ai ascultat de glasul inimii când te-ai căsătorit, tocmai dumneata îmi vorbeşti de ceea ce mi-ar putea zice inima? Du-te acasă la frumoasa-ţi nevastă, omule, iar pe mine lasă-mă să mă cufund în rugăciune! (*îşi ia privirea de la el, punându-şi coatele pe masă, gândindu-se la necazurile ei şi nemailuându-l în seamă.*)

Anderson (*oarecum dornic să plece*): Dumnezeu mă opreşte de a mă aşeza de-a curmezişul între dumneata şi izvorul alinării ce ai putea-o găsi. (*Se duce la cuier, pentru a-şi lua pălăria şi mantaua.*)

Doamna Dudgeon (*fără a-l privi*): Dumnezeu ştie ce să oprească şi ce să îngăduie, şi fără ajutorul dumitale, Anderson: Şi pe cine să ierte! Nădăjduiesc că şi pe Eli Hawkins, şi pe mine, dacă vreodată îndreptat-am predicile noastre împotriva legii sale! (*îşi încheie mantaua, gata le a pleca*)

încă o vorbă, doamnă Dudgeon. O chestiune importantă. Testamentul trebuie citit în faţa tuturor celor din familie, şi Richard are dreptul a fi de faţă. E în oraş, dar a avut buna-cuviinţă de a spune că nu doreşte să vină – cu de-a sila aici, doamna Dudgeon: „N-are decât să vină. Nu cumva crede că voi părăsi casa tatălui său pentru a-i face pe plac? N-au decât să vină în fugă, cu toţii şi să plece învârtindu-se. Am eu grijă să nu-şi piardă prea mult din ziua de lucru pe motiv că vin la deschiderea testamentului. Nu mă duc ei pe mine, nicio teamă! Anderson (*venind îndărăt cu un pas sau doi*).» Doamnă Dudgeon, mai înainte vreme am avut oarecare înrâurire asupra dumitale. Când am pierdut-o? doamna Dudgeon (*tot fără ase întoarce înspre el*): Când te-ai însurat din dragoste. Acuma ştii, Anderson Da, ştiu. (*Iese meditând.*) doamna Dudgeon (*sieşi, gândindu-se la soţul ei*): Tâlharul! Tâlharul! (*Cu o mişcare bruscă, se ridică, plină de mânie*, îşi *zvârle şalul de pe cap. Se apucă să pregătească odaia, pentru solemnitatea deschiderii testamentului. Începe prin a aşeza lângă perete-scaunul pe care a şezut Anderson, pe urmă pe al ei, ducându-l până la fereastră. Apoi strigă în felu-i dur, poruncitor, mânios*:) Christy! (*Niciun răspuns, căci acesta doarme adânc.*) *Christy*! (*Îl zgâlţâie tare.*) *Scoală-te de aici*! *Să-ţi fie ruşine*! *Dormi când ţi-a murit tatăl*! (*Revine la masă*, p*une luminarea pe cămin f apoi scoate din sertarul mesei o faţă de masă*

roşie şi o întinde.)

Christy (*ridicându-se fără chef*): Crezi că nu vom mai dormi de loc până ce vom ieşi din doliu?

Doamna Dudgeon; Scuteşte-mă de glumele tale. Hai, ajută-mă să aşez masa asta. (Aşază masa în mijlocul camerei, Christy apucând capătul mesei dinspre cămin, iar doamna Dudgeon capătul dinspre sofa. Christy lasă jos masa cât poate mai iute şi se duce la foc, lăsându-şi mama să potrivească poziţia mesei.) o să ne pomenim cu preotul, notarul şi întreaga familie să asculte citirea testamentului – şi asta înainte de-a termina tu cu prăjitul la foc. Du-te şi trezeşte-o pe fata aceea. Apoi, fă focul la plita din magazie. Nu poţi să iei prânzişorul aici. Nu uita să te speli şi să te cureţi bine pentru musafiri. (Ea şi-a subliniat ordinele date ducându-se la bufet, deschizându-l şi scoţând pahare şi o sticlă cu vin, care, fără îndoială, a rămas neatinsă de la ultima sărbătoare familială. Le aşază pe masă. Mai pune pe masă două farfurii de faianţă verde. Pe o farfurie pune cozonac cu stafide, şi alături-un cuţit; pe cealaltă – biscuiţi, vărsându-i dintr-o cutie de tinichea şi având grijă să-i numere, ba chiar să pună înapoi unul sau doi.) Ţine minte: sunt zece biscuiţi. Vezi să rămână tot zece când mă întorc, după ce mă îmbrac. Şi să nu ciupeşti stafidele din cozonac. Spune-i şi Essiei. Cred că poţi să aduci aici colivia cu păsări împăiate, fără să-i spargi geamul. (Pune înapoi cutia de tinichea şi încuie bufetul, băgând

cu grijă cheia în buzunar.)

Christy (*zăbovind lângă joc*): Decât ai face toate astea, mai bine ai aduce călimara pentru notar.

Doamna Dudgeon; Nu ţi-am cerut sfatul, băiete. Du-te şi fă ce ţi-am spus. (Cu rea-voinţă, Christy se întoarce de la joc, pentru a îndeplini ordinele mamei.) Stai; înainte de a pleca, deschide obloanele şi lasă să intre lumina! Nu-ţi închipui că eu am să fac tot ce-i greu în casă, lăsând să lenevească coşcogeamitea de găligan ca tine. (Christy ridică drugul de la fereastră şi-l pune la o parte, apoi deschide obloanele, lăsând să se vadă o dimineaţă cenuşie. Doamna Dudgeon ia sfeşnicul de pe cămin, suflă în luminare, stinge mucul cu degetele, pe care mai întâi le-a lins, apoi pune la loc sfeşnicul pe poliţa căminului.) christy (privind pe fereastră): Iată pe preoteasă, doamna Dudgeon (nemulţumită): Ce? Vine aici? christy: Da.

Doamna Dudgeon: De ce vine să mă tulbure la ora aceasta? Nici nu m-am îmbrăcat pentru a primi oaspeţii, christy: Mai bine ai întreba-o pe ea, doamna Dudgeon (*furioasă*): Şi tu mai bine ţi-ai muşca limba-n gură decât să tot îndrugi la prostii. (*El se îndreaptă alene spre uşă, iar ea vine după dânsul, dându-i instrucţii.*) Spune-i feţei aceleia să vină la mine îndată ce şi-a luat prânzişorul. Şi să nu iasă murdară în faţa oamenilor. (*Christy iese şi îi trânteşte uşa în nas*) Frumoase apucături, n-am ce zice! (*Cineva bate la uşa de afară. Ea se*

întoarce şi strigă cu un glas neospitalier:) Poftim înăuntru! (*Intră soţia pastorului, Judith Anderson, mai tânără cu douăzeci de ani decât soţul ei, deşi ca vitalitate nu va fi niciodată mai tânără decât el. E drăguţă, plăcută şi arată ca o doamnă din înalta societate. A fost admirată şi măgulită în viaţă, încât şi-a dobândit o bună părere despre sine, căpătând astfel o siguranţă ce-i ţine loc de vlagă. Se îmbracă cu gust, iar pe chip i se văd trăsăturile drăgălaşe de fiinţă sentimentală, înflorită de visuri. Chiar şi mulţumirea de sine, ce o are, e plăcută, asemeni vanităţii unui copil. Pentru un observator înţelegător, care ştie ce brutală e lumea, ea apare mai curând ca o fiinţă ce te înduioşează. Îţi dai seama că pastorul Anderson ar fi putut face o alegere mai rea, pe când ea, având nevoie de oblăduire, nu ar fi putut face o alegere mai bună.*) *O, dumneata eşti, doamnă Anderson*?

Judith (*foarte politicoasă, aproape proteguitoare*): Da, doamnă. Pot să-ţi fiu de vreun ajutor, doamnă Dudgeon? Să-ţi ajut la orânduirea casei, înainte de deschiderea testamentului?

Doamna Dudgeon (*înţepată*): Mulţumesc, doamnă Anderson. Casa mea este deschisă întotdeauna oricui.

Judith (*cu o amabilitate îngăduitoare*): Da, ai dreptate. Poate ai fi preferat să nu te deranjez tocmai acum.

Doamna Dudgeon: în dimineaţa asta, unul mai mult sau mai puţin nu are importanţă, doamnă

Anderson. Acum, că eşti aici, n-ai decât să rămâi. N-ai fi făcut rău dacă închideai uşa. (*Judith zâmbeşte, voind parcă să spună*: *„Am făcut o greşeală”*. *Se duce să închidă uşa cu un aer exasperant, de parcă ar face cine ştie ce lucru frumos şi plăcut*.) Aşa, mulţumesc. Trebuie să mă îmbrac. Nu te superi dacă stai aici şi primeşti lumea până ce vin eu?

Judith (*aprobând cu graţie*): Desigur, doamnă Dudgeon. Poţi să te bizui pe mine. Nu te grăbi. (*îşi atârnă paltonul şi pălăria în cuier*.)

Doamna Dudgeon (*rânjind pe jumătate*): Ştiam eu că te pricepi mai bine să primeşti lumea decât să orânduieşti casa. (*Apare Essie*.) Iată-te şi pe tine. (*Cu asprime*:) Vino încoace să te văd. (*Timidă, Essie vine spre dânsa. Doamna Dudgeon o apucă brutal de braţ şi o suceşte pentru a controla dacă e curată şi îngrijită, rezultat*ul *dovedind puţină îndemânare şi încă mai puţină tragere de inimă*.) Hm! Asta înseamnă pieptănat? E lesne de văzut cine-mi eşti şi cum ai fost crescută! (*îi lasă braţul şi merge înainte, rostind pe* în *ton categoria*) Ascultă bine şi fă ce-ţi spun. Vei şedea în colţul de lângă foc. Când va veni lumea, să nu scoţi nicio vorbă dacă nu eşti întrebată. (*Essie se furişează timidă până la vatră*.) E bine să te vadă neamurile tatălui tău şi să te ştie. Şi ei, ca şi mine, au datoria să nu te lase să crăpi de foame. În orice caz, ar putea să te ajute şi ei. Dar să nu te prind că te întinzi la vorbă,

ca şi când ai fi de o seamă cu dânşii! Mă-nţelegi?

ESSIE: Da.

Doamna Dudgeon: Bine, fă cum ţi-am spus. (Amărâtă, Essie se aşază în colţul căminului, cel mai depărtat de uşă.) N-o lua în seamă, doamnă Anderson. Ştii cine este şi ce este. Dacă te supără cu ceva, spune-mi, şi o învăţ eu minte. (Doamna Dudgeon se duce în dormitor, închizând zgomotos uşa, ca şi cum şi aceasta ar trebui condusă de o mână de fier.)

Judith (oblăduind, pe Essie şi aranjând totodată cozonacul şi sticla de vin de pe masă într-un mod mai atrăgător): Nu te speria dacă mătuşa dumitale se arată aşa de aspră. E o femeie foarte bună şi-ţi vrea numai binele, Essie (amărâtă şi absentă): Da. Judith (nemulţumită că Essie nu a răspuns cum se cuvine încercării ei de a o mângâia şi că nu a preţuit bunătatea sfatului dat): Sper că nu vei da dovadă de rea-voinţă, Essie, Essie: Nu.

Judith: Aşa zic şi eu. (*Aranjează câteva scaune la masă cu spetezele spre fereastră, având plăcuta conştiinţă că este o mai pricepută gospodină decât doamna Dudgeon.*) Cunoşti pe vreuna dintre rudele tatălui tău? Essie: Nu, nu voiau să ştie de dânsul. Erau oameni evlavioşi. Tata vorbea adesea de Dick Dudgeon, dar nu l-am văzut niciodată, Judith (*arătându-se vădit contrariată*): Dick Dudgeon! Essie, vrei să fii cu adevărat o fată serioasă şi recunoscătoare şi să-ţi asiguri un loc

bun aici, purtându-te cum trebuie? Essie (*fără niciun entuziasm*). Da. Judith: Atunci, nu trebuie să mai pomeneşti niciodată de numele lui Richard Dudgeon – nici chiar să te mai gândeşti la dânsul. E un om rău!

ESSIE: Dar ce-a făcut?

Judith: Nu întreba nimic, Essie. Eşti prea tânără să ştii ce înseamnă un om rău. E contrabandist; trăieşte laolaltă cu ţiganii, nu are nicio dragoste pentru mamă-sa şi pentru familie, duminicile ia parte la lupte şi jocuri, în loc să se ducă la biserică. Nu-l lăsa să se apropie de tine, Essie, dacă-ţi stă în putere. Feriţi-vă de el îşi tu, şi celelalte femei. Păstraţi-vă neprihănite, departe de orice legătură cu astfel de oameni.

Essie: Da.

Judith (*iarăşi contrariată*): Mi-e teamă că spui da şi nu fără să te gândeşti prea mult, Essie: Da. Vreau să spun cel puţin… Judith (*severă*): Ce vrei să spui? Essie (*aproape plângând*): Şi tata era contrabandist – şi… p

Cineva bate la uşă.

Judith: începe să vină lumea. Nu uita sfaturile mătuşii tale, Essie. Poartă-te ca o fetiţă cuminte. (*Apare Christy, aducând colivia cu păsări împăiate, care se văd prin geam, şi o călimară. Aşază colivia pe masă.*) Bună dimineaţa, domnule Dudgeon! Vrei să deschizi uşar A început să vină lumea, christy: Bună dimineaţa. (*Deschide uşa de ajară.*)

Dimineaţa se arată acum limpede şi caldă, aşa că pastorul Anderson, primul care soseşte, şi-a lăsat mantaua acasă. E întovărăşit de notarul Hawkins, un bărbat sprinten, de vârstă mijlocie, purtând jambiere cafenii şi pantaloni galbeni, arătând în aceeaşi măsură ca un moşier şi ca un jurist. El şi cu Anderson au precădere, reprezentând profesiile cărturăreşti. După ei vine familia, în frunte cu cel mai bătrân dintre unchi, William Dudgeon, un bărbat înalt, rău făcut, cu nas borcănat şi roşu, ceea ce arată că nu se poartă de loc ca un ascet în faţa unei mese îmbeluşugate. Nici după haine, nici după cum arată neliniştita sa soţie nu pare un om căruia îi merge bine. Unchiul mai tânăr, Titus Dudgeon, seamănă cu un căţeluş slab, alături de mătăhăloasa lui soţie, vădit fudulă din pricină că are avere. Amândoi sunt scutiţi de grijile de care are parte căsnicia lui William.

Hawkins, cu un pas sprinten, se duce îndată la masă şi ia scaunul cel mai apropiat de sofa, în dreptul căruia Christy a aşezat călimara. Îşi aşază pălăria pe podea şi scoate din buzunar testamentul. Unchiul William se apropie de foc şi rămâne în picioare/ cu spatele la vatră, şi uitând pe doamna William lângă uşă. Unchiul Titus, care este berbantul familiei, îi vine în ajutor, oferindu-i braţul liber şi conducând-o până la sofa, unde el se aşază între soţia sa şi cea a fratelui său. Anderson îşi atârnă în cuier pălăria şi aşteaptă să schimbe o vorbă cu soţia sa, Judith.

Judith: Vine îndată. Roagă-i să aştepte puţin. (Bate la uşa dormitorului. Primind răspuns, ea deschide uşa şi intră în dormitor.) Anderson (luând loc la masă, la capătul opus celui ocupat de Hawkins): într-o clipă, biata noastră soră, atât de crunt lovită, va fi printre noi. Lipseşte cineva? christy (de la uşa de intrare, pe care o închide): Suntem cu toţii, afară de Dick.

Nepăsarea cu care Christy rosteşte numele repudiatului contrariază simţul moral al familiei. Unchiul William clatină din cap, încet, de câteva ori. Doamna Titus răsuflă convulsiv pe nas. Soţul ei vorbeşte.

Unchiui, titus: Nădăjduiesc că va avea bunul simţ să nu vină aici. Aşa nădăjduiesc.

Toţi Dudgeonii bolborosesc cuvinte de încuviinţare, în afară de Christy, care se duce la fereastră şi se proţăpeşte acolo, privind afară. Hawkins zâmbeşte tainic, ca şi cum ar şti ceva care i-ar face să schimbe tonul dacă ar fi la curent. Anderson nu este la largul său. Solemnele consfătuiri familiale nu-l atrag, mai ales, când sunt funerare. Juhith apare în pragul uşii de la dormitor.

Judith (cu un ton dulce şi pătrunzător): Dragii mei, iată pe doamna Dudgeon. (Ia scaunul de lângă cămin şi-l aşază pentru doamna Dudgeon, care vine din dormitor.)

Doamna Dudgeon e îmbrăcată în negru şi ţine în faţa ochilor o batistă curată. Toţi se ridică în

picioare, în afară de Essie, doamna Titus şi doamna William. Îşi scot batistele, de asemenea curate, şi plâng. E un moment mişcător.

U-NCHIUlf wxi<ifiAM: N-ai şăsi o alinare, dragă soră, dacă am face o rugăciune? unchiul titus: Sau dacă ara cânta un imn, Anderson (*cam grăbit*): Am văzut-o pe sora noastră astăzi dimineaţă, prieteni. În inimile noastre ne rugăm pentru alinarea suferinţelor ei. Toţi (*afară de Essie*): Amin.

Se aşază cu toţii, afară de Judith, care rămâne în picioare îndărătul scaunului doamnei Dudgeon.

Judith (*Essiei*): Essie, ai spus şi tu „Amin”? Essie (*înfricoşată*): Nu.

Judith: Atunci, spune şi tu, ca o fetiţă cuminte, Essie: Amin.

Unchiul william (*încurajând-o*): Aşa se cade, vezi bine. Ştim cine eşti, şi totuşi suntem gata să fim buni cu tine, dacă eşti o fetiţă cuminte şi vrednică. Cu toţii suntem deopotrivă în faţa tronului ceresc.

Acest sentiment republican nu este pe placul femeilor, convinse că tronul ceresc este tocmai locul unde superioritatea lor – adesea contestată pe pământ – va fi recunoscută şi răsplătită.

Christy (*la fereastră*): Iată-l şi pe Dick.

Anderson şi Hawkins privesc împrejut, cu un aer împăciuitor. Essie, cu o sclipire de interes în nenorocirea ei, îşi ridica ochii. Christy schiţează un surâs şi se uită cu gura căscată la uşă. Ceilalţi

sunt împietriţi de intensitatea simţământului lor pentru virtutea ce este ameninţată a fi jignită de apropierea viciului întruchipat. Cel repudiat apare în prag, înfrumuseţat de lumina soarelui de dimineaţă, mai presus de pretinsele lui merite. E cu siguranţă cel mai chipeş membru al familiei, dar expresia îi este nepăsătoare şi sardonică, iar purtarea-i sfidătoare are ceva batjocoritor într-însa. Îmbrăcămintea îi este de-o pitorească neglijenţă. Doar fruntea şi gura trădează o neobişnuită încăpăţânare. Ochii sunt ai unui fanatic.

Richard (din Prag, scoţându-şi pălăria): Doamnelor şi domnilor, vă salută preaplecatul şi smeri tul vostru slujitor. (Imediat după această jignire generală, aruncă lui Christy pălăria, dar cu atâta spontaneitate, încât acesta sare s-o prindă ca un neatent jucător de cricket. Apoi, înaintează spre mijlocul încăperii. Ajuns acolo, se întoarce, şi cu dinadinsul priveşte rând pe rând pe toţi cei de faţă.) Arătaţi atât de mulţumiţi! Sunteţi fericiţi că mă vedeţi, nu-i aşa? (Se întoarce spre scaunul doamnei Dudgeon. Buzele i se răsucesc urât împrejurul caninilor, când întâlneşte privirea plină de ură a mamei sale.) Foarte frumos, mamă. Să păstrăm ca de obicei aparenţele. Aşa se cade. Nu? (Judith se depărtează ostentativ din vecinătatea lui, până în cealaltă parte a bucătăriei, strângându-şi vădit fustele, ca şi cum s-ar apăra de vreo contaminare. Unchiul Titus îşi arată

imediat aprobarea, sculându-se de pe sofa şi aducând un scaun, pe care să se aşeze Judith.) Uite pe moşul William! Nu te-am mai văzut de când te-ai lăsat de băutură! (Bietul unchiul William, ruşinat, ar dori să protesteze, dar Richard îl *bate cordial pe umeri şi adaugă*:) Te-ai lăsat, nu-i aşa? (*Apoi, îi dă pace, făcându-i în joacă un uşor brânci.*) Sigur că te-ai lăsat. Ai dreptate, prea o făceai de oaie! (*Se depărtează de unchiul William şi se apropie de sofa.*) Şi acum unde o fi geambaşul de unchiu-meu, geambaş cinstit nevoie mare, căruia îi zice Titus? Vino încoa, unchiule Titus! (*îl vede ţinândscaunul, în timp ce Judith se aşază.*) Ca-ntotdeauna, galant cu femeile 1 unchiul titus (*indignat*): Să-ţi fie ruşine, domnule…

Richard (*întrerupându-l şi strângându-i, fără voie, mâna*): Mi-e ruşine, dar în schimb mă mândresc cu unchiul meu şi cu toate cimotiile. (*Din nou, privindu-i pe toţi*:) S-ar putea uita cineva la voi fără să fie mândru şi vesel? (*Copleşit, unchiul Titus îşi ia locul pe sofa. Richard se întoarce spre masă.*) A, domnul Anderson, mereu om de bine, mereu păstorindu-şi turma. Ţine-i pe calea cea bună, domnule pastor! (*Dintr-un salt, se aşază pe masă şi apucă sticla cu vin.*) Hai să ciocnim un pahar cu viu, pastore, în amintirea vremurilor de odinioară, Anderson: Ştiţi, cred, domnule Dudgeon, că nu am obiceiul să beau până la cină. Richard: îţi vei schimba regimul într-o bună zi, domnule pastor. Moşul William avea

obiceiul să bea înainte de prânzişor. Hai, vinul îţi va mirui predica. (*Miroase vinul şi rânjeşte*.) Dar să nu începi cu vinul pe care mama îl oferă musafirilor. I-am furat puţin vin când aveam şase ani, şi de atunci m-am lecuit. (*Pune sticla la loc şi schimbă subiectul*.) Am aflat, domnule pastor, că te-ai căsătorit şi ai o soţie nelegiuit de frumoasă.

ANDERSON (*arătând liniştit spre Judith*): Domnule, soţia mea-i aici!

Judith se ridică şi rămâne în picioare, cu o împietrită demnitate.

Richard (alunecând uşor de pe masă, cu bune maniere, pe care le dovedeşte instinctiv): Preaplecatul dumneavoastră slujitor, doamna mea. N-am vrut să vă jignesc. (O priveşte cu seriozitate. x într-adevăr, sunteţi vrednică de faima ce o aveţi. Îmi pare rău că sunteţi, după expresia ce o văd, şi o fiinţă bună la suflet. (Ea îl priveşte uimită şi se reaşază, în toiul şoaptelor de indignată simpatie ale întregii Jamilii. Anderson, destul de deştept pentru a-şi da seama că asemenea demonstraţii nu pot decât să măgulească şi să încurajeze pe un om care ţine cu tot dinadinsul să-i provoace pe toţi, îşi păstrează în totul buna dispoziţie.) Oricum, pastore, te respect mai mult ca înainte. Fiindcă am prilejul, aş dori să te întreb dacă-i adevărat că regretatul nostru unchi Peter, deşi neînsurat, a avut un copil, unchiue titus: N-a avut decât un singur copil natural, domnule. Richard: Numai unul? Floare la ureche, nu-i aşa?

Într-adevăr, roşesc pentru tine, unchiule Titus! Anderson: Domnule Dudgeon, nu uita că te afli în faţa mamei dumitale şi a durerii ei! Richard. Sunt profund mişcat, pastore. Dar, fiindcă veni vorba, ce-a ajuns copilul acela natural?

Anderson (arătând-o pe Essie): I-acolo, domnule

Dudgeon, şi ascultă cele ce vorbeşti. Richard (*uimit şi ajungând să vorbească în mod sincer*): Cum? De ce nu mi-ai spus imediat?

Copiiisuferă la această ţfşă fără de… (se apropie repede de Essie, cuprins de remuşcări. J Verişoară dragă, nu lua în seamă cele ce am spus. Nu am vrut să te jignesc. (Ea îl priveşte cu recunoştinţă. Chipul ei cu dâre de lacrimi îl impresionează atât de tare, încât izbucneşte plin de mânie:) Cine a făcut-o să plângă? Cine a făcut-o să sufere? Zău că doamna Dudgeon (*ridicându-se şi înfruntându-l*): Tacă-ţi gura blestemată! Nu vreau să mai îndur nimic! Ieşi din casa mea! Richard: De unde ştii că-i casa dumitale, până nu se citeşte testamentul? (*O clipă, se uită unul la altul, plini de ură. Apoi doamna Dudgeon se prăvale, doborâtă, pe scaun. Richard se duce repede la fereastră, trecând prin faţa pastorului, pentru a lua scaunul acela confortabil pe care şezuse la început doamna Dudgeon.*) Doamnelor şi domnilor, în calitate de fiu mai mare al răposatului meu tată şi de şef nevrednic al acestei gospodării, vă zic „bine aţi venit”. Cu voia dumitale, domnule

pastor Anderson; cu voia dumitale, domnule, notar Hawkins capul mesei se cuvine capului familiei. (*îşi aşază scaunul la masă, între preot şi notar, ia loc şi se adresează celor de faţă cu un aer de preşedinte*:) Ne întâlnim aici cu un trist prilej: pomenim pe un tată mort şi pe un unchi spânzurat şi probabil afurisit! (*Dă din cap, cu un aer trist. Membrii familiei au îngheţat de groază.*) Aveţi dreptate: luaţi-vă mutrele de înmormântare! (*Privind-o pe Essie, glasul i se înmoaie.*) Numai în ochii copilului să rămână puţină speranţă. (*Vioi*:) Şi acum, domnule notar Hawkins, afacerile-s afaceri. Hai, să vedem testamentul!

Titus: Domnule Hawkins, nu vă supuneţi la poruncile şi zorul dumnealui! hawkins (*foarte politicos şi binevoitor*): Domnul Dudgeon n-a vrut să mă jignească, sunt sigur. Nu vă fac să aşteptaţi nicio clipă, domnule Dudgeon, numai să-mi găsesc ochelarii. (*îi caută în buzunare. Dudgeonii se uită unii la alţii, bănuitori.*) Richard: Aha! Au băgat de seamă politeţea dumitale, domnule Hawkins. Se aşteaptă acum la lucrurile cele mai rele. Un pahar cu vin, să-ţi dregi glasul înainte de a începe, domnule Hawkins. (*Toarnă un pahar şi i-l întinde, apoi toarnă un al doilea, pentru el.*) hawkins: îţi mulţumesc, domnule Dudgeon. În sănătatea dumitale! Richard: în a dumitale. (în clipa în care duce paharul la gură, se opreşte, priveşte bănuitor vinul, apoi adaugă cu ciudată intensitate:) Vrea cineva să-mi aducă un pahar cu apă?

Essie, care urmărise cu cea mai mare Luare-aminte fiecare vorbă şi mişcare a lui Richard, se ridică şi se furişează prin spatele doamnei Dudgeon spre uşa dormitorului, iese şi apoi revine iute cu un ulcior. Apoi iese din casă tiptil, cu ulciorul în mână.

Hawkins: Testamentul nu a fost scris în totul cu respectarea termenilor legali. Richard: Bietul tata, a murit fără de ijiângâierile legii!

Hawkins: Ai dreptate, domnule Dudgeon, ai dreptate. (*Gata să citească*:) Gata, domnule? Richard: Da, da, sunt gata. Fă-ne, Doamne, să-ţi fim cu adevărat recunoscători pentru cele ce suntem gata să primim. Dă-i drumul, domnule Hawkins.

Hawkins (*citind*): „Aceasta îmi este ultima dorinţă şi testamentul meu, Timothy Dudgeon pe patu-mi de moarte la Nevinstown, în drum de la Springtown la Westerbridge, azi 24 septembrie 1777. Prin aceasta revoc toate testamentele anterioare făcute de mine şi declar că sunt cu mintea întreagă şi-mi dau seama de ce fac, acesta fiind testamentul meu adevărat, exprimând voinţa mea proprie şi simţămintele mele”. Richard (*uitându-se la mamă-sa*): Aha! hawkins (*clătinând din cap*): Termeni nepotriviţi, domnule. Frazeologie de prisos. „Dăruiesc şi las o sută de lire sterline fiului meu mai mic Christopher Dudgeon, din care cincizeci de lire i se vor plăti în ziua nunţii Sale cu Sarah Wilkins, dacă aceasta îl

voieşte de soţ, şi câte zece lire la naşterea fiecărui copil, până la al cincilea inclusiv”. / Richard: Şi ce se întâmplă dacă ea nu vrea? christy: Mă vrea, dacă am cincizeci de lire. Richard: Bine, frăţioare. Dă-i înainte, domnule notar.

Hawkins: „Dăruiesc şi las soţiei mele Annie Dudgeon, născută Annie Primrose” – domnule Dudgeon, vedeţi că defunctul nu cunoştea legile, căci mama dumitale nu-i născută Annie, ci numele acesta l-a primit la botez – „un venit anual de cincizeci şi două de lire, pe tot timpul vieţii (*doamna Dudgeon, asupra căreia şi-au aţintit privirile cu toţii, se ţine ţeapănă şi încordată*), care-i va fi plătit din dobânzile banilor ei proprii”. Iată o expresie ciudată, domnule Dudgeon! Banii ei proprii! doamna Dudgeon: Da, da, e o expresie care spune curatul adevăr. Fiecare ban era al meu. Cincizeci şi două de lire anual!

Hawkins: „Şi o recomand, pentru bunătatea şi evlavia ei, grijii iertătoare a copiilor ei, eu mijlocind între copii şi ea, atât cât am putut, ba chiar străduindu-mă din răsputeri”. doamna Dudgeon: Iată care mi-i răsplatal (*Cu furie lăuntrică*:) îmi cunoşti gândurile, domnule Anderson, ştii cum l-am numit, Anderson: N-avem ce face, doamnă Dudgeon. Trebuie să ne supunem la tot ceea ce ne este dat. (*Către Hawkins*:) înainte, domnule notar, hawkins: „Dăruiesc şi las casa mea de la Websterbridge, cu pământul ce-i aparţine şi tot restul averii mele, oricare ar fi,

fiului meu mai mare şi moştenitorului meu, Richard Dudgeon”... Richard: Oho! Viţelul cel gras, domnule pastor, viţelul cel gras! hawkins: „În condiţiile următoare”... Richard: Drace! Sunt şi condiţii? hawkins: „... Şi anume: să nu lase muritoare de foame pe copila naturală a fratelui meu Peter, nici să fie silită de nevoi a duce o viaţă josnică”.

Richard (cu emfază, lovind cu pumnul în masă): De acord.

Doamna Dudgeon, întorcându-se cu răutate spre a o privi pe Essie, nu o vede, şi atunci se uită peste tot, să vadă unde s-a aşezat. Observând că Essie a părăsit camera fără a spune vreo vorbă, strânge cu necaz din buze.

Hawkins: „În al doilea rând, să fie bun cu bătrânul meu cal Jim...” (*Iarăşi clătinând din cap*): Trebuia să fi scris James, nu-i aşa? Richard: James va trăi ca un lord. Dă-i înainte, hawkins: „... şi să ţină în serviciul său pe argatul meu surd, Prodger Feston”.

Richard: Prodger Feston se va îmbăta în fiecare’s îmbăta seară, hawkins: „În al treilea rând, să-i dăruiască lui Christy, la nunta lui, câte ceva din lucrurile mai de preţ, aflate în odaia cea bună”. Richard (*ridicând în aer colivia cu păsări împăiate*):

Ia-o, Christy! christy (*dezamăgit*): Aş prefera păunii de porţelan. Richard: Ia amândouă lucrurile. (*Christy este foarte*

% *încântat*.) Dă-i înainte! hawkins: „În al patrulea rând şi ultimul, să încerce a trăi în bună pace cu mamă-sa, în măsura în care ea va consimţi”. Richard (*îndoindu-se*): Hm! Asta-i tot, domnule Hawkins?

Hawkins (*solemn*): „Dăruiesc şi îmi las sufletul în mâinile Creatorului meu, cerându-i cu smerenie iertare pentru toate păcatele şi greşelile mele şi, nădăjduind că el va călăuzi astfel pe fiul meu încât să nu se poată zice că am greşit, încredinţându-mă într-înşul mai mult decât într-alţii, acum, în nedumeririle ultimei mele clipe pe aceste meleaguri străine”. Anderson: Amin, unchii şi mătuşele: Amin. Richard: Mama nu a zis „Amin”. doamna Dudgeon (*se ridică în picioare, nefiind în stare să renunţe fără luptă la proprietăţile ei*): Spune-mi, domnule Hawkins, testamentul este bun? Ştii că am un testament drept şi legal, redactat de dumneata şi prin care mi se lăsa totul mie.

Hawkins: Fără îndoială, doamnă Dudgeon, acesta e un testament rău şi nepotrivit formulat, deşi (*întorcându-se cu politeţe spre Richard*) cuprinde, după părerea mea, un înţelept mod de a dispune de averea sa, Anderson (*intervenind*, înainte *ca doamna Dudgeon să poată replica*): Nu aceasta ai fost întrebat, domnule Hawkins. Este legal testamentul? HAWKINS: Tribunalele îl vor recunoaşte mai vârtos decât pe cel diiiâitite, Anderson: De ce, dacă celălalt este redactat într-o

formă mai legală? hawkins: Da, pentru că tribunalele vor susţine, oricând vor putea, drepturile unui bărbat

— Mai ales când e vorba de fiul cel mai mare

— Împotriva oricărei femei. V-am atras atenţia doamnă Dudgeon, când m-aţi chemat să redactez celălalt testament că nu e un testament bine cugetat şi înţelept şi, chiar dacă l-aţi făcut să semneze, v-am spus că soţul dumneavoastră nu se va lăsa până nu-l va revoca. Nu mi-aţi ascultat sfatul, şi iată că acum domnul Richard e cocoşul casei. (*îşi ia pălăria de jos, se ridică, începe să-şi pună în buzunare hârtiile şi ochelarii.*)

E semnalul pentru terminarea adunării. Pastorul Anderson îşi ia din cuier pălăria şi se apropie de unchiul William, lângă foc. Titus se duce după paltonul Judithei, la cuier. Cei trei care au stat pe sofa se ridică şi vorbesc cu Hawkins. Doamna Dudgeon, acum o intrusă în casa ei, rămâne nemişcată, doborâtă de puterea legilor potrivnice femeilor, îndurându-le, aşa cum a fost învăţată să îndure cele mai îngrozitoare năpaste drept dovezi ale măreţiei acelei puteri care le impune, dar şi ca dovezi ale propriei ei nimicnicii de biet vierme. Să nu uităm că la această dată Mary Wollstonecraft[11] nu era decât o fată de optsprezece ani, iar revendicarea drepturilor cuvenite femeilor ea nu o va face decât peste

11 Scriitoare engleză (1759—1797), care u luptat pentru emanciparea femeii.

paisprezece ani. Doamna Dudgeon nu îşi iese din apatie decât când Essie apare cu ulciorul plin cu apă. 11 duce lui Richard, când doamna Dudgeon o opreşte.

Doamna Dudgeon (ameninţând-o): Unde mi-ai fost? (Speriată, Essie încearcă să răspundă, dar nu reuşeşte.) Cum ai îndrăznit să ieşi de aici, după poruncile pe care ţi le-am dat? Essie: A cerut un pahar cu apă. (Se opreşte, limba încleştându-i-se în gură de speriată ce este.) Judith (cu o asprime binevoitoare): Cine ţi-a cerut apă?

Mută, Essie arată pe Richard.

Richard: Ce? Eu! Judith (mirată): A, Essie, Essie! Richard: Da, eu am cerut. (Ia un pahar şi îl întinde Essiei pentru a i-l umple cu apă. Mâna, ei tremură.) Ce, ţi-e frică de mine? Essie (repede) i Nu. Nu... (îi toarnă apă.) Richard (gustând): Te-ai dus tocmai până la fântâna de la poarta pieţei ca să-mi aduci apă. (Bea.) Ce bună! Mulţumesc. (Din nefericire, în această clipă el are prilejul să vadă pe faţa Judithei cea mai prefăcută dezaprobare faţă de atracţia pentru Essie, care-l devorează cu ochii ei plini de recunoştinţă. Imediat îşi recapătă expresia batjocoritoare. Pune paharul pe masă şi, înadins, cuprinde cu braţul umerii Essiei, aducând-o în mijlocul celor prezenţi. Doamna Dudgeon fiind în calea Essiei pe când ei trec prin dreptul mesei, Rihard îi zice:) Cu voia dumitale, mamă. (Silind-o să le facă loc:) Cum te cheamă? Bessie? Essie: Nu, Essie.

Richard: Că bine zici, Essie! Nu-i aşa că eşti o fetiţă cuminte? ESSIE (foarte dezamăgită că şi el începe să-i vorbească în felul acesta): Da (cuprinsă de îndoială, privind spre Judith), cred că sunt cuminte. Vreau să spun, sper să fiu… Richard: Essie, tu ai auzit vreodată de o persoană numită Diavolul? Anderson (*revoltat*): Nu ţi-e ruşine, domnule, să vorbeşti astfel unui copil? Richard: Fii îngăduitor, domnule pastor. Eu nu mă amestec în predicile dumitale, nu te amesteca nici dumneata în ale mele. (*Essiei*:) Ştii cum mă cheamă pe mine? Essie: Dick.

Richard (*bine dispus*, *bătând-o pe umeri*): Da, Dick, dar şi altfel. Mi se zice şi Ucenicul Diavolului, Essie: De ce laşi să ţi se zică aşa? Richard (*serios*): Pentru că-i adevărat. Am fost crescut în slujba celuilalt, dar de la început am ştiut că Diavolul mi-e stăpânul firesc, comandantul şi prietenul meu. Mi-am dat seama că dreptatea este de partea lui şi că lumea se ploconeşte în faţa învingătorului său doar din teamă. Eui m-am rugat în taină, şi el m-a întărit, m-a scos din deznădejde, în acest cămin al copiilor înlăcrimaţi. Lui i-am făgăduit sufletul şi i-am jurat că pentru el voi lupta în lumea aceasta, precum lângă el voi şedea în cea viitoare. (*Pe un ton solemn*:) Făgăduinţa şi legământul acesta au făcut din mine un om. Începând de azi, casa aceasta va fi casa lui şi niciun copil nu va mai plânge aici. Vatra aceasta este; altarul lui şi niciun suflet nu se va pitula pe

aici în serile întunecate, stăpânit de teamă. Şi acum (*întorcându-se mândru către ceilalţi*) care dintre voi, oameni buni, vrea să ia copilul acesta pentru a-l salva din casa Diavolului? Judith (*apropiindu-se de Essie şi punându-i pe umăr braţul protector*): Eu o iau. Ai trebui ars de viu!

ESSIE: Nu vreau, nu vreau. (Se dă la o parte, lăsând pe Judith şi Richard faţă în faţă.) Richard (către Judith): Da, dar fata nu vrea, preavirtuoasă doamnă! unchiul titus: Ia seama, Richard Dudgeon. Ivegea…

Richard (*îl întrerupe, ameninţător*): Ia seama dumneata. Într-o oră de acum, nu va mai fi aici nicio lege decât legea marţială. Venind încoace, am întâlnit soldaţi. Cam la şase mile de aici. Înainte de prânz, spânzurătorile maiorului Swindon vor fi gata pentru răzvrătiţi în piaţă.

Anderson (*calm*): Şi de ce ne-am teme noi, domnule Dudgeon? Richard: Din mai multe pricini decât socotiţi. Ia Springtown, Swindon a trimis din greşeală pe un altul la spânzurătoare; credea că unchiul Peter e un om respectabil, Dudgeonii bucurându-se de bună faimă. Dar pentru viitoarea pildă, maiorul Swindon va alege pe cel mai vrednic om al oraşului, dintre aceia care au rostit măcar un cuvânt de răzvrătire. Cu toţii suntem printre răzvrătiţi, o ştiţi prea bine, toţi bărbaţii (*afară de Anderson*): Nu, nu-i adevărat!

Richard: Ba da, sunteţi printre cei răzvrătiţi. Desigur, nu aţi afurisit pe regele George1 de pe

dealuri şi din văi, cum am făcut eu, dar v-aţi rugat pentru înfrângerea lui. Iardumneata, Anthony Anderson, ai oficiat slujba şi ţi-ai vândut Biblia din casă pentru o pereche de pistoale. Pe mine s-ar putea să nu mă spânzure, căci n-ar pricinui mare înrâurire printre oameni faptul de a vedea pe Ucenicul Diavolului dansând în gol, Dar un pastor e altceva! (*Speriată, Judith se agaţă de Anderson.*) Sau un notar! (*Hawkins surâde cu siguranţa omului care îşi poartă de grijă.*) Sau un geambaş cinstit nevoie mare! (*Unchiul Titus se uită urât, totodată mânios şi speriat.*) Sau un beţivan pocăit. (*Unchiul William, pierzându-şi stăpânirea, oftează şi geme de spaimă.*) Ei, ce ziceţi? Aşa s-ar vedea că regele George a luat lucrurile în serios, nu?

Anderson (cu totul stăpân pe sine): Haidem, draga mea. Vrea doar să ne sperie. Nu-i nicio primejdie. (Ies amândoi din casă. Toţi ceilalţi se grăbesc să-i urmeze, afară de Essie, care rămâne lângă Richard.) Richard (pe un ton de înflăcărată batjocură): Câţi dintre voi vor să rămână cu mine ca să înalţe drapelul american pe casa Diavolului şi să lupte pentru libertate? (Cu toţii ies în grabă, Christy fiind printre ei. Se îmbrâncesc, în zorul lor.) Ha-hal Trăiască Diavolul! (Doamnei Dudgeon, care îi urmează:) Cum, mamă, pleci şi tu?

Este vorba de George al III-lea (1738 – 1820), rege al Angliei sub domnia căruia Imperiul britanic îşi pierde coloniile din America.

Doamna Dudgeon (palida ca o moartă,

ţinându-şi mâna la inimă, de parcă ar fi primit o lovitură mortală): Afurisit să fii! Te blestem cu limbă de moarte! (Iese.) Richard (strigând după ea): Are să-mi aducă noroc blestemul tău. Ha-ha! Essie (neliniştită): Pot rămâne aici? Richard (întorcându-se către ea): Cum se poate? Au uitat să-ţi salveze sufletul, în spaima lor de a-şi salva trupurile? Da, da, rămâi aici. (Neliniştit, el se întoarce spre uşa şi ridică pumnul după ei. Pumnu-i sting, strâns de asemenea, îi atârnă de-a lungul trupului. Essie îl apucă şi îl sărută, lacrimile prelingându-se pe pumnul lui Richard, care tresare şi o priveşte.) Lacrimil Botezul Diavolului! (Essie cade în genunchi, suspinând. El se apleacă pentru a o ridica, spunându-i:) Da, aşa, poţi plânge, Essie, dacă vrei.

15*

ACTUL ÎI

Casa pastorului Anderson se află pe strada principală a orăşelului Websterbridge, nu departe de primărie. În ochii locuitorului din Noua Anglie a veacului al XVIII-lea, ea pare mai măreaţă decât ferma familiei Dudgeon. Dar în fond este atât de comună, încât un misit modern le-ar oferi spre închiriere pe amândouă cu acelaşi preţ. Încăperea principală a casei are acelaşi cămin, cu vatră, ceaun, cu acelaşi grătar mobil, nelipsind cârligul de care atârnă o căldare mică, iar în faţa vetrei – un cenuşar mare, pe care sunt aşezate un ibric şi un taler cu pâine prăjită unsă cu unt. Uşa, între

cămin şi colţ, nu are tăblii, pavăză de metal, nici mâner complicat. B făcută din scânduri simple şi se închide cu o simplă clanţă. O masă de bucătărie, acoperită cu muşama colorată, crăpată pe la colţuri din pricina întrebuinţării. Pe masă – un serviciu de ceai. Două ceşti, cu farfurii, din cel mai ordinar porţelan, o cană pentru lapte şi un ceainic, destul de mari. Toate sunt aşezate pe o tavă de lemn, lăcuită în negru. În mijlocul mesei – un fund de lemn cu o pâine mare pe el, iar alături – o bucată mare de unt într-o oală de lut. Dulapul mare de stejar, care se află în dreptul căminului, la peletele opus, nu este o podoabă, ci slujeşte pentru uzul cotidian. Redingota mai veche a preotului atârnă în afara dulapului, prinsă într-un cuier, arătând astfel că el nu este acasă. Atunci când e acasă, este atârnată acolo redingotă cea mai bună pe care o are. Cizmele-i mari de călărie sunt aşezate lângă dulap, locul lor obişnuit, şi sunt mândre de ele însele. De fapt, nu s-a ajuns nici în casa preotului la încăperi deosebite pentru sufragerie, bucătărie şi salon, astfel că, faţă de luxoasa noastră epocă, el nu este mai bine instalat decât Dudgeonii.

Totuşi, există şi unele deosebiri. Doamna Anderson este o persoană cu care-i mai plăcut să locuieşti decât cu doamna Dudgeon. Fapt la care doamna Dudgeon ar răspunde, pe bună dreptate, că doamna Anderson nu are pe capul ei niciun copil de îngrijit şi nici păsări, porci şi vite, că are

un venit sigur şi îndestulător, care nu depinde de starea recoltei şi nici de preţurile de la târg, că are un soţ iubitor, care o sprijină, şi că, pe scurt, viaţa din casa pastorului este pe atât de plăcută pe cât de neplăcută este viaţa la fermă. Este adevărat, dar a explica un fapt nu înseamnă a-l răstălmăci. Şi, oricât de puţin merit ar avea doamna Anderson pentru că şi-a făcut un cămin mai plăcut, trebuie să recunoaştem că a reuşit. Semnele exterioare şi vădite ale pretenţiilor ei sociale sunt o scoarţă pe jos, un tavan cu ornamente de ghips printre bârnele aparente şi scaune mai puţin grosolane, care, chiar dacă nu-s capitonate, sunt bine întocmite şi vopsite. Artele frumoase sunt reprezentate printr-un portret într-o tonalitate potolită, înfăţişând pe un oarecare preot prezbiterian, printr-o gravură după tabloul lui Rafael înfăţişând pe sfântul Pavel predicând la Atena, iar deasupra căminului – printr-un ceas în stil rococo, înconjurat pe etajera lui de câteva bibelouri, mai ales câini cu coşuleţe în bot, iar la colţuri – două scoici mari. O plăcută particularitate a încăperii este fereastra joasă şi mare, cu zăbrele şi perdele mici, roşii, orânduite astfel ca să poată fi trase de ambele părţi. Nu este nicio canapea, dar unul dintre scaunele aşezate lângă dulap are o spetează comodă şi destul de largă, pentru două persoane. În totul, avem o cameră de feltfl aceleia pe care secolul al XIX-lea a reluat-o, la stăruinţele domnului Philip Webb şi

ale discipolilor săi, pentru o nouă arhitectură domestică, dar pe care acum cincizeci de ani (1847) n-ar mai fi admis-o niciun preot cu pretenţii.

S-a lăsat seara. Camera nu-i luminată decât de flacăra dulce a căminului şi de lumina felinarelor cu ulei ce se văd pe fereastră în strada udată de ploaia călduţă şi lină care cade uşor şi încontinuu. Când orologiul oraşului bate sfertul, apare Judith. Aduce două sfeşnice de faianţă cu luminări şi le aşază pe masă. I s-a risipit aerul-acela satisfăcut ce-l avusese dimineaţă, acum fiind neliniştită şi speriată. Se duce la fereastră şi priveşte afară. Prima persoană pe care o vede este soţul ei, grăbindu-se prin ploaie să ajungă cât mai repede acasă. Scoate un strigăt de uşurare, nu prea deosebit de un oftat, şi se îndreaptă spre uşă. Apare Anderson, îmbrăcat cu o manta prin care a pătruns ploaia.

Judith (*repezindu-sespre el*): în fine, bine că te văd!

(Vrea să-l sărute.) Anderson (oprind-o): Ia seama, scumpa mea; sunt ud leoarcă. Stai să-mi scot mantaua. (Aşazăun scaun cu speteaza la foc, apoi pune mantaua la uscat. Scutură pălăria şi o pune pe grătarul din f aţa vetrei. În fine, se întoarce cu mâinile întinse spre Judith.) Acum, da. (Ea i se azvârle în braţe.) N-am întârziat, nu? Bătea sfertul când eram în pragul, uşii. Ştii că orologiul din piaţă merge totdeauna înainte,

Judith: Sunt sigură că astă-seară a rămas în urmă.

Ce bine-mi pare că eşti acasă! Anderson (*strângând-o mai tare la piept*): De ce eşti îngrijorată, scumpa mea? Judith: Aşa, puţin, Anderson: De ce? Văd c-ai plâns! Judith: Aşa, puţin. Nu-i nimic. A trecut. (*Se aude în depărtare un sunet de trâmbiţă. Ea tresare înspăimântată, se dă înapoi, spre scaunul cu două locuri, şi ascultă.*) Ce e? Anderson (*vine după ea plin de duioşie şi o face să se aşeze împreună cu dânsul pe scaun*): O fi regele George, draga mea. Poate că se întoarce la cazarmă şi face apelul sau se pregăteşte să-şi ia ceaiul", sau, mai ştiu eu, îşi trage cizmele, ori se urcă în şa. Draga mea, soldaţii când au nevoie de ceva nu trag clopotul şi nici nu strigă din capul scării. Ar fi prea simplu. Nu. Ei pun un gornist să sune din răsputeri, spre a nelinişti tot oraşul. Judith: Vreo primejdie? Anderson: Nici cea mai mică, Judith: Spui aşa ca să mă linişteşti, dar nu crezi nici tu

Anderson: Draga mea, să-ţi spun o vorbă. Pe lumea aceasta există întotdeauna primejdie pentru cei care se tem. Este primejdie să se aprindă într-o noapte şi casa noastră, dar aceasta nu ne împiedică să dormim liniştiţi, Judith: Ştiu, mi-o spui mereu. Ai dreptate. Dar… nu sunt o fetiţă curajoasă. Ăsta-i adevărul. Mi se strânge inima ori de câte ori aud de soldaţi.

Anderson: Nu-i nimic, draga mea. Curajul are mai mare preţ când îl dobândeşti anevoie, Judith:

Da, aşa trebuie să fie. (*Îmbrăţişându-l iarăşi*:) Ce curajos eşti tu, dragul meu! (*Cu lacrimi în ochi*:) Şi eu am să fiu ca tine... Nevasta ta nu are să te facă de râs, Anderson: Vezi, aşa-mi placi. Acum sunt mulţumit. Aşa zic şi eu! (*Se ridică şi, voios, se îndreaptă spre cămin, ca să-şi usuce cizmele.*) în drum spre casă, am trecut pe la Richard Dudgeon. Nu l-am găsit.

Judith (*ridicându-se uimită*): Te-ai dus la un astfel de om!

Anderson (*liniştind-o*): Nu, nu s-a întâmplat nimic, draga mea. Nu era acasă, Judith (aproape plângând, ca şi cum vizita aceasta ar i însemnat umilirea ei însăşi): De ce te-ai dus?

Anderson (*cu gravitate*): Ei, se tot vorbeşte că maiorul Swindon va proceda şi aici ca la Springtown, dând ca pildă pe cineva cu faimă – pe un răzvrătit, cum ne socoate el. Acolo, a tăbărât pe Peter Dudgeon, socotindu-l cel mai nemernic dintre toţi. Aici, toată lumea zice că va tăbărî pe Richard, căci el este cel mai nemernic, Judith: Dar Richard zicea... Anderson (*întrerupând-o> cu o bună dispoziţie*): Hm! Richard zicea! zicea şi el ce-i trecea prin minte, ca să ne sperie pe amândoi, draga mea. Ne zicea – Doamne iartă-l! – ceea ce îi plăcea lui să creadă. E groaznic când te gândeşti ce poate însemna moartea pentru un om ca dânsul! M-am simţit dator să-i dau de ştire. I-am lăsat câteva rânduri, Judith (*pe ton temător*): Ce i-ai scris? Anderson: Doar atât: că doresc să-l văd o

clipă pentru o chestiune însemnată, ce-l priveşte pe el, şi că e binevenit la noi când are drum încoace.

Judith (*înspăimântată*): Ai poftit pe un astfel de om în casa noastră! Anderson: Da, l-am poftit!

Judith (*alunecând pe scaun, strângându-şi mâinile*): Nădăjduiesc că nu va veni. Dă, Doamne, să nu vină!

Anderson: De ce? Nu trebuie să-i dăm de ştire?

Judith: Fii sigur, îşi dă el seama de primejdia ce-l pândeşte! Dragul meu Tony, e vreun rău să urăşti pe un blestemat şi un nemernic ca el? Află că îl urăsc, într-adevăr. Nu mi-l pot scoate din minte. Simt că aduce nenoroc. Te-a jignit pe tine, m-a jignit pe mine, şi-a jignit mama.

Anderson (*cu dibăcie*): Draga mea, hai să-l iertăm, şi atunci totul nu va mai avea nicio importanţă.

Judith: Ştiu că nu se cade să urăşti, dar…

Anderson (*se duce la ea şi o întrerupe cu o gingăşie glumeaţă*): I-asă, draga mea, ştiu eu că nu eşti aşa de rea pe cât crezi. Păcatul cel mare faţă de semenii noştri nu este să-i urăşti, ci să-i priveşti cu nepăsare. Acesta-i miezul neomeniei. De altfel, draga mea, dacă priveşti bine lumea, îţi dai lesne seama cât de asemănătoare sunt ura şi dragostea. (*Ea tresare, straniu mişcată, aproape înspăimântată. El face haz de starea ei.*) Da, da. Vorbesc serios. Gândeşte-te câţi dintre prietenii

noştri însuraţi, care se sâcâie, îşi aduc învinuiri, sunt geloşi unul pe altul, sau nu scapă de sub ochii celuilalt nicio clipă – nu seamănă mai mult cu temnicerii şi cu stăpânii de robi decât cu adevăraţii îndrăgostiţi. Gândeşte-te acum, dimpotrivă, la aceiaşi oameni care au de-a face cu duşmanii lor. Cât sunt de prudenţi, mândri, respectuoşi faţă de persoana lor şi hotărâţi să nu depindă de ceilalţi – măsurându-şi cuvintele ce le spun celorlalţi! Nu vezi că ei sunt, fără să-şi dea seama, mai buni prieteni cu duşmanii lor decât sunt cu soţii şi nevestele lor? Crede-mă, draga mea: ţii mai mult la Richard decât la mine, dar fără se ştii.

Judith: Nu spune una ca asta nici în glumă, Tony.

Nu poţi pricepe ce silă îmi este, Anderson (*râzând*): Hai, lasă, lasă! Ai dreptate: e un om rău, şi tu îl urăşti după cum merită. Şi acum aduci ceaiul, nu-i aşa? Judith (*regretând*): Iartă-mă, dragul meu, am uitat să-ţi servesc ceaiul. (*Se duce la foc şi pune ibricul pe jeratic.*) Anderson (*se duce la dulap, scoţându-şi redingota*): Mi-ai cusut mâneca redingotei celei vechi? Judith: Da, dragul meu. (*Ea se duce la masă şi* pune ceai în ceainic, luându-l din cutie.) Anderson (în timp ce-şi schimbă redingota mai nouă cu cea veche, ce atârnă de uşa dulapului, punâni una în locul celeilalte): A fost cineva cât am lipsit? Judith: Nimeni. Doar… (Cineva bate la uşă. Tresărind şi

trădându-şi astfel marea nervozitate, Judith se dă înapoi către colţul cel mai îndepărtat al mesei, ţinând în mână cutia cu ceai şi lingura.) Cine-i acolo? Anderson (ducându-se la dânsa şi bătând-o uşurel pe umăr, pentru a o încuraja): I/inişteşte-te; draga mea. Nu te mănâncă nimeni. (Ea încearcă să surâdă, dar apoi îi vine să plângă. El se duce la uşă şi o deschide. Se arată Richard, fără manta.) A, domnul Dudgeon! Puteai intra fără să mai aştepţi. Nu suntem de loc oameni care ţinem la forme. (Pe un ton-ospitalier:) Pofteşte înăuntru. (Richard intră, cu un aer nepăsător. Rămâne în picioare lângă masă, plimbându-şi privirea şi strâmbând puţin din nas când vede preotul din tabloul de pe perete. Judith îşi ţine ochii aplecaţi spre cutia de ceai.) Mai plouă? (Anderson închide uşa.)

Richard: Ploua al dracului, nu glumă! (*Ochii săi se întâlnesc cu ai Judithei tocmai când ea îşi ridicase privirea repede şi cu mândrie*.) Vă cer iertare „pentru vorba urâtă. (*Arătând că haina este udă*:) Dar, vedeţi... Anderson: Scoate haina, domnule Dudgeon, şi pune-o aici, lângă vatră. Soţia mea te scuză că rămâi în cămaşă. Judith, pune ceai şi pentru domnul Dudgeon. Richard (*privindu-l cu cinism*): Magia proprietăţii! Chiar şi dumneata eşti plin de politeţe, de când am moştenit averea tatălui meu!

Judith lasă jos lingura, în semn de indignare.

Anderson (aproape la fel de calm, ajutând pe

Richard să-şi pună la uscat haina): Cred că de vreme ce ai primit să fii oaspetele meu, nu poţi avea o părere chiar aşa de rea despre mine, domnule Dudgeon! Ia loc. (Având haina lui în mână, îi arată scaunul cu spetează. Richard, în cămaşă, se uită la scaun, învederând pentru o clipă o expresie de om pus pe ceartă. Apoi, dând din cap, recunoaşte că pastorul îl domină şi se aşază. Anderson face grămadă mantaua pe scaunul din faţa focului, şi în locul ei, pe spetează, pune haina lui Richard.) Richard: Am venit chemat de dumneata, domnule pastor. Mi-ai lăsat vorbă că ai să-mi spui ceva important.

Anderson: Este de datoria mea să-ţi dau de-ştire că…

Richard (*ridicându-se repede*): Iarăşi îmi ţii o predică? Iartă-mă, prefer ploaia de afară. (*Vrea să-şi ia haina.*)

Anderson (oprindu-l): Nu te speria, stimate domn: nu am mania predicilor. Nu te ameninţ cu nicio predică. (Richard zâmbeşte, fără să vrea. Privirea i se îmblânzeşte. Încearcă să se scuze, printr-un gest. Anderson, simţind că l-a îmblânzit, i se adresează pe un ton grav:) Domnule Dudgeon, te pândeşte o mare primejdie dacă rămâi în oraşul nostru. Richard: Ce primejdie?

Anderson: Aceeaşi ca şi a unchiului dumitale:

Spânzurătoarea maiorului Swindon! Richard: Dumneata eşti în primejdie, nu eu. Te-am prevenit!

Anderson (*întrerupându-l cu bună dispoziţie, dar autoritar*): Ştiu, ştiu, dar lumea zice altfel. Şi chiar dacă aş fi în primejdie, am de împlinit aici datorii peste care nu pot trece. Pe când dumneata eşti liber. E altceva. De ce rişti, rămânând aici? Richard: Crezi, domnule pastor, că ar fi mare pagubă dacă aş muri? Anderson: Cred că orice viaţă omenească trebuie salvată, indiferent cui aparţine. (*Richard îi face o ironică temenea, Anderson îi răspunde la fel, tot cu umor.*) Hai, ia cu noi o ceaşcă de ceai, să nu răceşti. Richard: Văd că doamna Anderson nu mă îmbie la fel ca dumneata, pastore, Judith (*aproape înăbuşită de pica pe care s-a aşteptat s-o împărtăşească şi soţul ei, răspunzând astfel jignirilor lui Richard*): Dacă soţul meu vrea, fii binevenit, domnule Dudgeon. (*Duce ceainicul la foc şi-l aşază pe pirostrii.*) Richard: Ştiu, nu sunt binevenit aici. Nu vă plac ochii mei, doamnă Anderson. (*Se ridică.*) N-am să mănânc pâine şi sare cu domniile-voastre.

Anderson (*cordial*): Şi pentru ce, mă rog? Richard: Pentru că respect ceva în dumneata, şi aceasta mă face să mi te doresc duşman, Anderson: Frumos ce spui! în condiţiile acestea, primesc neprietenia dumitale şi a oricui. Judith! Domnul Dudgeon rămâne cu noi la ceai. Ia loc. Câteva minute, şi-i gata ceaiul. (*Richard îl priveşte cu o expresie tulburată. Apoi se aşază, aplecându-şi capul pentru a-şi ascunde tremurul convulsiv al gâtului.*) Tocmai spuneam nevestei mele că...

(*Judith îl strânge de mână atât de stăruitor şi cu o privire aşa de rugătoare, încât el se opreşte îndată.*) Bine-bine, nu-ţi mai spun. Nu era ceva care ne-ar fi făcut mai răi prieteni – vreau să spun duşmani. Judith îţi este un duşman cumplit. Richard: Dacă toţi duşmanii mei ar fi ca doamna Anderson, atunci aş, fi cel mai bun creştin din toată America! Anderson (*recunoscător, apăsând mâna soţiei lui*): Ai auzit, Judith? Domnul Dudgeon ştie să prefacă totul în măgulire.

Cineva ridică, dinafară, clanţa uşii.

Judith (tresărind): Cine-i?

Christy (*intră şi se opreşte, uitându-se mirat la Richard*): Aici erai? Richard: Da. Şterge-o de aici, nătărăule! Doamna Anderson nu poate pofti deodată toată familia noastră la ceai, christy (*venind spre ei*): îi este rău mamei. Richard: Mă cheamă la ea? christy: Nu. Richard: Eram sigur.

Christy: îl cheamă imediat pe domnul pastor!

Judith (*către soţul ei*): Nu înainte de a-ţi bea ceaiul, Anderson: îmi va plăcea mai mult când mă voi înapoia, draga mea. (*E gata să-şi ia mantaua.*) Christy: A trecut ploaia.

Anderson (*renunţând la manta şi luându-şi pălăria de pe cenuşar*): Unde locuieşte mama dumitale, Christy? Christy: L, a unchiul Titus, Anderson: Ai fost după medic? Christy: Nu. Nu mi-a spus mama să mă duc, Anderson: Du-te imediat şi adu un doctor. Vă ajung în poartă. (*Christy e gata să plece.*) o clipă! Fratele tău doreşte să ştie

ce i s-a întâmplat mamei voastre. Richard: Eu, nu! mai întâi că el nu are habar, şi apoi mie puţin îmi pasă. (*Cu violenţă*:) Şterge-o, prostănacule! (*Christy iese* în *fugă*. *Puţin ruşinat*, *Richard adaugă*:) Vom afla curând t ce-i cu ea.

Anderson: Poate îmi vei îngădui să-ţi spun chiar eu cum se află mama dumitale. Judith, serveşte domnului Dudgeon ceaiul şi ţine-l aici până mă înapoiez, Judith (*palidă*, *tremurând*): Daa...? Anderson (*luându-i mâna şi întrerupând-o pentru a-i stăvili neliniştea*): Draga mea, pot pleca liniştit?

Judith (cu o grea sforţare, pentru a părea demnă de încrederea lui): Da, desigur, Anderson (ducându-i mâna la obrazul lui): Nu lua în seamă, domnule Dudgeon, deprinderile noastre bătrâneşti. (Plecând:) Nu mai spun bună seara, căci ne revedem aici. (Iese. Judith şi Richard îl văd trecând prin dreptul ferestrei, apoi se uită unul la altul, în tăcere, neştiind ce să facă. Richard, observând tremurul buzelor Judithei, îşi revine cel dintâi.) Richard: îmi dau bine seama, doamnă, ce simţi faţă de mine. Nu vreau să supăr pe nimeni. Bună seara. (Din nou se îndreaptă spre cămin pentru a-şi lua haina.) Judith (interpunându-se între el şi haină): Nu, nu pleca, domnule Dudgeon. Te rog, nu pleca. Richard (brusc): De ce să nu plec? Ştiu că nu-ţi face plăcere prezenţa mea aici, Judith: Dimpotrivă. (*Frângându-şi mâinile cu disperare*:) Dacă ţi-aş spune adevărul, l-ai folosi ca

să mă chinuieşti. Richard (*indignat*): Să te chinuiesc! Ce te face să-mi spui una ca asta? Crezi că mai pot rămâne, după cele ce mi-ai spus acum? Judith: Doresc să rămâi aici, dar (*deodată mâniindu-se ca un copil necăjit*) nu pentru că ţin la dumneata. Richard: Cred şi eu!

Judith: Aş prefera să fii plecat decât să mă înţelegi greşit. Te urăsc şi mi-e teamă de dumneata. Soţul meu ştie. Dar dacă nu eşti aici când se înapoiază, va crede că nu l-am ascultat şi te-am făcut să pleci. Richard (*ironic*): Pe când în realitate – vezi bine – lucrurile au stat altfel: dumneata ai fost destul de ospitalieră şi fermecătoare, iar eu am vrut să plec, ca să-ţi fac în necaz. (*Judith, nemaiputând îndura, se lasă copleşită pe* scaun *şi începe să plângă.*) Nu, nu, te rog. Nu şade bine. (*Ducându-şi mâna la piept, ca şi cum ar fi primit o rană:*) Adineauri, soţul dumitale, purtându-se bărbăteşte, mi-a înmuiat inima. Vrei acum să mi-o sfâşii, purtându-te ca o femeie? Nu te-a învăţat să te ridici deasupra batjocurilor mele, aşa cum s-a ridicat şi el? (*Ea se opreşte din plâns şi îşi revine oarecum, privindu-l cu o curiozitate înfricoşată.*) *Aşa, aşa mai zic şi eu.* (*Gât simpatie:*) *Te simţi mai bine acum, nu?* (*îi pune mâna pe umăr, pentru a o îmbărbăta. Brusc, ea se ridică mândră şi îl înfruntă cu privirea. El îşi revine la obişnuitu-i ton batjocoritor.*) *Ţi-ai venit în fire, şi Richard la fel. Acum putem lua ceaiul – ca o pereche respectabilă – şi aştepta în pace*

înapoierea soţului dumitale, Judith (aproape fiindu-i ruşine de ce-a făcut): îmi pare rău că m-am purtat fără noimă. (Se apleacă pentru a lua talerul cu pâine prăjită de pe cenuşar.) Richard: Văzându-te, îmi pare rău că sunt cum sunt. Dă-mi voie. (îi ia talerul din mână şi îl duce la masă.) Judith (urmându-l cu ceainicul): Nu şezi? (El se aşază la capătul mesei cel mai apropiat de dulap, unde sunt puse o farfurie şi un cuţit. Mai este alături o farfurie, dar Judith rămâne la celălalt capăt al mesei, aproape de foc. Se aşază acolo, trăgând, la ea tava de pe masă.) Pui zahăr? Richard: Nu, mulţumesc, în schimb mai mult lapte. Pâine prăjită? (El pune câteva felii de pâine prăjită pe cea de-a doua farfurie şi i-o întinde, împreună cu un cuţit. Acţiunea arată repede cât de bine a înţeles el că Judith a renunţat la locui obişnuit, pentru a-şi cât mai departe de dânsul.)

Judith (conştientă de tot ce se petrece): Mulţumesc.

(îi toarnă ceaiul.) Serveşte, te rog. Richard: Mulţumesc. (El îşi ia o bucată de pâine prăjită, punând-o pe farfurie. Ea îşi toarnă ceaiul.)

Judith (observând că el nu gustă nimic): Nu-ţi place?

Văd că nu mănânci nimic. Richard: Nici dumneata.

Judith (*nervoasă*): Nu prea mănânc la ceai. Mai nimic. Nu te lua după mine, te rog. Richard (*privind împrejur, ca un visător*): Mă gândesc şi

eu. Totul îmi pare atât de ciudat! Simt frumuseţea şi tihna acestui cămin. Cred că niciodată în viaţa mea nu m-am simţit mai în tihnă ca acum. Şi totuşi, îmi dau seama că niciodată nu aş putea-trăi aici. Bănuiesc că nu-i în firea mea căsnicia. Totuşi, ce frumos este... Aproape ceva sfânt. (*O clipă mai rămâne pe gânduri, apoi râde uşor J* Judith (*repede*): De ce râzi? Richard: Mă gândeam că dacă ar intra acum un străin aici, ne-ar lua drept soţ şi soţie, Judith (*socotindu-se jignită*): Vrei să spui că eşti mai aproape de vârsta mea decât soţul meu? Richard (*uimit de această întorsătură a convorbirii*): Nu mi-a trecut prin minte aşa ceva. (*Din nou batjocoritor*:) Bag de seamă că fericirea acestui cămin are şi o altă faţă, Judith (*mânioasă*): Prefer să am un soţ pe care tofttă lumea îl respectă decât... decât... Richard:...Decât pe Ucenicul Diavolului. Ai dreptate. Dar cutez să-ţi spun că dragostea dumitale îl ajută să fie bun, pe când pe mine ura dumitale mă face să fiu un om rău, Judith: Soţul meu s-a arătat aşa de bun cu dumneata... Te-a iertat că l-ai jignit, iar acum caută să te salveze. Nu-l poţi ierta că este mai bun decât dumneata? Cum cutezi să-l micşorezi, văzându-te în locul lui? Richard: M-am văzut eu în locul lui?

Judith: Da, da. N-ai spus că dacă cineva ar intra aici ne-ar lua drept soţ şi... (*Se opreşte cuprinsă de groază, căci trec pe dinaintea ferestrei o grupă de soldaţi.*) Soldaţi englezi! O,

ce-or fi vrând să… Richard (*atent*): Ssst!

O voce (*de afară*): Grupă, stai! Patru rămân afară, doi vin cu mine.

Judith se ridica pe jumătate, ascultând şi privindu-l cu ochi holbaţi pe Richard, care, calm şi foarte prozaic, ia ceaşca şi îşi bea ceaiul, chiar în momentul în care cineva pune mâna pe clanţă. Intră un sergent englez, împreună cu doi soldaţi, care rămân în dreptul uşii. Sergentul vine de-a dreptul până la masă, între Richard şi Judith.

SERGENTUL: îmi pare rău că vă tulbur, doamnă. Datoria! Anthony Anderson: eşti arestat în numele regelui George, ca rebel, Judith (arătând spre Richard): Dar el nu-i… (Richard o priveşte iute cu un chip ca de fier. Ea îşi acoperă repede gura, cu mâna pe care o ridicase pentru a-l arăta pe Rithard, şi rămâne înmărmurită, cu ochii holbaţi.) sergentue: Hai, pastore, ia-ţi redingota şi vino cu noi.

Richard: Vin imediat. (Se ridică, face un pas către haina sa, apoi ia seama şi, cu spatele la sergent, priveşte împrejur, fără a-şi întoarce capul, până ce vede redingota Vai Anderson atârnând la dulap. Se duce, stăpân pe sine, să o ia şi se îmbracă. Faptul de a se vedea transformat în pastor îl măguleşte. Priveşte mâneca neagră a redingotei şi surâde şiret Judithei. Faţa ei palidă o arată luptând din greu pentru a se dezmetici şi a înţelege tragicul situaţiei, iar nu latura comică.

Se întoarce către sergent, care se apropie de

el, ţinând ascuns la spate cătuşele, şi-i zice calm:) Ţi s-a mai întâmplat, domnule sergent, să mai arestezi până acum un om în redingotă preoţească?

Sergentul, (instinctiv respectuospe jumătate Faţă de haina neagră, pe jumătate faţă de ţinuta demnă a lui Richard): Nu, domnule pastor. Afară de un capelan militar. (Arătându-i cătuşele:) îmi pare rău, dar datoria…

Richard: N-ai încotro, domnule sergent. Nu mi-e ruşine să le port. Oricum, îţi mulţumesc pentru scuzele dumitale. (*îi întinde mâinile*.)

SErgentue (*neprojitând de gestul lui Richard*): *O* purtare de gentleman cere una la fel, domnule pastor. Nu doreşti să spui o vorbă nevestei dumitale, înainte de a pleca?

Richard (surâzând): O, ne vom întâlni noi înainte de… Nu? (Vrea să spună: „Înainte de a fi spânzurat”. sergentul (cu glas tare şivrând să pară vesel): Da, desigur, desigur… Nu-i niciun motiv ca doamna dumitale să-şi piardă cumpătul. Totuşi… (încet, să audă numai Richard) asta-i singura ocazie ce-o mai ai. (Se privesc cu tâlc, o clipă. Apoi, Richard suspină tare şi se întoarce spre Judith.)

Richard (foarte limpede şi distinct): Dragostea mea… (Ea îl priveşte atât de palidă, încât ţi se face milă. Caută să-i răspundă, dar nu poate. Încearcă să vină la el, dar nu-i sigură că o ţin picioarele. Pentru a se ţine, trebuie să se sprijine de masă.)

Gentlemanul acesta este atât de mărinimos, încât ne îngăduie să ne luăm rămas bun. (Din delicateţe, sergentul se retrage şi vorbeşte cu ceilalţi doi militari, aproape de uşă.) Vrea să te cruţe, ascunzându-ţi adevărul. Mai bine să-l ştii. M-asculţi? (*Ea face semn că da*.) înţelegi, mă duc la moarte. (*Ea face semn că înţelege*.) Nu uita, trebuie să găseşti pe prietenul care a fost adineauri cu noi. Mă-nţelegi *1* (*Judith arătă că da*.) Vezi să scape teafăr din calea primejdiilor. Pentru nimic în lume nu-l lăsa să afle ce s-a întâmplat. Iar dacă află, spune-i că nu mă poate scăpa. 1, – ar spânzura şi pe el, iar pe mine tot nu m-ar cruţa. Spune-i că sunt statornic credinţei mele, aşa cum este el religiei sale, şi că se poate bizui pe mine până la moarte. (*Se întoarce să plece, observând privirea puţin bănuitoare a sergentului. Se gândeşte o clipă, apoi se întoarce viclean spre Judith, un surâs înflorindu-i pe chipu-i grav*.) Draga mea, domnul sergent nu crede că mă iubeşti ca o adevărată soţie dacă nu-mi dai o sărutare înainte de a pleca. (*Se apropie de ea şi îi întinde braţele. Ea părăseşte masa şi aproape se prăvăleşte în braţele lui*.) Judith (*cuvintele înăbuşind-o*): Ar trebui să… E-o crimă.

Richard: Nu. Doar o sărutare (*încet, să audă* numai ea) pentru binele lui, Judith: Nu pot. Dumneata trebuie… Richard (strângând-o în braţe, cu un simţământ de milă faţă de disperarea ei): Biata mea fetiţă!

Judith, printr-o sforţare subită, îl sărută, apoi leşină prăvălindu-se din braţele lui pe podea, ca şi cum sărutarea ar fi ucis-o.

Richard (ducându-se repede la sergent): Haidem repede, domnule sergent, până nu-şi revine. Cătuşele! (întinde mâinile.) sergentul (punând cătuşele în buzunar): Nu-i nevoie, domnule pastor, am încredere în dumneata. Eşti un om vrednic. Ar fi trebuit să fii soldat dumneata. Între ei doi, te rog.

Soldaţii se aşază unul în faţa lui Richard, celălalt îndărătul lui. Sergentul deschide uşa.

Richard (*aruncă o ultimă privire împrejur*): Rămas bun, nevastă! Rămas bun, casă dragă! mai încet cu tobele şi mai iute cu marşul!

Sergentul face semn soldatului din –. frunte să o pornească. Ies, unul după altul, repede. Pauză. Când Anderson se înapoiază de la doamna Dudgeon, e uimit că găseşte camera aparent goală şi aproape în întuneric, lucind doar lumina focului, căci una dintre lumânări a ars de tot, iar cealaltă este la ultimele pâlpâiri.

Anderson: Doamne! Ce s-o fi întâmplat? (Strigă:) Judith! Judith! (Aşteaptă. Niciun răspuns.) Hm! (Se duce la dulap, ia o luminare dintr-un sertar, o aprinde de la flacăra celei care se stinge pe masă. La lumina ei, observă cu uimire că nimeni nu s-a atins de mâncarea de pe masă. Pune luminarea în sfeşnic, îşi scoate pălăria şi, foarte mirat, se scarpină în cap. Acest gest îl face

să privească în jos, văzând pe Judith ţeapănă şi cu ochii închişi. Se duce repede la ea, îngenunche şi îi ridică capul.) Judith! Judith (trezindu-se, căci leşinul i se înmuiase într-un somn de istovire, după suferinţele îndurate): Da! M-ai chemat? Ce *? Anderson: Acum am venit şi te-am găsit zăcând aici, luminările arse, ceaiul rece în ceşti. Ce s-a întâmplat? Judith (încă zăpăcită): Nu ştiu… Am adormit? Aşa cred. (Se opreşte, abătută.) Nu ştiu.

Anderson (văietându-se): Doamne iartă-mă, te-am lăsat singură cu nemernicul acela. (Judith îşi aminteşte. Cu un strigăt sjâşietor, se agaţă de umerii lui, pentru a se ridica anevoie pe picioare, în timp ce el se ridică împreună cu dânsa. Anderson o strânge drăgăstos în braţe.) Biata mea fetiţă!

Judith (agăţându-se de el, înspăimântată): Ce să fac.

Dumnezeule, ce să fac? Anderson: I, inişteşte-te, iubita mea dragă, linişteşte-te! E vina mea. Acum eşti în siguranţă; nu te-ai lovit, nu-i aşa? (*îşi desprinde braţele din jurul ei, pentru a vedea dacă poate să se ţină pe picioare*.) E bine, aşa… Nu te doare, nu? Judith: Nu, nu mă doare.

Anderson: Domnul fie lăudat! Hai, (*conducând-o la scaunul cu spetează şi făcând-o să se aşeze lângă dânsul*) şezi şi odihneşte-te. Îmi vei spune mâine ce s-a întâmplat. Sau (*înţelegând greşit disperarea ei*) nu-mi vei spune de loc, dacă îţi răscoleşte necazul. Hai, lasă, lasă! (*Vesel*:) îţi

pregătesc eu ceai proaspăt. Are să-ţi facă bine. (*Se duce la masă şi goleşte ceainicul într-un vas.*) Judith (*pe un ton sugrumat*): Tony! Anderson: Da, dragă! Judith: Suntem oare în vis?

Anderson (privind-o o clipă cu o chinuitoare nelinişte, deşi continuă a pune ceai proaspăt în ceainic): Poate că da, scumpa mea. Îndată visezi că iei şi o ceaşcă de ceai, Judith: Taci, taci! Nu ştii despre ce-i vorba! (Copleşită, îşi ascunde chipul în mâinile înnodate.)

Anderson (*lăsând totul şi venind la ea*): Draga mea, ce s-a întâmplat? Nu mai pot îndura. Spune-mi totul. A fost greşeala mea. Ce nebun! Să mă încred într-însul! Judith: Nu vorbi astfel! El… nu, nu… nu pot… taci, Tony! Ia-mi mâinile-amândouă. (*I le ia, mirat.*) Fă-mă să mă gândesc la tine, şi nu la el… O primejdie groaznică… te pândeşte pe tine… nu mă pot gândi la ea… nu pot… nu pot… mă gândesc mereu la primejdia lui. Trebuie scăpat. Nu, nu. Tu trebuie să scapi… Tu, şi nu altul… (*Se ridică brusc, ca şi cum ar voi să înfăptuiască ceva sau să se ducă undeva. Strigă*:) Doamne-ajută-mă! Anderson (*rămâne pe scaun şi, ţinându-i mai departe mâinile, cu un calm hotărât*): Ţine-ţi firea, draga mea. Eşti zdrobită! Judith: Cred şi eu! Nu ştiu ce să fac. Nu ştiu ce să fac. (*Trăgându-şi mâinile*:) Trebuie să-l scap. (*Anderson se ridică speriat, în timp ce ea se repede înnebunită spre uşă. În acelaşi moment, uşa se deschide, împinsă de Essie, care,*

neliniştită, dă buzna. Surpriza e atât de neplăcută pentru Judith, încât ea îşi revine complet, întrebarea pe care o pune e făcută cu asprime şi mânie.) Ce pofteşti? Essie: M-au trimis la dumneata, Anderson: Cine te-a trimis? Essie (*holbându-se la dânsul, ca şi cum prezenţa lui* jar *uimi-o*): Aici eşti? Judith: Nu vezi? Nu face pe proasta, fetiţo! Anderson: Fii blândă, draga mea. N-o lua aşa. O sperii. (*Venind între ele*:) Vino încoace, Essie! (*Fata îl ascultă.*) Cine te-a trimis? Essie – Dick. Mi-a trimis vorbă printr-un soldat să vin îndată aici şi să fac ceea ce îmi va zice doamna Anderson.

Anderson (*dumerit*): Un soldat? Acum înţeleg. Iv-au arestat pe Richard.

Judith face un gest de disperare.

ESSIE: Nu. L-am întrebat pe soldat. Dick e în siguranţă, dar soldatul mi-a spus că te-au luat pe dumneata.

Anderson: Pe mine? (*Zăpăcit, se întoarce către Judith, pentru a-l lămuri.*) Judith (*drăgăstoasă*): Bine-bine, dragul meu. M-am dumerit. (*Essiei*:) îţi mulţumesc, Essie, că ai venit. Nu mai am nevoie. Poţi să te duci acasă.

Essie (*bănuitoare*): Eşti sigură că nu s-a atins nimeni de Dick? Poate că el a spus soldatului că-i vorba de pastor. (*Neliniştită*:) Doamnă Anderson, nu crezi că-i aşa? Anderson: Dacă-i astfel, Judith, mai bine spune-i adevărul. Ea va afla de la primul vecin care-i va ieşi în cale.

Judith se întoarce şi îşi acoperă faţa cu mâinile.

ESSIE (*văietându-se*): Ce-or să-i facă? Vai, ce-or să-i facă? îl spânzură?

Judith tremură toată şi se aruncă pe scaunul ocupat mai înainte de Richard, în capătul mesei.

Anderson (*o bate pe Essie pe umăr, încercând s-o mângâie*): Sper că nu, sper că nu. Dacă eşti cuminte şi ai răbdare, poate că vom găsi mijlocul de a-l scăpa, Essie: Da, da, scapă-l, şi voi fi cuminte, Anderson: Judith, mă duc să-l văd imediat, Judith (*sărind în picioare*): Nu, nu… Trebuie să pleci cât mai departe – departe de tot – într-un loc sigur, Anderson: Ei, ei!

Judith (*cu pasiune*): Vrei să mă ucizi? Crezi că mai pot îndura să trăiesc aici zi şi noapte, când fiecare bătaie în uşă şi fiecare pas îmi dau spasmuri de groază? Crezi că mai pot veghea noapte de noapte, trăind în chinuri înspăimântătoare şi ascultând mereu dacă nu vin să te aresteze? Anderson: E mai bine să mă ştii fugit de la datorie, la primul semn de primejdie? Judith (*cu amărăciune*): N-ai să pleci. Te cunosc eu. Vei rămâne aici, iar eu voi înnebuni, Anderson: Draga mea, datoria ta este să… Judith (*furioasă*): Ce-mi pasă de datoria mea? Anderson (*uimit*): Judith!

Judith: Eu îmi fac datoria. Mă înrobesc datoriei mele. Datoria mea este să te fac să pleci, să te scap, iar pe el să-l las în plata sorţii. (*Essie*

scoate un strigăt deznădăjduit şi se trânteşte pe scaunul de lângă foc, suspinând în tăcere.) Instinctul îmi porunceşte, ca şi ei, să-l scap cu orice preţ, deşi pentru el moartea ar fi mai bună şi mai măreaţă! Ştiu – faci cum te duce capul, la fel ca şi el. Ce neputincioasă-s în faţa ta! (*Se aşază tristă pe scaunul cu spătar.*) Nu-s decât o biată femeie. Trebuie să rămân aici şi să sufăr. Te rog, spune-i că am vrut să te scap, că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să te salvez, Anderson: Draga mea? mi se pare că el se gândeşte mai mult la propria-i primejdie decât la a mea.

Judith: Nu vorbi astfel, dacă nu vrei să te urăsc, Anderson (*dojenitor*): Hai, lasă. Nu te pot părăsi, dacă vorbeşti aşa. Ţi-ai pierdut minţile. (*Se întoarce spre Essie.*) Essie! Essie (*se ridică vioi şi îşi şterge ochii*): Poftim! Anderson: Aşteaptă puţin afară – ca o feţită cuminte. Soţia mea nu se simte bine. (*Essie îl priveşte cu îndoială.*) Nu te teme. Vin îndată. Apoi, mă duc la Dick, Essie: Sigur? (*în şoaptă:*) Să nu te oprească ea, Anderson, (*surâzând*): N-avea nicio grijă. (*Essie iese.*) Fată bună şi cuminte. (*închide uşa şi se îndreaptă spre Judith.*) Judith (*şezând ios, rigidă*): Te duci la moarte sigură.

Anderson (cu eleganţă): Atunci, mă voi duce îmbrăcat cu redingota cea bună, draga mea. (în timp ce începe să-şi scoată redingota de pe el, se uită la dulap.) Unde...? (Uimit, priveşte o clipă umeraşul gol, apoi aruncă o privire spre vatră, se

duce cu paşi mari şi ridică haina lui Richard.) Draga mea, se pare că s-a dus îmbrăcat cu redingota mea cea bună, Judith (încă neclintită): Da. Anderson: S-au înşelat soldaţii? Judith: Da, s-au înşelat.

Anderson: Putea să-i fi lămurit. Bietul băiat, probabil că era năuc, Judith: Sigur că le-ar fi putut spune adevărul! Şi eu la fel.

Anderson: Foarte ciudat – aproape caraghios – tot ce s-a întâmplat. E curios cum lucrurile acestea mărunte ne izbesc mai mult decât... (*Se întrerupe şi începe să îmbrace haina lui Richard.*) Mai bine să-i duc haina lui. Ştiu ce are să-mi spună. (*Imitând felul batjocoritor de a fi al lui Richard*:) „Porţi de grijă sufletului meu, pastore, dar şi redingotei dumitale”. Nu-i aşa?

Judith: Fii sigur, tocmai aşa îţi va spune! (*Absentă*:) N-are nicio importanţă: nu vă mai revăd pe niciunul dintre voi, Anderson (*încurajând-o*): Ha-ha-ha! (*Se aşază lângă ea.*) Aşa îţi ţii făgăduiala? Făgăduiala că vrednica şi curajoasa mea soţie n-are să mă facă de râs Judith: Nu. Acum îmi calc făgăduiala. Cum nu-mi pot ţine făgăduiala ce i-am făcut-o lui, de ce mi-aş ţine-o pe cea făcută ţie? Anderson: Nu vorbi aşa de ciudat, dragostea mea. Nu sună sincer. (*în privirea ei se citeşte o mustrare pe care vorbele nu o pot exprima.*) Năzbâtiile nu sunt niciodată sincere, iar scumpa şi iubita mea nevastă spune astăzi numai năzbâtii. Curate năzbâtii. (*Faţa ei se*

*întunecă într-o absurdă încăpăţânare. Priveşte ţintă înaintea ei, nu se mai uită de loc la el, obsedată de soarta lui Richard. El îi cerce*tează *chipul şi observă că îmbărbătările lui nu au avut niciun rezultat. Renunţă şi nu se mai străduieşte să-şi ascundă neliniştea.*) Aş dori să ştiu! ce te-a speriat aşa tare? A fost o încăierare? El a sărit la bătaie? Judith: Nu, a surâs!

Anderson: Şi-a dat seama în ce primejdie se află?

Crezi că da? Judith: Şi-a dat seama de primejdia care te pândea pe tine, Anderson: Pe mine?

Judith (*cu monotonie*): El mi-a spuse „Vezi să scape teafăr din calea primejdiilor”. I-am făgăduit, dar nu-mi pot ţine făgăduiala. A stăruit: „Pentru nimic în lume nu-l lăsa să afle ce s-a întâmplat”. Eu ţi-am spus. A mai adăugat că, dacă totuşi afli, nu-l poţi salva – îl vor spânzura şi pe el, iar pe tine tot nu te vor cruţa.

Anderson (*ridicându-se, cu o mărinimoasă indignare*): Mai crezi că am să las morţii un om cu atâta bunătate în suflet – că am să-l las să moară ca un câine, când doar câteva cuvinte ajung pentru a-l face să moară ca un creştin? Mi-e ruşine de tine, Judith, Judith: Va fi la fel de statornic religiei sale pe cât eşti tu religiei tale. Te poţi bizui pe el până la moarte. Aşa mi-a spus el, Anderson (: *„mergând încoace şi încolo, în mare cumpănă*): Bietul băiat! Bietul băiat! Sper că te-ai despărţit

de el cu toată bunătatea şi mila cuvenită, Judith, Judith: L-am sărutat, and Erson: Ce? Judith! Judith: Eşti supărat?

Anderson: Nu, nu. Bine ai făcut, bine ai făcut. Bietul băiat, bietul băiat! (*Groaznic de chinuit*:) Spânzurat... în felul acesta... la vârsta lui! Şi atunci l-au înhăţat, nu? Judith (*chinuită*): Apoi te-am văzut pe tine. E tot ce-mi amintesc. Cred că am leşinat. Acum, Tony, ia-ţi şi tu rămas bun. Poate-mi voi pierde încă o dată cunoştinţa. Ah, mai bine aş muri.

Anderson: Nit, nu, scumpa mea. Ţine-ţi firea şi fii înţeleaptă. Nu mă pândeşte nicio primejdie, /niciuna. Mă-nţelegi? Judith (*pe ton solemn*): Te duci la moarte sigură, Tony, de-a dreptul la moarte, dacă Dumnezeu îngăduie să fie ucişi oamenii nevinovaţi. Nu-ţi vor da voie să-l vezi. Te vor aresta îndată ce *le spui cum te cheamă. Pe tine te-au căutat soldaţii aici... Anderson* (*ca trăsnit*): *Pe mine*? (*îşi strânge pumnii, gâtul i se umflă, faţa i se congestionează, pungile de la ochi i se învineţesc. Omul păcii se transfigurează într-un formidabil războinic cuprins de furie. Totuşi, ea nu-l poate vedea cum e, fiind copleşită de suferinţă. Ochii ei sunt dârji şi ficşi, contemplând inconştient dârzenia lui Richard. i* Judith: Ş-a aus în locul tău. Moare ca să te scape pe tine. De aceea s-a îmbrăcat cu redingota ta. De aceea l-am sărutat. Anderson (izbucnind); L, a naiba! (Glasul e aspru şi dominant, gesturile – pline de o energie

brută), Essie, Essie! Essie (dând buzna înăuntru): Sunt aici, Anderson (năvalnic). Aleargă cât poţi de iute la han. Să-mi pună şaua pe cel mai iute şi mai bun cal. (Judith se ridică, ţinându-şi răsuflarea, şi îl priveşte cu ochi uimiţi, de parcă nu i-ar veni să creadă.) Iapa cea roaibă, dacă-i odihnită. Nu pierde nicio clipă. Du-te la grajd şi spune-i negrului că are un dolar de argint dacă totu-i gata când sosesc eu. Pleacă. Vin imediat. (Vigoarea lui o face pe Essie să zboare. Anderson se repede la cizmele de călărie de lângă dulap, se duce cu ele până la scaunul din faţa căminului şi începe să le tragă.) Judith (nefiind în stare să creadă despre dânsul atare lucruri): Nu te duci la el? Anderson (ocupat cu trasul cizmelor): Să mă duc la el? La ce bun? (Bolborosind pentru sine, când reuşeşte cu mare sforţare să-şi tragă prima cizmă:) Idei mă duc-vei vedea. (Judithei, pe un ton autoritar:) Dă-mi pistoalele. Îmi trebuie. Şi bani, bani – toţi banii din casă. (Se apleacă pentru a doua cizmă, bolborosind:) Mare mulţumire îi voi pricinui văzându-mă tovarăş cu el la spânzurătoare! (îşi trage cizma.) Judith: îl părăseşti, aşadar? Anderson: Tacă-ţi gura, femeie, şi dă-mi pistoalele! (Ea se duce la dulap, ia o centură de piele, de care sunt agăţate două pistoale, un corn cu praf de puşcă şi un săculeţ cu gloanţe. Le aruncă toate pe masă. Apoi descuie un sertar al dulapului şi scoate o pungă. Anderson ia centura şi şi-o încinge, spunându-i) Dacă l-au confundat cu mine îmbrăcat

în redingota mea, poate mă vor confunda cu dânsul îmbrăcat în haina lui. (îşi orânduieşte bine centura.) Semăn cu el? Judith (întorcându-se spre el, cu punga în mână)

Nu, e îngrozitor cât de deosebiţi sunteţi. Anderson (*smulgându-i punga şi golind-o pe masă*):

Hm, vom vedea dacă-i aşa, Judith (*aşezându-se istovită*): Tony, crezi că rugăciunile mai sunt bune la ceva? Anderson (*numărând banii*): Rugăciunile!... Crezi că ele vor dezlega ştreangul lui Swindon din jurul gâtului lui Richard? Judith: Dumnezeu ar putea îmblânzi inima maiorului Swindon. Anderson (*dispreţuitor, în timp ce bagă în buzunar o parte din bani*): N-are decât s-o facă, dacă vrea. Eu nu sunt Dumnezeu. Trebuie să iau altă cale. (*Judith oftează în faţa acestor ocări. Azvârle punga pe masă.*) Păstreaz-o. Am luat douăzeci şi cinci de dolari, Judith: Ai uitat chiar că eşti preot? Anderson: Preot? Hm! Pălăria, unde mi-e pălăria? (*îşi ia pălăria şi mantaua şi le îmbracă la repezeală.*) Ascultă-mă. Dacă poţi izbuti să-i strecori câteva cuvinte, spunând că eşti soţia lui, zi-i să nu aibă mâncărime la limbă

Până mâine dimineaţă. Am nevoie de acest răgaz.

Judith (*solemnă*): Te poţi bizui pe el până la moarte.

Anderson: Eşti o proastă, o proastă, Judith. (O

clipă, îşi stăvileşte agitaţia şi vorbeşte cu vechea sa stăpânire calmă şi impresionantă.) Nu-ţi cunoşti bărbatul cu care te-ai căsătorit. (Essie revine. Imediat, se repede spre ea.) Gata-i calul?

Essie (fără a-şi trage răsuflarea): Când soseşti acolo, e gata.

Anderson: Bine. (Se îndreaptă spre uşă.)

Judith (*ridicându-se şi întinzând braţele spre el fără să vrea*): Ce! Nu-ţi iei rămas bun? Anderson: Nu pot pierde nicio clipă. Hm! (*Se* repede afară ca o furtună.) ESSIE (apropiindu-se repede de Judith): S-a dus să-l scape pe Richard, nu? Judith: Să-l scape pe Richard… Nu! Richard l-a scăpat pe el. S-a dus să se salveze pe el însuşi, Richard este sortit morţii.

Essie scoate un strigăt de groază şi cade în genunchi, acoperindu-şi faţa. Fără să o bage în seamă, Judith priveşte ţintă înainte, contemplând viziunea morţii lui Richard.

ACTUL III

În zorii zilei următoare, la cartierul general al englezilor, stabilit la primărie Sergentul descuie uşa unei mici camere de aşteptare, cu pereţii acoperiţi cu lemn. Camera este goală. Sergentul pofteşte înăuntru pe Judith, care a petrecut o noapte groaznică, probabil în delir. Deşi aerul tare al dimineţii ar fi putut-o aduce la realitate, privirea fixă îi revine în clipele când nu-şi mai

poate păstra cu mari sforţări atenţia.

Sergentul socoteşte că simţămintele exprimate de Judith o cinstesc şi de aceea se arată înţelegător, încurajând-o în felul lui milităresc. Fiind un om chipeş, fudul de uniforma şi gradul său, se simte îndatorat de a o consola în mod respectuos.

Sergentul: Aici puteţi vorbi în linişte, doamnă.

Judith: Am mult de aşteptat?

Sergentul: Nu, doamnă, doar o clipă. În timpul nopţii l-am ţinut la Bridwell, iar acum l-am adus la judecata Curţii Marţiale. Nu vă speriaţi, doamnă: a dormit ca un copil, iar la prânzul cel mic a avut straşnică poftă de mâncare.

Judith (*neîncrezătoare*): Va să zică, nu şi-a pierdut cumpătul?

Sergentul: Chiar aşa, doamnă. Capelanul l-a vizitat az-noapte şi a pierdut şaptesprezece şilingi la cărţi. Banii câştigaţi ni i-a dăruit nouă, ca un adevărat domn. Desigur, datoria-i datorie, dar să ştiţi, doamnă, că aici vă aflaţi între prieteni. (*Se aude tropăitul câtorva soldaţi, care se apropie.*) Mi se pare că vine. (*Richard intră, nedând niciun semn că ar fi îngrijorat sau că ar suferi ca deţinut. Sergentul face semn celor doi soldaţi, arătându-le că are în mână cheia catnerei. Soldaţii se retrag.*) Buna dumitale soţie, domnule, rilh Ard (*venind la ea*): Ce? Soţia mea! Adorata mea! (*îi ia mâna şi i-o sărută cu o perversă şi plebeiană galanterie.*) Domnule sergent, cât timp poţi îngădui unui soţ cu

inima zdrobită să-şi ia rămas bun de la soţia lui? sergentue: Cât de mult s-o putea, domnule pastor.

Vă las singuri până se întruneşte curtea, rich Ard: Dar a bătut ceasul judecăţii.

SERGENTUL: Aşa e. Dar va fi oarecare întârziere. Generalul Burgoyne abia a sosit – ştiţi, Johnny Galantul, cum i se zice. Are să-i trebuiască cel puţin o jumătate de ceas ca să ne muştruluiască, găsindu-ne cususruri la te-mirice. Îl cunosc eu bine. Am fost sub ordinele lui în Portugalia. Prin urmare, ai răgaz vreo douăzeci de minute. Cu voia dumitale, nu vreau să-ţi răpesc niciunul din ele. (*Iese încuind uşa. Îndată*, *Richard renunţă la atitudinea-i plebeiană* şi *se adresează doamnei Anderson cu o respectuoasă sinceritate*.) Richard: Sunt măgulit de vizita dumitale, doamnă Anderson. Cum te simţi după noaptea prin care ai trecut? Am fost nevoit să te părăsesc înainte ca să-ţi vii în fire, dar am dat de veste

Essiei să vină şi să te îngrijească. A fost pe la dumneata?

Judith (*fără răsuflare*, *grăbită*): Nu te mai ocupa de mine. N-am venit pentru mine aici. Au de gând să te… să te…? (*Vrea să spună*: *„Să te spânzure”*.)

Rich Ard (*glumeţ*): Precis, Ja amiază. Cel puţin aşa au procedat cu unchiul Peter. (*Ea tremură*.) Soţul dumitale este în siguranţă? A fugit?

Judith; Nu mai este soţul meu. Richard (*holbând ochii*): Cum? Judith: Nu te-am ascultat. I-

am spus totul. Nădăjduiam că va veni aici să te scape. Doream să te scape. În loc de asta, a fugit. Richard: Foarte bine. Asta doream şi eu, iace-ar fi slujit dacă rămânea? Ne-ar fi spânzurat pe amândoi.

Judith (*gram şi mustrătoare*): Richard Dudgeon, spune-mi pe cuvânt de onoare ce-ai fi făcut în locul lui.

Richard: Exact ceea ce a făcut şi el. Cu siguranţă că aşa aş fi făcut, Judith: De ce nu vrei să fii deschis şi sincer cu mine? Dacă eşti atât (te egoist, atunci de ce te-ai lăsat prins aseară? Richard (*vesel*): Pe viaţa mea, zău că nu ştiu, doamnă Anderson. M-am întrebat şi eu şi mi-am izbutit să găsesc motivai pentru care m-am purtat precum ştii, Judith: Ştii că ai făcut-o pentru binele lui, socotindu-l mai vrednic decât dumneata, rilhar» (*râdndj*: O, nu! E o motivare foarte frumoasă, recunosc, dar eu nu sunt aşa de modest. Nu. N-am făcut-o pentru binele lui.

Judith (*după o pauză, în care l-a privit cu timiditate, roşind stânjenită*): Atunci, ai făcut-o pentru mine?

Richard (*galant*): Ei bine, dumneata ai avut puţin amestec în toate acestea. Am făcut-o puţin şi pentru dumneata. În orice caz, i-ai lăsat să mă aresteze.

Judith: Crezi că nu mi-am spus-o toată noaptea? Moartea dumitale îmi va apăsa conştiinţa. (*Instinctiv, ea îi dă mâna şi adaugă, cu*

intensă seriozitate:) Dacă te-aş putea scăpa, aşa cum l-ai scăpat dumneata pe el, aş face-o, oricât de cumplită mi-ar fi moartea. Richard (*ţinându-i mâna şi zâmbind, dar păstrând între ei o distanţă de aproape un braţ*): Fii sigură că nu te-aş lăsa. Judith: Nu crezi că te pot scăpa? Richard: Cum? Schimbându-te în hainele mele, nu? Judith (*trăgându-şi mâna, pentru a-şi atinge cu ea buzele*): *O*! (*Vrea să spună*: *„Nu mai glumi*”.) Nu, ci declarând în faţa judecătorilor cine eşti cu adevărat.

Richard (*încruntându-se*): Nu-i de niciun folos. Nu mă vor cruţa, iar lui îi iei jumătate din sorţii de scăpare. Sunt hotărâţi să ne înfricoşeze, dând chiar astăzi o pildă prin spânzurarea cuiva. Să-i înfricoşăm şi noi; arătându-le că rămânem laolaltă până la moarte! E singura putere ce-l poate alunga pe Burgoyne din nou peste Atlantic, făcând din America o naţiune, Judith” (*nerăbdătoare*): Ce însemnătate au toate acestea?

Richard (*râzând*): Adevărat, ce însemnătate au? Nimic nu are însemnătate. Bărbaţii au însă tot felul de gânduri trăsnite, doamnă Anderson, iar femeile au grijă să vadă nebunia din ele.

Judith: Pentru ca din pricina lor riscă să-i piardă pe cei pe care-i iubesc. Richard: Ele pot atât de uşor să-şi găsească alţi adoratori!

Judith (revoltată): O! (Cu vehemenţă:) îţi dai seama că-ţi chemi singur moartea? Richard: Singurul om pe care am dreptul să-l ucid sunt eu,

doamnă Anderson. Nu te neliniști: moartea mea nu va lipsi pe nicio femeie de adoratorul ei. (*Zâmbind*:) Mulţumesc lui Dumnezeu, nimeni nu se prăpădeşte de dragul meu. Ai aflat că mama a murit? Judith: A murit?

Richard: Da, astă-noapte, din pricina inimii. M-a blestemat cu ultimele cuvinte ce le-a mai putut rosti. Nici nu cred că i-aş fi primit binecuvântarea. Celelalte rude nu se vor prăpădi după mine. Doar Essie va plânge o zi sau două. Am avut grijă de ea. Mi-am făcut testamentul astă-noapte.

Judith (*ca o stană de piatră – după o clipă de tăcere*): Şi eu?... Richard (*surprins*): Dumneata?... Judith: Da, eu crezi că nu am să sufăr? Richard (*vesel şi tăios*): Câtuşi de puţin. Ţi-ai arătat ieri atât de limpede simţămintele... Ceea ce s-a întâmplat te-a înduioşat poate o clipă, dar în fond, crede-mă, doamnă Anderson, – nimic nu-ţi este drag din fiinţa mea. Te vei bucura să scapi de mine azi la douăsprezece, aşa cum te-ai fi bucurat şi ieri la douăsprezece.

Judith (cu glasul tremurând): Cum să-ţi dovedesc că eşti greşit? Richard: Fii liniştită. Hai, recunosc că mă preţuieşti acum ceva mai mult ca înainte. Ceea ce susţin este că moartea mea nu-ţi va zdrobi inima.

Judith (aproape în şoaptă): De unde ştii? (Ea-i pune mâini de pe umeri şi îl priveşte adânc.)

Richard (zăpăcit, ghicind adevărul): Doamnă Anderson. (Orologiul din piaţă bate sfertul. El se

reculege, ia mâinile Judithei şi rosteşte cu oarecare răceală:) Iartă-mă. Mă iau îndată. E prea târziu.

Judith: Nu-i prea târziu. Cheamă-mă ca martor. Nu te vor ucide când vor afla ce eroic te-ai purtat!

Richard (*oarecum dispreţuitor*): chiar aşa! Dar dacă nu merg până la capăt, unde-mi mai este eroismul? înseamnă că i-am înşelat şi mă vor spânzura tocmai pentru aceasta, ca pe un câine. Vor fi în drept să o facă.

Judith (*deznădăjduită*): Oh, mi se pare că vrei să mori.

Richard (cu încăpăţânare): Nu, nu vreau.

Judith: Atunci, de ce nu cauţi să scapi? Te implor, ascultă-mă. Mi-ai spus adineauri că l-ai salvat din pricina mea. (*Apucându-l de mână, pe când el se dă înapoi, făcând un gest de negare*:) Da – puţin şi din pricina mea. Ei bine, acum salvează-te pentru binele meu, şi voi merge cu tine până la capătul lumii.

Richard (apucând-o de încheieturile mâinilor şi iinând-o oarecum detyarte de el, pentru a o privi stăruitor): Judi th!

Judith (fără răsuflare, me-mtată că i-a spus pe nume): Da.

Richard: Dacă adineauri am spus – pentru a-ţi fi pe plac – că am făcut-o puţin şi din pricina ta, să ştii că am minţit, aşa cum toţi bărbaţii mint femeile. Ştii cât am trăit printre bărbaţi i &

ewedincă şi printre femei n-ewediiâce. Oricare dintre ei, când iubeşte (*rosteşte cuvântul „iubeşte” cu un dispreţ tipic puritan*), se poate înălţa pistă la o anumită faaa Atate şi mărinimie. Aceasta m-a învăţa/t să nu mă pierd cu firea în faţa acelei bunătăţi ce se iveşte odată cu înflăcărarea sângelui. Ceea ce am făcut aseară am făcut cu sânge rece, nepăsându-mi nici pe jumătate de soţul dumitale sau (*necruţător*) de dumneata, (*ea se încovoaie, izbită de aceste cuvinte*) cât de mine însumi. Nu aveam niciun motiv şi niciun interes, îţi mărturisesc că atunci când a fost să-mi scot capul din laţul întins şi să pun în loc pe-al altuia, n-am putut-o face; pur şi simplu, tiu ani putut-o face. Nu ştiu de ce. Îmi dau seama de prostia mea, dar n-am putot şi nu pot face altfel. Am crescut respecţiad legea propriei mele firi şi nu mă pot depărta de ea, fie că merg la spânzurătoare sau nu. (*încet, ea şi-a ridicat iarăşi capul, şi acum îl priveşte pătrunzător.*) Aş fi făcut la fel pentru orice alt bărbat din oraş sau pentru soţia lui. (*Dându-i drumul la mâini:*) M-ai înţeles? Judith: Da. Mi-ai arătat că nu mă iubeşti. Richard (*revoltat, cu mândru dispreţ*): Asta-i tot ce-ai înţeles tu? Judith Mai rău decât atâta, mai mult decât atâta, ce-aş putea înţelege? (*Sergentul bate la uşă. Lovi turn* II *Jrânge inima.*) încă o clipă. (*Se* ridi*că în genunchi.*) Mă rog ţie... Richard: Şst!... (*Tare:*) Intră!

Sergentul descuie uşa şi o deschide. Se arată

sergentul şi garda.

SERGENTUL (*intrând*): Gata, domnule pastor. Richard: Sunt gata, domnule sergent. Hai, draga mea. (*El încearcă să o ridice*.) Judith (*agăţându-se de el*): încă un lucru te rog, te implor. Îngăduie-mi să fiu de faţă la judecată. Am fost la maiorul Swindon, care mi-a spus că-mi îngăduie, dacă îi ceri tu. Roagă-l, te implor. E ultima-mi rugăminte. Nu te voi mai ruga niciodată nimic. (*îi cuprinde genunchii cu braţele*.) Te rog, te implor. Richard: Dacă-l rog, păstrezi tăcerea? Judith: Da.

Richard: îţi ţii făgăduiala? Judith: Da. Mi-o ţin. (Se prăvăleşte, suspinând.) ric ha rd (luându-i braţul, pentru a o ridica): Ai ut-o de celălalt braţ, domnule sergent. (Ies, ea continufoid să plângă cu spasme, susţinută de cei doi bărbaţi.)

În acest timp, sala consiliului este gata pentru şedinţa Curţii Marţiale. Este o încăpere mare şi înaltă. În mijloc, la perete, un jilţ al cârmuirii, sub un baldachin înalt, cu coroană în aur şi cu perdele castanii, purtând monograma regească: G.R. În faţa jilţului – o masă acoperită cu catifea castanie, iar1 pe ea – o călimară masivă, un clopoţel şi alte materiale de birou. Mai multe scaune în jurul mesei. Uşa este la dreapta celui care va ocupa jilţul. Pentru moment, nu-l ocupă nimeni. Maiorul Swindon, un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, palid, cu părul blond-deschis, păr ând foarte zelos, şade în capul mesei, cu spatele la uşă, îl scrie. E singur, până ce sergentul anunţă pe

general, cu un ton supus, ceea ce sugerează că prezenţa lui Johnny Galantul se simte cu vârf şi îndesat.

Sergentul: Domnul general!

Swindon se ridică repede. Intră generalul. Sergentul iese. Generalul Burgoyne are cincizeci şi cinci de ani. S-a păstrat bine. Este un om la modă şi destul de galant pentru a fi făcut, prin răpire, o căsătorie distinsă. Destul de spiritual pentru a scrie comedii de succes. Are destule înrudiri aristocratice ca să fi avut prilejul unor înalte distincţii militare. Caracteristica cea mai vădită: ochii săi, mari, strălucitori, vioi, inteligenţi. Fără ei, nasul său fin şi gura-i mică ar sugera mai mult rafinament şi mai puţină forţă decât se cer unui general-şef. În momentul acesta, ochii îi sunt chinuiţi şi tragici, iar buzele şi nările încordate.

Burgoyne: Maiorul Swindon, bănuiesc… Swindon: Da. Domnul general Burgoyne, dacă nu greşesc… (*Se înclină ceremonios unul în faţa celuilalt.*) Mă bucur că am sprijinul dumneavoastră în dimineaţa aceasta. Nu-i lucru tocmai plăcut să spânzuri pe nenorocitul acela de pastor.

Burgoyne (*lăsându-se în scaunul lui Swindon*): Vă cred. Executându-l, i se dă prea mare importanţă. Ce i-aţi fi putut face mai mult dacă aparţinea bisericii anglicane? Mucenicia – iată ce doresc oamenii aceştia! E singura cale pe care oamenii incapabili pot ajunge faimoşi/Totuşi, de

vreme ce aţi decis spânzurarea lui, e preferabil să o îndeplinim cât mai x neîntârziat, Swindon: Totul e pregătit pentru ora douăsprezece.

Nu ne mai rămâne altceva decât să-l judecăm, Burgoyne (*privindu-l cu o mânie stăpânită*): Nu ne mai rămâne decât să ne ferim propriile noastre capete. Aţi auzit veştile de la Springtown? Swindon: Nimic deosebit. Ultimele rapoarte erau mulţumitoare, Burgoyne (*ridicându-se cu uimire*): Mulţumitoare, mulţumitoare? (*îl priveşte ţinta – o clipă, apoi adaugă cu o intensă ironie*:) Bine că dumneavoastră le vedeţi astfel! Swindon (*intrigat*): Atunci, după părerea dumneavoastră…

Burgoyne: Nu-mi spun părerile. Nu împărtăşesc niciodată sporovăielile comune, care, din nefericire, ne fac atât de grosolană meseria. Bacă aş proceda aşa, poate că mi-aş exprima mai colorat părerea despre veştile de la Springtown (*sever*), pe care dumneavoastră se pare că nu le ştiţi. Cât timp vă trebuie să primiţi aici ultimele veşti? Vreo lună, nu? Swindon (*devenind posomorât*): Bănuiesc că dumneavoastră aţi primit rapoartele trimise mie. Ceva grav?

Burgoyne (*scoţând din buzunar un raport şi fluturându-i-l*): Springtownul a căzut în mâinile răzvrătiţilor. (*Aruncă raportul pe masă.*)

Swindon (*uimit*): Poate că ieri.

BURGOYNE: Astă-noapte, la ora două. Poate vom cădea şi noi în mâinile lor, înainte de ora două, noaptea viitoare, Te-ai gândit la asta?

Swindon (*cu încredere*): în privinţa asta, soldaţii englezi ştiu ce pot, domnule general.

BURGOYNE (*cu amărăciune*): De aceea bănuiesc că ofiţerii englezi nici nu au nevoie să-şi cunoască meseria. Îi scot din toate încurcăturile bieţii soldaţi englezi cu baionetele lor. Pe viitor, vă rog, domnule maior, să fiţi mai puţin generos cu sângele soldaţilor dumneavoastră şi puţintel mai generos cu judecata dtmmea voastră. SWINDON: Regret că nu pot ajunge fa strălucirea dumneavoastră intelectuală, domnule general. Procedez cum mă pricep mai biiţe, Mzmndum & pe devotamentul compatrioţilor mei.

Burgoyne (*devenind deodată batjocoritor, dar în mod suav*): îmi permit să vă întreb dacă nu cumva scriţi melodrame, domnule maior, Swindon (*înroşindu-se*): Nu, domnule general, bubgoyne: Ce păcat! Ce păcat! (*Renunţând la tonul sarcastic şi privindu-l cu un aer foarte serios*:) Nu vedeţi că pentru a împiedica nimicirea noastră nu avem decât bluf ful nostru şi timiditatea acestor colonişti? Sunt de-acelaşi sânge englez ca şi noi: şase colonişti faţă de unul de-ai noştri, (*repetând subliniat*) şase contra unul! Iar aproape jumătate din trupele noastre sunt alcătuite din soldaţi din Hessa şi Brunswick, din cavalerie prusiana şi piei roşii, care te ciopârţesc, cu cuţitul. Aceşti a-s compatrioţii pe care vă bizuiţi! Dar dacă îşi găsesc coloniştii un conducător adevărat? Dacă veştile de la Springtown ne vor dovedi că l-au şi găsit? Ce ne

facem atunci? Ei?... Swindon (*ursuz*): Datoria, domnule general. Bănuiesc că tot datori a. Burgoyne (*iarăşi sarcastic, socotindu-l un prost*): întocmai! întocmai! Vă mulţumesc pentru sfat, domnule maior. Aţi rezolvat chestiunea. Aţi luminat, pe deplin întreaga situaţie. Ce înlesnire: să am cu mine un ofiţer atât de devotat şi vrednic, în stare a mă ajuta când sfet la strâmtoare! Socot, domnule maior, că ne uşurăm sufletul dacă procedăm fără întârziere la spânzurarea acestui rebel, (*sună din clopoţel*) mai ales că principiile mă împiedică de a-mi uşura sufletul ca ceilalţi militari. (*Apare sergentul.*) Adu-l înăuntru!

Sergentul: *Am* înţeles, domnule general. Burgoyne: Spune ofiţerilor pe care-i vezi că nu-i mai putem aştepta.

Swindon (*abia ţinându-şi calmul*): Ofiţerii Curţii Marţiale aşteaptă ordinele dumneavoastră de vreo jumătate de ceas. Sunt aici, gata pentru a judeca.

BURGOYNE (blând): Şi eu la fel. (Intră mai mulţi ofiţeri şi se aşază. Unul dintre ei ia loc la capătul mesei, cel mai depărtat de uşă, îndeplinind funcţia de secretar al Curţii Marţialei la tot timpul note de cele ce se întâmplă. Uniformele sunt acelea ale regimentelor 9,20,21,24,47,33 şi 62 de infanterie britanică. Unul dintre ofiţeri este general-maior al artileriei regale. Sunt de asemenea ofiţeri germani: carabinieri din Hessa, cavalerişti din Prusia şi

infanterişti din Brunswick.) Bună dimineaţa, domnilor! Regret că v-am luat de la complicatele treburi ale domniilor-voastre. Vă mulţumesc că ne dăruiţi din preţiosul dumneavoastră timp, Swindon: Vă rog să prezidaţi, domnule general, Burgoyne (devenind mai politicos, mândru, sarcastic, elegant, acum aflându-se în public): Nu, domnule maior, nu mă simt la înălţimea acestei misiuni. Dacă-mi îngăduiţi, voi lua un scaun mai modest. (Ia scaunul din capătul mesei, lângă uşă, şi indică lui Swindon jilţul ocârmuirii, aşteptând ca acesta să se aşeze înainte de a se aşeza el.) Swindon (foarte plictisit): Cum doriţi, domnule general... încerc doar să-mi îndeplinesc datoria, în împrejurările deosebit de grele pe care le ştim.

Burgoyne, renunţând o clipă la atitudinea studiată, se aşază şi începe să citească raportul, încruntând din sprâncene şi având aerul îngrijorat, gândindu-se la situaţia lui disperată şi la inutilitatea lui Swindon, Richard este adus înăuntru. Judith păşeşte lângă el. Doi soldaţi îl precedă şi alţi doi îl urmează, sub comanda sergentului. Străbate încăperea către zidul opus uşii, dar, când ajung în dreptul jilţului ocârmuirii, sergentul îl opreşte, atingându-i braţul, şi se aşază îndărătul său. Judith stă timidă lângă zid. Cei patru soldaţi se aşază lângă ea, pe două rânduri.

Jsurgo yne (ridicând ochii şi văzând-o pe Judith):

Cine-i femeia? sergkn fui: Soţia deţinutului,

domnule general., Swindon (*nervos*): M-a rugat să-i îngădui a fi de faţă. Am crezut... Burgoyne (*completându-i fraza*, *ironic*): Aţi crezut că-i faceţi o mare plăcere. Aveţi dreptate. (*Cu amabilitate*:) Daţi-i doamnei un scaun şi aveţi grijă de ea.

Sergentul caută un scaun şi i-l aşază aproape de Richard.

Judith: Vă mulţumesc. (Se aşază, după ce i-a făcut generalului o timidă reverenţă, la care el răspunde cu o demnă înclinare a capului.) Swindon (către Richard, pe un ton repezit): Numele dumitale? Richard (afabil, dar dârz): Vreţi să cred că m-aţi adus aici fără să ştiţi cine sunt? Swindon: Pentru îndeplinirea formalităţilor, spuneţi numele, domnule, rilhard: Pentru îndeplinirea formalităţilor, mă numesc Anthony Anderson, preotul prezbiterian al acestui oraş, Burgoyne (*cu interes*): Interesant! Puteţi să-mi spuneţi, domnule Anderson, care-i crezul dumneavoastră?

Richard: Aş fi încântat să vi-l expun, dacă aş avea răgaz. Dar nu vă pot converti în mai puţin de cincisprezece zile.

Swindon (*ţinându-l de rău*): Nu sâiitettt aici pentru a discuta părerile dumitale, Burgoyne (*salutând foarte apăsat pe nefericitul Swindon*) * Iată-mă şi mustrat de dumneavoastră.

Swindon (*stânjenit*): Nu pe dumneavoastră v-aa... Burgoyne: Nu-i nimic. (*Lui Richard, cu multă, politeţe*:) Care-s părerile dumneavoastră politice,

domnule Anderson? Richard: Mi se pare că themai de aceasta sinton aici, să le aflu şi eu, Swindon (*cu severitate*): Negi că eşti un răzvrătit? Richard: Sunt american, domnule preşedinte, Swindon: Ce crezi că pot gândi după aceste vorbe? Richard: Nu cred că soldaţii pot gândi, domnule preşedinte.

Burgoyne este cu totul încântat de această replică a lui Richard, care aproape îl consolează de pierderea a met ic îi.

Swindon (devenind palid de furie): Te sfătuiesc să nu fii insolent, domnule inculpat. Richard: N-aveţi încotro, domnule general. Când v-aţi hotărât să spânzuraţi un om, vă puneţi de la sine într-o poziţie neprielnică faţă de el. De ce-aş fi politicos cu dumneavoastră? Ia ce bun? Mi-i totuna dacă sunt spânzurat pentru o oaie sau pentru un miel, Swindon: Nu ai niciun temei să susţii că noi ana fi hotărât sentinţa fără o dreaptă judecata prealabilă. Şi nu mi te adresa mie ca unui general. Sunt maiorul Swindon. Richard: O mie de scuze. Credeam că am cinstea să mă adresez lui Johnny Galantul.

Senzaţie printre oiiţeri. Sergentul e gata să izbucnească în râs. –

Burgoyne (*cu un ton foarte suav*): Mi se pare că eu sunt Johiiny Galantul – ca să ştii. Prietenii mai apropiaţi mă numesc generalul Burgoyne. (*Richard se înclină cu toată cuviinţa.*) Deoarece văd că sunteţi un gentleman şi om de duh, în ciuda meseriei – dumneavoastră, sper să înţelegeţi că,

dacă vom avea nefericirea de a vă spânzura, o vom face din necesităţi politice şi din datorie militară, fără a vă purta personal nicio pică.

Richard: Am înţeles ce deosebire capitală este pentru bunul mers al pământului, desigur!

Toţi zâmbesc fără să vrea, iar unii dintre ofiţerii mai ţineri izbucnesc hi râs.

Judith (*a cărei spaimă şi groază se adâncesc cu fiecare dintre aceste glume şi politeţi*): Cum poţi…? Richard: Mi-ai făgăduit să taci, Burgoyne (*către Judith, cu o studiată curtenie*): Credeţi-mă, doamnă, că soţul dumneavoastră ne obligă, luând toată această penibilă chestiune ca un gentleman. Sergent, dă un scaun domnului Anderson. (*Sergentul îndeplineşte porunca/ Richard se aşază.*) Continuaţi „domnule maior.

Swindon: Cunoşti, cred, domnule Anderson, îndatoririle ce le ai ca supus al maiestăţii-sale regelui George al III-lea. Richard: Văd că maiestatea-sa este gata să mă spânzure pentru că nu mă las jefuit de lordul North.

Swindon: Vorbeşti ca un trădător, domnule Anderson.

Richard (scurt): Ba. Asta am şi căutat, Burgoyne (în vădii dezacord cu acest fel de a se *apăra, dar încă politicos*): Nu credeţi, domnule Anderson, că aţi adoptat un mod de comportare – scuzaţi-mi cuvântul – cam vulgar? De ce socotiţi dumneavoastră jaf impozitul pe timbru, sau pe ceai, sau altele asemănătoare? Situaţia

dumneavoastră de gentleman vă impune să plătiţi orice cu bunăvoinţă, ric ha rd: Nu-i vorba de bani, domnule general, ci de faptul că suntem înşelaţi de un lunatic cu cap de porc, ca regele George… swind on (*scandalizat*): Tăcere! sergentul (*cu un glas de sten tor*, *foarte indignat*): Tăcere!

Burgoyne (*netulburat*): A, aceasta-i altă chestiune. Situaţia mea nu-mi îngăduie să o discut decât doar în particular. Dar, (*ridicând din umeri*, *de mai multe ori*) fireşte „domnule Anderson, dacă ţineţi să fiţi spânzurat, (*Judith tresare*) nu mai am nimic de spus. În orice caz, dovediţi un gust cu totul neobişnuit. (*Cu o ultimă mişcare din umeri*.) Swindon (*către generalul Burgoyne*): Să chemăm martorii?

Richard: Nu-i nevoie de martori. Dacă cetăţenii oraşului m-ar fi ascultat, aţi fi găsit străzile baricadate, casele – cu creneluri pentru arme, iar lumea – înarmată până-n dinţi şi hotărâtă să ţină oraşul până la ultimul om. Din nefericire, aţi sosit pe când noi încă nu terminasem cu discuţiile, – aşa că totul a fost prea târziu.

Swindon (*cu asprime*): Bine-bine, vă dăm noi o lecţie – dumitale şi celorlalţi locuitorisă ne pomeniţi! mai ai ceva de spus? Richard: Nu aţi putea avea cel puţin mărinimia de a mă trata ca pe un prizonier de război şi a mă împuşca, în loc de a mă spânzura ca pe un câine?

Burgoyne (*înţelegător*): Vorbiţi ca un civil

neştiutor, domnule Anderson, dacă mi se îngăduie să vorbesc astfel. Se vede că nu aveţi liabar de mediocra precizie a tirului-medie din armata maiestăţii-sale regelui George al III-lea! Dacă vă facem să participaţi ca ţintă la o tragere a noastră, ştiţi ce se poate întâmpla? Jumătate din soldaţi nu vă vor nimeri, iar cealaltă jumătate vor face atâta harababură încât va trebui să vă împuşte ofiţerul comandant! Dimpotrivă, suntem capabili să vă spânzurăm cu toată îndemânarea şi în modul cel mai plăcut. (*Cu bunătate*:) Credeţi-mă, este preferabil să fiţi spânzurat, domnule Anderson, Judith (*covârşită de groază*): Fie-ţi milă, Dumnezeule!

Ric ha rd (*către Judith*): Făgăduiala! (*Către generalul Burgoyne*:) Vă mulţumesc, domnule general, nu mă gândisem la cele ce mi-aţi spus. Răspund argumentelor dumneavoastră renunţând la orice critică împotriva funiei. Ne-am înţeles, spânzuraţi-mă! Burgoyne (*blând*): Vă convine ora douăsprezece, domnule Anderson? Richard: Sunt la dispoziţia dumneavoastră la această oră, domnule general, Burgoyne (*ridicându-se*): Nu. mai este nimic de spus, domnilor. (*Toţi se ridică*.) Judith (*repezindu-se în Faţa mesei*): Nu se poate să ucideţi pe un om aşa, fără nicio judecată temeinică – fără să vă gândiţi ce faceţi – fără… (*nu poate găsi cuvintele necesare*). Richard: Aşa îţi ţii făgăduiala?

Judith: Dacă nu se cuvine să vorbesc eu,

atunci vorbeşte tu. Apără-te, salvează-te, spune-le adevărul!

Richard (*chinuit*): Ire-am spus îndestule adevăruri ca să mă spânzure de zece ori. Dacă mai spui un cuvânt, pui în primejdie viaţa altora, fără să o salvezi pe a mea, Burgoyne: Scumpa mea doamnă, dorinţa noastră este de a vă feri de neplăceri. Ce mulţumire v-ar pricinui o judecată solemnă, prezidată de prietenul meu Swindon, pur tind tocă neagră şi altele? Suntem îndatoraţi admirabilului tact şi purtării de domn a soţului dumneavoastră.

Judith y *ar imcându-i cuvintele în faţă*}: Smintit mai eşti! Puţin îţi pasă ce mârşăvii săvârşeşti, numai să fiesăvfrşite cu maniere de domn! Puţ ia îţi pasă dacă eşti sau nu un ucigaş, numai să ucizi în haine de gală! (*Disperată*:) Nu-l veţi spânzura. Bărbatul acesta nuvi soţul meu!

Ofiţerii se uită unul la altul şi şuşotesc: unii dintre ofiţerii germani cer vecinilor să le explice ce a spus femeia. Generalul Burgoyne, care, în mod, vădit, a fost izbit de imputările Judithei, îşi revine repede în faţa acestei schimbaţi a situaţiei. Totodată, Richard îşi ridică glasul deasupra acestor murmure.

Richard: Domnilor, fac apei la dumneavoastră ca să punem capăt acestei situaţii. Friviţi-o, nu-i vine să creadă că nu mă poate scăpa! Ridicaţi şedinţa, Burgoyne (*cu un glas atât de liniştit şi de hotărât, încât se face îndată tăcere*): O clipă,

domnule Anderson, o clipă, domnilor! (*îşi reia locul pe scaun. Swindon şi ceilalţi ofiţeri procedează la fel.*) Paeeţi-mă să pricep bine, doamnă. Vreţi să spuneţi că domnul acesta nu-i soţul dumneavoastră, sau pur şi simplu – să mă exprim cât mai delicat – că nu-i sunteţi soţie? Judith: Nu ştiu ce vrei să zici. Eu vă spun că nu-i soţul meu – soţul meu a scăpat! Omul acesta i-a luat locul pentru a-l salva. Întrebaţi pe oricine, aduceţi că martor pe primul om ce-l întâlniţi pe stradă, şi vă va spune că deţinutul acesta nu-i Anthony Anderson, Burgoyne /*calm*; *ca mai înainte*): Sergent! sergentul: Domnule general! Burgoyne: Du-te pe stradă şi adu aici pe primul locuitor ce-l întâlneşti, sergentul (ducându-se spre uşă): Am înţeles, domnule general, Burgoyne (pe când sergentul îi trece pe dinainte):

Vezi să nu fie unul beat şi nespălat, sergentue: Am înţeles. (*Iese.*) Burgoyne: Luaţi loc, domnule Anderson – dacă pentru moment va mai pot chema aşa. (*Richard se aşază.*) Ivuaţi loc, doamnă, în timp ce aşteptăm… Daţi un ziar doamnei. Richard (*indignat*): Ruşine! Burgoyne (*muşcător şi surâzând pe jumătate*): Dacă nu-i sunteţi soţ, cazul dumneavoastră nu poate fi grav – pentru doamna.

Richard îşi muşcă buzele, redus la tăcere, Judith (*către Richard, pe când se duce la scaunul ei*): Nu m-am putut stăpâni. (*El clatină din cap. Ea se aşază.*) Burgoyne: Trebuie să înţelegeţi, domnule Anderson, că nu vă puteţi bizui pe acest

mic incident. Suntem nevoiţi să dăm o x>ildă.

Richard: înţeleg prea bine. I, a ce v-aş mai lămuri?... Burgoyne: Preferăm mărturii independente de dumneavoastră, dacă nu vă supăraţi.

Sergentul revine. Are în mână câteva hârtii şi aduce pe Christy, care-i foarte speriat.

Ser gen tui: (*înmânând hârtiile lui Burgoyne*): Corespondenţă urgentă, domnule general. Adusă chiar acum de un caporal din Regimentul 23, aproape frânt de atâta galop.

Burgoyne deschide corespondenţa şi este absorbit de cele ce citeşte. Veştile sunt atât de importante, încât nu mai dă nicio atenţie – Curţii Marţiale.

Sergentul (*către Christy*): E rândul dumitale. Atenţie! Stai drept şi scoate-ţi pălăria! (*Se aşază lângă Christy, supraveghindu-l. Christy stă în partea unde se află generalul Burgoyne.*) Richard (*către Christy, cu tonul său obişnuit*): Nu te speria, prostănacule. Eşti adus ca martor. Nu te spânzură nimeni, Swindon: Numele dumitale? C h îi sty: Christy.

Ric hard (*neră bdător*): Christopher Dudgeon, nătărăule! Spune-ţi numele întreg, Swindon: Linişte! Nu influenţa martorul. Richard: Prea bine. Vă previn că nu scoateţi nimic dintr-însul, dacă nu-l scuturaţi bine, fost crescut atât de bine de către o mamă pioasă, încât n-a mai rămas nimic bărbătesc într-însul, Burgoyne (*ridicându-se brusc*

*şi adresându-se serg*eni*tului, cu un glas neliniştit*): Unde-i caporalul care a adus corespondenţa? sergentul: în camera de gardă, domnule general.

Burgoyne iese cu atâta grabă, încât toţi ofiţerii schimbă priviri între ei.

Swindon (*lui Christy*): Cunoşti pe Anthony Anderson, preotul prezbiterian? christy: Ba bine că nu! Sigur că îl cunosc. (*Vrând să spună că Swindon trebuie să fie un prost, dacă nu-l cunoaşte.*) Swindon: E aici?

Christy (*uitându-se împrejur*): Nu ştiu, Swindon: Nu-l vezi? christy: Nu.

Swindon: Probabil, cunoşti pe arestat, christy: Cum? Pe Dick? Swindon: Cine-i Dick? christy (*arătând pe Richard*): El. Swindon: Care-i numele lui? christy: Dick.

Richard: Răspunde cumsecade, nătărăule. Ce ştiu ei de Dick? christy: Dar tu eşti Dick, nu? Ce să mai zic? Swindon: Adresează-te nouă, domnule, iar dumneata, inculpat, taci! Spune-ne, cine-i arestatul?

Christy: E fratele meu Dick – Richard – Richard Dudgeon, Swindon: Fratele dumitale? christy: Da.

Swindon: Eşti sigur că nu-i Anderson? christy: Cine?

Richard (*exasperat*): Eu, eu, eu… pros… swjndqn: Linişte! ser gen tui/ (*strigând*): Linişte! Richard (*nerăbdător*): Of! (*Către Christy*:) Vrea să ştie dacă eu sunt sau nu pastorul Anderson.

Răspunde şi nu te mai Zgâi ca un viţel la poarta nouă.

Christy (*zgâindu-se mai mult ca oricând*): Tu, pastorul Anderson? (*Către Swindon*:) Cum se poate? Domnul Anderson e preot – un om foarte bun, şi Dick e un om rău. Oamenii cumsecade nici nu vorbesc cu dânsul. E un frate foarte rău – eu sunt fratele cel bun.

Ofiţerii râd făţiş. Soldaţii zâmbesc.

Swindon: Cine l-a arestat pe omul acesta? sergentul: Eu, domnule maior. 1, – am găsit în casa preotului, şezând fără haină, la masă, împreună cu doamna. Aşa, ca la el acasă. Să fi jurat că-i soţul ei! Swindon (*pe un ton ameninţător*): A răspuns la numele pastorului? SERGEntul: Da, domnule maior. Dar nu are fire de pastor, întrebaţi-l pe capelan, Swindon (*pe un ton ameninţător*): Aşadar, inculpatule, ai încercat să ne înşeli. Numele dumitale este Richard Dudgeon? Richard: în sfârşit, l-aţi aflat. Bine că a dat Dumnezeu!

Swindon: Dudgeon este un nume bine cunoscut nouă.

Richard: Da, Peter Dudgeon, pe care l-aţi asasinat, mi-era unchi, Swindon: Hm! (*Strânge din buze şi-l priveşte pe*

Richard cu răzbunătoare gravitate.) christy: Te spânzură, Dick, nu-i aşa? Richard: Da, ieşi afară. Au isprăvit cu tine, christy: îmi laşi patinaşi! de porţelan? Richard: (*sărind în sus, deodată*): Ieşi

afară, ieşi afară, maimuţoi bubos!

Christy iese în goană, cuprins de panică.

SWXND on (*ridicându-se, se ridică totodată şi ceilalţi*): *v* Deoarece ai luat locul pastorului, vei merge până la capăt, Richard Dudgeon. Execuţia va fi la ora douăsprezece, aşa cum s-a hotărât. Dacă Anderson nu se prezintă până atunci, îi vei lua locul la spânzurătoare. Sergent, ia-l în primire, Judith. (*năucită*): Nu se poate, nu... Swindon (*cu violenţă, lemind-u. se va ea să nu-şi reînnoiască rugăminţile*): Ia-o de aici pe femela aceasta!

Richard (cu un salt de tigru, sare pe deasupra mesei şi-l apucă pe Swindon de gât): Nemernicule!

Sergentul se repede să-l scape, iar de cealaltă parte se reped soldaţii. Îl prind pe Ricliard şi-l duc la locul hai. Swindon, care a fost trimit pe masă, se ridică, araiijându-şi gulerul. E gata să spună ceva, când i-o ia înainte generalul Burgoyne., care tocmai a intrat cu două îi în t îi în mina, o scrisoare albă şi un mesaj albastru.

Burgoyne (*înaintând spre masă, cu o răceală impusă*): Ce e? Ce s-a întâmplat? Domnule Anderson, mă uimiţi! Richard: Regret că v-am tulburat, domnule gene-). ral. Voiam doar să-l strâng de gât pe subalternul dumneavoastră. (*Izbucneşte violent, adresându-se lui Swindon*:) De ce trezeşti diavolul din mine, maltratând pe femeia aceasta? Pitic cu trup de ţărâţe, ţi-aş crăpa capul cu cea mai mare bucurie! (*Întinzând sergentului mâinile*:) Pune-mi cătuşele, altfel nu ştiu ce-i – /

«».

Fac.

Sergentul ia două cătuşe şi aşteaptă să vadă ce va zice generalul.

Burgoyne: Domnule maior, i-aţi spus cuvinte grele doamnei? Swindon (*foarte mânios*): Nu, domnule general, nu i-am spus nimic. Întrebarea este inutilă. Am ordonat să fie dusă de aici femeia, pentru că pricinuia neorânduială, iar dânsul a sărit la mine. Nu-i nevoie de cătuşe, ştiu să mă apăr şi singur.

Richard: Acum, că vorbeşti ca un bărbat, nu mai am nimic cu dumneata, Burgoyne: Domnule Anderson… Swindon: Se numeşte Dudgeon, domnule general.

Richard Dudgeon. E un mincinos, Burgoyne (*brusc*): Prostii! Pe Dudgeon l-ai spânzurat la Springtown. Richard: Era unchiul meu, domnule general, Burgoyne: A, unchiul dumitale? (*Către Swindon, loial*:) Scuză-mă, domnule maior. (*Swindon acceptă băţos scuzele. Burgoyne se întoarce către Richard.*) Nu prea avem noroc în relaţiile cu familia dumneavoastră. Dar, domnule Dudgeon, voiam să vă întreb altceva: (*citind un nume în scrisoare*) cine-i William Maindeck Parshotter? Richard: Primară Springtownului, Burgoyne: E William Maindeck… şi cum îl mai cheamă… om de cuvânt? Richard: Cumpăraţi ceva de la el? Burgoyne: Nu.

Richard: Atunci, puteţi avea toată încrederea,

Burgoyne: Vă mulţumesc, domnule… Dudgeon. Să nu uit, deoarece nu mai este domnul Anderson, mai e cazul, domnule maior, să-l…? (*Voind să spună*: *„Să-l trimitem la spânzurătoare*?”).

Richard: Hotărârile au rămas neschimbate, domnule general, Burgoyne: Ei, da. Îmi pare rău. Bună ziua, domnule Dudgeon, Bună ziua, doamnă. Richard (*întrerupând-o aproape cu violenţă pe Judith, care e gata să facă un nou apel disperat, şi apucând-o de braţ cu hotărâre*): Nicio vorbă I Hai!

Ea îl imploră cu privirea, dar este copleşită de hotirârea lui. Sunt conduşi afară, de cei patru soldaţi. Sergentul, foarte morocănos, merge între Swindon şi Richard, pe care îl supraveghează, ca şi cum ar fi o fiară primejdioasă.

Burgoyne: Domnilor, nu vreau să vă mai reţin. Domnule maior, un moment, te rog. (OJiţerii ies. Burgoyne aşteaptă cu cea mai calmă seninătate până ce a ieşit şi ultimul. Apoi devine Foarte grav şi se adresează maiorului Swindon, pentru, prima oară fără a-i menţiona gradul:) Swindon, ştii ce-i-aici? (Arătându-i scrisoarea.) Swindon: Ce?

BurGOyne: O cerere de salvconduct[12] pentru un ofiţer din miliţia duşmană spre a Veni aici şi a stabili condiţiile de… Swindon: A, cedează!

Burgoyne: Ei adaugă că ne trimit aici pe omul care a ridicat aseară împotriva noastră tot Springtownul şi care ne-a alungat de-acolo. Avem

12 Permis de liberă trecere dat unui emisar inariiic.
Gian Battista Piranesi (1720 —1778), arhitect şi gravor italian.

de-a face cu un ofiţer de seamă, Swindon: Zău?

Burgoyne: Are depline puteri să discute condiţiile în care… ghiceşte ce? Swindon: Se predau, sper.

Burgoyne: Nu. E vorba de evacuarea oraşului.

Ne dau numai şase ore ca să-l părăsim, Swindon: Ce sfruntată neruşinare! Burgoyne: Zi, ce facem?

Swindon: Să mărşăluim împotriva Springtownului şi să le dăm o lovitură hotărâtoare, Burgoyne (*calm*): Hm! (*Se îndreaptă spre uşă.*)

Vino în biroul adjutantului, Swindon: Pentru ce?

Burgoyne: Pentru a redacta textul salvconductului. (Pune mâna pe clanţă, pentru a deschide uşa.)

Swindon (*care nu s-a clintit*): Domnule general! Burgoyne (*întorcându-se*): Domnule maior! Swindon: E de datoria mea să vă spun că nu socot ameninţările unei gloate de negustori răzvrătiţi un motiv suficient pentru a le ceda. Burgoyne (*imperturbabil*): Presupunând că ţi-aş trece dumitale comandar ce-ai face? Swindon.: M-aş strădui să îndeplinesc planul stabilit, pentru care noi am mărşăluit de la Québec spre sud, iar generalul Howe de la New York spre nord, adică să facem joncţiunea la Albany şi să nimicim cu forţele întrunite armatele răzvrătiţilor, fiurgoyne (*enig>natic*): Vei nimici oare şi pe duşmanii noştri

de la Londra? Swindon: De la Londra? Ce duşmani? Burgoyne (*sublinііnd*): Afaceriştii şi snobii, incompetenţii şi birocraţii. (*Agită în aer mesajul şi adaugă cu deznădejde pe faţă şi în glas*:) Chiar acum am aflat că generalul Howe se află încă la New York. Swindon (*ca trăsnit*): Dumnezeule mare! Nu a respectat ordinele primite!

Burgoyne (*cu un calm batjocoritor*): Nu a primit niciun ordin, domnule maior. Vreun domn de la Londra a uitat să i-l comunice. Probabil se grăbea să părăsească oraşul, spre a se duce în vacanţă. Pentru a nu-i strica tihna, Anglia va pierde coloniile americane, iar dumneata şi cu mine vom înfrunta, în câteva zile, la Saratoga cu cinci mii de soldaţi optsprezece mii de răzvrătiţi, întăriţi într-o poziţie de neluat!

Swindon (*palid*): Nu-i cu putinţă!; Burgoyne (*rece*): Vă rog?...

Swindon: Nu pot crede cele ce-mi spuneţi. Ce va spune istoria? Burgoyne; Istoria va spune minciuni, ca totdeauna. Haidem: trebuie să trimitem salvconductu-l. (*Iese.*) Swindon (*urmându-l, ca năucit*): Doamne-Dumnezeule! Vom fi nimiciţi!

Aprpim & u-se ora prânzului, în piaţa publică începe forfota. Vedem spânzurătoarea, ridicată acolo pentru spaima răufăcătorilor, precum şi alte mijloace minore de a preveni tâliiăr Mle şi a da pilde, ca stâlpui infamiei, st îl pul flagelaţiei şi

blocul de piatră. Sp în zuratoare a are un ştreang nou, iar laţul, larg deschis, este prins de parul de sus, spre a nu fi la îndemâna copiilor care se joacă pe acolo. Ş-a adus şi scara, aşezată cum trebuie de către paracliserul oraşului, care păzeşte să nu se urce, fără voie, cineva, locuitorii din Wefesterbridge sunt acolo în mare număr şi bine dispuşi. S-a răspândit vestea că Ucenicul Diavolului, şi nu pastorul va fi spânzurat de regele George şi de cumplitul său general, Burgoyne» Prin urmare, execuţi-a poate fi urmărită cu toată bucuria, fără referinţe la dreptatea ei sau ia mişeiia de a o îngădui fără luptă. Cum ora prânzului se apropie, este oarecare teamă de deziluzie, căci, în afară de aducerea scării şi de apariţia paracliserului, nu s-au văzut alte senine de pregătire a execuţiei. În sfârşit, se aud strigăte, care întăresc aşteptările: *„Iată-i, vinf latd-i!”* O companie de soldaţi cu baionetele la armă, alcătuită pe jumătate din infanterie engleză şi pe jumătate din soldaţi hesseni, înaintează repede până în mijlocul pieţei, dând lumea la o parte.

SERGEntul: Stai! Drepţi! La dreapta v-aliniaţi! (*Soldaţii alcătuiesc un careu, având înăuntrul lui spânzurătoarea; gradaţii, conduşi energic de sergent, împing lumea în afara careului.*) Daţi-vă la o parte! mai încolo! Să nu vă vină şi vouă rândul la spânzurătoare! (*Către soldaţi:*) Formaţi careul şi acolo, voi aceia din Hessa! Degeaba le vorbiţi nemţeşte. Vorbiţi-le cu patul puştii. Aşa vă înţeleg!

(*Către locuitori*:) Daţi-vă la o parte! Ştergeţi-o de aici! (*Vede pe Judith, stând aproape de spânzurătoare*.) N-ai ce căuta aici! Judith: Nu pot rămâne aici? Ce rău fac? SERGEntul: Lasă vorba! Să-ţi fie ruşine să ţii cu dinadinsul să asişti la spânzurătoarea unui bărbat care nu ţi-i soţ. Lasă, că nici el nu-i mai breaz! Eu îi spuneam comandantului meu că-i un gentleman, şi când colo, el se repede să-l strângă de gât! Şi-l numeşte lunatic pe maiestatea noastră – Dumnezeu s-o aibă în pază! Şterge-o de aici, şi încă în pas alergător!

Judith: Ia aceşti doi dolari de argint şi lasă-mă aici.

Fără o clipă, de şovăire, sergentul se uită hoţeşte împrejur, în timp ce strecoară îndemânatic banii în buzunar. Apoi ridică glasul cu o virtuoasă indignare.

Sergentul: Eu să primesc bani în *izercitarea* îndatoririlor mele? Nu s-a văzut una ca asta. Te învăţ eu minte să corupi un soldat al maiestăţii-sale regelui George al III-lea! Te ţin arestată până la terminarea execuţiei. Stai acolo şi să nu te văd mişcându-te până nu-ţi dau drumul eu. (*Cu un repede semn din ochi, îi arată colţul careului, îndărătul spânzurătorii „la dreapta sa, apoi se întoarce zgomotos şi începe iarăşi să urle*.) Alinierea şi ţineţi lumea la distanţă!

Se aud strigăte: „*Sstl Tăcere /*” din rândurile mulţimii, precum şi sunetele unei fanfare, intonând marşul funebru din *Sdul*. Mulţimea se

liniştеşte deodată. Sergentul şi ceilalţi gradaţi aleargă îndărătul careului şi, după câteva ordine date în şoaptă, la repezeală şi după câteva ghionturi, reuşesc să facă drum procesiunii funebre, protejată în amândouă părţile de către un şir de soldaţi. În frunte păşesc generalul Burgoyne şi maiorul Swindon, care, pătrunzând în careu, îşi aruncă ochii cu dezgust la spânzurătoare, evitând să treacă pe sub ea, ci luând-o puţin la dreapta şi rămânând în această parte. Se iveşte capelanul Brudenell, cu stiharul său, având în mână cartea de rugăciuni, deschisă acolo unde trebuie. Merge alături de Richard, care este posomorât şi cu ţinuta neglijentă. Păşeşte hotărât pe sub spânzurătoare şi se opreşte cu puţin în faţa ei. Îndărătul lui apare călăul, un soldat trupeş, fără tunică. În dosul lui, doi soldaţi trag o căruţă uşoară. Urmează fanfara militară, care se aşază îndărătul careului, terminând marşul funebru.

Judith, care-l priveşte îndurerată pe Richard, se furişează până în dreptul spânzurătorii şi rămâne sprijinită de paru-i din dreapta. În timpul convorbirii ce urmează, cei doi soldaţi orânduiesc căruţa sub spânzurătoare şi rămân lângă oiştea îndreptată spre fundul scenei. Călăul ia câteva trepte din căruţă şi le aşază, pentru ca pe ele să urce condamnatul. Apoi, se urcă pe scara ce-i sprijinită de spânzurătoare şi taie sfoara ce ţinea prins sus ştreangul, astfel că acum laţul larg al ştreangului se mişcă deasupra căruţei, călăul

sărind de pe scară în căruţă.

Richard (*cu o nerăbdare abia slăbâmtă, către Brudenell*): Domnule capelan, nu-i de dumneata aici. Mai bine m-ai lăsa în pace, Swindon: Fac apel la dumneata, dacă ţi-a mai rămas puţină cuviinţă, să primeşti serviciile capelanului şi să respecţi solemnitatea acestei ocazii.

Capelanul (*către Richard, pe un ton blând*): Caută, fiule, să-ţi stăpâneşti firea şi să te supui voinţei dumnezeieşti. (*Duce în faţa ochilor cartea de rugăciuni, spre a purcede la slujba religioasă.*) Richard: Mai bine ai vorbi de voinţa dumitale şi a complicilor aici de faţă. (*Arată pe Burgoyne şi pe maiorul Swindon.*) Nu prea vad nimic dumnezeiesc într-înşâi şi nici în dumneata, îmi vorbeşti de creştinism, când vă spânzuraţi duşmanii? Se poate mai mare ocara? (*Către Swindon, mai aspru încă:*) Ai orânduit solemnitatea acestei ocazii, cum îi zici, pentru a impresiona norodul cu demnitatea dumitale! Muzică de Haendel şi un preot îţi sunt de ajuns pentru a face ca asasinarea să pară nu act pios 1 Crezi c-am să-ţi dau şi eu concursul? Mi-aţi cerut să prefer spânzurătoarea deoarece nu vă cunoaşteţi îndeajuns meseria ca să mă împuşcaţi. Ei bine, spâmzuraţi-mă, şi să isprăvim 3

Swindon (*către* capelanNu-i poţi veni într-ajutor, domnule Brudenell:? capelanul: Să încerc, domnule maior. (*începe să citească*) „Omul, care născut din femeie este, a…

Rilhard (aţinâindu-şi ochii asupra capelanului):

„Să nu ucizi”.

Brudenell lasă cartea jos.

Capelanue (arătându-şi stânimeala): Ce să mai spun, domnule Dudgeon? Richard: L, asă-mă în pace, omule, nu înţelegi? Burgoyne (*foarte civilizat*): Domnule Brudenell, deoarece se pare că obişaiuitele observaţii profesionale ale dumneavoastră îi par nepotrivite domnului Dudgeon în aceste împrejurări, le puteţi amâna până ce… până ce domnul JDudgeon nu va mai av ea neplăcerea de a fi siânjenit, de ele. (*Dând din umeri*, *Brudetieli inck Me cartea şi se retrage îndărătul furcilor*.) Văd că sunteţi grăbit, domnule Dudgeon, nu? Richard {*trăind spaima morţii*): Credeţi că e un lucru plăcut, ca să-l aştepţi cât mai mult? V-aţi hotar îl să faceţi o crimă – ei, bine, faceţi-e; şi gata! Burgoyne: O facem numai pentru că… Richard: „Pentru că sunteţi plătit să o faceţi, Swindon: Nemernicule… (*îşi înghite restul cuvintelor*)

Burgoyne (*cu maniere fermecătoare*): Sincer, îmi pare rău că interpretaţi astfel lucrurile, domnule Dudgeon. Dacă aţi şti cât mă costă funcţia mea şi cât iau în schimb, aţi avea o părere mai bună despre mine. Aş dori să mă despart de dumneavoastră prieteneşte. Richard: Ascultaţi, domnule general Burgoyne. Dacă socotiţi că-mi place să fiu spânzurat, vă înşelaţi. Nu-mi place şi nici nu pretind că-mi place. Iar dacă socotiţi că mă simt îndatorat faţă de dumneavoastră pentru că

mă spânzuraţi ca pe un domn, vă înşelaţi şi mai rău. Din toată situaţia aceasta, iau partea-i drăcească şi mă bucur că vă veţi simţi mai mârşav decât voi părea eu după ce s-o isprăvi cu totul. (*Se întoarce şi păşeşte spre căruţă, iar Judith înaintează şi se interpune cu braţele întinse spre el. Richard, care-şi dă seama că nu-i trebuie mult ca să-şi piardă stăpânirea de sine, se dă înapoi, strigându-i*:) Ce faci aici? Nu-i locul tău aici. (*Ea face un gest de parcă ar vrea să-l atingă. El se dă înapoi.*) Pleacă! îmi iei tot curajul! Luaţi-o de aici, vă rogi Judith: Nu-mi spui la revedere? Richard (îngăduindu-i să-i ia mâna): Da, la revedere, la revedere! Acum pleacă, pleacă repede! (Ea se agaţă de mâna lui. Nu vrea să fie alungată cu un adio atât de rece. În cele din urmă, cum dl încearcă să se descătuşeze, ea se aruncă într-o cumplită groază la pieptul lui.) Swindon (mânios, se adresează sergentului, care, alarmat de mişcarea Judithei, a venit repede dindărătul careului, pentru a o da la o parte, dar a rămas pe loc, nehotărât, văzând că-i prea târziu): Ce înseamnă asta? Cum de-a ajuns înăuntrul careului? sergentul (simţindu-se vinovat): Nu ştiu, domnule maior. I-atât de îndemânatică… Nu ştii cum s-o ţii departe, Swindon: Te-a mituit. – sergentul (protestând): Nu, domnule maior, Swindon (cu severitate): Dă-te înapoi! (El ascultă ordinul.)

Richard (rugător, celor dimprejur, iar la urmă

adresându-se generalului Burgoyne, socotindu-l mai puţin încuiat decât pe ceilalţi): Luaţi-o de aici.

Credeţi că în aceste clipe am, nevoie, de-o. femeie lângă mine? Burgoyne (*ducându-se la Judith şi apucând-o de mină*): Haideţi, doamnă. Mai bine stăteaţi dincolo de cordon. Acum rămâneţi aici, îndărătul nostru, şi închideţi ochii.

Richard, cu un mare suspin de uşurare, în timp ce ea îl lasă slobod şi ascultă de generalul Burgoyne, se refugiază în căruţă şi se urcă pe scări. Călăul îi scoate redingota şi vrea să-i lege mâinile.

Judith (opunându-se încetişor generalului Burgoyne şi trăgându-şi mâna): Vreau să rămân aici. Nu mă uit. (Se duce în dreapta spânzurătorii. Încearcă să se uite la Richard, dar nu poate, jiind cuprinsă de un groaznic tremur. Cade în genunchi, rugându-se. Brudenell vine la ea, dindărătul careului.) Burgoyne (încuviinţând din cap, când ea îngenunchează): Foarte bine, nu o tulburaţi, domnule capelan. E mai bine aşa. (Brudenell se arată de acord, retrăgându-se puţin şi veghind-o cu simpatie. Burgoyne îşi reia locul şi scoate un superb cronometru de aur.) Gata? Să nu reţinem prea mult pe domnul Dudgeon!

Mâinile lui Richard sunt legate la spate, iar laţul ştreangului – pus în jurul gâtului său. Cei doi soldaţi apucă oiştea carului, pentru a trage de ea la momentul potrivit. Călăul, în picioare pe căruţă la spatele lui Richard, face semn sergentului.

SERGENTUL, (*către Burgoyne*): Gata, domnule general.

Burgoyne: Mai aveţi ceva de spus, domnule Dudgeon? Mai sunt două minute până la oră, douăsprezece.

Richard (cu glasul puternic al unui om care a triumfat peste amărăciunea morţii): Ceasornicul dumneavoastră este cu două minute în urmă faţă de orologiul oraşului, pe care îl zăresc de aici, domnule general. (în această clifă9 orologiul sună prima bătaie a amiezii. Involuntar t mulţimea tresare la acest sunet, murmurând încontinuu.) Amin! Viaţa mea pentru viitorul lumii!

Anderson (alergând prin piaţă şi strigând): Amin! Opriţi execuţia! (Rupe rândurile de soldaţi aflate în faţa generalului Burgoyne şi, răsuflind din greu, se repede spre spânzurătoare.) Eu sunt Anthony Anderson, omul pe care-l căutaţi.

Mulţimea, toarte agitată „ascultă cut cea mai mare atenţie. Judith se ridică pe jumătate, privindu-l cu ochi uimiţi, apoi îşi ridică mâinile, ca şi cum s-ar fi împlinit cea mai scumpă rugăciune.

Swindon: Aşa e. Ai sosit tocmai la timp, pentru a-ţi lua locul la spânzurătoare, Arestaţi-L

Ea un semn al sergentului, doi soldaţi vin pentru a-l aresta.

Anderson (*scoţând o hârtie sub nasul lui Swindon*): Poftiţi salvconductul meu, domnule maior* Swindon (*uimit*): Salvconductul dumitale? Atunci, dumneata eşti...? Anderson (*cu emfază*):

Da, eu sunt. (*Cei doi soldaţi îl apucă de braţe.*) Ordonaţi-le să nu se atingă de mine.

Swindon (*către soldaţi*): Ivăsaţi-l slobod! sergentul: îndărăt!

Cei doi soldaţi se întorc la locurile lor. Mulţimea scoate strigăte de aclamaţie, fiecare sciiimbând priviri cu cei dimprejur şi având presimţământul unui triumf, căci vede pe pastorul lui parlamentând cu duşmanii.

Anderson (*răsuflând uşurat şi ştergându-şi cu batista sudoarea de pe frunte*): Mulţumesc lui Dumnezeu că am ajuns la timp!

Burgoyne (*calm ca totdeauna şi tot cu ceasul în mână*): Ai avut timp berechet, domnule Anderson! Niciodată n-aş spânzura vreun domn potrivindu-mă ceasornicelor americane! (*îşi pune la loc ceasornicul.*)

Anderson: Suntem cu câteva minute înaintea dumneavoastră, domnule general. Ordonaţi, vă rog, să se ia ştreangul din jurul gâtului acestui cetăţean american, Burgoyne (*călăului din căruţă, foarte politicos*): Dezleagă-l, te rog, pe domnul Dudgeon.

Călăul ia; ştreangul dia jurul gâtului lui Richard, îi dezleagă mâinile şi îl ajută să îmbrace redingota.

Judith (strecurându-se uşor până la Anderson): Tony!

Anderson (punându-i braţul pe umeri şi glumind afectuos): Ei, ce mai zici de soţul tău

acum? Ei, ei, să te văd! Judith: Mi-e ruşine că… (îşi ascunde faţa la pieptul lui.)

Burgoyne (*către Swindon*): Păreţi dezamăgit, domnule maior! Swindon: Păreţi înfrânt, domnule general! Burgoyne: înfrânt, domnule maior, dar destul de omenos pentru a mă bucura de această întâmplare. (*Richard sare din căruţă, în timp ce Brudenell îi oferă mâna spre a-l ajuta. Richard se duce la Anderson strângându-i cu căldură mâna stângă, căci cu dreapta Anderson o ţine pe Judith.*) Mă scuzaţi, domnule Anderson, nu prea sunt lămurit. Salv-eonductul era destinat unui comandant de oştire, iar dumneavoastră ştiu că sunteţi… (*se uită cu atenţie, pe cât îi îngăduie bunele maniere, la cizmele de călărie, la pistoale, ca şi la redingota lui Richard, adăugând*) preot, Anderson (*între Judith şi Richard*): Domnule general, în ceasurile de grea cumpănă îşi găseşte omul adevărata-i profesie. Acest tânăr nebunatic (*pune mâna pe umărul lui Richard*) credea cu mândrie că este Ucenicul Diavolului; dar când i-a venit ceasul încercării a descoperit că destinul său este să sufere şi să fie credincios până la moarte. *I*, a rându-mi, mă credeam un vrednic preot al Evangheliei păcii, dar când ceasul încercării a sunat, am descoperit că destinul îmi este să fiu om de acţiune şi că locul meu se află între fulgerele comandanţilor şi ropotul trupelor. Aşa că, la cincizeci de ani, în mine îşi începe viaţa căpitanul Anthony Anderson din miliţia Springtownului. Iar

Ucenicul Diavolului îşi va începe aici viaţa, ca reverendul Richard Dudgeon, clătinându-şi căpăţâna în fostul meu amvon şi dând sfaturi bune drăgălaşei şi preasentimentalei mele soţii. (*Punându-şi cealaltă mână pe umerii Judithei. Ea aruncă o scurtă privire lui Richard, pentru a vedea dacă-i surâde noua perspectivă.*) Mama dumitale, Richard, mi-a spus că nu aş fi ales-o niciodată pe Judith dacă aş fi fost născut pentru preoţie. Mi se pare că avea dreptate. Cu voia domniei-tale, păstrează-mi aşadar redingota „iar eu voi păstra haina dumitale.

Richard: Domnule pastor – vreau să spun domnule căpitan – m-am purtat ca un nebun, Judith: Ca un erou!

Richard: Poate-i totuna! (*Cu oarecare amărăciune faţă de el însuşi*:) Nu, dacă aş fi fost bun la ceva, ar fi trebuit să fac pentru dumneata ceea ce ai făcut pentru mine, în loc – de un sacrificiu zadarnic, Anderson: Nu a fost zadarnic, fiule. Lumea are nevoie de tot felul de oameni – de sfinţi, ca şi de soldaţi (*Întorcându-se spre Burgoyne*:) Şi acum, domnule general, timpul nu ne mai dă răgaz, iar America este zorită. Aţi înţeles că, deşi puteţi ocupa oraşe şi câştiga bătălii, nu puteţi cuceri o naţiune? Burgoyne: Stimate domn, fără cuceriri nu puteţi avea aristocraţie. Poftiţi la cantonamentul nostru şi vom limpezi situaţia.

Anderson: După voia dumneavoastră. (*Către*

Richard:) Condu-o pe Judith acasă, prietene. (*I-o încredinţează*.) Sunt la dispoziţia dumneavoastră, domnule general. (*Străbate, frământat de gânduri, piaţa târgului spre primărie, lăsându-i pe Judith şi pe Richard împreună. Generalul Burgoyne îl urmează la un pas sau doi, apoi se opreşte şi se adresează lui Richard*.) Burgoyne: Să nu uit, domnule Dudgeon, aş fi bucuros dacă ai lua prânzul cu mine la ora unu şi jumătate. (*Se opreşte o clipă, apoi adaugă cu o şiretenie învăluită în politeţe*:) Veniţi cu doamna Anderson, dacă îmi face cinstea să accepte invitaţia. (*Către maiorul Swindon, care nu mai poate de ciudă*:) Nu te supăra, domnule maior, prietenul dumitale, soldatul englez, poate învinge orice, în afară de Ministerul de război englez. (îl urmează fie Anderson.)

SERGENTUL (*către Swindon*): Aveţi să-mi daţi vreun ordin, domnule maior? Swindon (*mânios*): Ce ordin? za ce mai slujesc ordinele acum? Asta nu se mai cheamă ar, mată. Du-te la cantonament şi dracul să ne ia pe toţi! (*Se întoarce şi pleacă*.) sergentul (*bătăios şi patriot, respingând gândul înfrângerii*): Gardă, drepţi! La dreapta v-aliniaţi! Bărbia sus, să le arătăm că nu ne pasă de ei! Drepţi! înainte… marş!

Tobele marchează ritmul, cu mare zgomot. Fanfara intonează *Grenadirii englezi*. Sergentul, Brudenell şi soldaţii englezi mărşăluiesc sfidători către cantonamentele lor. Locuitorii se îmbulzesc

după dânşii şi îi urmează până la piaţă, zeflemisindu-i. Fanfara oraşului, foarte primitiv organizată, vine şi ea în coada alaiului, intonând *Yankee Doodle*. Essie, urmând această fanfară, aleargă la Richard.

Essie: Dick!

Richard (*bine dispus, dar tăios*): Bine, bine. Nu vreau să fiu nici spânzurat, dar nici tânguit tocmai acum.

Essie: Nu, nu, voi fi o fată cuminte. (*Caută să-şi ţină lacrimile, dar nu poate.*) Mă duc să văd soldaţii. (*Merge o bucată de drum spre piaţă, făcându-se că priveşte mulţimea.*)

Judith: Făgăduieşte-mi că n-ai să-i spui niciodată.

Richard: N-ai nicio teamă. (*îşi strâng mâna, în semn că s-au înţeles.*)

Essie (*strigându-le*): Se întorc îndărăt. Lumea vrea să te vadă.

În piaţă, populaţia se bucură triumfătoare. Locuitorii se înapoiază cu fanfara lor şi, într-un sălbatic entuziasm, ridică pe umeri pe Richard, aclamându-l.

PYGMALION

Piesă în cinci acte 1912

PERSONAJELE

(în ordinea intrării în scenă)

Le henry Higgins f doamna Higgins, mama sa Eliza Doolittle, Alfred Doolittle, tatăl ei îşlOI, oneltji, Pickering doamna Eynsford bjuuct v „ci,

ara, fiica ei} Freddy, fitil ei \scioamna pearce itjn cetăţean pn om ironic servitoarea

Oameni din publâc

ACTUL I

În faţa teatrului Covent Garden, la ora 11,15 seara. Şiroaie de ploaie repede de vară. Din toate părţile se aud fluierături disperate după birje. Pietonii fug să se adăpostească în piaţa de zarzavaturi şi sub porticul catedralei Sfântul Paul, unde sau şi adunat câteva persoane, printre care o doamnă cu fiica ei, în rochii de seară. Toţi privesc posomoriţi ploaia, afară de un bărbat care stă cu spatele spre ceilalţi, părând cu totul absorbit de cele ce înseamnă mereu într-un carneţel.

Orologiul bisericii bate primul sfert.

Fiica (stând în spaţiul dintre cele două coloane centrale ale porticului, mai mult înspre coloana din stânga): M-a pătruns frigul până la oase. De ce o fi zăbovind atâta Freddy? A plecat de douăzeci de minute, mama (la dreapta Jucei sale): Nu-i chiar atâta. Ar fi putut găsi o birjă până acuma, un cetăţean (*la dreapta doamnei*): Nu găseşti el nicio birjî, cucoanî, pân la unsprezeci jumătaţi, când s-întorc birjarii, după ce ş-au dus muşteriii de la teatru, mama: Dar ne trebuie numaidecât o birjă. Nu putem aştepta aici până la unsprezece jumătate. E îngrozitor, cetăţeanul: De, cucoanî, n-am ci-ţi faci! fiica: Dacă Freddy ar fi un pic mai descurcăreţ, ar fi găsit o trăsură la ieşirea teatrului, mama: Ce-o fi făcând bietul băiat? fiica:

Uite, alţii au făcut rost de birjă. Numai el nu.

Freddy soseşte repede dinspre strada Southampton, gonit de ploaie. Vine între ele, închizând o umbrelă, din care şiroieşte apa. Este un tânăr de douăzeci de ani, în haine de seară, ud leoarcă la picioare.

Fiica: Ei, n-ai găsit nicio trăsură? Freddy: Nu poţi găsi niciuna, oricât ai da, mama: Vai, Freddy, nu se poate! Nu te-ai uitat bine.

Fiica: Asta-i buna! Ai fi vrând să alergăm noi d-upă vreo birjă?

Freddy: Vă spun că toate au fost luate. Ploaia a venit pe neaşteptate, şi fiecare a fost nevoit să ia o birjă. Am fost până la Charing Cross, apoi am luat-o îndărăt până aproape de Ludgate Circus, dar degeaba, mama: Ai încercat la Trafalgar Square? Freddy: Nu era niciuna la Trafalgar Square, fiica: Dar ai fost până acolo? Freddy: Am fost până la gara Charing Cross. Doar n-ai fi vrut să colind până la Hamniersmith!…

Fiica: N-ai făcut nicio ispravă, asta e! mama: Tare mai eşti papă-lapte, Freddy! Du-te încă o dată şi să nu vii fără trăsura, Freddy: O să mă mureze degeaba, fiica: Atunci, ce să mai zicem noi? Vrei să am în curentul acesta toată noaptea, cu aproape nimica pe noi? Zău că prea eşti egoist, Freddy: Bine! Dacă-i aşa, mă duc. (Deschide umbrela şi se repede spre Ştrand, dar dă peste o florăreasă, care se grăbea spre adăpost, şi-i răstoarnă coşul din mâini. Unfulger orbitorr urmat

aproape simultan de bubuitul tunetului, orchestrează incidentul.) FLO răreasa: Ce nu-ţi căşti ochii pe unde calci, Freddy?

Freddy: Iartă-mă. (Pleacă fugind). floră rea sa (adunându-şi florile şi aşezându-le din nou în coş): Ia tă uită colea, două buchete dă violete zdrobite în noroiul ăsta! (Se aşază pe piedestalul coloanei, la dreapta cucoanei, şi îşi alege florile. Nu-i de loc atrăgătoare. Să tot aibă optsprezece ani, poate douăzeci, mai mult nu. Poartă o pălărioară marinărească, neagră, de paie, care a fost bătută de praful şi funinginea Londrei, fiind rar sau niciodată periată* Părul ei ar avea mare nevoie să fie spălat: culoarea-i spălăcită ce o vedem nu-i cea firească. Poartă un palton negru, ponosit, strâns pe talie, care-i ajunge aproape până la genunchi. Are o fustă castanie, cu un şorţ dintr-un material ieftin. Ghetele îi sunt tare scâlciate. Florăreasa este, fără îndoială, cât poate fi ea de curată, însă în comparaţie cu cucoanele este foarte murdară. Trăsăturile chipului nu sunt mai urâte decât acelea ale cucoanelor, dar mai neîngrijite. Fata ar avea nevoie de serviciile unui dentist.) mama: De unde ştii, mă rog, că pe fiul meu îl cheamă Freddy? Flor Areasa: Va să zică-i odrasla mătăluţă? Păi vezi, dacă ai fi ştiut cum să-l creşti, nu mi-ar fi paradit frumuseţe dă flori – sărăcan dă mine! Şi pe ur-ia mnealui dă-ncolo şi-şi ia tălpăşiţa pe daiboj îl Păi mai bine m-ai atinge cu nişte biştari, cocoană, ca să pot mai abitir să-mi scot

paguba! (*Aici vă cer scuze pentru încercarea mea neizbutită, la care trebuie să renunţ, de a reda*} *fără un alfabet fonetic, dialectul florăresei, dialect de neînţeles în afara Londrei.*)

FIICA: Nici să nu te gândeşti la aşa ceva, mamă. Ce idee!

Mama: Te rog lasă-mă, Clara. Ai bani mărunţi? fiica: Nu! Nu am mărunţiş mai mic decât un gologan!

Florăreasa (*cu speranţă*): Vă pot da eu restul, cocoană dragă! mama (către Clara): Dă-mi gologanul. (Clara se desparte cu greu de piesa de şase penny.) Bine. (Către florăreasă:) Poftim pentru florile dumitale.

Florăreasa: Să trăieşti, cocoană, mulţămesc, fiica: Cere-i restul. Florile astea nu fac decât un penny buchetul, mama: Lasă, Clara. (*Către fată*:) Păstrează restul, florăreasa: Vă mulţămăsc, coană-mare, mama: Acum spune-mi de unde cunoşti numele acestui domn, florăreasa: Io? Să mor io, na, dacă am habar cine-i mnealui, mama: Te-am auzit strigându-l pe nume. Să nu mă păcăleşti!

Florăreasa (*protestând*): Vai dă mine! Iote colea! D-apăi cine vrea să te ducă, coană-mare! Iaca na, l-am strigat num-aşa într-o doară, Freddy sau Charlie, iac-aşa cum ai fi făcut şi mătăluţă dacă-ţi venea să strigi pe cineva necunoscut cu care vreai să fii drăguţă. (*Se aşază lângă coşul ei.*} Fiilă: Şase penny aruncaţi în vânt! Zău, mamă, că puteai să-l scuteşti pe Freddy de această jignire

gratuită. (*Se retrage dezgustată îndărătul coloanei.*).

Un domn mai în vârstă, tipul militarului simpatic, se repede în adăpost şi îşi închide umbrela udă. Este, ca, şi Freddy, ud la picioare. Poartă haine de seară şi un pardesiu uşor. Ia locul lăsat liber prin retragerea fiicei.

Domnul: Ol, ce ploaie!

Mama (*către noul-venit*): Vai, domnule, nu mai stă ploaia asta odată? domnul: Mă tem că nu. Iar s-a înteţit, de vreo două minute. (Se duce către piedestal, lângă florăreasă; îşi pune piciorul pe piedestal şi se apleacă spre a-şi lăsa manşetele suflecate de la pantaloni.)

Mamaof, Doamne! (*Se retrage tristă către fiica ei.*) florăreasă (*profită de apropierea militarului, căutând a se împrieteni cu el*): Păi dacă începe şi se zborşeşteiaca vezi, atunci a îi semn că n-o să ţină mult. Hei, domnu' căpitanu', fii bucuros şi hai, vin dă cumpără icişa o floare dă la o fată săracă, domnul: Regret, dar nu am bani mărunţi, florăreasa: Pot io să-ţi dau rest, domnuv căpitanu'.

Domnul: Chiar la o liră sterlină? Nu am niciun fel de mărunţiş, florăreasa: Fugi d-acolo! Hai, cumpără-m o floare, domnu' căpitanu'. Iacă, io pot să-l dau mărunţiş la o juma dă coroană. Ia tă uită colea. Iaca, ia buchetul ăsta numai pe doi penny.

Domnul: Hai, fii cuminte şi nu mai şic îi lumea, (*Scotocindu-se prin buzunare*:) Nu te mint că nu

am mărunt. Stai! Uite, trei jumătăţi de penny, poftim, dacă-ţi folosesc la ceva. *„CSE retrage către cealaltă coloană.*)

Florăreasa (dezamăgită, dar gândindu-se că trei jumătăţi de penny sunt mai buni decât nimica): Mulţămăsc, boiarule.

Cetăţeanul (*către fată*): Bagî di seamî, dă-i o floari pentru banii aceia. E unu aici cari noteazi fiecare cuvânt pe care îl zâci.

Toţi se întorc spre bărbatul care îşi lua note.

Florăreasa (sărind îngrozită): Pe care-l zic io? Păi na, să-mi sară ochii dac-am zis io vo vorbă dă ruşine eonaşului. D-apăi ce, io n-am voie să vânz flori, dacă mă proţăpesc mai abitir pe trotal? (Venindu-i năbădăile:) Io sunt fată cuminte, aşa, şi să-mi sară ochii – să mor io, na, dacă i-am zis altceva decât să-mi cumpere o floare. (Harababură generală, mai mult de simpatie pentru Jlorărcasă, dar dezaprobându-se excesul ei de sensibilitate. Strigăte de: „Liniştează-te, dragă! Te-a lovit cineva? N-ai ce păţi! Ce rost are toată zarva asta? Uşurel, fetiţo! Nu te prăpădi cu firea!” etc, din partea privitorilor mai în vârstă şi mai calmi, care o bat pe umeri ca s-o liniştească. Alte persoane mai puţin îngăduitoare îi strigă să-şi ţină gura, sau o întreabă răstit ce a apucat-o. Un grup mai îndepărtat, neştiind ce se întâmplă, se îngrămădeşte ca să afle şi sporeşte zgomotul cu întrebări şi răspunsuri: „Ce-i gălăgia asta? Ce-a făcut fata? Unde-i ăla? Un detectiv stenografiază

ce zice ea? Cine? Ăla? Da, ăla de colo. A luat bani de la un domn!” *etc*. *Florăreasa, disperată şi prinsă în îmbulzeală, îşi face drum prin gloată spre domnul căruia îi vânduse flori, strigând speriată*:) Vai, conaşule, nu-l lăsa să mă înliaţe. Matale nici nu ştii ce rău îmi face dacă mă scrie acolo. O să-mi păteze cinstea şi mă zvârlă pe stradă dacă zice că am făcut ochi dulci pe la boiari. O să… bărbatul care ia note (*înaintând la dreapta ei, ceilalţi îngrămădindu-se după el*): Stai binişor! Cine îţi face vreun rău, zăpăcito? Drept cine mă iei?

Cetăţeanul la potoleşti-ţi! Nu vezi că aista-i un domn adevărat? Uiti-ţi ci ghete ari! (*Explicând bărbatului care luase notiţe*:) Fata v-a luat drept un copoi, bărbatul care ia note (*cu un viu interes*): Ce înseamnă copoi? cetăţeanul (*greoi la definiţie*): Ista, ista-i un… un fel de copoi cum s-ar zice. Cum ai mai putea să-i zici? Un fel di informator, florăreasa (*încă nedomolită*): Păi, să-mi sară ochii dac-am zis vo vorbuliţă dă ruşine, bărbatul care ia note (*autoritar, însă bine dispus*): Hai, taci odată! Am eu mutră de poliţist? florăreasa (departe de a fi liniştită): Păi atunci dă ce însemnaşi ce vorbii io? Dă unde ştiu – io că ai scris întocmai ce am zis io? Ia arată-mi ce-ai scris dă mine! (Bărbatul care a luat note deschide carnetul şi i-l ţine sub nas, deşi îmbulzeala gloatei, încercând să citească peste umerii lui, ar fi răsturnat pe unul mai slab ca eh) Ce-i asta? N-ai scris adevărat. Nu pot să citesc ce-

ai scris.

Bărbatul care ia note: îţi citesc eu. (*Citeşte, imitând exact pronunţarea ei.*) „Hei, domnu' căpitanii, fii bucuros şi hai vin dă cumpără icişa o floare dă la o fată săracă". florăreasa (*foarte îngrijorată*): Vai dă mine, numa că zisei căpitanu'? Păi, da' io nu vrui să fac dă loc rău. (*Către domnul:*) Va-ai, boiarule, păi nu-l lăsa să-mi facă pocinogul pentru o vorbă ca asta. Să-mi driseze cevaşilea acte… domnul: Ce acte să-ţi dreseze? Eu nu fac nicio reclamaţie. (*Către bărbatul care ia note:*) într-adevăr, domnule, dacă sunteţi detectiv nu aveţi nicio nevoie să mă apăraţi de femeile tinere până ce nu vă rog eu. Oricine putea să-şi dea seama că fata nu avea intenţii rele, cei de faţă, laolaltă (*demonstrând împotriva amestecului poliţiei*): Aşa e! Sigur! Vezi bine! Ce te priveşte pe dumneata? Cată-ţi de treabă! Vrea să câştige o tresă, asta e. Scrie ce vorbesc oamenii. Fata nu i-a zis nimic. Şi dacă zicea, ce rău era? Rău am mai ajuns, dacă o fată nu poate să se adăpostească de ploaie fără să fie insultată! etc, etc.

Florăreasa este condusă de către cei care o simpatizează, spre piedestal, unde îşi reia locul şi se luptă mai departe cu emoţiile.

Cetăţeanul: Aista nu-i detectiv. E din acia cari şi amesteci în tăti borşurile. V-am zis eu: ia priviţi-i ghetili, bărbatul care ia note (*întorcându-se cordial spre dânsul*): Ce-ţi fac toţi ai dumitale de la Selsey? O duc bine?

Cetăţeanul (*bănuitor*): Di undi ştii, mă rog matali, că am neamuri la Selsey?

Bărbatul care ia note: Treaba mea. Chiar ele mi-au spus-o. (*Către fată*:) Eşti cam departe de casă, nu? Te-ai născut în Iyisson Gr ove, nu-i aşa?

Florăreasa (*uimită*): Păi şi ce dacă am plecat d-acolo? Plecai d-acolo că nici la porci nu le prieşte în sărăcia aia. Ba, colac peste pupăză, mă costa şi patru şilingi şi şase penny pe săptămână. (*Izbucnind în plâns*:) Va-ai, va-ai, sărăcan de mi-i-ne! bărbatul care ia note: N-ai decât să locuieşti unde-ţi place, dar încetează odată cu smiorcăiala aceasta, domnul (*către fată*): Haide! Lasă! Nu păţeşti nimic, ai dreptul să locuieşti unde vrei, un om ironic (*înfigându-se între domn şi cel care ia note*): No, chiar în Park Lane, dacă vrei. No, că tare mi-ar plăcea să vorghim o ţâră cum vine treaba cu aşezarea pe la sălaşe. Florăreasa (*căzând îngândurată pe coşul ei şi vorbindu-şi singură, foarte tristă*): Sunt o fată cuminte, n-am făcut niciun rău! omul ironic (*nebăgând-o în seamă*): No, să văd, mă rog frumos, dacă ştii de unde mi-s eu, bărbatul care ia note (*prompt*): Tocmai din Hoxton.

Râsete. Toţi se interesează din ce în ce mai mult de cel care ia note.

Omul ironic (*uimit*): D-apâi că nici n-am zis că nu. Miră-te, drace! Toate le ştii, florăreasa (*continuându-şi necazul*): Iaca vezi, na, văzuşi, cată nod în papură, asta îi! Păi că altfel n-avea

cum să se ia la harţă cu mine! cetăţeanul (*fetei*): Vezi bini că n-ari. Să nu-l Ieşi să-ţi joaci vreo festi. (*Către bărbatul care ia note*.) Ascultă aici, cu ce drept îţi bagi matali nasul unde nu-ţi fierbi oala, ai? Scoati legitimaţia!

Mai mulţi oameni din *fxjbile* (*încurajaţi de acest punct de vedere în aparenţa juridic*): Da, unde ţi-e legitimaţia? florăreasa: Lăsaţi-l să trăncănească ce-o pofti.

Nu vreau să am niciun amestec cu domnia-sa, cetăţeanul. Care va să zică ne iei la trii parali, ai? Ia şi îi văd dacă eşti la fel de îndrăzneţ cu domnu'.

Omul ironic: Ei, dacă faci pe ghicitorul, să vedem dacă te taie capu' de unde-i dumnealui, bărbatul care ia note: Cheltenham, Harrow.

Cambridge şi India, domnul: Perfect adevărat. (*Râsete multe*. *Reacţiune în favoarea celui care ia note*. *Exclamaţii de*: „Pe toate le ştie! I-a zis-o de la obraz! Ai auzit cum i-a spus ciocoiului de unde vine?" *etc*.) Aş vrea să ştiu, domnul meu, dacă din asta îţi ţii existenţa, în vreun music-hall, bărbatul care ia notbî: M-affî gândit şi eu la una ca asta. Poate că într-o bună zi am s-o fac.

Ploaia a încetat; persoanele din marginea grupului au început să plece.

Florăreasa (*necăjită de noua întorsătură a lucrurilor*): Ăsta nu-i boiar, dacă se leagă de-o fată săracă.

Fiica (şi-a pierdut răbdarea şi împinge lumea ca să ajungă în faţă. Îmbrânceşte pe un domn,

care se retrage politicos pe după coloană): Ce naiba face Freddy? Am să capăt pneumonie dacă mai stau mult în curentul acesta, bărbatul care ia note (către el însuşi, notând repede jelui ei de a pronunţa silabele „monte”): Earl’s Court.

Fiica (*stropşindu-se la el*): Te rog să-ţi păstrezi remarcile acestea necuviincioase pentru dumneata.

Bărbatul care ia note: Am Spus-o cu glas tare? N-am făcut-o dinadins. Vă cer iertare. Marna dumneavoastră este cu siguranţă din Epsom, mama (*înaintând între fiica sa şi bărbatul care ia note*): Foarte curios! într-adevăr, am fost crescută la Largelady Park, lângă Epsom, bărbatul care ia note (*râzând cu hohote*): Ha! Ha! Ce nume caraghios! Largelady! Parcul Doamnei Matahală! Iertaţi-mă! (*Către fiică*:) Doriţi o birjă, nu-it aşa? fiica: Cum îndrăzneşti să intri în vorbă cu Mâine? mama: Te rog, te rog, Clara. (*Fiica o dezaprobă, ridrcându-şi furioasă umerii şi retrăgându-se plină de demnitate*.) V-am fi aşa de recunoscătoare, stimate domn, dacă ne-aţi găsi o birjă! (*Bărbatul care ia note scoate un fluier*.) O, vă mulţumesc. (*Se îndreaptă spre fiica sa*.)

Bărbatul care ia note trage un fluierat strident.

Omul ironic: No! Ştiut-am eu că-i un curcan în ţivil.

Cetăţeanul: Aista nu-i şuier de poliţist, e un şuier folosit la sport, florăreasa (*simţindu-se încă*

jignită): N-are niciun drept să mă facă dă batjocură! Ţiu la cinstea mea ca şi oricare cocoană! bărbatul care ia note: Mi se pare că n-aţi băgat de seamă, dar ploaia a încetat de vreo două minute.

CETĂŢEANUL: Aşa-i. Di ci n-ai zâs-o mai divremi?

Şi noi, cari ne pierdeam vremea ascultându-ţi şuguielili! (*Se îndepărtează către Ştrand*), omul ironic: No, că ştiu eu de unde îmi eşti. Eşti de prin Anwell. Ce nu te duci acolo? bărbatul care ia note (*cu bunăvoinţă*): Hanwell, nu vă fie cu supărare, omul ironic (*prefăcându-se a vorbi distins*): Mulţam frumos, dom'le profesor. Ha, ha! Saltare. (*Duce un deget la pălărie, în semn de salut ironic, şi pleacă.*) florăreasa: Auzi „să bagi lumea în sperieţi! Tare aş vrea să te văd ce-ai zice dacă ai pate-o la fel! /

Mama: S-a făcut frumos, Clara. Putem merge până la autobus! Hai! (îşi adună fustele şi pleacă grăbită spre Ştrand.) fiica: Dar birja? (Mama nu o aude.) Ah! Ce plicticos! (O urmează supărată.)

Toţi au, plecat, afară de bărbatul care ia note, domnul şi florăreasa, care şade, araniându-şi coşul şi murmurând, necăjită încă…

Florăreasa: Sărăcan de mine! Şi aşa viaţa n-are niciun chichirez, darămite să mai dai şi dă foocluc!

Domnul (*întorcându-se în locul unde fusese înainte, la stânga bărbatului care ia note*): Cum aţi

ajuns la asta, dacă îmi îngăduiţi să vă întreb? Bărbatul care ia note: Datorită foneticii. Ştiinţa vorbirii. Asta mi-i meseria, ba şi mania. Fericit omul care-şi poate face dintr-o manie o meserie! *Dumneavoastră* puteţi recunoaşte un irlandez sau unul din Yorkshire după accent. *Eu* pot dibui cu precizie locul de obârşie al oricărui om, cu o aproximaţie de şase mile. Iar dacă-i din Londra, cu o aproximaţie de două mile. Ba, câteodată, cu o aproximaţie chiar de două străzi, florăreasa: Iaca, ar trebui să-i fie ruşine: ăsta

— Nu-i om, ci un spurcat de Sarsailă! domnul: Şi se poate trăi din asta? bărbatul care ia note: O, da, şi încă foarte bine. Acum e vremea celor care se pricopsesc. Mulţi încep în Kentish Town cu optzeci de lire anual şi ajung în Park Lane cu un venit de o sută de mii. Ei vor să se lepede de Kentish Town, dar se dau de gol de câte ori deschid gura. Eu însă pot să-i învăţ... florăreasa: Păi mai bine şi-ar vedea dă treaba lui şi ar lăsa în pace o fată săracă, bărbatul care ia note (*răbufnind*): Ia ascultă, femeie, fă bine şi încetează odată cu văicărelile sau caută-ţi adăpost la un alt lăcaş de rugăciune.

Florăreasa (*cu o sfidare timidă*): Iaca na, am dreptul să stau icişa, dacă vreau io, ca şi matale, na!

Bărbatul care ia note. O femeie care scoate sunete aşa de urâcioase şi demoralizatoare nu are niciun drept; n-are nici măcar dreptul de a trăi pe

lume! Gândeşte-te că eşti o făptură cu suflet şi cu darul dumnezeiesc al graiului articulat, că limba părintească a dumitale este limba lui Shakespeare, a lui Milton şi a *Bibliei*; şi nu mai şedea acolo huruind ca o porumbiţă îmbufnată, florăreasa (*copleşită, privind la el cu o căutătură în care se amestecă admiraţia şi dispreţul, fără a îndrăzni să ridice capul*): Va-ai, sărăcan dă mi-i-ne!

Bărbatul care ia note (smulgându-şi carnetul din buzunar): Doamne! Ce sunete! (Scrie, apoi reciteşte, reproducând exact aceleaşi vocale.) Va-ai, sărăcan dă mi-i-ne! florăreasa (-distrată de această demonstraţie şi *râzând fără să vrea*): Olio! Ete-te, na drăcie! bărbatul care ia note: Vezi fiinţa aceasta cu englezească ei de trotuar, englezească ce are să o ţină în cloaca străzii câte zile o trăi? Ei bine, domnul meu, în trei luni pot să o prezint ca pe o ducesă la recepţia unui ambasador. Mai mult chiar, aş putea să-i găsesc un loc de jupânească sau de vânzătoare la un magazin, unde se cere o engleză mai bună decât la ambasade. Iată ce fac eu pentru negustorii care ajung milionari. Iar din ce câştig astfel, îmi, pot îngădui să fac cu adevărat muncă ştiinţifică în domeniul foneticii, ba şi ceva poezie în genul lui Milton, domnul: Sunt şi eu un cercetător al dialectelor indiene şi…

Bărbatul care ia note (*pasionat*): Adevărat? Nu cunoaşteţi pe colonelul Pickering, autorul *Sanscritei vorbite*? domnul: Eu sunt colonelul Pickering; dar domnia voastră?

Bărbatul care ia note: Henry Higgins, autorul alfabetului universal Higgins, Pickering (*cu entuziasm*): Am venit din India ca să vă întâlnesc, Higgins: Voiam să plec în India, ca să vă fac cunoştinţă, Pickering: Unde locuiţi?

Higgins: Wimpole Street, 27 A. Poftiţi mâine la mine.

Pickering: Eu stau la Carlton. Veniţi chiar acuma la mine. Mâncăm ceva şi ne apucăm de vorbă.

Higgins: Aveţi dreptate.

Florăreasa (*lui Pickering, când trece pe lângă ea*): Ia cumpără-m o floare, conaşule, hai, coane, fii bun. Dacă nu-m cumperi n-am cu ce plăti chiria.

Pickering: Ţi-am spus că nu am mărunţiş. Îmi pare rău. (Trece mai departe.) Higgins (scandalizat de cerşetoria fetei): Minţi. Ai spus că poţi schimba o „juma" de coroană, florăreasa (*ridicându-se, disperată*): Păi că la aldă matale n-ar fi rău să-i bată cineva limba în cuie. (*Trântindu-i coşul cu flori dinainte*:) Iaca, boiarule, ete colea, na, i-am toate florile numa pe şase penny.

Orologiul bisericii bate al doilea sfert de ceas.

Higgins (interpretând aceasta ca glasul Domnului, mustrându-l pentru fariseismul nemilosteniei lui faţă de biata fată): Acesta-i un semn. (îşi scoate solemn pălăria, aruncă un pumn de bani în coşul florăresei şi îl urmează pe Pickering.) florăreasa (adunând jumătate de coroană): A-haha! (Culegând doi florini:) Olio, ce

pleaşcă! (Culegând mai multe piese:) Ete-te colea! (Culegând un zece şilingi:) Câtămai grămada dă bănet! Ha-ha! Freddy (apărând dintr-o maşină de piaţă): Am găsit în sfârşit un taximetru! (Către fată:) Ascultă, unde sunt cele două doamne care erau aici?

Florăreasa: Păi s-a dus până la utobuz, tocmai dă când stătu ploaia, Freddy: Şi m-au lăsat ţuţ cu maşina! Ei, drăciei florăreasa (*cu ifos*): Nu-i nimic, o, domnişorule. Iaca, iau io maşina, ca să mă ducă şi pe mine acasă! (*Se îndreaptă spre maşină. Şoferul duce mâna înapoi şi ţine portiera, spre a o împiedica să se urce. Înţelegându-i neîncrederea, ea îi arată mâna plină de bani.*) D-apăi că opt penny n-au să facă gaură în cer, nu-i aşa, Charlie? (*Şoferul zâmbeşte ironic şi îi deschide uşa.*) Io stau în Angel Court, Drury Lane, pe după prăvălia dă la colţ a lui Micklejohn. Să vedem cât dă repede te pricepi să mă duci. Du-mă mătălută ca vântul... iute dă r tot! (Se *urcă şi închide portiera cu zgomot, pe când maşina porneşte.*) Freddy: Ăsta-i bună!

ACTUL ÎI

A doua zi, ia ora unsprezece dimineaţa, L. laboratorul lui Higgins din strada Wiiupoie. O cameră la etajul întâi, cu vederea la stradă şi care fusese proiectată ca salon. Uşa, cu două canaturi, se alia la mijlocul peretelui din fund, şi persoanele care intra văd în colţul din dreaţita lor, la perete, două clasoare înalte, aşezate în unghi drept. În

colţul acesta este o masă de scris simplă, pe care se ană un tonograf, un laringoscop, un rând de ţevi mici de orga cu nişte ţoale, o serie de tuburi de sticlă pentru flăcări cântătoare” cu lămpile legate printr-un tub de cauciuc de robinetul de gaz aflat în perete, mai multe diapazoane de diterite mărimi, imaginea unei jumătăţi de cap omenesc în mărime naturală, arătând în secţiune organele vocale, şi o cutie conţinând o rezervă de cilindri de ceară pentru fonograt.

Mai încolo, în aceeaşi parte a încăperii, un cămin, iar ia marginea vetrei, înspre uşă, un fotoliu confortabil, îmbrăcat în piele, şi o găleată cu cărbuni. Pe poliţa căminului – o pendulă. Între cămin şi masa fonografului este un raft pentru gazete.

Dincolo de uşa din centrul camerei, la stânga vizitatorului, un scrin cu sertare puţin adânci. Pe scrin este aşezat telefonul, şi alături – cartea de telefon. Aproape tot peretele lateral, până la colţ, este ocupat de un pian, cu claviatura în partea opusă uşii, o banchetă pentru executant, pe toată lăţimea claviaturii. Pe pian – o cupă plină cu fructe şi bomboane, în special bomboane de ciocolată.

Mijlocul camerei este gol. În afară de fotoliu, banchetă şi două scaune la masa fonografului, mai este un scaun răzleţ, lângă cămin. Pe pereţi – gravuri. Cele mai multe de Piranesi1 şi portrete în mezzoţiiito. Nicio pictură.

Pickering stă la masă şi aşază nişte cartoane şi

un diapazon cu care lucrase. Higgins, în picioare lângă el, închide două sau trei sertare ale elasorului, care rămăseseră deschise. În lumina dimineţii, apare ca un om viguros plin de vlagă şi atrăgător, în vârstă de vreo patruzeci de ani. Poartă o redingotă neagră de birou, guler alb şi cravată de mătase neagră. Este un tip de om de ştiinţă, deosebit de energic şi interesându-se din toată inima, ba chiar cu pasiune, de orice subiect care poate fi studiat în mod ştiinţific; în schimb, nepăsător faţă de el însuşi şi de ceilalţi oameni, cât şi de sentimentele lor. Seamănă, de fapt, în afară de vârsta şi talia lui, cu un copil neastâmpărat, al cărui interes pentru viaţă s-a trezit nesăţios şi zgomotos şi care are aproape tot atâta nevoie de supraveghere pentru a-l împiedica să facă fără voia lui vreun rău. Felul său de a fi variază de la o amabilă cicăleală, când este bine dispus, la o furtunoasă irascibilitate, când lucrurile nu merg cum vrea el; dar este atât de deschis şi de lipsit de orice răutate, încât rămâne simpatic chiar în momentele-i cele mai nesăbuite.

Higgins (închizând ultimul sertar): Ei, cam asta-i tot.

Pickering: Este într-adevăr uimitor. Ştii că nu am reţinut nici pe jumătate? Higgins: Ai vrea să mai revedem ceva? pic k e îi n g (*sculându-se şi venind spre cămin, unde* se instalează cu spatele la joc): Nu, mulţumesc, nu acuma. Mi-e de ajuns pentru astăzi, Higgins (urmându-l şi stând la

stânga lui): Ai obosit ascultând atâtea sunete? Pickering: Da. Este o groaznică încordare. Şi eu, care mă făleam că ştiu să pronunţ douăzeci şi patru de sunete vocale distincte! Dar cele o sută treizeci ale dumitale m-au dat gata. Între cele mai multe zău că nu pot găsi nicio deosebire.

Hi-G Gâns (*pe jumătate râzând, merge la pian ca să ia nişte bomboane*): Da, asta vine cu exerciţiul. La început nu observi nicio diferenţă, dar asculţi mai departe, până ce, în cele din urmă, descoperi că toate se deosebesc între ele ca A de B. (*Apare doamna Pearce, menajera lui Higgins*) Ce este? doamna pearce (*şovăie, evident nedumerită*): *O* tânără doreşte să vă vadă, domnule Higgins, Higgins: O tânără? Şi ce vrea, mă rog? doamna pearce: Să vedeţi, domnule Higgins, spune că o să vă bucuraţi când veţi afla pentru ce a venit. Este o fată foarte simplă – aş putea zice extrem de vulgară. Aş fi gonit-o, dar m-am gândit că poate doriţi să o puneţi să vorbească la una dintre maşinile dumneavoastră. Sper că nu am făcut rău; câteodată primiţi persoane atât de ciudate – mă scuzaţi. Sunt sigură că… Higgins: Nu face nimic, doamnă Pearce. Are un accent interesant? doamna pearce: vai, ceva îngrozitor, domnule Higgins, vă rog să mă credeţi. Nu ştiu cum v-ar putea interesa, Higgins (*către Pickering*): Hai s-o vedem. Cheam-o sus, doamnă Pearce. (Se repede la masa de lucru şi ia un cilindru pentru fonograf.) doamna pearce (numai pe jumătate

resemnată): Foarte bine. Treaba dumneavoastră. (Coboară scările.)

Higgins: Ce noroc! îţi voi putea arăta cum fac înregistrările. O vom pune să vorbească; şi voi nota mai întâi în vorbitul vizibil al lui Bell; apoi în pronunţie romică; şi în cele din urmă o vom pune la fonograf, ca s-o poţi asculta de câte ori doreşti, având transcrierea în faţa ochilor.

Doamna pearce (*înapoindu-se*): Aceasta-i tânăra care vă caută, domnule Higgins.

Intra florăreasa, toarte gătită. Poartă o pălăr, le cu trei pene de struţ – una portocalie, una albastră ca cerul şi una roşie. Are un şorţ aproape curat şi şi-a aranjat puţin paltonul cel ponosit. Patosul acestei fiinţe, vrednică de plâns, cu nevinovata – mândrie şi cu ifosele ce şi le dă, îl mişcă pe P/, ickering, care s-a şi sculat în prezenţa doamnei Pearce. Cât despre Higgins, singura deosebire pe care o face între bărbaţi şi femei este că, atunci când nu e tiranic sau nu se plânge zeilor de cele mai mici greutăţi întâmpinate, linguşeşte femeile ca un copil care vrea să obţină ceva de la bona Un.

Higgins (*răstit, după ce o recunoaşte, cu o vădită dezamăgire, pe care în mod copilăresc o găseşte foarte gravă*): Doar asta-i fata pe care am notat-o ieri. Nu-i de niciun folos. Am destule înregistrări cu vorbirea din Iyisson Grove şi n-am să mai stric un cilindru pentru dumneaei. (*Către fată*:) Hai, cară-te! N-am nevoie de tine.

Florăreasa: Ia vezi cum vorbeşti! Nici nu ştii încă pentru ce am venit, şi hop! – te-ai şi zborşit! (*Către doamna Pearce, care stă la uşă şi aşteaptă instrucţii*:) *I-ai spus că am venit cu taxiul*?

Doamna pearce: Prostii, fetiţo! Ce, crezi că-i pasă unei persoane ca domnul Higgins cu ce ai venit?

Florăreasa: Ia nu mai faceţi pe grozavii! Ce, nu dă lecţii? Las că l-am auzit eu când spunea că dă lecţii. Io n-am venit ca să cer dă pomană; şi dacă nu vă trebuie bani, pot să mă duc aiurea, na!

Higgins: Cui să-i trebuiască bani?

Florăreasa: Păi, ian matale. Cred că te-ai dumirit, nu-i aşa? Am venit ca să iau lecţii, d-aia am venit icişa. Şi nu pe veresie; le plătesc – să fim înţeleşi.

Higgins (încremenit): Ei bine!!! (Revenindu-i cu greu respiraţia:) Nu ştiu ce să-ţi spun!

Florăreasa: Dacă ai fi un domn adevărat, m-ai pofti să stau josaşa zic eu. Nu ţi-am zis că n-am venit dă florile mărului, ci pentru afaceri?

Higgins: Pickering, ce zici: să invităm pe această muieruşcă să stea jos, sau s-o aruncăm pe fereastra?

Florăreasa (*rejugiindu-se speriată la pian, unde se întoarce şi-l priveşte ca o fiinţă încolţită*): Vai dă mine şi dă mine! Va-ai – sărăcan dă mi-i-ne! (*Jignită şi plângăreaţă.*) Nu dau voie să mi se zică muieruşcă, după ce am spus singură că plătesc ca o cocoană.

Încremeniţi de nimire, cei doi bărbaţi o privesc din fundul camerei… Pickering (*blând*): în definitiv, ce doreşti, fetiţo?

Florăreasa: Vreau să fiu şi io mai, ditai cocoana, să mă vedeţi într-o florărie – în loc ca să mai vând, flori la colţul străzii Tottenliam Court. Dară nu vor să mă angajeze dacă nu vorbesc mai acătării. Dumnealui zise că m-ar putea învăţa cum să vorbesc. Iacă, io sunt gata să-l plătesc, nu cer niciun hatâr, şi poftim; dumnealui mă tratează ca pe-o otreapă, doamna pearce.: Nu vezi cât de proastă şi ignorantă eşti, dacă îţi închipui c-ai avea de unde să-l plăteşti pe, domnul Higgins? florăreasa: Cum să nu pot? Iaca pot! Ştiu io cât să plăteşte lecţiile – ştiu tot aşa dă bine ca şi ’mneavoastră. Şi sunt gata să plătesc, Higgins: Cât?

Florăreasa (*revenind spre dânsul, triumfătoare*): Atunci, să stăm dă vorbă! Ştiam io că are să-ţi vină mintea la cap când ai vedea că poţi căpăta cevaşilea din banii pe care mi-ai azvârlit aseară. (*Confidenţial*:) Erai puţin cherchelit, nu-i aşa? Higgins (*poruncitor*): Stai jos! florăreasa: Ei bine, dacă vrei să mă măguleşti… Higgins (*răstindu-se*): Stai jos! doamna pearce (*severă*): Stai jos, fetiţo! Fă cum ţi se spune. (*Pune scaunul stingher Ungă preşul căminului, între Higgins şi Pickering, şi stă la spatele lui, aşteptând ca fatm să se aşeze.*) florăreasa: Va-ai, va-ai, sărăcan dă-mi-i-ne! (*Stă* în picioare,

revoltată şi totodată nedumerită.) Pickering (foarte curtenitor): Nu vreţi să luaţi loc?

Florăreasa (manierată): Da, cu plăcere. (Se aşază.

Pickering se întoarce pe preş.) Higgins: Cum te cheamă? florăreasa: Liza Doolittle, Higgins (declamând cu gravitate);

Eliza, Elizabeth, Betsy şi Bess la pădure s-au dus după cuiburi de păsări...

PICKERING: Au găsit un cuib cu patru ouă... Higgins: Au luat fiecare câte un ou şi au lăsat trei în cuib. (*Râd cu poftă de spiritul lor*.). Liza: Ia lăsaţi farafastâcurile! doamna pearce: Nu se cade să vorbeşti aşa cu domnul.

Uza: Ba dă ce nu vrea să vorbească serios cu mine?

Higgins: Să ne întoarcem la treburile noastre. Cât zici că te-ai gândit să-mi plăteşti pentru lecţii?

Liza: Ştiu io cât se plăteşte. O cocoană cu care îs pretină mi-a zis mia că ia lecţii dă franceză cu opspce penny pe oră dă la un franţuz neaoş. Cred că n-ai avea obrazul să-mi ceri tot atâta ca să mă înveţi limba mea, că – dă! – eu nu învăţ franţuzeşte. Aşa că n-am să-ţi dau mai mult dă un şiling. Dacă-ţi place; dacă nu, pagubă-n ciuperci! Higgins (*plimbându-se prin cameră şi zornăindu-şi cheile şi banii mărunţi în buzunare*): „Ştii, Pickering, că dacă priveşti un şiling nu ca un simplu şiling, ci ca un procent al venitului acestei fete, asta face pentru ea cât şaizeci sau şaptezeci

de guinee pentru un milionar, Pickering: Cum aşa?

Higgins: Fă calculul. Un milionar are cam o sută cincizeci de lire pe zi. Ea câştigă o jumătate de coroană, sau aşa ceva, Liza (*demnă*): Cine a zis că io nu câştig decât... Higgins (*continuând*): Ea îmi oferă două cincimi din venitul ei zilnic pentru o lecţie. Două cincimi din venitul zilnic al unui milionar ar fi circa şaizeci de lire. E frumos. La naiba, e chiar enorm! E cea mai straşnică ofertă pe care am primit-o vreodată, Liza (*se scoală speriată*): Şaizeci dă lire! Ce vorbeşti? Nici pomeneală şaizeci dă lire. Ce, eu manglesc?

Higgins: Ţine-ţi gura!

Liza (*văicărindu-se*): Dă unde să am eu şaizeci dă lire? Vai dă mine! doamna pearce: Nu te mai sclifosi, prostuţo! Şezi jos. Nimeni nu se va atinge de banii tăi, Higgins: în schimb, se va atinge de tine cu coada măturii dacă nu termini cu sclifoseala aceasta. Şezi!

Liza (*executând încetişor ordinul*): Va-ai, va-ai, sărăcan dă-mi-i-ne! Parcă ai fi tătâne-mieu, nu altul.

Higgins: Dacă mă hotărăsc să te învăţ, voi fi mai rău decât tată-tu şi tata lui tată-tu! (*îi oferă batista lui de mătase.*) Liza: Ce să fac cu ea?

HIGGINS: Să-ţi ştergi ochii. Să-ţi ştergi tot obrazul, pe unde ţi s-au prelins lacrimile. Ia seama: nu confunda batista cu mâneca. Nu lua una drept alta, dacă doreşti să ajungi cucoană la vreo prăvălie.

Cu totul nedumerită, Liza îl priveşte, neştiind ce să facă.

Doamna pearce: Degeaba îi vorbiţi aşa, domnule Higgins, că nu vă înţelege. În plus, sunteţi complet greşit: ea nu face aşa. (*Ia batista.*) Liza (*smulgându-i-o*): Ei! Ia dă batista încoa! Mi-a dat-o mie, nu dumitale, Pickering (*râzând*): Aşa e. Cred că trebuie considerată ca proprietatea ei, doamnă Pearce.

Doamna pearce (*resemnându-se*): Aşa vă trebuie, domnule Higgins! Pickering: Higgins, cazul începe să mă intereseze. Ce zici de recepţia ambasadorului? Ai fi cel mai mare învăţător dacă ai reuşi. Pun rămăşag pe tot ce ar costa această experienţă că nu ai să reuşeşti. Şi voi plăti şi lecţiile, uza: Oh! sunteţi prea bun. Mulţămesc, dom'le căpitanu'.

Higgins (*ispitit, uitându-se la ea*): N-am încotro. Este delicios de yulgară – aşa de îngrozitor de murdară... Liza (*protestând cu tărie*): Va-ai, va-ai! Sărăcan dă, mi-i-ne! Nu-s murdară; află că m-am spălat pe obraz şi pe mâini înainte dă a veni aici, Pickering: Sunt sigur că n-ai să-i suceşti capul cu prea multe complimente, Higgins, doamna pearce (*îngrijorată*): Nu spuneţi asta, domnule Pickering. Există mai multe feluri de a suci capul unei fete; şi nimeni nu reuşeşte mai bine ca domnul Higgins să le zăpăcească – deşi nu întotdeauna o face cu dinadinsul. Sper că nu-l veţi îndemna să facă vreo prostie, Higgins

(*înflăcărându-se pe măsură ce se obişnuieşte cu ideea*): Ce-i viaţa decât o serie de nebunii inspirate? Totul este numai să le găseşti. Să nu scapi niciodată prilejul, căci ele nu ţi se arată în fiecare zi. Voi face o ducesă din această bâzdâganie din cloacă, Liza (*dezaprobând cu violenţă această părere referitoare la dânsa*): Va-ai, va-ai! Sărăcan dă mii-ne! s Higgins (*ademenit de gândul ce i se ivise în minte*): Da, în şase luni – ba chiar în trei, dacă are ureche bună şi limbă ageră – o voi conduce oriunde şi va fi luată drept oricine voi vrea. Începem de astăzi; chiarde-acuma! în clipa aceasta! Ia-o şi spal-o, doamnă Pearce. Freac-o cucărămidă, cu leşie, cu orice – un* mai să iasă curată, Ai foc bun la bucătărie? doamna pearce (*Protestând*): Da, dar... Higgins (*continua năvalnic*): Dezbrac-o şi arde-i boarfele. Telefonează la Whiteley, sau unde vrei, să-i aducă altele noi. Înveleşte-o în hârtie de ambalaj până soseşte îmbrăcămintea cea nouă.

Liză: Nu-i dă teapa unui gentleman să vorbească aşa. Eu sunt fată cuminte şi ştiu la ce vă gândiţi voi bărbaţii, Higgins: Ascultă, fetiţo, cu mine să nu faci pe mironosiţa din L/isson Grove. Trebuie să înveţi să te porţi ca o ducesă. Ia-o, doamnă Pearce. Şi dacă nu se astâmpără, dă-i o scatoalcă, Liza (*sărind şi refugiindu-se între Pickering şi doamna*

Pearce): Nu! Gliem-poliţia! doamna pearce: Dar nici n-am unde să o ţin, Higgins: Ţine-o în lada

de gunoi, Liza: Va-ai, va-ai! Sărăcan dă mi-i-ne! pic ele ring: Hai, Higgins! Fii mai înţelegător, doamna pearce (*hotărâtă*): Trebuie să fiţi mai înţelegător, domnule Higgins, zău aşa. Prea vreţi să-i luaţi pe toţi în tărbacă.

Prins între două focuri, Higgins se potoleşte. Furtuna estfeurmată de o adiere de amabilă, nedumerire.

Higgins (*cu o delicioasă şi profesională modulaţie în enunţare*): *Eu* să iau în tărbacă? Dar, dragă doamnă Pearce, dragul meu Pickering, niciodată nu am avut nici cea mai mică intenţie să-mi bat joc de cineva; N-am propus decât s-o ajutăm pe această biată fată, să fim buni cu ea. Trebuie să o ajutăm în pregătirea de a se adapta noii sale situaţii în viaţă. Dacă nu m-am exprimat clar, este pentru că nu doream să jignesc susceptibilitatea ei sau a dumneavoastră.

Liniştită, Liza se furişează înapoi la scaunul ei.

Doamna pearce (*către – Pickering*): Ei bine, aţi mai pomenit una ca asta, domnule Pickering? Pickering (*mând cu hohote*): încă nu, doamnă

Pearce, încă nu, hi g gin’s (*cu răbdare*): Ce anume? doamna pearce: Domnule Higgins, dumneavoastră nu v-aţi gândit că nu puteţi lua o fată aşa, ca o pietricică de pe mal? Higgins: De ce nu?

Doamna pearce: Ei, de ce nu! Cum o luaţi fără să ştiţi nimic despre dânsa? Ce-i cu părinţii ei? Ba poate ca A şi măritată, Liza: exe!

Higgins: Ei, vezi! Fata ţi-a răspuns foarte corect: zexe. Auzi, măritata! Nu ştii că o femeie din clasa ei arată ca o roabă muncită, ca o femeie de cincizeci de ani, chiar la un an după ce se mărită?

Liza: Cine ni-ar lua pe mine? Higgins (*recurgind deodată la cele mai frumoase şi emoţionante tonuri adânci ale celui mai bun stil de elocvenţă de care este în stare*): îţi jur, Eliza, că înainte de a termina lucrul cu tine, străzile vor fi înţesate cu cadavrele bărbaţilor care îşi vor zbura creierii de dţagttl tău, doamna pearce: Văi, domnule Higgins, cum puteţi să-i vorbiţi aşa? Liza. (*ridicându-se şi luând o atitudine hotărâtă*): Eu

21 – B Shaw – Teatru m-am cărat. Ăstuia îi lipseşte o doagă. Nu vreau să învăţ cu un trăsnit, Higgins (*jignit adânc de atâta nesimţire în faţa elocvenţei lui*): Aşa, va să zică? Mă crezi nebun? Bine! Doamnă Pearce, nu mai e nevoie să-i comanzi haine noi. Dă-o afară! Liza (*bâzâind*): Hâhî-hî! Să nu pui mâna pe mine! doamna pearce: Vezi ce păţeşti dacă eşti obraznică? (*Arătându-i uşa*): *Pe* aici> te rog! I<iza (*aproape în lacrimi*): N-am nevoie dă haine noi. Nici nu le primeam. (*Aruncă batista.*) Pot să-mi cumpăr şi singurăe hig Gins (*prinzându-deu dibăcie batista şi tăindu-i calea, spre uşa către care ea se îndreaptă fără prea multă hotărâre*): Eşti rea şi nu ştii ce-i recunoştinţa. Asta mi-e răsplata pentru că m-am oferit să te scot din noroi, să te îmbrac frumos şi

să te fac cucoană! doamna pearce: Nu-i faceţi inimă rea, domnule Higgins. Nu fiţi rău cu ea. Acuma dumneavoastră sunteţi rău. Du-te acasă, fetiţo; du-te la părinţi şi spune-le să aibă mai multă grijă de tine.

Liză: I-am părinţi. Mi-au spus că sunt destul dă mare să-mi câştig pâinea şi m-au luat la goană, doamna pearce: Unde-i mama dumitale? Liza: N-am mamă. Aia dă m-a gonit era a şasea mamă vitregă. N-am nevoie dă ele. Şi sunt o fată cuminte, să ştiţi, Higgins: Bine; atunci, de ce atâta tevatură? Fata nu-i a nimănui. Nu are nimeni nevoie de ea, numai eu. (*Se duce spre doamna Pearce şi încearcă să o convingă.*) Poţi să o înfiezi, doamnă Pearce; cred că ţi-ar surâde să ai o fiică. Hai, nu-mi mai pune beţe-n roate. Du-o jos şi… doamna pearce: Cum are să se descurce ea? îi plătiţi vreo leafă? Gândiţi-vă, domnule Higgins.

Higgins; Ei, plăteşte-i cât va fi nevoie; trece-o în condica de socoteli. (*Nerăbdător.*) Dar de ce să aibă nevoie de bani? Va avea doar mâncare şi îmbrăcăminte. Dacă îi dai bani, are să-i bea.

Lizk (*sărind cu gura*): Nu ţi-i ruşine obrazului? Ce minciună sfruntată! Nimeni nu m-a văzut vreodată cât de cât beată. (*Se duce şi se aşază sfidătoare.*)

Pickering (*dojenindu-l cu bunăvoinţă*): Nu ţi-a trecut prin minte, Higgins, că fata îşi are şi ea sensibilitatea ei?

Higgins (*măsurând-o cu ochi cfatic*): Nu, nu

cred să aibă. În niciun caz o sensibilitate apreciabilă. (*Voios*:) Eliza, ai tu aşa ceva?

LIZA; Am şi eu cum are toţi.

Higgins (fie gânduri, lui Pickering): Vezi, asta-i dificultatea.

PICKERING: Ce anume?

Higgins: S-o fac să vorbească gramatical. Pronunţarea numai este o chestiune oarecum uşoară.

Liza: Nu vreau să vorbesc gramatical. Vreau să vorbesc ca o cocoană.

Doamna pearce: Vă rog, domnule Higgins, să nu ne îndepărtăm de subiect. Aş vrea să ştiu în ce condiţii are să stea fata aici. Are să aibă vreo leafă? Şi ce are să se facă după ce terminaţi cu învăţatul? Trebuie să aveţi puţină prevedere.

Higgins (*nerăbdător*): Şi ce are să se facă dacă o las pe stradă? Fă bine şi-mi spune, doamnă Pearce!

21*

Doamna pearce: Asta o priveşte pe ea, nu pe dumneavoastră, domnule Higgins.

HIGGINS: După ce termin cu ea, n-are decât să se ducă iarăşi pe stradă; şi are s-o privească iarăşi pe ea; aşa că totul e în regulă. LIZA: Zău că nu ai niciun pic dă inimă: nu-ţi pasă decât dă dumneata. Iaca na! (*Se ridică şi vine cu hotărâre în mijlocul scenei.*) Ajunge! M-am săturat dă treaba asta. Mă duc. (*Merge spre uşă.*) Ar trebui să-ţi fie ruşine, aşa să ştii, Higgins (*apucând o*

bomboană de ciocolată de pe pian, cu ochii strălucind de o idee diabolică): Ia nişte bomboane de ciocolată, Eliza. Uza (*oprindu-se ispitită*): Ştiu io ce-o fi înăuntru? Ani auzit eu dă fete ameţite cu doftorii dă unii ca mneata.

Higgins scoate briceagul, taie bomboana în două, pune o jumătate în gură şi o înghite, apoi îi oferă cealaltă jumătate.

Higgins: Ca să vezi cât treabă cinstită, liliza, eu mănânc o jumătate, şi tu – pe cealaltă. (*Liza deschide gura ca să răspundă*, şi *el îi bagă repede jumătate de bomboană în gură*.) Am să-ţi dau elte vrei, cutii, lăzi de bomboane, în fiecare zi. Ai să mănânci numai bomboane. Ei, ce zici?

I3ZA (*care a înghiţit bomboana, după ce eraz să se înece cut eae*): N-aş fi mâncat-o, dar sunt prea binecrescută ca s-o mai scot din gură; Higgins: Ascultă, Eliza, parcă spuneai că ai venit cu un taximetru. LIZA: Ei şi? Ce, io nu am dreptul să iau o maşină, cum are oricine? Higgins: Sigur că ai, Eliza. Pe viitor vei lua câte taxiuri pofteşti. Ai să te plimbi în fiecare zi eu maşina, prin tot oraşul şi prin împrejurimii Ce zici?

Doamna pearce: Domnule Higgins, o ispitiţi, şi nu faceţi bine. Mai bine s-ar gândi la viitorul ei.

Higgins: Acum, la vârsta-i fragedă? Zău că-i absurd. Ai timp berechet să te gândeşti la viitor numai atunci când nu mai există niciun viitor la care să te gândeşti. Ascultă-mă pe mine, Eliza, fă mai bine ca doamna aceasta: gândeşte-te la

viitorul celorlalţi, dar niciodată la al tău. Gândeşte-te la prăjituri, la taximetre, la aur şi diamante, Liza: Nu, n-am nevoie nici dă aur, nici dă diamante. Sunt o fată cuminte, asta sunt. (*Se aşază din nou, încercând să fie cât mai demnă.*) Higgins: Tot aşa ai să rămâi şi sub ocrotirea doamnei Pearce, şi pe urmă ai să te măriţi cu un ofiţer din garda călare, cu mustaţa-n furculiţă. Fiul vreunui marchiz, care îşi va dezmoşteni odrasla pentru că se însoară cu tine şi care se va îmbuna când va vedea cât eşti de frumoasă şi de cuminte... Pickering: Iartă-mă, Higgins, dar într-adevăr trebuie să intervin. Doamna Pearce are deplină dreptate. Dacă fata aceasta se lasă în grija dumitale timp de şase luni, pentru a face o experienţă pedagogică, ea trebuie să înţeleagă bine despre ce-i vorba, Higgins: Cum vrei să înţeleagă? Nu-i în stare să înţeleagă nimic. Afară de asta, înţelegem vreunul dintre noi ce facem? Dacă ar fi aşa, ne-am apuca oare de vreo treabă? Pickering: Poarte frumos spus, Higgins, dar fără temei. (*Către Eliza*:) Domnişoară Doolittle... Liza (*copleşită*): Va-ai, va-ai, sărăcan dă mi-i-ne! Higgins: Vezi! Asta-i tot ce poţi scoate de la Eliza: va-ai, va-ai, sărăcan dă mi-i-ne! Degeaba-i explici. Ca soldat, ar trebui s-o ştii. Ei îi trebuie ordine, nu explicaţii. Asta vrea ea. Hliza, ai să locuieşti aici viitoarele şase luni şi ai, să îM/eţi să vorbeşti frumos, ca cucoanele de la florărir Dacă eşti cuminte şi faci tot ce ţi se spune, vei dormi într-o

odaie bună, vei avea mâncare din belşug şi bani să-ţi cumperi thomboane şi să te plimbi cu maşina. Dacă vei fi rea şi leneşă, vei dormi în fundul bucătăriei, unde foiesc gândacii negri, – şi doamna Pearce te va pocni cu coada măturii. După şase luni vei merge la Buckingham Palace în trăsură, îmbrăcată cum nici nu visezi. Dacă regele va băga de seamă că nu eşti o cucoană adevărată/ te va înhăţa poliţia şi te va închide în Turnul lyondrei, unde are să ţi se taie capul, ca să fie de învăţătură celorlalte florărese care nu-şi cunosc lungul nasului. Dacă nu te vei da de gol, atunci ai să capeţi un cadou de şapte şilingi şi şase penny ca să-ţi poţi începe cariera de cucoană la o florărie. Dacă-mi refuzi oferta, vei fi fata cea mai rea şi cea mai nerecunoscătoare din lume, iar îngerii îţi vor plânge de milă. (*Către Pickering*:) Eşti mulţumit acum, Pickering? (*Către doamna Pearce*:) Se pot prezenta oare lucrurile mai lămurit şi mai cinstit, doamnă Pearce? doamna poarck (*îngăduitoare*): Cred că ar fi mai bine dacă m-aţi lăsa să vorbesc cu fata între patru ochi. Nu ştiu dacă pot să-mi iau răspunderea ei sau să consimt la vreun aranjament… Desigur, îmi dau seama că nu aveţi nicio intenţie rea, dar când începe să vă intereseze, cum spuneţi dumneavoastră, accentul cuiva, nu vă mai gândiţi de loc la ce se poate întâmpla – fie persoanei cu pricina, fie chiar dumneavoastră. Hai cu mine, Eliza, Higgins: Perfect. Mulţumesc, doamnă Pearce. DuO la baie.

Liza (*ridicându-se cu şovăire, bănuitoare*): Eşti un mare zbir, asta eşti! N-o să stau aici dacă nu-mi place. N-o să las pe nimeni să mă pocnească. N-am cerut niciodată să merg la Bucknam [13]Palace, nu. N-am avut niciodată necazuri cu poliţia. Niciodată. Sunt o fată cuminte, doamna pearce: Nu răspunde, fetiţo. Nu poţi să-l înţelegi cu una, cu două pe domnul. Hai, vino cu mine. (*Merge înainte spre uşă, pe care o ţine deschisă pentru Eliza.*) Liza (*ieşind*): Aşa e cum am zis. N-o să mă duc la rege, dacă-i vorba dă tăiat capul. Dacă ştiam în ce chichion mă bag, n-aş mai fi dat pe aici. Totdeauna am fost o fată cuminte şi nu m-am băgat niciodată în vorbă cu el. Nu-i sunt datoare cu nimic, dă aia nu-mi pasă şi n-o să mă las dusă cu muia. Am şi eu un suflet, ca fieştecare.

Doamna Pearce închide uşa, şi protestările fetei nu se mai aud. Pickering trece de la cămin spre scaun, pe care se aşază de-a-n călarelea, cu mâinile pe spetează. –

Pickering: Iartă-mă că te întreb făţiş, Higgins.

Eşti un om cumsecade când e vorba de femei? Higgins (*îngândurat*): Ai văzut vreodată om cumsecade când e vorba de femei? Pickering: Da, de multe ori, Higgins (*se saltă în mâini şi se aşază cu o bufnitură pe pian, răspunzând dogmatic*): Eu, unul, nu am văzut. Am constatat că în clipa în care las o femeie să se împrietenească cu mine, ea

13 Pronunţie alterată a cuvîntului Buckingham.

devine geloasă, pretenţioasa, bănuitoare ar dică o adevărată pacoste. Am mai constatat că din clipa în care mă împrietenesc eu cu o femeie devin egoist şi tiranic. Femeile strică totul. Dacă laşi o femeie să intre în viaţa ta, ea vrea un lucru, şi tu vrei altul.

PICKERING: Cum adică?

Higgins (*dându-se jos de pe pian, agitat*): Dumnezeu ştie! Cred că femeia vrea să-şi trăiască viaţa ei, şi bărbatul vrea să şi-o trăiască pe a lui, şi fiecare încearcă să-l tragă pe celălalt pe drumul care-i place lui. Unul zice hăis, altul – cea, şi rezultatul este că amândoi se pomenesc hăt, în altă parte, în bătaia vântului de care se fereau. (*Se aşază pe bancheta din faţa pianului.*) Aşa că… burlac sunt, burlac rămân".

Pickering (*se ridică, se apropie de el şi vorbeşte grav, privindu-l de sus în tos*): Lasă, Higgins. Înţelegi foarte bine ce vreau să spun. Cum m-am băgat şi eu în chestiunea aceasta, mă simt răspunzător faţă de fată. E de la sine înţeles – aşa sper – că nu vei profita de situaţia în care se afla.

Higgins: Ce? Aha, înţeleg la ce te referi. Lucru sfânt, te asigur! (*Ridicându-se ca să explice*:) Vezi, ea are să-mi fie elevă şi nu-i cu putinţă să înveţi o femeie dacă nu uiţi că-i femeie. Am învăţat pe zeci de milionare americane să vorbească englezeşte, cele mai frumoase femei din lume. Sunt un sfânt. Parcă sau ele, sau eu am fi fost de lemn. Este…

Doamna Pearce deschide uşa, ţinând în mină pălăria Elizei. Pickering se retrage spre fotoliul de lângă cămin şi se aşază.

Higgins (*curios*): Ei, doamnă Pearce „merge bine? doamna pearce (*din uşă*): Vă supăr numai cu două vorbe, domnule Higgins, dacă se poate, Higgins: Da, desigur, intră. (*Ea intră în cameră.*) Asta să nu o arzi, doamnă Pearce. Vreau să o păstrez ca o relicvă. (*îi ia pălăria din mână.*) doamna pearce: Vă rog, băgaţi de seamă, domnule Higgins. Am fost nevoită să-i promit că nu o ard, dar poate ca n-ar fi rău să o pun niţeluş în cuptor… Higgins (*punând pălăria repede pe pian*): Da?

Mulţumesc. Ei, ce voiai să-mi spui? Pickering: Vă deranjez?

Doamna pearce: Nicidecum, domnule Pickering. V-aş ruga, domnule Higgins, să fiţi mai eu băgare de seamă la cele ce vorbiţi în faţa fetei.

Higgins (*grav*): Desigur. Vorbesc întotdeauna cu foaţare de seamă. De ce mi-o spui? doamna pearce (*ne tulburaM*): Nu, domnule Higgins, nu sunteţi de loc atent la ce spuneţi când nu găsiţi un lucru sau când sunteţi cam nerăbdător. În ce mă priveşte, nu are nicio importanţă, m-am învăţat. Dar în faţa fetei nu trebuie să vorbiţi urât, Higgins (*indignat*): Eu să vorbesc urât! (*Cu emfază*:) Eu nu înjur niciodată. Detest obiceiul acesta! Ce dracu’ vrei să spui? doamna pearce (*stăruind*): Chiar asta voiam să spun, domnule Higgins. Drăcuiţi mult

prea mult. Mie nu-mi pasă de ocări şi de afurisenii, de trăsnete şi fulgere, nici de „la naiba” şi „unde dracu’...” Higgins: Doamnă Pearce! Asemenea vorbe în gura dumitale! Zău, mă miră! doamna pearce (*nedându-se bătută*):...dar este totuşi un anumit cuvânt pe care sunt nevoită a. vă ruga să nu-l mai întrebuinţaţi. Fata l-a rostit chiar adineauri, fiindcă era baia prea caldă. Începe cu litera C. Ea, săraca, l-a învăţat lângă fustele mamei ei. Dar nu trebuie să-l audă din gura dumneavoastră, Higgins (*cu superioritate*): Nu mă simt vinovat de a-l fi pronunţat vreodată, doamnă Pearce. (*Ea îl priveşte sever. El adaugă, ascunzându-şi conştiinţa vinovată sub o atitudine de magistrat*:) Exceptând poate vreun moment de excitaţie extremă şi bine întemeiată, doamna pearce: Chiar azi-dimineaţă l-aţi îoiosit, în legătură cu cafeaua, cuţitul şi creionul, Higgins: A, asta era numai o aliteraţie, doamna

Pearce, explicabilă la un poet, doamna pearce: Indiferent, domnule Higgins. Oricum vă face plăcere să-i ziceţi, eu vă rog respectuos ca fata să nu audă această vorbă de la dumneavoastră, Higgins: Bine-bine. Asta-i tot? doamna pearce: Nu, domnule Higgins. Va trebui să fim foarte atenţi cu fata asta şi în privinţa curăţeniei...

Higgins: Desigur. Ai toată dreptatea. Foarte important.

Doamna pearce: Vreau să spun să nu fie neglijentă în ce priveşte îmbrăcămintea sau

dezordonată cu lucrurile ei, Higgins (*mergând solemn spre ea*): „B, exact. Chiar voiam să-ţi atrag atenţia asupra acestui lucru.

(*Se întoarce spre Pickering, pe care conversaţia celorlalţi doi îl distrează grozav.*) Aceste lucruti mărunte sunt foarte importante, Pickering. „Cine nu cruţă paraua, nici de galben nu-i e milă” – sună o zicala tot atât de adevărată despre apucături, ca şi despre bani. (*Se opreşte pe covorul din faţa căminului, cu aerul unui om într-o poziţie neatacâbilă.*) doamna pearce: Da, domnule Higgins. Dacă-i aşa, atunci v-aş ruga să nu mai veniţi dimineaţa la masă în halat, sau cel puţin să nu-l mâi folosiţi aşa de des ca şervet. Şi să nu mai mâncaţi toate în aceeaşi farfurie şi să nu mai

— / 7

Puneţi castronul de porridge de-a dreptul pe faţa de masă curată. I-aţi putea da un exemplu mai bun fetei. Era aproape să vă înecaţi cu un os de peşte în marmeladă, săptămâna trecută.

Higgins (*sub atâtea lovituri, se retrage spre pian*): Poate că fac uneori lucrurile acestea, în momente de distracţie, dar desigur nu în mod obişnuit. (*Supărat:*) Pentru că veni vorba, halatul îmi pute al dracului a benzină, doamna pearce: Nu mă îndoiesc că miroase, domnule Higgins, dacă vă ştergeţi degetele… Higgins (*aproape ţipând*): Bine, bine, bine! Pe viitor am să le şterg în păr, doamna pearce: Sper că nu v-am supărat, domnule

Higgins, Higgins (*jignit că poate îi bănuit de un asemenea sentiment*): Nu, câtuşi de puţin. Ai toată dreptatea, doamnă Pearce. Voi fi foarte atent în faţa fetei. Asta-i tot? doamna pearce: Nu, domnule Higgins. Îi permiteţi să folosească una din rochiile acelea japoneze, pe care le-aţi adus din străinătate? E imposibil s-o mai îmbrac în vechiturile ei, Higgins: Desigur. Tot ce vrei. Mai e ceva?

Doamna pearce: Vă mulţumesc, domnule, asta era

Tot. (Iese.)

Higgins: Ştii, Pickering, doamna Pearce are idei foarte stranii despre mine. Uită-te la mine; sunt un om timid şi retras. Niciodată nu m-am simţit cu adevărat matur sau grozav, cum fac ceilalţi bărbaţi. Şi cu toate acestea, ea este deplin convinsă că sunt un om autoritar şi tiranic. Nu pot să-mi explic de ce.

Doamna Pearce se întoarce.

Doamna pearce: Vă rog, domnule Higgins, au şi început plictiselile. E un măturător de stradă jos, Alfred Doolittle, care vrea să vă vadă. Zice că fiica lui e aici, Pickering (*sculându-se*): Aoleo! (*Se retrage pe preşul din fata căminului.*) Higgins (*pe moment*): Trimite, escrocul sus, doamna pearce: Imediat. (*Iese.*) Pickering: Poate că nu-i escroc, Higgins, hâgins: Ei, aş! Cu siguranţă că-i escroc, Pickering: Fie că este, fie că nu este, mă tem c-o

să avem bucluc cu dânsul, Higgins (*sigur de el*): Ba nu, nu cred. Dacă e să fie bucluc, o să-l aibă el de la mine, nu eu de la el. Şi sunt sigur că vom afla ceva interesant de la dânsul, pâck e rin g: Despre fată? Higgins: Nu, mă refer la dialectul lui, pec k erin g: Oh!!

Doamna pearce (în uşă): A venit Doolittle, domnule Higgins. (îl introduce pe Doolittle şi se retrage*)

AI/red Doolittle este un măturător de stradă mai în vârstă, însă viguros, îmbrăcat în hainele profesiei sale, inclusiv o pălărie cu o margine ce-i acoperă ceafa şi umerii. Are trăsături bine întipărite şi destul de interesante/Pare a fi lipsit şi de frică, şi de conştiinţă în aceeaşi măsură. Are un glas remarcabil de expresiv, provenind din obiceiul de a-şi exprima fără rezerve sentimentele. Actuala lui stare sufletească este una de onoare jignită şi hotărâre nezdruncinată.

Doolittle (în uşă, nesigur care dintre cei doi domni *este omul lui*): Domnul profesor Higgins? Higgins: Eu sunt. Bună dimineaţa. Ha loc, doolittle: Bună, coane. (*Se aşază maiestuos.*) Vin într-o chestiune foarte serioasă, coane. TOGG ins (*hmr Pickering*): Crescut la Hbunslow. Mama – din Ţara Velşilor, aş zice. (*Boolittle cască gura, uluit. Miggins contimm.* / Ce pofteşti, Doolittle? doolittle (*amefitnţător*): Am venit după fiica mea; pe ea o vreau, mă înţelegi? Higgins: Sigur că o vrei. Doar eşti tatăl ei, nu-i aşa? Nu cumva *îţi* închipui c-ar

mai fi cineva care s-o dorească? Sunt fericit să constat că mai rămas o urmă de sentiment familiali. Fata e sus. Ia-o numaidecât şiearăirte, doolittle: (*ridbemdm-se uimit*): Ce? mmmmm aici., Mută; închipui cum va e-aiti sătţii ţin fata pe cheltuiiala; mea, eelittle (*protestând*»: Stai „coane, *nu* mă lua aşa. Cu binişorul!; Judecă şi mneata. Drept este să profiri de pe urma unui om sărac? Fatali a mea. Dumneata mir ai luat-o. Mie ce-mi iese Mmasta? – (Să oşază & im.), f

Fiica dumitale: în avut îndrăzneala să vină în casai mea aş să-mi ceară s-o învăţ a vorbi în corect, ca să poată căpăta o slujbă într-o florărie. Acest domn şi menajera mea au fost de faţă tot timpul. (*îl ia de sus*.) Cum îndrăzneşti să vii aici ca să mă şantajezi pe mine? Ai trimis-o aici dinadins, dooeittle (*protestând*): Nu, coane, Higgins: Ba da. Altminteri, cum de ai ştiut că este aici?

Dooivi TTLE: Ce te dai aşa la om, barosanule? Higgins: Poliţia are să se dea la dumneata. Asta-i o uneltire, un complot, ca să-mi stoarceţi bani prin ameninţări. Am să chem poliţia. (*Se îndreaptă hotărât spre telefon şi deschide cartea de telefon*.) doouttle: Am cerut eu măcar o para chioară? Să spuie domnul, aicea de faţă, dacă măcar am pomenit despre bani, Higgins (*aruncând cartea la o parte* şi *venind la fioolittle cu o întrebare*): Atunci, pentru ce ai venit?

Doolittee (*dulceag*): pe! Pentru ce vine omul?

Fii şi mneata înţelegător, coane, Higgins

(*dezarmat*): Dumneata ai îndemnat-o? DOOEITTLE: Să-mi sară ochii dacă te mint! Mă jur că n-am văzut fata de două luni, Higgins: Atunci, de unde ştiai că-i aici*? îi*) *OOUTT iye* (*cât mai muzical şi cât mai melancolic*): Am să-ţi spun, coane, dacă mă laşi să strecor şi eu o vorbuliţă. Sunt gata să-ţi spun. Vreau să-ţi spun. Aştept ca să-ţi spun, Higgins: Pickering, acest individ are un oarecare dar oratoric înnăscut. Observă ritmul firesc şi neînvăţat în care cad silabele. „Sunt gata să-ţi spun. Vreau să-ţi spun. Aştept ca să-ţi spun”. Retorică sentimentală! Ăsta-i elementul velş

4 in fiinţa lui. Tot aşa se explică şi milogeala şi necinstea pe care le dovedeşte, Pickering: Mai las-o, Higgins. Şi eu sunt din Ţara Velşilor. (*Lui Doolittle*:) De unde ştiai că fata-i aici, dacă n-ai trimis-o dumneata? doolittle: Să vedeţi cum a fost, coane. Fata a luat un băiat în taxi, ca să facă o plimbare. Băiatul e fiul proprietăresei ei. Pe urmă, băiatul a aşteptat-o, cu speranţa c-are să-l mai plimbe încă o dată până acasă. Ea însă l-a trimis acasă după catrafuse când a auzit că eraţi dispus s-o ţineţi aicea. Am întâlnit băiatul la colţul străzilor Iyong Acre şi Endell, Higgins: Ia cârciumă, nu-i aşa? doolittle: Clubul săracilor, coane. Da’ ce, n-aiii voie?

Pickering: Easă-l să-şi spună povestea, Higgins, doolittle: Băiatul mi-a povestit tot ce s-a întâmplat. Şi vă întreb eu „ca tată, ce puteam simţi şi gândi? zisei băiatului: „Adă-mi mie

bocceaua ei”, zisei.

Pickering: De ce nu te-ai dus personal să-i iei lucrurile?

Doolittle: Fiindcă, să vedeţi, proprietăreasa nu mi le-ar fi dat mie. Ştiţi, aşa e ea! Am fost nevoit să-i dau un penny băiatului ca să-mi încredinţeze mie bocceaua. Măgarul! I-am adus lucrurile numai ca să vă fiu pe plac, cum s-ar zice, să vă fac un serviciu. Asta-i tot, Higgins: Ce lucruri ai adus?

Doolittle: Un instrument muzical, coane. Câteva tablouri, nişte fleacuri de bijuterii, o colivie. A zis că îmbrăcăminte nu-i trebuie. Te rog, zi şi mneata, cucoane, ce puteam eu să cred? Te întreb ca un părinte, ce puteam eu să gândesc?

Higgins: Şi ai wait s-o scap de la ceva mai rău decât moartea, nu-i aşa? doolitti/E (*apreciind că a fost aşa de bine înţeles şi uşurat de acest fapt*): Precum ai zis, barosanule. Asta e. Întocmai, Pickering: Bar de ce i-ai adus bocceaua, dacă aveai intenţia s-o iei de aici? DOO iyiTTiye: Am zis eu vreo vorbu Nţă că aş vrea s-o iau de aici? Ia, spune drept, Higgins (*hotărât*): Ai – s-o iei de aici, şi încă în mare viteză. (*Trece spre cămin şi sună*.) DOO iyiTTI/E (scutându-se) Mu, coane. Îmi pare rău. Mu sunt eu omul care să stau în calea fetei mele. Aici, cum s-sr zice, i – se desetele o carieră, şi…

Doamna Pearce deschide uşa şi aşteaptă ordinele.

Higgins: Doamna Pearce! E tatăl Elizei. A

venit ca s-o ia de aici. Predă-i-o, te rog. (*Se înapoiază la pian, având aerul că se spală pe mâini de toată povestea.*) doouttle: Nu, nu m-aţi înţeles bine. Staţi să vă spun…

Doamna rpearce: Mu poate s-o ia, dorpnule Higgins… Cum s-o ia? Mu mi-aţi spus dumneavoastră să-i ard toate boarfele? DOOEIT în, E: Asta aşate. Mu pot s-o duc pe străzi despuiată, ca o maimuţă. Vedeţi *şi* dumneavoastră.

Higgins: Eu văd că vrei s-o iei. Ia? ţi-o! Dacă n-are haine, du-te şi-i cumpără. *DrOOLUrTLE* (*disparat*): Unde-s hainele cu care a venit? Eu le-am ars, ori cucoana dumitale? doamna, fearce: Te rog, eu sunt menajeră. Am comandat îmbrăcăminte pentru fiica dumitale.

Când va sosi, ai să poţi’s – o iei. Poţi aştepta în bucătărie. Poftim pe aici.

Foarte tulburat, Doolittle merge cu ea până la uşă, şovăie şi în cele din urmă se întoarce secretos către Higgins.

Doolittle: Ascultă-mă, coane. Dumneata şi cu mine suntem oameni de lume, nu-i aşa? Higgins: Da-da, oameni de lume. Bine. Doamnă

Pearce, mai bine ne-ai lăsa singuri, doamna pearce: Cred şi eu că-i mai bine. (*Iese cu demnitate.*)

Pickering: Ai cuvântul, domnule Doolittle, doolittle (*către Pickering*): Vă mulţumesc. /*Către Higgins y care s-a refugiat pe bancheta pianului, pentru a evita vecinătatea lui Doolittle, care are*

un prea pronunţat miros profesional:) Uite, coane, eu văd că eşti un om pe placul meu; mi-ai mers la inimă, ţi-o spun adevărat. Şi d-aia, dacă vrei să ţii fata, eu nu mă încăpăţânez s-o iau înapoi, dacă ne înţelegem. Dacă o priveşti ca femeie, e frumuşică, dar ca iiică nu merită pâkiea pe care i-aş da-o, ţi-o spun fără ocoliş, eu, ca tată nu-mi cer decât dreptul meu şi n-ai să mă laşi tocmai dumneata să plec cu mâna goală. Văd eu că eşti altfel de om. Ce-i o kârtie de cinci lire la dumneata, coane?: Şi ce-i Eliza pentru mine? (*Se înapoiază la scaunul lui şi se aşază cu ifos*.) Pickering: Doolittle, cred că ar trebui să ştii că domnul Higgins are numai intenţii onorabile, doolittle: Desigur, domnule. De n-aş crede aşa, aş cere cincizeci de lire. În & omb (rev Mat): Om mirş & v, fără pic de inimă –, – vrei să spui că ţi-ai vinde fiica wntru cincizeci de Ure?

Doouttee: îndeobşte, ca să zic aşa, n-aş vinde-o, dar, ca să servesc pe un gentleman ca dumneata, ri-aş zice ba, Pickering: Dar nu ai niciun simţ moral, omule? *DOO iyi TTLE* (*liniştit*): Nu-mi dă mâna, coane. Nici dumitale nu ţi-ar da, de-ai fi sărac ca mine. Ştii, fără supărare, dacă Lizei îi iese ceva de-aibi, de ce să nu-mi iasă şi mie? Higgins (*tulburat*): Nu ştiu ce să fac, Pickering. Fără discuţie că din punct de vedere moral este o crimă să-i dai ăstuia măcar o para chioară. Şi totuşi, parcă ar avea şi el oarecare dreptate.

Dooeiţtle: Întocmai cum aţi zis, coane. Asta

ziceam şi eu. G inimă de părinte, ca să zic
7 r aşa.

Pickering: Da, ştiu. Totuşi, parcă n-ar fi drept... DOOLITT iye: Să nu spuneţi asta. Nu luaţi lucrurile aşa. Ce sunt eu, boierilor? Vă întreb, eu ce sunt? Sunt unul din săracii care nu au niciun merit în ochii lumii – care nu-s vrednici de nimic, asta sunt. Gândiţi-vă ce înseamnă asta pentru un om. Înseamnă că se are în contra cu moralitatea burgheză. Dacă e rost de ceva şi mă bag şi eu, răspunsul e mereu acelaşi: „Nu meriţi, şi d-aia nu capeţi nimic”. Da nevoile mele sunt tot aşa de mari ca ale celei mai merituoase văduve, care, pentru moartea unui singur bărbat, se învârte de şase ajutoare într-o săptămână, de la şase societăţi de binefacere. Eu n-am mai puţină nevoie ca un om vrednic, ba am chiar mai multă. N-am măi puţină poftă de mâncare ca dânsul, şi băutură mie îmi trebuie mai multă ca lui. Îmi trebuie şi mie puţintică distracţie, că sunt om cu doxă. Îmi trebuie puţină veselie, ia, o muzică şi un cântec, să-mi vină inima la loc. Când e vorba de cerut, păi şi mie mi se cere ca şi ălorlalţi. Ce este moralitatea burgheză? Doar un pretext ca să nu mi se dea niciodată nimic. De asta vă rog ca pe nişte boieri, să nu faceţi şi dumneavoastră tot aşa. Am fost sincer cu dumneavoastră. N-am făcut pe omul vrednic şi merituos. Sunt un nevrednic şi aşa vreau să rămân. Aşa îmi place să fiu, ăsta-i adevărul. Vreţioare să profitaţi de sinceritatea

mea, ca să mă păgubiţi de preţul fetei, pe care am crescut-o şi am îmbrăcat-o cu sudoarea frunţii până ce a crescut destul de mare ca să vă intereseze pe dumneavoastră? E prea mult cinci lire? ziceţi şi dumneavoastră, şi cum ziceţi, aşa să rămână.

Ai g şi ns (*ridicându-se şi mergând spre Pickering*): Pickering, dacă ne-am ocupa de omul acesta timp de trei luni, ar putea să ajungă ori ministru, ori un celebru predicator în Ţara

Velşilor.

Doouttle: Mă las păgubaş de aşa ceva, coane. Vă mulţumesc frumos. Am auzit pe toţi predicatorii şi pe toţi prim-miniştrii – că eu sunt un om cu doxă şi îmi place şi politica, şi religia, şi reforma socială, la fel ca toate celelalte distracţii, dar vă asigur că tot viaţă de câine e, oricum ai suci-o şi ai învârti-o. Pentru mine, sărăcia asta păcătoasă, care nu are parte de mila nimănui, este cea mai indicată. XyUÂnd una peste alta situaţiile sociale – zău ca socot, da, aşa socot că, pentru gustul meu, e cea mai puţin nesărată.

22*

Higgins: Mi se pare că va trebui să-i dăm cinci lire.

Pickering: Mi-e teamă că nu va şti cum să le folosească.

Doolittle: Eu, coane, cum să nu ştiu?! Să nu vă fie teamă că bag banii la ciorap sau că Uaş cheltui cu binişorul ca să trândăvesc în timpul ăsta. Până

luni nu-mi mai: rămâne nicio lăscaie. Va trebui să merg la lucru, ca şi când nu i-aş fi avut. Pot pune prinsoare că n-am să ajung la sapă de lemn din atâta lucru. Ia, un chef uşor bun cu ibovnica, să ne bucurăm şi noi şi să dăm de lucru la alţii; iar dumneavoastră să vă bucuraţi că nu aţi aruncat banii pe fereastră. Nici că i-aţi putea folosi mai bine.

Higgins (*scoţându-şi portofelul din buzunar* şi *trecând între Doolittle şi pian*): Cu asta m-a dat gata. Să-i dăm zece lire. (*îi oferă măturătorului două Mrtii a câte cinci Ure…*) doolittle: Nu, coane. Zece lire n-ar avea dumneaei inima să le cheltuiască, şi poate că nici eu. Zece lire e o sumă: se simte omulparcă mai grijuliu; şi atunci, s-a zis cu fericirea. Dă-mi, coane, numai cât îţi cer, niciun ban mai mult, nici mai puţin, Pickering: De ce nu te căsătoreşti cu ibovnica dumitale? Nu prea îmi viie să încurajez o astfel de imoralitate, doolittle: De ce iiuspui dumneata, coane? Spune-i-o. Eu sunt gata s-o iau cu cununie, că eu sunt cel care sufăr din pricina asta. Că aşa nu e am la mini eu nmica. Trelkiie să-i fier pe plac, trebuie să-i dau cadouri; trebuie să-i cumpăr îmbrăcăminte, ceva de speriat, îi sunt rob, coane, numai pentru nu-s bărbatul ei fegkrit. Şi o ştier pârdakiica! auzi, ea să „se mărite! Coane, ascultă-mă pe mine. Însoară-te cu Eliza cât e tânără şi nu ştie prea multe. De nu, ai să te căieşti mai târziu. Dacă te însori, are să-i pară ei rău după aceea, dar mai

bine ei decât dumitale, că eşti bărbat, şi ea nu-i decât o femeie, şi tot n-ar şti cum să fie fericită, Higgins: Pickering, dacă îl mai ascultăm pe omul acesta încă un minut, nu ne mai rămâne nicio convingere. (*Către Doolittle*:) Parcă cinci lire ai zis… doolittle: Foarte mulţumesc, coane, Higgins: Eşti sigur, nu vrei zece? POOLIŢTLE: Acuma, nu, coane. Altă dată, Higgins (*întinzându-i o hârtie de cinci*): Poftim, doolittle: Mulţumesc/coane. Bună ziua. (*Se grăbeşte înspre uşă, grijuliu să scape cu prada luată. Când deschide uşa, se găseşte faţă în faţă cu o tânără japoneză, gingaşă şi minunat de curată, într-un simplu kimono albastru de bumbac, imprimat cu flori albe de iasomie. Doamna Pearce este cu dânsa. El se dă respectuos la o parte din calea ei şi cere scuze.*) Iertaţi-mă, vă rog, domnişoară. Tân & ca japoneză: Na-ţi-o bunăl Nu-ţi mai cunoşti fata acum? doolittle *exclamând* să fiu al dracului! Zău ţ că-i Eliza 1

Higgins *toţi* Ce-i asta? Nu, că-i bună! Pickering *o dată*: Sfinte Sisoe! Liza: Nu-s caraghioasă? Higgins: Caraghioasă?!

Doamna pearce (*în uşă*): Domnule Higgins, vă rog nu spuneţi fetei nimic care s-o facă încrezută.

Higgins (*moralist*): O, da! Ai dreptate, doamnă

Pearce. (*Către Eliza*:) Eşti al naibii de caraghioasă.

Doamna pearce: Vă rog, domnule Higginsv iâiggins (*corectându-se*): Vreau să spun extrem de caraghioasă.

Liza: Aş arăta mai bine cu pălăria pe cap. (la pălăria şi şi-o pune: străbate cu ifos odaia spre cămin.)

Higgins: O modă nouă, pe cinstea mea! Şi ar trebui să arate îngrozitor! doolittle (*cu mândrie părintească*): Pe cinstea mea, niciodată n-aş fi crezut, coane, că dacă o speli arata aşa de mândrăi îmi face cinste, nu-i aşa?

Liza: Nu-i nicio scoială să te speli aici. Apă caida şi rece la robinet, câtă vrei. Prosoapele e pluşate, cuierul dă prosoape e cald dă-ţi arde deştele. Perii moi să te freci şi o strachină dă lemn cu săpun – care miroase a levănţică. Ştiu eu acuma dă ce cocoanele e aşa dă curate. Spălatu-i o bucurie pentru ele. Să le văd cum ar fi dacă s-ar spăla ca noi! Higgins: îmi pare bine că ţi-a plăcut odaia de baie, Liza: Ba nu, nu mi-a plăcut chiar toate; puţin îmi pasă cine mă aude. Ştie doamna Pearce, Higgins: Ce nu i-a plăcut, doamnă Pearce? doamna pearce (*blând*): Nimic, domnule Higgins.

N-are importanţă: Liza: Aveam poftă s-o sparg. Nuvştiam încotro să mă uit, dar am atârnat un prosop peste ea, Higgins: Peste ce?

Doamna pearce: Peste oglindă, domnule Higgins, Higgins: Doolittle, ţi-ai crescut fata prea aspru, doolittle: Eu n-am crescut-o de loc, doar că-i mai ardeam câte una cu cureaua, aşa, din când în când. Nu da vina pesmine, coane. Nu-i obişnuită cu oglinzile, atâta tot. Dar se deprinde ea repede cu felul dumneavoastră de trai, mai liber şi mai

lesnicios, Liza: Eu sunt fată cuminte, zău că sunt, şi n-am să mă deprind cu traiul ăsta liber şi lesnicios, Higgins; Eliza, dacă mai spui încă o dată că eşti fată cuminte, te ia tată-tu acasă, Liza: Tata? Nu-l cunoaşteţi! A venit aici numai ca să ciupească ceva bişatri, cu care să se îmbete, doolittle. Da, bine, pentru ce altceva aş avea nevoie de bani? Să-i dau la biserică, poate? (*Eliza îi scoate limba. El se înfurie într-atât, încât Pickering socoteşte că este necesar să se strecoare între ei*) Să nu fii necuviincioasă cu mine şi să nu aud cumva că te-ai obrăznicit cu domnu', că mai auzi tu de mine. Ai înţeles? Higgins: Mai ai vreun sfat să-i dai înainte de a pleca, Doolittle? Sau poate o binecuvântare părintească?

Doolittle: Nu, coane; doar nu sunt aşa de nătărău încât să-i învăţ pe copii tot ce ştiu eu. Destul de greu să-i stăpâneşti şi aşa. Dacă vrei să-i xfaci educaţia Elizei, coane, apoi s-o faci cu cureaua. M-am dus. (*Dă să plece.*) Higgins (*în mod impresionant*): Stai. Ai să vii regulat să-ţi vezi fiica. Ştii că-i de datoria dumitale. Fratele meu e preot şi ar putea să te ajute când vorbeşti cu ea, doolittle (*în doi peri*): Desigur. Viu, coane, cum să nu viu?! Nu chiar săptămâna asta, că am o treabă mai depărtişor. Dar mai încolo poţi să te bizui pe mine. Bună ziua, domnilor. Bună ziua, doamnă. (*îşi scoate pălăria în faţa doamnei Pearce, care nu binevoieşte a-i răspunde, şi pleacă. Îi face cu ochiul lui Higgins, socotindu-l pesemne un tovarăş*

de suferinţă, din pricina caracterului dificil al doamnei Pearce, apoi iese în urma ei.) 1,1 za: Să nu-l credeţi pe mincinosu ăsta. Mai bine se împrieteneşte cu un buldog decât cu un preot. Nu mai dă el aşa dă curând p-aici, Higgins: Nici nu ţin. Dar tu, Eliza? Liza: Nici eu. Vedea-l-aş când mi-oi vedea ceafa. Mi-e ruşine dă el. Să adune gunoaiele, în loc să-şi vadă dă meserie… Pickering: Dar ce meserie are, Eliza? Liza: Să bage banii din buzunarul altora într-al lui. Meseria lui adevărată e cea de săpător. O face câteodată, ca să se mai mişte, şi câştigă parale bune. De-acu încolo n-o să-mi mai spuneţi domnişoară Doolittle, nu-i aşa? Pickering: Vă cer iertare, domnişoară Doolittle.

A fost o scăpare, Liza: Nu face nimic, dar sună prea gingaş. Tare aş avea chei să iau chiar acu o maşină până la colţu' străzii Tottenham Court, şi acolo să mă dau jos şi să-l las pe şofer să mă aştepte. Să crape fetele când m-or vedea. Nici n-aş sta dă vorbă cu ele, Pickering: Mai bine aştepţi până îţi găsim ceva într-adevăr la modă, Higgins: Şi apoi, mi-i frumos să strici prieteniile vechi, dacă te-ai cocoţat în societate. Asta numim noi snobism. Liza: Sper că d-aci încolo n-o să le mai ziceţi fetelor alea prietenele mele. Destut au râs ele dă mine, când le-a venit la îndemână. Acum am de gând să le-o plătesc. Dar, dacă-i vorba să mă îmbrac după moda, mai aştept. Mi-ar plăcea niscaiva rochii noi. Doamna Pearce, zice că o să-mi

daţi îmbrăcăminte dă noapte, pentru dormit, deosebită dă cea dă zi, dar rhie mi se parecă-s – bani arutibaţi în vânt când îi dai pe ceva care nu se vede. Şi nici nu ştiu: dacă o să-mi placă să mă schimb în rufărie rece pe-o seară dă iarnă, doamna pearce (*înapoindu-se*): Hai, Eliza. Ţi-au sosit lucrurile noi, ca să le încerci. EIZA: Va-ai, va-ai, sărăcan dă mine! (*Se repede afară*.)

Doamna pearce (*urmând-o*): Stai, nu te repezi aşa, fetiţo. (*închide uşay după ce iese şi ea*.) Higgins: Pickering, ne-am înhămat la grea treabă, Pickering (*cu convingere*): într-adevăr, aşa e, Higgins.

ACTUL III

Zi. de primire la doamna Higgins. Nu a sosit încă nimeni. Salonul, într-un apartament de pe cheiul Chelsea, are trei uşi-ferestre care dau spre Tamisa. Tavanul nu este aşa de înalt cum ar fi într-o casă mai veche cu aceleaşi pretenţii. Cele trei uşi-ferestre sunt deschise şi dau în balconul împodobit cu ghivece cu flori. Dacă stai cu faţa spre ferestre, ai căminul la stânga, şi uşa în peretele din dreapta, lângă colţul cel mai apropiat de ferestre.

Doamna Higgins a fost crescută în atmosfera stilurilor Morris1 şi Burne-Jones2; încăperea este foarte deosebită de aceea a fiului doamnei Higgins, care locuieşte pe strada Wimpole; salonul nu este ticsit cu mobile, măsuţe şi bibelouri. În mijlocul camerei se află un divan mare. Acesta,

împreună cu covorul, tapetul stil Morris al pereţilor, perdelele de cretonă, imprimate tot în stil Morris, şi îmbrăcămintea de brocart a divanului şi a pernelor lui alcătuiesc toată ornamentaţia încăperii şi sunt prea frumoase pentru a fi ascunse după fleacuri inutile. Pe pereţi sunt atârnate câteva tablouri bune în ulei, din genul picturilor care se expuneau la Galeriile Grosvenor, cu treizeci de ani în urmă (în stilul lui Burne-Jones, nu al lui Wh ist Iar[14]). Singurul peisaj este de Cecil Eawson şi are proporţiile unui tablou de Rubens. Mai este un portret din tinereţe al doamnei Higgins, când, dispreţuind moda zilei, se îmbrăca în frumoasele costume plăsmuite în stilul Dante-Gabriel Rosetti2 şi care numai când au fost pocite de cei care nu se pricepeau au dus la absurdităţile unui estetism popular, prin deceniul al şaptelea din secolul trecut, în colţul diagonal opus uşii, doamna Higgins, care are acum peste şaizeci de ani şi a renunţat de mult să mai dispreţuiască moda, scrie la o masă de o sobră eleganţă. Butonul soneriei îi stă la îndemână. Un scaun Chippendale se află mai în fund, între ea şi fereastra cea mai apropiată.

De cealaltă parte a salonului, mai în faţă, se vede un jilţ elizabetan, cu sculpturi simple, după gustul lui Íñigo Jonesă. De aceeaşi parte se află un pian cu podoabe de lemn. Colţul dintre cămin şi

14 Inigo Jones (1572—1651), arhitect englez de origine spaniolă.

ferestre este ocupat de un alt divan, îmbrăcat, ca şi pernele lui, cu cretonă în stil Morris. Este între patru şi cinci după amiază. Uşa e deschisă cu violenţă şi apare Higgins, cu pălăria în cap.

Doamna Higgins (necăjită): Henry! flertându-l:) De ce-ai venit tocmai azi? Ştii că am musafiri. Mi-ai făgăduit că nu vii. (Când el se apleacă să o sărate, ea îi scoate pălăria din cap şi i-o întinde.)

Higgins: Of! (*Aruncă pălăria pe masă.*) doamna Higgins: Du-te imediat acasă.

Higgins (*sănttând-o*): Ştiam, mamă, dar am venit dinadins.

Doamna Higgins: Nu trebuia să vii. Îţi vorbesc serios, Henry. Ai să-mi jigneşti toţi prietenii. Dacă te întâlnesc aici, nu mai vin, Higgins: Prostii! Ştiu eu că nu am darul micilor conversaţii de salon, dar lumii puţin îi pasă. (*Se aşază pe divanul cel mic.*) doamna Higgins: Crezi că nu îi pasă? într-adevăr, de micile conversaţii, dar ce să spun de celelalte? Te rog, dragul meu, nu mai sta, Higgins: Sunt nevoit să rămân. Am nevoie să-mi faci un serviciu de ordin fonetic, doamna Higgins: Degeaba, dragul meu. Îmi pare rău, dar nu mă descurc cu vocalele tale. Cu toate că-mi place să primesc ilustrate frumoase, scrise cu stenografia ta brevetată, trebuie întotdeauna să citesc copiile în scrierea obişnuită, pe care ai prevederea să mi le trimiţi, Higgins: Dar acum nu este vorba de fonetică, doamna Higgins: Tu ai spus că este, Higgins: Nu asta-i atribuţia dumitale acum. Am

găsit o fată, doamna Higgins: Trebuie să înţeleg că o fată te-a

(o găsit pe tine? Higgins: De loc. Nu-i vorba de dragoste, doamna Higgins: Păcat! Higgins: De ce?

Doamna Higgins: Pentru că niciodată nu te îndrăgosteşti de o femeie sub patruzeci şi cinci de ani. Nu ştiu când ai să descoperi că există în lume o seamă de femei tinere, destul de frumoase.

Higgins: Nu pot să-mi pierd vremea cu femeile tinere. Femeile demne de iubit, eu le văd semănându-ţi cât se poate mai mult. Niciodată n-am să mă apuc să iubesc cu adevărat femei tinere. Unele obiceiuri sunt prea înrădăcinate ca să le mai schimbi. (*Se ridică deodată şi începe să umile de colo până colo, zornăindu-şi cheile şi mărunţişul în buzunar.*) De altfel, toate sunt nişte gâşte, doamna Higgins: Ştii, Henry, ce-ai face dacă m-ai iubi cu adevărat? Higgins: Ei, ce? Să mă însor poate? doamna Higgins: Nu. Să-ţi scoţi mâinile din buzunare şi să nu te mai agiţi. (*Cu un gest de disperare, o ascultaşi se aşază din nou.*) Aşa îmi placid Acum spune-mi ce-i cu fata, Higgins: Vine să-ţi facă o vizită, doamna Higgins: Nu-uri amintesc să o fi poftit, Higgins: N-ai poftit-o dumneata, ci eu. Dacă ai fi cunoscut-o: n-ai fi invitat-o. doamna Higgins: Adevărat? De ce? Higgins: Uite de ce: este o florăreasă oarecare. Am cules-o de pe trotuai, doamna Higgins: Şi ai invitat-o la mine 1 ia ceai! Higgins (*ridicându-se şi căutând să o ia cu bini şorut*): Totul 1 va merge

foarte bine. Am învăţat-o să vorbească aşa cum trebuie şi i-am dat ordine stricte cum să se poarte: Nu are voie să iasă din două subiecte: starea vremii şi sănătatea fiecăruia. Ştii – „Ce zi frumoasă e astăzi şi „Ce mai faceţi dumneavoastră?” – şi să nu-şi dea drumul să vorbească despre subiecte generale. Aşa nu riscăm nimic, doamna Higgins: Nu riscăm nimic! Să vorbeşti de sănătate! Despre ce avem pe dinăuntrul nostru, ba poate şi pe dinafară! Cum de ţi-a dat prin minte o asemenea prostie, Henry? Higgins (*nerăbdător*): Oricum, trebuie să vorbească despre ceva. (*Se stăpâneşte şi se aşază din nou.*) Nu te necăji, mamă, are să meargă bine. Este şi Pickering în combinaţia aceasta. Am făcut un fel de prinsoare că voi reuşi să o trec drept ducesă în şase luni de zile. Am început acum câteva luni, şi fata face progrese ca un foc care a cuprins o casă. Voi câştiga prinsoarea. Are ureche bună; şi învaţă mai uşor decât elevii mei din burghezie, pentru că ea trebuie să deprindă o limbă cu totul nouă. Ea vorbeşte englezeşte aproape aşa cum vorbeşti dumneata franţuzeşte, doamna Higgins: Aceasta-i mulţumitor, în orice caz.

Higgins: Este şi nu este, doamna Higgins: Ce vrei să spui? Higgins: Că am reuşit s-o fac să pronunţe corect; dar trebuie luat în seamă nu numai *cum* pronunţă o fată, ci şi ceea ce pronunţă, şi tocmai aici e…

Sunt întrerupţi de servitoare, care anunţă musafiri!»

Servitoarea: Doamna şi domnişoara Eynsford Hill. (*lesei*)

Higgins: Doamne! (Se scoală, tşt apucă iute pălăria şi se repede spre uşă, dar, înainte să poată ieşi, mamă-sa îl şi prezintă.)

Doamna şi domnişoara Eynsiord Hill sunt mama şi fiica ce s-au adăpostit de ploaie ia ieşirea de la Covent Garden. Mama este manierată şi liniştita, dar are privirea îngrijorată a oamenilor strâmtoraţi. Fiică>a căpătat aerul voios al celor care se simt foarte bine în societate; bravada celor scăpătaţi.

Doamna Eynsford hh & (către doamna Higgins): Bună ziua. Ce mai faceţi? (îşi dau mâna.)

Domnişoara Eynsford Hill: Ce mai faceţi? (*Dă mâna.*)

Doamna Higgins (prezentându-l pe fiul său): Fiul meu, Henry.

Doamna Eynsford Hill: Dumneavoastră sunteţi vestitul fiul Am dorit aşa de mult să vă

7.

Cunosc, domnule profesor Higgins! Higgins (morocănos, nejăcând niciun pas înspre dânsa): Încântat! (Se dă înapoi spre pian şi se înclină scurt.) domnişoara Eynsford Hill (indr eptându-se spre *el cu o încredere familiară*): Bună ziua, Higgins (*privind-o ţintă*): V-am mai văzut undeva. N-am habar unde, dar am mai auzit vocea

dumneavoastră. (*Plictisit*:) Dar în fond nu are nicio importanţă. Luaţi loc, vă rog, doamna Higgins: îmi pare rău să spun că celebrul meu fiu nu are maniere. Nu trebuie să i-o luaţi în nume de rău, domnişoara Eynsford Hill (*veselă*): Eu, una, nu. (Se aşază pe scaunul elizabetan.) doamna Eynsford Hill (puţin cam nedumerită): Câtuşi de puţin. (Şade pe canapea între fiica ei şi doamna Higgins, care şi-a întors scaunul cu spatele la birou.) Higgins: Am fost nepoliticos? N-am avut câtuşi de puţin intenţia. (Se duce la fereastra din mijloc şi, cu spatele la cei din odaie, priveşte fluviul şi f lorile din Battersea Park de pe malul celălalt al Tamisei, ca şi cum ar fi un deşert de gheaţă.)

Servitoarea se întoarce, introducând pe Pickering servitoarea: Domnul colonel Pickering. (*Ieşe.*) Pickering: Bună ziua, doamnă Higgins, doamna Higgins: îmi pare aşa de bine că aţi venit! Cunoaşte-ţi pe doamna Eynsford Hill, pe domnişoara Eynsford Hill?

Schimb de saluturi. Colonelul aduce scaunul Ghippen dale mai în faţă, între doamna Hill şi doamna Higgins, şi se aşază, Pickering: V-a spus Henry pentru ce am venit? Higgins (*peste umăr*): Abia începusem să-i spun, fir-ar a dracului de treabă! doamna Higgins: Henry, Henry, te rog! doamna Eynsford Hill (*sculându-se pe jumătate*):

Oare vă stânjenim? Doamna higgină (*ridicândiiseşi făcând-o pe doamna Hill să se*

aşeze din nou): Dimpotrivă. Nu aţi fi putut veni la o oră mai potrivită: am dori să faceţi cunoştinţa unei prietene a noastre, Higgins (*întorcându-se plin de speranţă*): într-adevăr, aveam nevoie de două-trei persoane. Sunteţi tot atât de indicate ca şi oricare altele.

Servitoarea se întoarce, deschizând uşa lui Freddy.

Servitoarea: Domnul Eynsford Hill, Higgins (în şoapte abia auzite, nemaiputând răbda):

Dumnezeule mare! încă unul! Fâreddy (*dând mâna ou doamma Higgins*): ziua, doamna Higgins: Foarte drăguţ că aţi venit.

(*Prezentându-l*:) Colonelul Pickering, iredd y (*înclinându-se*): un doamna Higgins: Cred că nu-i cunoaşteţi pe fiul meu, profesorul Higgins, Freddy (4 ndreptându-se către Higgins): ziua, Higgins (privindu-l ca şi când ar fi un hoţ de buzunare): Aş putea să jur că teram mai văzut o dată, tinde?

FREDD Y: Nu erei.

Higgins (*resemnat*): în orice caz, n-are nicio importanţă. Ia loc.

Dă mâna lui Freddy – apoi aproape că îl azvârle pe canapea, cu faţa spre ferestre; el vine în jurul canapelei pe cealaltă parte.

Higgins: Ei, care – va să zică, aşa e. (*Se aşază fie canapea* în *stânga doamnei Eynsford Tlill*.) *Şt* acttm despre ce dracu’ să vorbim până ce viiie Eliza?

Doamna Higgins: Henry, eşti sufletul şi viaţa

şedinţelor Societăţii ştiinţifice; dar zău că eşti cam supărător în ocaziile mai obişnuite, Higgins: Em, mamă? îmi cer scuze. (*Surâzând deodată*:) Mi se pare că ai dreptate. (*Gălăgios*:) Ha-ha!

Domnişoara Eynsford hiix (*care îl consideră fie Higgins drept un eventual soţ cu totul acceptabil*): Eu sunt de partea dumitale. Nici eu n-am conversaţie de salon. Dacă lumea ar fi sinceră şi ar spune ce crede... Higgins (*întunecându-se din nou*): Ferească sf intui!

Doamna Eynsford hile (înţelegând jocul fiicei sale *şi vrând s-o ajute*): Dar de ce? Higgins: Ceea ce oamenii cred că trebuie să creadă e destul de râu – şi asta o ştie Cel-de-sus; dar ceea ce cred ei cu adevărat ar dărâma toată şandramaua. Credeţi că ar fi foarte plăcut dacă aş spune tot ce gândesc eu într-adevăr? domnişoara Eynsford hiix (*veselă*): Este chiar aşa de cinic?

Higgins: Ciliic. Cine dracu' a zis că-i cinic? Voiam să zic că n-ar fi decent.

23 – B. Shaw – Teatru doamna e. ynsford hiee (*gravă*): Sunt sigură ca nu). >} vorbeşti serios, domnule Higgins, hiqgins: Vedeţi, cu toţii suntem sălbatici, mai mult sau mai puţin. Suntem presupuşi a fi civilizaţi şi culţi – a şti totul despre poezie, filosofie, artă, ştiinţă şi aşa mai departe; ăârcâţi dintre noi ştiu măcar înţelesul acestor cuvinte? (*Către domnişoara Hill*:) Ce ştii dumneata despre poezie? (*Către doamna Hill*:) Ce ştii dumneata despre ştiinţă? (*Arătându-l pe Freddy*:)

Ce ştie el despre artă, sau ştiinţă, sau despre orice altceva? Ce dracu’ vă închipuiţi că ştiu eu despre filosofie? doamna Higgins (*prevenindu-l*): Ori despre maniere, Henry? servitoarea (*deschizând uşa*): Domnişoara Doolittle. (*lese*.)

Higgins (sculându-se în grabă şi ducându-se Jug à la doamna Higgins): Iat-o, mamă. (Se ridică în vârjul picioarelor şi face semne Elizei, peste capul mamei sale, ca să-i indice care este gazda.)

Eliza, care este minunat îmbrăcată, produce, când intra, o atât de remarcabilă impresie de distincţie şi frumuseţe, încât toţi se scoală, emoţionaţi. Călăuzită de semnele lui Higgins, se îndreaptă spre doamna Higgins cu o graţie studiată.

Uza (pronunţând cuvintele cu o pedantă corectitudine şi cu un ton poarte frumos); Bună ziua, doamnă Higgins. (îşi trage puţin răsuflarea, ca să fie sigură că H este bine pronunţat în Higgins, şi reuşeşte de minune.) Domnul Higgins mi-a spus că pot veni să vă văd, doamna Higgins (amabilă): Sigur că da; îmi pare într-adevăr foarte bine să te văd, Pickering: Bună ziua, domnişoară Doolittle.

Uza (*dând mina cu el*): Domnul colonel Pickering, nu-i aşa? – doamna Eynsford ini XIS înt sigură că ne-am mai întâlnit, domnişoară Doolittle, îmi aduc aminte de ochii dumitale. Xiză: Bună ziua. (*Se aşază în mod graţios pe canapea, în locul de pe care tocmai s-a ridicat Higgins*.)

Doamna Eynsford kiu/ (făcând prezentările); t

Fiica mea, Clara. LIZA: Bună ziua.:

Ceară (impulsiv): Bună ziua. (Se aşază pe divan lângă Eliza, vrând parcă să o sfâşie cu ochii), Freddy (venind în partea unde şed ele pe divan):

Desigur că am mai avut plăcerea, doamna Eynsford hiee (*făcând prezentările*):

Fiul meu, Freddy, uza: Bună ziua.

Freddy face o plecăciune şi, vrăjit, se aşază pe scaunul elizabetan.

23*

Higgins (deodată): Bi să fie! Acum îmi amintesc. (îl privesc cu toţii.) Covent Garden. (Jalnic:) Ce blestemăţie! doamna Higgins: Henry, te rog. (El este pe cale de a se aşeza pe marginea mesei.) Nu te aşeza pe masa mea de scris, ai s-o strici, Higgins (îmbufnat): Scuză-mă. (Se îndreaptă spre divan, împiedicându-se de galeria şi de vătraiul căminului, bombănind şi înjurând din această pricina, şi termină penibila traversare a camerei, aruncându-se pe divan cu atâta nerăbdare, încât e gata să-l strice. Doamna Higgins îl priveşte lung, dar se stăpâneşte şi nu spune nimic. Urmează o tăcere lungă şi stânjenitoare.)

Akmtinmjfe Higgins *sfârşit, spre a Jace conversaţie*): Credeţi că are să plouă? *mza*: îi, posibil ca uşoara depresiune din apusul adâipelagului să se îndrepte încetişor spre răsărit.

Nu există indicii că sar petrece o mare schimbare barometrâcă... Freddy: Ha-ha! Ce caraghios! Liza: Am spus ceva greşit, tinere? Pun rămăşag că am spus-o bine, Freddy: Colosal!

Doamna Eynsford Hill: Sper că vremea nu se va răci. B atâta gripă în oraş. Toţi ai casei sev îmbolnăvesc, unul după aâtu, în fiecare primăvară.

LIZA (*posomorâtă*): Mătuşa mea a murit de gripă; aşa se zice.

Doamna Eynsford Hill (scoate sunete de simpatie):!!!

LIZA (cu acelaşi ton tragic): Dar părerea mea este că i-au făcut de petrecanie bătrânei, doamna Higgins (*mirată*): I-au făcut de petrecanie?!

Liza. Da-ara! Aşa să fii mătăluţă siaâtoasă. De ce să moară de gripă? Că doar scăpase de diftăerie, destul de frumuşel, cu un an Stainte. Am văzut-o cu ochii mei. Era vânătă toată. Toţi o credeau moartă, dar tata i-a turnat gin cu polonicul pe gât, de şi-a venit în fire aşa de subit, încât a muşcat polonicul şi i-a rupt coada.

Doamna Eynsford Hill (*uimită*): „Stai de mine! Liza (*întărindu-şi rechizitoriul*): Ce rost avea să moară o femeie aşa de zdravănă taman de gripă? Mă întreb ce s-a făcut cu plăria ei cea nouă de pai, pe care trebuia să o moştenesc eu! Cineva a şutit-o, şi eu zic că cine *ia* şutit pălăria, tot «ăla a curăţat-o. doamna Eynsford hi u: Ce înseamnă „a curăţat-o”?

Higgins (*în grabă*): Asta-i noua vorbire la

modă. A curăţa pe cineva înseamnă a-l omorî, a-i face de petrecanie, doamna Eynsford hiu, (*îngrozită*, *către Eliza*): Cum îţi vine să crezi că mătuşa dumitale a fost cu adevărat ucisa? I/IZA: Ba bine că nu! Ăla cu care şedea ar fi *omoxât-o* pentru un capăt de aţă, darmite pentru o pălăriei doamna Eynsford hiu: Tatăl dumitale nu a făcut bine dătrdu-i atâta de băut. Ar fi putut să o omoare.

Uza: Pe una ca ea? Ginul era la ea ca laptele la pânac, aflată de asta, el a dat pe gât atâta băutură, încât ştia el ce e aia, doamna Eynsford hiu: Vrei să spui că tatăl dumitale obişnuia să bea? uza: Să bea! Vai de mine, era ceva cronic la dânsul, doamna Eynsford hiee: Ce lucru groaznic pentru dumneata!

Uzay Nici pomeneală! N-am văzut niciodată să-i facă rău băutura. Ş-apoi, nu se ţinea regulat de băutură. (*Cu veselie*:) Pe apucate, cum s-ar zice; aşa, din când în când. Şi era întotdeauna mai simpatic după ce lua un păhărel. Când era şomer, mama obişnuia să-i dea câţiva gologani şi-l trimitea să se îmbete. Îi spunea să nu se întoarcă acasă până nu-i cu chef şi iubăreţ. *E* o mulţime de femei care trebuie să-şi îmbete bărbaţii ca să-i poată suferi. (*Acum*, *la largul ei*:) Să vedeţi cum e. Dacă omul are un pic de conştiinţă, conştiinţa nu-i dă pace când e treaz, şi îl dărâmă. Niţeluş basamac, şi s-a zis cu conştiinţa; şi atunci să-l vezi ce fericit e! (*Către Freddy*, *care abia îşi poate*

stăpâni hohotele de râs:) Ei! De ce te-oi fi hlizind dumneata? Freddy: Limbajul ăsta de modă nouă... îl stăpâneşti la perfecţie, Liza: Dacă-l stăpânesc, atunci ce te râzi, ai? (*Către*

Higgins:) Am spus ceva nelalocul lui? doamna Higgins (*intervenind*): Nicidecum, domnişoară Doolittle, Liza: Asta mă linişteşte, în orice caz. (*Cu expansivitate*:) întotdeauna am zis eu că...

Higgins se ridică, se uită la ceas şi tuşeşte semnificativ.

Liza (se uită la el, înţelege şi se scoală): E timpul să plec. (Cu toţii se ridică. Freddy se îndreaptă spre uşă.) Mi-a părut bine de cunoştinţă. La revedere. (Dă mâna cu doamna Higgins.) doamna Higgins: La revedere, domnişoară Doolittle.

Liza: La revedere, domnule colonel, Pickering: La revedere, domnişoară Doolittle!

(îşi dau mâna.) Liza (înclinându-se către ceilalţi): La revedere la toată lumea, Freddy (*deschizându-i uşa*): *O* luaţi prin parc, domnişoară Doolittle? în cazul acesta... Liza: Prin parc? Pe dracu'! (*Stârneşte senzaţie*.) Am să iau un taximetru. (*Iese*.)

Pickering răsuflă uşurat şi se aşază. Freddy se duce în balcon, ca să o mai vadă pe Eliza.

Doamna Eynsford Hill (*încă uimită*): într-adevăr, mi-e imposibil să mă învăţ cu moda asta nouă.

Clară (*aruncându-se nemulţumită în jilţul*

elizabetan): Vai, mamă, dar aşa se poartă acum lurriea. Are să se creadă că nu mergem nicăieri şi că nu vedem pe nimeni, dacă eşti aşa de demodată.

Doamna Eynsford Hill: Mărturisesc că silit toarte demodată, Clara, dar nădăjduiesc că n-ai să începi şi tu să vorbeşti astfel. E drept că m-am obişnuit să te aud spunând că bărbaţii nu sunt decât nişte neisprăviţi şi că toate celea nu-s decât infamii sau scârbe, totuşi, cred că nu-i nici frumos, nici demn de doamne ca noi să vorbească astfel. Dar ce mi-a fost dat să aud acum e prea de tot. Dumneata ce spui, domnule colonel? Pickering: Pe mine să fiu mă întrebaţi. Am stat mai mulţi ani în India, şi manierele s-au schimbat de atunci aşa de mult, încât mă întreb câteodată dacă mă aflu la o masă respectabilă, sau între marinari, Clara: E numai chestiune de obişnuinţă. Nu-i nimic de lăudat sau de criticat în asta. Nimeni nu acordă vreo importanţă cuvintelor pe care le întrebuinţează, dar, oricum, sunt mai aparte şi colorează vorbirea, ba dau şi oarecare haz unor lucruri care în ele însele nu au niciun duh. Eu găsesc felul acesta de a vorbi foarte nostim şi nevinovat, doamna Eynsford Hill (*ridicându-se*): Acum, după toate acestea, cred că ar fi vremea sa plecăm.

… Pickering şi Higgins se ridică şi ei.

Clara (*ridicându-se*): Desigur. Mai avem trei vizite de făcut. La revedere, doamnă Higgins. La

revedere* domnule colonel, la revedere, domnule profesor, Higgins (*aprop*iindu-se *grav de ea şi însă tindea până la uşă*): la revedere. Ai grijă să încerci, noul vocabular la toate trei vizitele. Nu te intimida.

Dă-i drumul, clara (*zâmbind amabil*): Aşa am să fac. La revedere. Ce. rost are toată prefăcătoria asta victoriană, care s-a învechit?! Higgins (*ispitind-o*): Curate mofturi! Clara: Tâmpenii!

Doamna Eynsford Hill, (*îngrozită*): Clara! CLARA: Ha-ha! (*Pleacă radiind de bucuria că-i la modă, şi pe când coboară scările i se aude râsul argintiu.*)

Freddy (*cu capul în nori*): Să-mi spuneţi, vă rog. «(*Renunţă şi vine spre doamna Higgins.*) La revedere, doamnă Higgins, doamna Higgins (*dându-i mâna*): La revedere. Ai vrea să o mai vezi pe domnişoara Doolittle? Freddy (*entuziasmat*): Desigur, din toată inima.

Doamna Higgins: Bine. Ştii care sunt zilele mele de primire.

Freddy: Vă mulţumesc din inimă, doamnă. La revedere. (*Iese.*).

Doamna Eynsford Hill: La revedere, domnule Higgins.

Higgins: La revedere. La revedere.

Doamna Eynsford Hill (*lui Pickering*): Degeaba.

Niciodată n-am să pot rosti asemenea cuvinte, Pickering: Nici nu trebuie să vă străduiţi. Ştiţi, nu

este obligatoriu. Vă veţi descurca foarte bine şi fără ele, doamna Eynsford Hill: Dar Clara mă cicăleşte mereu dacă nu vorbesc după ultimul argou. La revedere.

Pickering: La revedere, doamnă. (îşi dau mâna.) doamna eynseqrd htm (către doamna Higgins): Nu trebuie să i-o luaţi în nume de râu Clarei. (Pickering, înţelegând din Jelui cum a coborât tonul că restul conversaţiei nu-l mai priveşte, se retrage discret spre Higgins, la jereastră.) Suntem aşa de sărace, şi biata fată are aşa de puţine petreceri! Nu are de unde să ştie. (Doamna Higgins, văzând că i s-a umezit ochii, ti ia mâna cu simpatie şi o conduce până la uşă.) Bar băiatul e drăguţ. Nu-i aşa că-i drăguţ? doamna Higgins: Da, foarte drăguţ. Îmi va face întotdeauna plăcere să-l văd, doamna Eynsford Hill: Mulţumesc, draga mea.

La revedere. (Iese.) Higgins (nerăbdător): Ei bine… Este prezentabilă Eliza? (Se repede spre mama sa şi o trage până la divan, unde ea se aşază în locul Elizei, iar fiul ei la stânga.)

Picfcenitg se întoarce la scaunul său, în dreapta doamnei Higgins.

3>oamna higgină: Ce băiat prost eşti! Bineînţeles că nu-i prezentabilă. Este un triumf al artei tale şi al iscusinţei croitoresei; dar dacă îţi închipui măcar o clipă că ea nu se trădează în fiecare frază pe care o spune, trebuie să fii nebun după ea, Pickering: Bar nu crezi că s-ar putea face

ceva? Adică ceva care să elimine elementul brutal din conversaţia ei, doamna Higgins: Nu atâta vreme cât va fi în mâinile lui Henry al meu, Higgins (*întristat*): Vrei să zici că felul meu de a vorbi este nepotrivit?

Doamna Higgins: Nu, draga, pare foarte primitiv – 1 s-o spunem pe şleau; iar pentru ea nu ar fi de loc potrivit la un ceai simandicos, la un *garden party*, Higgins (*adânc mâhnit*): Ki bine, trebuie să spun că…

Pickering (*întrerupându-l*): Haide, Higgins! învaţă să te cunoşti. N-am mai auzit vocabular ca al tău de când treceam în revistă voluntarii în Hyde Park, acum douăzeci de ani, Higgins (*ursuz*): Ei bine, dacă tu spui, înseamnă că nu vorbesc chiar întotdeauna ca un episcop, doamna Higgins (*liniştindu-l pe Henry cu o mângâiere*): Domnule colonel, fii bun şi spune-mi exact ce. Se petrece în strada Wimpole, Pickering (*vesel, ca şi când s-ar fi schimbat complet subiectul*): Ştiţi că acum locuiesc acolo cu Henry. Lucrăm împreună la *Dialectele indiene*; şi ne-am gândit că aşa e mai comod… doamna Higgins: Exact. Ştiu toate astea. E un aranjament excelent. Dar unde locuieşte fata? Higgins: Ea noi bineînţeles. Unde vrei să locuiască?

Doamna Higgins: Dar în ce condiţii? E servitoare? Dacă nu, atunci ce este? Pickering (*rar*): Cred că înţeleg ce vreţi să spuneţi, doamnă Higgins, Higgins: Să fiu al dracului dacă eu

înţeleg. A trebuit să muncesc cu fata asta zi de zi, timp de câteva luni, până să ajungă, pe culmea actuală. De altfel, este şi de mare ajutor. Ştie unde sunt lucrurile mele, îşi aduce aminte de întâlnirile mele şi aşa mai departe, doamna Higgins: Cum se înţelege menajera voastră cu ea?

Higgins; Doamna Pearce? O! e încântată să i se uşureze munca; înainte de a veni Eliza, trebuia ea să-mi găsească lucrurile şi să-mi reamintească întâlnirile. Dar are o idee fixă în legătură cu Eliza. Mereu îmi zice: „Nu vă gândiţi, domnule Higgins?” Nu-i aşa, Pick? Pickering: Da, asta-i formula. „Nu vă gândiţi, domnule Higgins?” Aşa se sfârşesc toate conversaţiile despre Eliza, Higgins: Ca şi când aş putea să mă mai gândesc la altceva decât la fata asta, la vocalele şi consoanele ei blestemate. Sunt istovit, tot gândindu-mă la ea şi privindu-i buzele, şi dinţii, şi limba, ca să nu mai vorbim de sufletul ei, care este cel mai ciudat dintre toate, doamna Higgins: Sunteţi într-adevăr că doi copii v z care se joacă cu o păpuşă vie, Higgins: Ne jucăm? E munca cea mai grea pe care am întreprins-o vreodată; să nu te îndoieşti de acest lucru, mamă. Dar n-ai idee cât de interesant este – nespus de interesant – să iei o fiinţă şi s-o schimbi într-o alta cu totul deosebită, creând un nou limbaj pentru ea. Înseamnă să umpli cea mai adâncă prăpastie care desparte o clasă de alta, un suflet de alt suflet.

Pickering (*apropiindu-şi scaunul de doamna*

Higgins şi aplecându-se spre ea, nerăbdător): Da, e colosal de interesant. Vă asigur; doamnă Higgins, că noi o luăm pe Eliza foarte în serios. În fiecare săptămână, aproape în fiecare zi, constatăm câte o nouă schimbare. (*Apropiindu-se şi mai mult*:) îi înregistrăm fiecare fază – avem duzini de plăci de gramofon şi fotografii… Higgins (*vorbindu-i în cealaltă ureche*): Da, zău aşa; e cea mai pasionantă experienţă cu care m-am ocupat vreodată. Toată viaţa noastră acum e plină, datorită ei, nu-i aşa Pick? Pickering: Mereu vorbim de Eliza, Higgins: O instruim pe Eliza, Pickering: O îmbrăcăm pe Eliza, doamna Higgins: Ce? Higgins: Inventăm Elize noi.

(vorbind deodată): Ştii, are o tirehiggins che excepţional de bună:

Pickering Vă asigur, draga mea doamnă Higgins, că fata întocmai ca un papagal. Am pus-o Higgins să scoată Pickering este un geniu. Poate să cânte la pian minunat.

Higgins toate sunetele pe care o fiinţă omenească le poate scoate! Am dus-o la concerte clasice şi la

HIGGINS dialecte europene, africane, sunete v Pickering hoteiitote, x.

Varieteuri; 11 este totuna, cânta orice lucruri pentru care mie mi-au trehiGGins buit ani de zile casă le dibuiesc şi Pickering i aude, îndată ce se întoarce acasă, fie să vezi cum ea le prinde îndată, Higgins iute ca săgeata, ca şi cum pic ke ring

Beethoven şi Brahms, ori kehar şi Iyionel Monckton.

Toată, viaţa n-ar fi făcut altceva, deşi acum şase luni nici măcar nu pusese mâna pe vreun pian…

Doamna Higgins (astupându-şi urechile, deoarece amândoi au ajuns să se întreacă, ţipând care de care mai tare, făcând un tărăboi nesuferit): Ss – ss – sst! (Se opresc.)

Pickering: Iertaţi-mă. (îşi trage scaunul înapoi, *în chip de scuză*…) Higgins: îmi; pare rău. Când Pickering începe să ţipe, nimeni nu mai poate strecura o vorbă, doamna, Higgins: Taci, Henry. Domnule colonel, nu-ţi dai seama că odată cu Eliza s-a mai strecurat ceva în casa voastră de pe Wimpole Street?

Big re rin g: Ce s-a strecurat? N-a venit decât tatăl ei, dar Henry s-a descotorosit repede de el, doamna Higgins: Ar fi fost mai bine dacă venea mamă-sa. Dar, cum n-a venit mamă-sa, a venit altceva, Pickering: Ce a venit, atunci? doamna Higgins (*trădâ*ndu-*şi, vârsta prin cuvântul folosit*): S-a ivit o problemă, Pickering: A, înţeleg. Problema cum s-o treci drept o cucoană*

Higgins: Las’; că descurc eu problema. Am şi rezolvat-o pe jumătate, doamna Higgins: Ah! Nu de asta-i vorba, bărbaţilor! Nemărginită vă este prostia, Problema constă în ce aveţi să faceţi cu ea după aceea, Higgins: Nu văd nicio problemă.

Poate să se ducă unde o pofti, cu toate avantajele pe care i le-am asigurat, doamna Higgins: Avantajele acelei biete cucoane care a fost adineauri pe-aici? Maniere şi obiceiuri care fac incapabilă pe o doamnă distinsă de a-şi câştiga traiul, maniere şi obiceiuri care nu-i asigură veniturile cuvenite unei doamne distinse! Asta vreţi să spuneţi? Pickering (*îngăduitor, dar cam plictisit*): Lăsaţi, că totul va fi bine, doamnă Higgins. (*Se scoală să plece.*) Higgins (*de asemenea ridicându-se*): îi vom găsi o slujbă uşoară, Pickering: E destul de fericită. Nu vă necăjiţi din pricina ei. La revedere. (*Dă mâna, ca şi când ar dori să consoleze un copil speriat, şi se îndreaptă spre uşă.*) Higgins: în orice caz, nu-i de niciun folos dacă ne batem capul de pe acuma. Fapta-i împlinită. La revedere, mamă. (*O sărută şi îl urmează pe Pickering.*)

Pickering (*întorcându-se, ca să-i aducă o ultimă mângâiere*): Există o seamă de posibilităţi. Vom face aşa cum e mai bine. La revedere, Higgins (*lui Pickering, pe când ies împreună*): Hai s-o ducem la expoziţia Shakespeare de la Earl’s Court.

Pickering: Aşa e. Să vezi ce observaţii nostime va e face.

Higgins: Are să-i imite pe toţi cei pe care-i va vedea, când ne întoarcem acasă, Pickering: Colosal!

Se aud râsetele lor pe când coboară scara.

Doamna Higgins (se scoală cu un salt nerăbdător şi se întoarce la masa ei de scris. Dă la o parte o mulţime de hârtii în dezordine; apucă o coală de hârtie din mapă şi, cu hotărâre, începe să scrie. La al treilea rând renunţă, aruncă tocul, se prinde cu mâinile de masă, supăratăj şi exclama): Ah, bărbaţii! bărbaţii 1! bărbaţii!!!

ACTUL IV

În laboratorul din strada Wimpole. Miezul nopţii. Nu-i nimeni în cameră. Pendula de pe cămin bate ora douăsprezece. Focul nu e aprins; este o noapte de vară.

Se aud glasurile lui Higgins şi al lui Pickering pe scară.

Higgins (*strigând lui Pickering, care e încă jos*): „Ascultă, Pick, încui tu uşa, nu-i aşa? Nu am de gând să mai ies, Pickering: Bine. Doamna Pearce, poate să se culce? Mai avem nevoie de ceva? Higgins: Doamne fereşte!

Eliza deschide uşa şi apare la lumina din capul scării, într-o haină de seară, aruncată peste o strălucitoare rochie decoltată, cu briliante, evantai, floti şi toate accesoriile. Se apropie de cămin şi aprinde luminile de lângă acesta. E obosită. Paloarea ei contrastează puternic cu negreaţa ochilor şi a părului, iar expresia chipului este aproape tragică. Îşi scoate haina, pune evantaiul şi florile pe pian şi se aşază pe bancheta acestuia, tăcută şi dusă pe gânduri. Higgins, în frac, cu pardesiu şi ţilindru, intră pe uşă, ducând

un smoching pe care l-a luat de jos. Îşi scoate pălăria şi pardesiul şi le aruncă nepăsător pe măsuţa cu ziare, procedează la fel cu fracul şi îşi pune smochingul, apoi se aruncă ostenit în fotoliul din faţa căminului. Apare Pickering/de asemenea în ţinuta de seară; şi el îşi scoate ţilin (J-fil şi pardesiul şi e gata să le arunce peste ale lui Higgins, când se răzgândeşte.

Pickering: Asdultă, doamna Pearce are să facă scandal dacă lăsăm lucrurile claie peste grămadă în saloai, Higgins: Atunci, aruncă-le peste balustrada scării.

Mâine dimineaţă le găseşte acolo şi le pune ea bine. Are să creadă că ne-am îmbătat, Pickering: Ceea ce-i oarecum adevărat. Fste vreo scrisoare?

Higgins: Nu m-am uitat. (Pickering ia ţilindrete şi pardesiele şi le duce jos. Higgins începe să fi edoneze, căscând ype jumătate, o melodie din la fanciulla del Golden West. Se opreşte deodată şi exclamă:) Unde dracu' mi-or fi papucii?

Eliza îi priveşte încruntată, apoi se ridică deodată şi iese. Higgins cască din nou, api continuă să cânte. Pickering se întoarce cu conţinutul cutiei de scrisori în mină.

Pickering: Numai circulare şi scrisorica asta de dragoste pentru tine. E cu o coroană pe ea. (Aruncă circularele în cămin şi se postează pe covor, cu spatele la vatră.) Higgins (aruncând o privire pe scrisoare): Bani cu împrumut. (Aruncă

scrisoarea în cămin.)

Eliza se întoarce cu o pereche de papuci mari, îi pune pe covor în faţa lui Higgins şi se aşază ca prima dată, fără a scoate un cuvânt.

Higgins: (căscând din nou): Doamne! Ce seară! Ce oameni! Ce aiureală! (Ridică un picior ca să desfacă şiretul ghetei şi observă papucii. Îşi întrerupe mişcarea şi îi priveşte ca şi când ar fi menit singuri.) XJite-i, sunt aici, Pickering (*întinzindu-se*): Sunt cam obosit. a fost o zi grea. O recepţie în grădină „un dineu şi la Operă. Prea multe lucruri bune deodată! Dar ţi-ai câştigat rămăşagul, Higgins. Eliza a reuşit performanţa cu vârf şi îndesat, Higgins (*cu, dvp & mă convingere*): Slavă Domnului ea s-a terminat!

Eliza are o mişcare oruscă, dar ei nu observa, apoi îşi revine şi şade înrţ Metrftă, ca mai înainte.

Pickering: ai avut trac ia recepţie? Eu, da.

Numai Eliza părea să nu fie de loc nervoasă, Higgins: De loc. Brana sigur că va fi la înălţime, dar mi-a venit rândul să plătesc încordarea din ultimele luni. La început, când eram la ifonetică, era destul de interesant, dar apoi m-am săturat până-n gât. Dacă nu mă încăpăţânam, dădeam dracului toată povestea încă de acum două luni. A fost o idee neghioabă. IDoată alfacerea n-a fost decât o plictiseală. Pici KERIN G: Ei lasă! (Recepţia a fost pasionantă.

Îmi bătea inima, de să-mi spargă pieptul! Higgins: Da, primele trei minute. Dar când am

văzut că vom câştiga aşa de categoric, am început să mă simt ca un urs în cuşcă, stând aşa fără să fac nimic. Dineul a fost mai rău. Să stai să te ghiftu eşti timp de un ceas şi mai bine lângă o femeie elegantă şi stupidă, nevorbind decât cu ea! îţi spun, Pickering, că asta-i prima şi ultima dată. Nu-mi mai trebuie ducese artificiale. A fost o adevărată caznă, Pickering: N-ai fost niciodată dresat cum trebuie în rutina mondenă. (*Mergând spre pian*:)

Mie îmi place să mai ies câteodată în lume. Mă face să mă simt iarăşi tânăr. Oricum, a fost un mare succes, un succes imens. O dată sau de două ori mi-a fost chiar frică, pentru că Elz îşi juca prea bine rolul. Vezi tu, o seamă din adevăraţii oameni de lume nu sunt de loc buni în rolurile lor. Sunt destul de naivi ca să creadă că oamenii de rangul lor capătă în mod firesc stilul, şi de aceea nu învaţă niciodată. Un lucru făcut prea bine dă întotdeauna o impresie de profesionism, Higgins: Da, asta mă scoate din sărite: oamenii cu puţină minte nu-şi cunosc nici măcar puţinul lor rol. (*Ridicându-se*:) Oricum, bine că s-a terminat şi că pot, în sfârşit, să mă culc fără teamă de ziua de mâine!

Frumuseţea Elizei devine ucigătoare.

Filk Ering: Cred că mă culc şi eu. Oricum, a fost o zi mare, un triumf pentru tine. Noapte bună. (*Iese*.)

Higgins (*urmându-l*): Noapte bună. (*Către*

Eliza, peste umăr:) Ai grijă să stingi, Eliza, şi spune-i doamnei Pearce să nu prepare cafea pentru mine mâine dimineaţă. Am să iau ceai. (*Iese*.)

Eliza încearcă să se stăpânească şi să fie nepăsătoare, în timp ce se ridică şi merge spre cămin ca să stingă luminile. Când ajunge acolo, este gata săţizbucnească în plâns. Se aşază pe scaunul lui Higgins şi-i apucă tare braţele. În cele din urină, nu se mai poate stăpâni şi se trânteşte pe jos, într-o criză de furie.

Higgins (de a) ară, Jurios): Unde dracu' mi-or fi papucii? (Apare în uşă.) Eliza (apucând papucii de pe jos şi aruncându-i în el cu toată puterea, unul după altul): Na-ţi papucii! Şi na-ţi! Ia-ţi papucii şi numai de rău să ai parte în ei! Higgins (*înmărmurit*): Ce-i asta? (*Vine lângă ea*.) Ce-i cu tine? Scoală-te. (*O ridică*.) Ţi s-a întâmplat ceva? *hvlK* (*gâjâind*): Ce-ţi pasă? Ţie ţi-a mers bine. Ţi-am câştigat rămăşagul, nu? Asta îţi ajunge. Eu nu contez, nu-i aşa? Higgins: *Tu* mi-ai câştigat pariul? Tu? Gâiiganie încrezută! Eu l-am câştigat. Pentru ce ai aruncat cu papucii în mine? Xiza: Pentru că voiam să-ţi pocesc faţa. Aş vrea să te omor, bestie egoistă. De ce nu m-ai lăsat acolo unde m-ai găsit, de ce nu m-ai lăsat în noroi? Mulţumeşti lui Dumnezeu că totul s-a sfârşit şi că poţi să mă arunci iarăşi de unde m-ai luat. (*Degetele i se încleştează de furie*.) Higgins (*o priveşte cu o surprindere calmă*): După toate astea, mai faci şi

pe nevricoasa! Liza (scoate un strigăt înăbuşit de furie şi, instinctiv, se repede cu unghiile să-i zgârie faţa):!! Higgins (apucând-o de încheieturile mâini lor): Aşa? Strânge-ţi ghearele, mâţă turbată. Cum îndrăzneşti să-ţi ieşi din sărite în faţa mea? Şezi jos şi potoleşte-te. (O trânteşte în fotoliu.) Liza (covârşită de puterea şi greutatea lui): Ce-am să mă fac acuma? Ce-am să mă fac acuma? Higgins: De unde dracu' vrei să ştiu? Ce importantă are?

T

Liza: Nu-ţi pasă. Ştiu că nu-ţi pasă. Nu ţi-ar păsa nici dacă aş muri. Pentru tine nu însemn nimic, nici cât papucii ăia, Higgins (*tunător*): Papucii aceia, Liza (*cu o supunere amară*): Papucii aceia. Gândeam că de-acu încolo nu mai are importanţă.

O pauză. Eliza. – inviusăr şi ăiaari MălAtiită… Higgins

— Oarecum tulburat.

Htoei – NS (*Imnd-o de sm*): „Ce şi Sra, năzărit? Fot să te întreb dacă ai vreo plângere îia, privinţa felului cum ai fost, tratată?

LIZA: Nu.

Higgins: S-a purtat cineva rău eu, tine? Colonelul Pickering? Doamna Pearee? Vreunul dintre servitori?

Liza: Nu.

Higgins: Cred; că a-şi să te: plângidepartaiea aiea»

Iiza: Nu:

Mig, gens îmi paté bine să aud: *„ţişt cumpăneşte tenul*.) Poate că eşti ob, ositsăv tepa îaeordarea zilei de azi. Vrei un pahar cfe şampanie? (O *ia spmusd*-.:) *h*.

Liză: km. (*Adueinduşi aminte*, *să imhui* &, să *fi* & *poU ticoasă*:) Nu, mulţumesc…

HIGCT. NS (*m toane mai bune*): „Asta mocnea în ţine de câteva zile. Credeam că; e firesc să fii îngrijorată din pricina recepţiei… Dai acum? s-a terminat. (*O mângâie*, *pe umăr*. *Ea se fereşte*.) Nu mai ai mici un motiv deângrij, mare.

Liza: Nu „pentru, dumneata nu mai e niciun, motiv de îngrijorare. (*Se ridică*, *deodată şi se îndepărtează* de-l *el*, *spre bancheta*, *pianului*, *unde se aşază*, *şi îşi ascunde faţa*.) Mai bine aş fi murit.

Higgins (*o priveşte cu o sinceră mirare*). De ce? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce toate astea? (*Gândindu-se*, *vine Tkt ea*.) Ascultă-mă, Eli? a. Toată supărarea asta e pur subiectivă.

LIZA: Nu te înţeleg. Sunt prea proastă.

Higgins: Sunt numai năzăriri. Eşti abătută, şi nimic altceva. Nimeni nu-ţi face mei un rău.

Toate sunt la locul lor. Du-te la culcare, ca o fetiţă cuminte, şi somnul are să-ţi prindă bine. Plângi puţin şi spune-ţi rugăciunea. Să vezi că ai să te simţi mai bine, Liza: Ţi-am auzit rugăciunea: „Slavă ţie, Doamne, că s-a terminat”. Higgins (*nerăbdător*): Dar tu nu-i mulţumeşti lui Dumnezeu că s-a terminat? Acum eşti liberă şi poţi

să faci ce vrei, Liza (*cu deznădejde, stăpânindu-se*): Ea ce sunt bună? La ce mai sunt bună cu acum? Unde să mă duc? De ce să mă apuc? Ce am să mă fac? Higgins (*dumerindu-se, dar de loc impresionat*): A, asta te necăjeşte? (*îşi bagă mâinile în buzunare şi umblă de colo până colo, dupo Tobiceiul lui, zornăind prin buzunare şi vorbind cu bunătate, dar ca din pură condescendenţă faţă de un subiect fără însemnătate.*) În locul tău, nu mi-aş bate prea mult capul. Îmi închipui că n-are să-ţi fie prea greu să-ţi găseşti un rost oarecare, deşi încă nu mă gândisem că ai să ne părăseşti. (*Ea se uită repede la el, dar el nu se uită te ea, à la cwpa de pe pian, şi se hotărăşte pentru un măr.*) Ai putea să te măriţi, ştii? (*Muşcă bine din măr şi clefăie zgomotos.*) Vezi, Eliza, nu toţi bărbaţii sunt nişte burlaci convinşi, cum suntem colonelul şi cu mine. Cei mai mulţi se căsătoresc, săracii şi tu nu eşti urâtă. E Chiar o plăcere să se uite omul la tine câteodată, bineînţeles nu acuma, când plângi şi arăţi ca Sarsailă. Dar când te afli în stare normală, aş putea spune că eşti atrăgătoare. Adică, pentru cei care sunt dispuşi să se însoare, mă înţelegi. Acum, du-te de te culcă şi odihneşte-te bine. Când te scoli, să te uiţi în oglindă, şi ai să te simţi mai bine.

Eliza se uită din nou la el, fără să scoată o vorbă, şi nu se clinteşte. El îşi ni an încă mărul cu o vagă expresie dre fericire, fiindcă mărul e foarte

bun, şi nici nu Bagă în seamă privirea ei; Higgins (*venindu-i o idee*): Cred că marna ţi-ar putea găsi vreunul foarte nimerit, uza: Eram mai presus de asemenea lucruri când mă aflam în colţul străzii Tottenham Court, Higgins (*trezindu-se*): Ce vrei să spui? EIZA: Acolo vindeam flori, nu mă vindeam pe mine* Acum m-ai făcut o persoană distinsă şi nu mai am altceva de vândut. Mai bine mă lăsai unde m-ai găsit.

Higgins (*aruncând cu energie în vatra partea din mijloc a mărului*): Mofturi, Eliza. Nu ponegri relaţiile omeneşti cu idei din astea preconcepute despre vânzare şi cumpărare Nu eşti obligată să te măriţi cu cineva dacă nu-ţi place.

Uza: Ce-aş putea face altceva? Higgins: O sumedenie de lucruri. Ce zici de ideea ta de altă dată cu florăria? Pickering ţi-ar putea deschide o florărie. E plin de bani. (*înveselit*:) Va trebui să plătească toaletele pe care le-ai purtat astăzi. Astea şi cu chiria bijuteriilor au să facă o gaură măricică în cele două sute de lire. Acum şase luni ţi s-ar fi părut un vis să ai florăria ta. Lasă, că are să fie bine. Trebuie să mă culc, mi-e somn al dracului. Venisem jos pentru ceva şi am uitat pentru ce. EIZA: Papucii.

Higgins: Că bine zici! Mi i-ai aruncat în cap. (îi adună şi dă să plece, când ea se ridică şi îi vorbeşte.)

Uza: înainte de a pleca, domnule Higgins.

Higgins (căruia îi cad papucii din mină de

mirare *că-i spune „domnule Higgins*): Ce-i? Liza: Toaletele ce le port îmi aparţin mie, sau colonelului Pickering? Higgins (*întorcându-se în odaie, ca şi când întrebarea ei ar fi culmea absurdităţii*): Ce dracu’ să facă Pickering cu ele? uza: Ar putea să aibă nevoie de ele pentru viitoarea fata cu care veţi face experienţe, Higgins (*scandalizat şi jignit*) Asta-i ideea ce ţi-ai făcut-o despre noi? îi za: Nu vreau să mai discut asta. Vreau numai să ştiu dacă este ceva al meu. Hainele mele au fost arse.

Higgins: Dar ce importauţă are? Ce nevoie ai să-ţi baţi capul eu d-alele astea, în toi de noapte? Liza: Vreau să ştiu ce pot lua cu mine. Nu vreau să fiu acuzată de hoţie, Higgins (*acum este adânc jignit*): Hoţie! Vorba asta nu trebuia să o spui, Eliza. Dovedeşti că n-ai niciun sentiment, Liza: îmi pare rău. Sunt numai o oarecare fată ignorantă, şi în situaţia mea trebuie să fiu cu mare băgare de seamă. Nu poate exista niciun sentiment între cei ca voi şi cei ca mine. Spuneţi-mi, vă rog, ce îmi aparţine şi ce nu, Higgins (*foarte morocănos*): Poţi lua tot ce-i în blestemata asta de casă, în afară de bijuterii. Pe astea le-am închiriat. Eşti mulţumită? (*Se întoarce într-un călcâi şi e gata să plece, jignit la culme.*) Liza (*încântată de emoţia lui şi zădărându-l mai departe*): Staţi puţin, vă rog. (*îşi scoate bijuteriile.*) Vă rog să le luaţi în camera dumneavoastră şi să le puneţi în loc sigur. Nu vreau să risc să se piardă ceva.

Diggins (*furios*): Dă-le încoa\ (*Ea i le pune în mână.*) Dacă ar fi ale mele şi nu ale giuvaergiului, ţi le-aş băga pe gât, fiinţă nerecunoscătoare! (*Le vira neglijent în buzunarele hainei, fără să-şi dea seama că-i atârnă capetele lanţurilor, ceea ce produce un efect comic,*} uza (*scoţând un inel*): Inelul ăsta nu e al bijutierului, e cel pe care mi l-ai cumpărat la Brighton. Nu-mi trebuie, (*Higgins. Îl aruncă în vatră cu violentaşi se întoarce spre ea aşa de ameninţător*" *încât Liza se sprijină de pian k ferindu-şi fata cu* mâinile să nu mă loveşti! Higgins: Să te lovesc? Fiinţă nemernica ce eşti" cum ai îndrăzneala să mă învinuieşti de aşa ceva? Tu m-ai lovit pe mine, M-ai rănit la inimă.

Liza (cu o bucurie ascunsă): Mă bucur. Oricum, mi-am răscumpărat în parte cele îndurate, Higgins (*demn*" *în stilul cel mai profesional*): M-ai făcut să-mi pierd cumpătul, ceea ce nu mi se întâmplă aproape niciodată. Prefer să nu mai zic nimic. Mă duc să mă culc, uza (*provocâtor*): Mai bine i-aţi lăsa o însemnare doamnei Pearce pentru cafea, fiindcă eu n-am să-i comunic, Higgins (*formalist*): S-o ia dracu' pe doamna. Pearce, şi cafeaua, şi pe tine* şi nebunia mea de a-mi risipi învăţătura anevoie dobândită" şi atenţiile, şi intimitatea pe care le-am dăruit unei haimanale fără inimă. (*Iese cm o demnitate impresionantă şi strică tot efectul, trântind uşa cu furie J*

Eliza zâmbeşte pentru prima dată. Îşi exprimi

sentimentele printr-o pantomimă, în care imită ieşirea lui Higgins” amestecând-o cu triumful ei. În cele din urină, îngenunchează, pentru a căuta inelul în vatră.

ACTUL V

În salonul doamnei Higgins. Aceasta şade la masa de scris; ca prima dată. Intră servitoarea.

SERVITOAREA (*de la uşă*): Domnu’ Henry, con iţa, e jos cu domnu’ colonel Pickering, doamna Higgins: Bine, Pofteşte-i sus. SERVITOAREA: Sunt la telefon, coniţă. Cred că telefonează la poliţie, ci o am na hi g gins: Ce?

Servitoarea (*tifirofiinduseşi vorbind mai încet*): Demnii Henry e foarte agitat, coniţă. M-am gâtrdit că-i mai bine să vă spun, doamna Higgins: m-aş fi mirat dacă-mi spuneai că nu-l agitat. Spune-le să vină sus când termină cu poliţia. Trebuie să fi pierdut ceva, servitoarea: Da, coniţă. (*Dă săx iasă.*) doamna Higgins: dti-te sus şi spune-i domnişoarei Doolittle că au venit domnul Henry şi domnul colonel şi roag-o să nu coboare până nu o chem, servitoarea: Da, coniţă.

Higgins intra brusc. Este* după cum a spus servitoarea* foarte agitat; Higgins: Ascultă, mamă, să vezi ce blestemăţie, doamna Higgins: Da, dragă, s Bună diiniiieaţa. (*Henry îşi stăpâneşte nerăbdarea şi o sărută, în timp ce servitoarea iese.*) Ce s-a întâmplat? Higgins: Eliza a şterş-o doamna Higgins (calmă, scriind mai departe):

Probabil că ai speriat-o rău de tot, Higgins: Prostii, cum să o sperii? Am lăsat-o azi-noapte, ca de obicei, să stingă luminile, şi ea, în loc să se culce, şi-a schimbat rochia şi a tulit-o. Patul a rămas neatins. A venit cu o trăsură azi-dimineaţă, înainte de ora şapte, ca să-şi ia lucrurile, şi proasta aia de doamna Pearce a lăsat-o să le ia fără să-mi spună nimic. Ce să fac acum? doamna Higgins: Cred că va trebui să te lipseşti de ea, Henry. Fata are tot dreptul să plece, dacă aşa vrea, Higgins (*rătăcind prin odaie*): Dar nu mai pot găsi nimic din cele ce-mi trebuie. Nu mai ştiu ce întâlniri am. Sunt… (*Intră Pickering*. *Doamna Higgins lasă tocul şi se întoarce*.) Pickering (*dându-i mâna*): Bună dimineaţa, doamnă Higgins. V-a spus Henry? (*Se aşază pe divan*.)

Higgins: Ce spune dobitocul ăla de inspector? Ai oferit o recompensă? doamna Higgins (ridicându-se indignată): Nu cumva aţi pus poliţia s-o caute pe Eliza? Higgins: Desigur. De ce avem poliţie? Ce puteam face altceva? (*Se aşază în jilţul elizabetan*.) Pickering: Inspectorul a făcut tot felul de nazuri.

Cred că ne bănuia de vreun motiv necurat, doamna Higgins: Păi sigur că v-a bănuit. Cu ce drept v-aţi dus la poliţie şi aţi dat, numele fetei, de parcă ar fi o hoaţă, o umbrelă pierdută sau mai ştiu eu ce? E prea de tot! (*Se aşază din nou*, *foarte indignată*.) hâggins: Dar trebuie să o găsim, pickkring: Nu puteam s-o lăsăm să plece aşa,

doamnă Higgins. Ce era să facem? doamna Higgins: Amândoi la un loc nu aveţi minte mai multă decât doi copii. De ce…

Servitoarea intră şi întrerupe conversaţia.

Servitoarea: Domnu’ Henry, un domn stăruie se va vadă. A fost îndreptat aici din strada T Wimpole.

Higgins: Asta mai lipsea! Nu pot să văd pe nimeni acum. Cine-i? servitoarea: Un domn Doolittle, conaşuie, Pickering: Doolittle, măturătorul? servitoarea: Măţurător! Nu, domnule, un genticiman, Higgins (*sărind în sus, agitat*): Să ştii, Pick „că trebuie să fie vreo rudă de-avei la care s-a dus. Cineva de care noi nu ştiam. (*Către servitoare*:) Trimite-l repede sus; servitoarea: Bine, domnule, (*Iese*.) Higgins (*nerăbdător, mergând spre mama lui*): Rude distinge! Aflăm ceva nou. (*Se aşază pe scaunul Chippendale*.) doamna Higgins: îi cunoşti vreuna dintre rude? Pickering: Numai pe tatăl ei. Individul de care v-am vorbit, servitoarea (*anunţând*): Domnul Doolittle. (*Iese*.)

Intră Doolittle. E îmbrăcat elegant, într-o redingotă nouă, după ultima modă, cu jiletcă albă şi pantaloni gri. O floare la butonieră, un joben strălucitor şi ghete de lac completează impresia pe care o face. E aşa de preocupat de afacerea pentru care a venit, încât nu o observă pe doamna

Higgins. Merge drept spre Higgins, pe care îl acostează cu imputări vehemente.

DOOtrTTLE (*arătându-se pe sine*): Uite aici! Vezi? E

Opera dumitale, Higgins: Ce-i opera mea, omule? doolittle: Asta, nu ţi-am spus? Uită-te, uită-te la pălăria asta, uită-te la haine, Pickering: Eliza ţi-a cumpărat hainele? doolittle: Eliza! Da' de unde, nici pomeneală!

De ce să-mi cumpere ea haine? doamna Higgins: Bună dimineaţa, domnule Doolittle. Nu vrei? să iei loc? doolittle (*oarecum stânjenit y dându-şi seama că a uitat de gazdă*): Cer iertăciune, doamnă. (*Se apropie şi strânge mâna pe care* i-o *întinde doamna Higgins*.) Vă mulţumesc. (*Se aşază pe divan, la dreapta îmi Pickering*.) Sunt atât de frământat de cele ce mi s-au întâmplat, încât nu mă mai pot gândi la altceva, higoins: Ce dracu' ţi s-a întâmplat? doolittle: Nu în – aş plânge dacă ar fi o simplă întâmplare. Oricui i se pot întâmpla multe, şi în cazul ăsta nu poţi învinui decât soarta. Dar asta numai dumneata mi-ai făcut-o, da, dumneata, Henry Higgins, Higgins: Ai găsit-o pe Eliza? Asta-i principalul, doolittle: Ce, ai pierdut-o? Higgins: Da.

T>OOLIT de: Zi bogdaproste. Eu n-am găsit-o, dar mă găseşte ea repede, după ceea ce mi-ai făcut.

Doamna Higgins: Dar ce ţi-a făcut fiul meu, domnule Doolittle? doolittle: Ce mi-a făcut? M-a ruinat. Mi-a distrus fericirea. M-a legat cobză şi m-a predat moralităţii burgheze.

Miggins: (*se ridică revoltat şi stă lângă Doolittle, pe care-l domină*): Aiurezi. Eşti beat. Eşti mebtm. Ţi-am dat cinei lire. După asta am mai avut două conversaţii cu dumneata, la preţul de o jumătate de coroană ora. De atunci, nu te-am mai văzut, doolittle: Zici c-a sunt beat? Eu? Zici că sunt cu minţile aiurea? Eu? Da, ia spune-mi: ai scris sau n-ai scris dumneata o scrisoare unui trăsnit bătrân din America, acela care a dat cinci milioane spre a se funda nişte societăţi pentru reforma morală în lumea întreagă şi care ţi-a cerut să inventezi o limbă internaţională? BIGSrNS: Ce? Da, da! Ezra D. Wannafeller! A

Murit. (*Se aşază din nou, nepăsător.*} i>colittle: Ei da, a murit şi m-a dărâmat. Spune, i-ai trimis sau nu o scrisoare, spunându-i că cel mai original moralist trăitor în Anglia, după ştirea dumitale, este Alfred Doolittle, un oarecare măturător de stradă? înggins: Acum mi-aduc aminte că, după ultim a drumitale vizită, am făcut o glumă – proastă de ăsta.

Doolittle: Bine i-ai zis gluma proastă! De aici mi se trage pocinogul. I-ai dat prilejul mult dorit să arate că americanii nu e ca noi, că ei recunosc şi respectă meritul în orice clasă socială, fie cât de umilă. Astea e chiar vorbele din afurisitul lui de testament, prin care, domnule Henry Higgins* mulţumită glumelor dumitale nesărate, îmi lasă o participaţie la Trustul lui de brânză predigerată, care înseamnă trei mii de lire pe an, cu condiţia să

ţin conferinţe sub auspiciile Ligii Mondiale Wannafeller pentru Reforma Morală ori de câte ori mi se va cere, maximum de şase ori pe an.

Higgins: Uite unde şi-a băgat dracul coada! Măi să fie! (*Lufnindu-se deodată*:) Asta-i grozavă!

Pickering: Poţi să fii liniştit. După prima conferinţă n-au să-ţi mai ceară a doua.

Dooutti/e: Nu-mi pasă de conferinţe. Am să le torn conferinţe pân-or ameţi, că nu de asta mi-i mie. Ceea ce mă râcâie e că m-au făcut gentleman. Ce? Eu le-am cerut să mă procopsească? Eram fericit aşa cum mă găseam. Eram liber. Puteam face rost de gologani aproape de la fitecine, când îmi trebuiau, cum am făcut de la dumneata, Henry Higgins. Acuma sunt necăjit, legat de mâini şi de picioare, şi toată lumea mă stoafce de bani. Avocatul meu zice că asta îmi prinde bine. „Aşa? zic. Ţi-o fi prinzi rid dumitale bine, dară inie nu”, zic eu. Când eram sărac, numai o dată am avut nevoie de avocat, când mi-au găsit un căruţ de copil în tumbărău, şi el m-a scăpat de pârnaie, după care s-a descotorosit repede de mine şi eu de el. Ea fel cu doctorii: înainte, când abia mă ţineam pe picioare şi nu le puteam plăti nimic, mă izgoneau din spital. Acum aii descoperit, mă rog, că nu sunt sănătos şi că nu pot trăi dacă nu mă cercetează de două ori pe zi. În casă, n-am voie să dau o mână de ajutor; altcineva face treaba, şi apoi îmi ia parale pentru

asta. Acum un an, n-aveam o rudă pe lume, afară de doi-trei, care se făceau că nu mă cunosc. Acum ara cincizeci şi, din toată liota, nu-i unul cu o leafă mai acătării. Trebuie să trăiesc pentru a Iţii, şi nu pentru mine: asta-i moralitatea clasei burgheze. Dumneata vorbeşti despre pierderea Elizei. N-ai dumneata grijă, mă prind pe Ce vrei că acuma va veni şi ea pe capul meu; parcă o văd în prag, pe dumneaei, care s-ar putea lesne întreţine singură vânzând flori, dacă acuma n-aş fi ditai omul respectabil.

Şi următorul care mă va suflurlui de bani vei *»

Fi dumneata, Henry Higgins. Va trebui să învăţ limba burgheză de la dumneata, în loc să vorbesc englezeşte sadea. Aicea intri dumneata în joc; poate că d-aia ai şi făcut-o.

Doamna Higgins: Dar, dragul meu domn, nu-i nicio nevoie să suferi toate acestea, dacă într-adevăr nu vrei. Nimeni nu te poate sili să accepţi acest legat. Poţi să-l refuze Nu-i aşa, domnule colonel?

Pickering: Cred că da.

Doolittle (*o ia pe un ton mai moderat, din respect pentru sexul ei*): Asta-i tragedia, dragă doamnă. Uşor de zis: dă-i cu piciorul, da iaca, n-am coraj. Care din noi ar avea? Suntem cu toţii intimidaţi. Aia suntem, coniţă, intimidaţi. Ce-mi mai rămâne, dacă-i dau cu piciorul, decât azilul de bătrâni? De pe acum trebuia să-mi cănesc părul ca

să-mi păstrez slujba de măturător. De-aş fi unul dintre săracii virtuoşi şi aş fi pus ceva bişatari deoparte, aş putea da cu piciorul. Dar de ce aş fi printre săracii virtuoşi, când ei nu gustă mai multă fericire, în asta asemuindu-se cu milionarii? Ei nu ştiu ce e aia să fii fericit. Pe când eu, ca unul dintre săracii nevirtuoşi, ştiu că de uniforma azilului de săraci nu mă desparte decât blestematele astea de trei mii de lire pe an, care m-au îmburghezit cu anasâna. Să am iertare pentru vorbele proaste, coniţă, dar aşa aţi zice şi ’mneavoastră d-aţi fi în pielea mea.

Oricum ai suci-o şi ai învârti-o, eşti prins între mizeria azilului şi farafastâcurile vieţii burgheze, care va să zică între Scula şi Carbida1, dar mai frică mi-e de azil. Intimidat – aia sunt, zăpăcit. Prins la strâmtoare. Nişte oameni mai fericiţi ca mine or să vie să-mi ia gunoiu şi să le dau bacşiş, fără cu o să-i privesc neputincios şi o să râvnesc la norocu lor. Ce mai ala-bala, la asta m-a adus fiul dumneavoastră. (*Este copleşit de emoţie.*) doamna Higgins: Mă bugur, domnule Doolittle, că n-ai să faci vreun lucru necugetat. Cu asta s-a rezolvat şi problema viitorului Elizei. De-acum ai să fii în stare să-i porţi de grijă, doolittle (*cu o tristă resemnare*): Da, doamnă, toţi se aşteaptă acu să le port eu de grijăşi asta numai din trei mii de lire pe an, Higgins (*sărind în sus*): Prostii! El nu e în stare să aibă grijă de ea, şi nici nu va avea. Nu-i a lui. I-am plătit-o cu cinci lire. Doolittle, eşti om cinstit,

ori un ticălos?

Doolittle (*îngăduitor*): Câte puţin din amândouă, Henry, ca oricare dintre noi: niţeluş din amândouă.

Higgins: Bine, ai luat banii aceia pentru fată, aşa că nu mai ai dreptul să ceri şi fata, doamna Higgins: Nu fi absurd, Henry. Dacă vrei să ştii unde-i Eliza, află că e sus, Higgins (surprins la culme): Sus!!! Atunci am s-o aduc repede jos. (O ia cu hotărâre spre uşă.) doamna Higgins (ridicându-se şi urmându-l):

Potoleşte-te, Henry, şi aşază-te, Higgins: Am să… doamna Higgins: Şezi, dragă, şi ascultă.

Higgins: Bine, bine, bine, bine! (*Se aruncă în silă pe divan, cu faţa spre ferestre*.) Cred că ai fi putut să ne-o spui încă de acum o jumătate de ceas.

Doamna Higgins: Eliza a venit la mine azi-dimineaţă. Şi-a petrecut o parte din noapte rătăcind ca turbată dintr-un loc într-altul şi încercând a-şi face curaj ca să se arunce în Tamisa, apoi restul la hotel Carlton. Mi-a spus cât de brutal v-aţi purtat cu ea, Higgins (*sărind din nou*): Ce?! Pickering (*ridicându-sdşi el*): Dragă doamnă Higgins, v-a spus basme. Noi nu am brutalizat-o. De-abia dacă i-am spus o vorbă, două, şi ne-am despărţit în cei mai buni termeni. (*în tor cindu-se spre Higgins*:) Higgins, ai cicălit-o tu după ce m-am dus la culcare? Higgins: Dimpotrivă. Ea mi-a zvârlit cu papucii în obraz. S-

a purtat în modul cel mai revoltător. Eu nu i-am dat nici cel mai mic motiv de supărare. M-am pomenit cu papucii în obraz, în momentul în care am deschis uşa

— Înainte ca să îndrug ceva. Şi unde pui că a întrebuinţat un limbaj îngrozitor?!

Pickering (*surprins*): Dar de ce? Ce i-am făcut noi?

Doamna Higgins: Cred că ştiu destul de bine ce-aţi făcut. Fata are o fire destul de afectuoasă, cred; nu-i aşa, domnule Doolittle? doolittle: E foarte inimoasă, coniţă, că – de!

— Seamănă lui tată-său.

Doamna Higgins: Chiar aşa. Ea s-a ataşat de voi amândoi, muncit din greu pentru tine, Henry! Nu ştiu dacă înţelegi bine ce înseamnă pentru o fată ca ea să muncească cu creierul. S-ar părea că atunci când a venit ziua marii încercări şi ea a reuşit pentru tine acea minune, fără să facă o singură greşeală, voi v-aţi aşezat în colţul vostru şi nu i-aţi spus niciun cuvânt, ba v-aţi apucat să discutaţi împreună cât de mulţumiţi sunteţi că s-a terminat şi cât vă plictisise toată afacerea. Şi apoi te mai miri că ţi-a azvârlit cu papucii în cap. Eu îţi aruncam cu cleştele şi vătraiul de la cămin.

Higgins: N-am spus nimic, decât că suntem obosiţi şi vrem să ne culcăm. Nu-i aşa, Pick? Pickering (*ridicând din umeri*): Asta a fost tot, ci o a mn a hi g gins (*ironică*): Eşti sigur? Pickering: Da. Sunt sigur. Asta a fost tot, doamna Higgins:

Nu, i-aţi mulţumit, n-aţi felicitat-o, n-aţi admirat-o, nu i-aţi spus ce minunat a fost? Higgins (*nerăbdător*): Dar ştia toate astea. Discursuri bineînţeles că nu i-am ţinut, dacă asta vrei să spui.

Pickering (*simţindu-se vinovat*): Poate că nu i-am dat toată atenţia cuvenită. E supărată rău? doamna Higgins (*reluându-şi locul la masa de scris*): Mă tem că n-are să se mai întoarcă la voi, mai ales acum, când domnul Doolittle are putinţa de a-i asigura poziţia pentru care aţi pregătit-o. Ea zice însă că-i de acord să rămână în relaţii bune cu voi şi să considere ce-a fost ca şi cum n-ar fi fost, Higgins (*furios*): Aşa zice? Nu, zău! doamna Higgins: Dacă îmi făgăduieşti că ai să te porţi cum trebuie, o chem jos. Dacă nu, du-te acasă, că mi-am irosit destulă vreme cu tine, Higgins: Bine-bine. Foarte bine. Pick, vezi de te poartă frumos. Să ne luăm manierele de duminică pentru creatura asta pe care am cules-o din noroi. (Se strânteşte furios în jilţul elizabetan.)

Doolittle (*mustrător*): Ei, Henry Higgins, nu nesocoti chiar de tot simţămintele mele de om din clasa de mijloc, doamna Higgins: Nu-ţi uita făgăduiala, Henry. (*Apasă pe butonul soneriei de pe masa de scris.*) Domnule Doolittle, vrei să fii aşa de bun să te duci o clipă în balcon? Aş dori să o scutesc pe Eliza de emoţia ştirii ce-ai adus-o, până nu termină cu domnii aceştia. Nu te superi? DOOLITTLE: Cum doriţi, coană. Fac orice ca să-l ajut pe Henry să mă scape de ea. (*Dispare în*

balcon.)

Servitoarea răspunde la sonerie. Pickering se aşază în locul lui Doolittle.

Doamna Higgins: Roag-o pe domnişoara Doolittle să vină jos, te rog, servitoarea: Bine, coniţă. (*Iese*.) doamna Higgins: Să te porţi frumos, Henry, Higgins: Voi avea o purtare fără cusur, Pickering: Face tot ce poate, doamnă Higgins.

O pauză. Higgins. Îşi dă capul pe spate, îşi întinde picioarele şi începe să fluiere.

Doamna Higgins: Henry, nu eşti de loc drăguţ 111

Atitudinea asta, Higgins (*îndreptându-şi ţinuta*): Nici nu caut să fiu drăguţ, mamă, doamna Higgins: N-are importanţă, dragul riieu.

25*

Voiam numai să te fac să vorbeşti, Higgins: De ce?

Doamna htogins: Fiindcă nu poţi să vorbeşti şi să fluieri în acelaşi timp.

* i

Higgins mormăie ceva. Încă o pauză apăsătoare.

Higgins (sorind în picioare, scos din răbdări): Uncie dracu’ e fata asta? Ne apucă noaptea pâcă vine.

Eliza apare radioasa, stipâiia pe sine şi dând o izbitoare şi convingătoare impresie că se simte la largul ei. Aduce utt mic coş de lucru şi se poartă ca la ea acasă. Pickering e atât de stsrprias, încât

uită să se scoale.

Liza: Bună ziua, domnule profesor, cum o mai duci cu sănătatea? Higgins (înecându-se): Cum o duc… (Nu mai poate *îngăima nimic*.) Liza: Bineînţeles că o duci bine. Nu eşti bolnav niciodată. Îmi pare aşa de bine să vă văd din nou, domnule coloneii (*Acesta se ridică, în grabă şi îşi strâng mâna*.) B cam răcoare tu dimineaţa asta, nu-i aşa? (*Se aşază în stânga lui. El ia loc lângă dânsa*.) Higgins: Să nu îndrăzneşti să încerci jocul ăsta şi cu mine. Eu te-am învăţat jocul, *şi* cu mine nu se prinde. Hai, vino acasă şi nu mai fi toantă.

Eliza îşi ia lucrul din coş şi începe să coasă, fără a lua în seamă câtuşi de puţin izbucnirea lui.

Doamna Higgins: N-am ce zice, frumos te mai exprimi, Henry! Nicio femeie n-ar putea rezista unei asemenea invitaţii, inggins: Eas-o în pace, mamă. Ias-o să vorbească. Ai să vezi al naibii de repede dacă dumneaei are vreo idee pe care să nu i-o fi băgat eu în cap sau un cuvânt pe care să nu i-l fi pus eu în gură. Îţi spun că am creat acest obiect din foile de varză strivite la Covent Garden1; şi acuma are pretenţia să se joace de-a doamna distinsă cu mine, doamna Higgins (*liniştită*): Ba, dragă, dar te rog aşază-te.

Higgins se aşază din nou, înciudat.

Liza (*către Pickering, pârând să nu dea nicio atenţie lui Higgins şi cosind cu multă îndemânare*): Te vei lepăda de-a binelea de mine acum, că s-a sfârşit cu experienţa, domnule

colonel? Pickering: 3De ce vorbeşti aşa? Nu trebuie să te gândeşti la asta ca la o experienţă. Mă scandalizează oarecum, Liza: Vai, dar nu sunt decât o foaie de varză strivită… Pickering (*impulsiv*): Nu, nu-i aşa, Liza (*continuând liniştită*): …dar îţi datorez aşa de mult, încât aş fi tare nenorocită dacă m-ai uita.

Pickering: Kşti prea bună, domnişoară Doolittle. Lia: Nu o spun pentru că mi-ai plătit rochiile. Ştiu că în privinţa banilor eşti mărinimos cu toată lumea. Dar de la dumneata am învăţat cu adevărat manierele frumoase; şi tocmai asta o face pe-o femeie să fie o adevărată doamnă, nu-i aşa? Şi crede-mă că nu mi-a fost uşor, având mereu în faţă exemplul profesorului Higgins. Mă învăţa să-i semăn întocmai, adică să nu mă stăpânesc şi să întrebuinţez vorbe urâte la cea mai mică provocare. Dacă n-ai fi fost dumneata, niciodată n-aş fi ştiut că lumea bună se poartă altfel.

Higgins: Ei, asta!

Pickering: Ştii bine că aşa-i felul lui. Nu o face eu dinadinsul.

Liza: O, nici eu nu o făceam cu dinadinsul când eram florăreasă. Era numai felul meu de-a fi. Totuşi, aşa eram, şi – în fond – asta face toată deosebirea.

Pickering: Fără îndoială. Totuşi, el te-a învăţat să vorbeşti, ceea ce ştii bine că nu aş fi putut-o face.

Liza (*nepăsătoare*): Bineînţeles, asta-i meseria lui.

Higgins: Pe dracu'!

Liza (*continuând*): Era exact ca atunci când înveţi să dansezi cum e la modă; n-a fost mai mult decât asta. Ştii dumneata când a început adevărata mea educaţie?

Pickering: Când?

Liza (*oprindu-se un moment din lucru*): Când mi-ai spus domnişoară Doolittle, chiar în ziua când am venit prima dată în strada Wimpoie. Atunci am început să mă respect pe mine însămi. (*Reîncepe să coasă.*) Au mai fost şi alte sute de lucruri mărunte, pe care nici nu le-ai observat, pentru că le făceai în mod firesc. Felul de a te ridica de pe scaun, de a-ţi scoate pălăria, de a deschide uşa…

Pickering: o, nu-i nicio scofală în toate acestea…

LIZA: Ba da! Lucruri mărunte, care mi-au arătat că te gândeai la minercă nu mă socoteai doar ca pe o fată care spală vasele, deşi ştiu bine că te-ai fi purtat întocmai şi cu fata de la bucătărie, dacă i s-ar fi îngăduit să vină în salon. Niciodată nu-ţi scoteai ghetele în sufragerie când eram eu acolo, Pickering: Nu trebuie să-ţi pese de asta. Higgins îşi scoate ghetele oriunde se nimereşte, Liza: Ştiu. Nu-i fac nicio vină. Ăsta-i felul lui de-a fi, nu? Dar pentru mine însemna foarte mult că dumneata jiu o făceai. Vezi, în afară de lucrurile pe care oricine le poate deprinde –

felul de a te îmbrăca şi de a vorbi, şi celelalte –, deosebirea dintre o femeie de lume şi o florăreasă nu constă în felul în care se poartă ele, ci în felul cum sunt tratate. Pentru profesorul Higgins voi fi întotdeauna o florăreasă, pentru că se poartă întotdeauna cu mine ca şi cum aş fi o florăreasă, şi aşa va

7 / 7 /

Face întotdeauna; în schimb, ştiu că pentru dumneata pot să fiu o doamnă, deoarece mă tratezi ca pe o doamnă, şi aşa vei face întotdeauna.

Doamna Higgins: Henry, te rog să nu scrâşneşti, Pickering: Eşti prea amabilă, domnişoară Doolittle. Liza: Acum aş dori să-mi spui Eliza, dacă vrei, Pickering: îţi mulţumesc, Eliza – da, desigur, Eliza.

Liza: în schimb, aş dori ca profesorul Higgins să-mi spună domnişoară Doolittle, Higgins: Să crăpi mai întâi, şi apoi ţi-oi zice! doamna Higgins: Henry! Henry! Pickering (*râzând*): De ce nu-i răspunzi pe limba lui? Nu te lăsa. I-ar face cel mai mare bine, Liza; Nu pot. Mai înainte puteam, dar acum nu mai pot face cale întoarsă. Astă-noapte, când rătăceam pe străzi, mi-a vorbit o fată; am încercat să revin la limba cea veche, dar n-am reuşit. Ţii minte, mi-ai spus că un copil dus într-o ţară străină prinde limba cea nouă în câteva săptămîi-ni şi o uită pe a sa. Ei bine, eu sunt un copil în ţara voastră. Am uitat limba mea şi nu mai

pot vorbi decât pe a voastră. Asta-i adevărata ruptură cu colţul străzii Tottenâiam Court, iar plecarea din strada Wimpole o desăvârşeşte.

Pickering (*foarte x alarmat*): Te întorci în strada Wimpole, nu-i aşa? Ai să-l ierţi pe Higgins, Higgins (*ridicându-se*): Să mă ierte! Să mă ierte dumneaei – nu, că asta-i bună! N-are decât să plece! Să vadă cum s-o descurca fără noi. Până în trei săptămâni are să se întoarcă iar în mocirlă, dacă nu mă mai are în preajma ei.

Doolittle apare în uşa din mijloc, ca o privire de demni mustrare către Higgins, vine în tăcere şi încet spre fitca lui, care, fiind cu spatele la uşa-fereastră, nu-şi dă seama de apropierea lui.

Pickering: Higgins e incorigibil, Eliza. Nu-i aşa că nu ai să decazi iarăşi? LIZA: Nu, acuma nu. Niciodată. Mi-am învăţat lecţia. Nu cred că aş mai putea scoate vreunul din sunetele cele vechi, chiar dacă aş încerca; (*Doolittle îi pune mâna pe umărul stâng. Ea lasă lucrul să cadă, îşi pierde cu totul stăpânirea de sine când îl vede pe tatăl ei atât de splendid îmbrăcat.*) Va-ai şi oliu! Higgins (*cu un croncănit triumfător*): Aha! Chiar aşa. Va-ai şi oliu! Va-ai şi oliu! Va-ai şi oliu! Victorie! Victorie! (*Se aruncă pe divan, îşi încrucişează braţele şi se întinde semeţ.*) doolittle: Da’ ce, fata-i de vină? Nu te, uita aşa la ruine, Eliza. Nu-i vina mea. M-am procopsit şi eu.

LIZA: Ai dat peste un milionar de data asta, tâtăiţă.

Doolittle: Află că aşa e! Azi sunt îmbrăcat ceva mai dihai. Mă duc la biserica Sfântul Gheorghe, Hanover Square. Mamă-ta vitregă mă ia în căsătorie.

LIZA (*supărată*): Ce, te cobori atât de jos încât s-o iei cu cununie pe femeia aceea ordinară? Pickering (*liniştit*): E dator s-o facă, Eliza. (*Către Doolittle*:) Dar cum şi-a schimbat părerea? doolittle (*trist*): Intimidată, coane, zăpăcită de situaţiei Moralitatea burgheză îşi cere victimele. Nu vrei să-ţi pui pălăria, Liza, şi să vii cu mine să mă vezi ginerică? Liza: Dacă domnul colonel spune că trebuie... Eu... eu... (*Aproape plângând*:) Hai s-o fac şi peasta, deşi ca răsplată voi fi probabil batjocorita.

Doolittle: Nu-ţi fie nicio teama. Acum nu se mai ciorovăieşte cu nimenea, biata femeie. Respectabilitatea a dat-o gata, Pickering (*strângând-o uşor pe Eliza de braţ*): Eliza, fii bună cu el. Puţină bunăvoinţă, Liza (*silindu-se să-i zâmbească, cu toată supărarea ei*): Bine, numai ca să arăt că nu port pică. Mă întorc îndată. (*Iese.*) doolittle (*aşezându-se lângă Pickering*): Sunt foarte nervos la gândul cununiei, domnule colonel. Tare aş vrea să vii cu mine; să fii lângă mine până trec hopul, Pickering: Păi, omule, l-ai mai trecut o dată. Nu te-ai cununat cu mama Elizei? doolittle: Cine ţi-a spus asta, domnule colonel? Pickering: Nu mi-a spus nimeni, dar am presupus. Era firesc.

Doolittle: Nu, nu-i de loc firesc, domnule

colonel. E firesc numai în burghezi™ce” n-am mers niciodată pe căile oamenilor virtuoşi. Dar nu

2§, – B. Shaw – Teatru spune nimic Elizei. Ea nu ştie, şi parcă mi-a fost întotdeauna greu să-i spun, Pickering: Ai dreptate. Lăsăm lucrurile aşa, dacă eşti de acord, doolittle: Vii la biserică, domnule colonei, să mă susţii?

Pickering: Cu plăcere. Voi face tot ce poate un burlac.

Doamna Higgins: Pot veni şi eu, domnule Doolittle? Mi-ar părea foarte rău să nu văd nunta dumitale.

Doolittle: Aş fi într-adevăr prea onorat de cinstea ce mi-o faceţi, coniţă, şi biata muiere ar socoti aceasta drept un hatâr de pomină. E tare amărâtă gândindu-se la zilele fericite care s-au dus, doamna Higgins (*sculându-se*): Am să comand trăsura şi sunt repede gata. (*Bărbaţii se scoală, afară de Higgins.*) într-un sfert de oră. (*în timp ce se îndreaptă spre uşă, intră Eliza, cu pălăria pe căp şi încheindu-şi nasturii de la mănuşi.*) Merg la biserică să asist la cununia tatălui tău, Eliza. Mai bine mergi cu mine în trăsură. Colonelul Pickering poate să pornească cu mirele.

Doamna Higgins iese. Eliza vine până în mijlocul odăii, între fereastra de la mijloc şi canapea. Pickering se apropie de ea.

Doolittle: Mire! Ce cuvânt! Ta face să-ţi înţelegi oarecum situaţia. (*îşi ia pălăria şi porneşte spre uşă.*)

Pickering: înainte să plec, Eliza, iartă-l, te rog, şi vino înapoi la noi, Liza: Nu cred că mi-ar da voie tata. Nu-i aşa, tată? doolittle (*trist, dar mărinimos*): Te-au lucrat în foi de viţă, Elizo, aceşti doi sportsmeni. Dacă era unul singur, ai fi putut să-l încui, dar, vezi, erau doi, şi unul dintre ei, ca să zicem aşa, îl ferea pe ăllalt să facă prostii. (*Lui Pickering*): Mare mehenghi ai fost, dom'le colonel, dar nu-ţi păstrez pică. Şi eu aş fi făcut la fel. Toată viaţa m-au nenorocit femeile, una după alta, şi n-o să mă supăr c-aţi fost mai tari ca Eliza. În treaba asta nu mă bag. E timpul să mergem, dom'le colonel. Cu bine, Henry. Ne vedem la biserică, Eliza. (*Iese.*) Pickering (*rugător*): Rămâi la noi, Eliza. (*Iese după Doolittle.*)

Eliza iese în balcon, pentru a nu rămâne singură cu Higgins. El se ridică şi se duce după ea. Ea revine îndată în odaie şi se îndreaptă spre uşă, dar el trece repede de-a lungul balconului, ajunge la uşă şi se aşază cu spatele la uşă înainte ca ea să poată ieşi.

Higgins: Ei, Eliza, te-ai răfuit, cum zici tu. Nu-ţi ajunge? Nu începi să-ţi bagi minţile-n cap? Sau tot nu eşti mulţumită? ei za: Vrei să mă întorc numai ca să-ţi aduc papucii, să-ţi înghit nevricalele şi să-ţi duc şi aduc toate celea

Higgins: N-am spus de loc că vreau să te întorci. LIZA: Aşaa! Atunci, despre ce-i vorba?

Higgins: Despre tine, nu despre mine. Dacă te întorci, am să mă port cu tine exact aşa cum m-am

purtat întotdeauna. Nu pot să-mi schimb firea şi n-am de gând să-mi modific purtarea. Mă port exact la fel ca Pickering.

LIZA: Asta nu-i adevărat. El se poartă cu o florăreasă ca şi când ar fi o ducesă, Higgins. Şi eu mă port cu o ducesă ca şi când ar fi o florăreasă.

T, iza se înţeleg. (*Se întoarce liniştita şi se aşază pe divan, cu faţa spre fereastră.*) I/a fel cu toată lumea, Higgins: Exact, Liza: Ca tata.

Higgins (*zâmbeşte cam acru, oarecum pus în inferioritate*): Fără să accept comparaţia din toate privinţele, e foarte adevărat, Eliza, că tatăl tău nu este un snob şi că se va simţi la largul lui în orice situaţie l-ar pune năstruşnica lui soartă. (*Serios*:) Marele secret, Eliza, nu este să ai maniere frumoase sau urâte, sau orice alt soi de maniere, ci să ai aceeaşi purtare faţă de orice fiinţă omenească. Pe scurt, să te porţi ca în rai, unde nu sunt vagoane de clasa a treia şi unde orice suflet e la fel de bun ca celălalt, Liza: Amin! Eşti un predicator înnăscut, Higgins (*iritat*): Chestiunea nu este dacă mă port ca un mârlan cu tine, ci numai dacă m-ai văzut vreodată purtându-mă mai bine cu altcineva, Liza (*cu o sinceritate subită*): Nu-mi paşă cum te porţi cu mine. Nu-mi pasă de ocări, nici dacă mi-ai face o vânătaie la ochi. Mi s-a întâmplat. Dar (*ridicându-se şi înfruntându-l*) nu vreau să se creacă peste mine aşa de uşor, Higgins: Atunci, piei din calea mea, că eu n-am să mă opresc pentru tine. Vorbeşti despre mine de

parcă aş fi un autobus, Liza: Chiar că autobus eşti: numai hurducături şi smucituri, şi nicio consideraţie pentru nimeni. Dat eu mă not linşi de dumneata, să nu crezi ca nu poi, Higgins: Ştiu că poţi. i-am spus şi eu, Liza (*se depărtează de el, jignită, trecând de cealaltă harţe a divanului, cu tata spre cămin*): Ştiu că mi-ai spus-o; bestie. Voiai să scapi ne mine! Higgins: Minţi!

Uza: Mulţumesc. (*Se aşază cu demnitate.*) HIGGINS: Cred că nu te-ai întrebat niciodată *dacă eu* pot să mă lipsesc de tine. LIZA (*serios*) *l* Nu încerca să mă iei pe ocolite. Va trebui să te lipseşti de mine, Higgins (*semeţ*)! Nu am nevoie de nimeni. Am un suflet al meu şi o scânteie de foc divin. Dar (*cu o umilinţă neaşteptată*) ai să-mi lipseşti, Eliza. (*Se aşază lângă ea pe divan.*) Am învăţat ceva din ideile tale tâmpite, mărturisesc smerit şi recunoscător. Şi m-am obişnuit cu glasul tău şi cu înfăţişarea ta. Chiar îmi plac. LIZA: Le ai pe amândouă: glasul la gramofon şi înfăţişarea în albumul de fotografii. Când ţi-o fi dor de mine, dă drumul la gramofon. Nu are suflet, ca să-l poţi răni, Higgins: Sufletul tău nu-l am în gramofon. Lasă-mi simţămintele tale, şi poţi să iei şi vocea, şi înfăţişarea. Nu ele te fac să fii ceea ce eşti, uza: O! Ce drac împieliţat îmi eşti! Poţi răsuci inima unei fete tot atât de uşor cum alţii pot să-i sucească braţele ca s-o doară. M-a prevenit doamna Pearce. De atâtea ori a vrut să te părăsească, şi întotdeauna ai îmbunat-o, în ultima clipă. Nu ţii de

loc la ea şi nici de mine nu-ţi pasă cât de cât, Higgins: Ţin la viaţă, la omenire, şi tu faci parte din această omenire. Mi-ai ieşit în cale şi ai fost zidită în casa mea. Ce mi se poate cere mai mult, de către tine sau altcineva? Liza: N-am să ţin la nimeni care nu ţine la nune, Higgins: Principii comerciale, Eliza. Ca şi când ai striga (*îi imită accentul de la Covent Garden cu o exactuaţz proj & Moriaoci*) „hai ia violete! violtele frumoasele!” Liza: Nu-ţi bate joc de mine. E urât, Higgins: în viaţa mea nu meam bătut joc de nimeni. Rânjetul dispreţului nu şade bine nici chipului, nici sufletului omenesc. Îmi exprim îndreptăţitul dispreţ pentru orice comercialism. Nu-mi comercializez afecţiunea şi nici nu o voi comercializa. Zici că sunt o brută pentru că n-ai reuşit să dobândeşti un drept asupra mea, aducându-mi pantofii şi căutându-mi ochelarii. Ai fost o proastă: găsesc că e dezgustător să vezi o femeie aducând papucii unui bărbat; ţi-am adus eu vreodată papucii? Am căpătat mult mai multă consideraţie pentru ţine de când mi i-ai aruncat în faţă! Nu foloseşte la nimic să-mi slujeşti ca o sclavă şi apoi să spui că vrei să-ţi port de grijă. Cine ţine la o sclavă? Dacă te întorci, vino cu gând de bună tovărăşie, că altceva n-ai să găseşti. Ai dobândit de o mie de ori mai mult de la mine decât eu de la tine; şi dacă îndrăzneşti să compari fasoanele tale de căţeluş care duce şi aduce papucii cu crearea de către mine a ducesei Eliza,

am să-ţi trânţese uşa în mutra ta de gâscă.

Liza: De ce ai făcut-o, dacă nu ţineai la mine? Higgins (*din toată inima*): Pentru că asta-i meseria mea.

LIZA: Nu te-ai gândit niciodată la necazurile pe care mi le-ai căşuna? Higgins: Ar fi fost făcută lumea vreodată, dacă cel care a făcut-o s-ar fi temut să nu căşuneze şi necazuri? A crea viaţă înseamnă a crea necazuri. O singură scăpare există împotriva necazurilor – să distrugi ceea ce exista. Dar bagă ne seama că mişeii ţipa întotdeauna ca să ceară moartea celor care-i tulbură, Liza: Eu nu sunt predicator, eu nu observ astfel de lucruri. Eu observ că tu nu mă observi pe mine, Higgins (*sărind în sus* şi *umblând de colo până colo*, *neîngăduitor*): hliza, eşti o netoată. Risipesc mărgăritarele spiritului meu miltonian, presărându-le dinaintea ta. Trebuie să înţelegi o dată pentru totdeauna că eu îmi urmez calea şi îmi îndeplinesc munca fără să-mi pese nici cât de-o ceapă degerată ce se întârâiplă cu oricare dintre noi. Nu sunt intimidat, ca tatăl tău sau mamă-ta vitregă. Poţi să te întorci sau să te duci pe pustii, cum vrei, Liza: Pentru ce să mă întorc? Higgins (*sărind în genunchi pe canapea* şi *aplecându-se peste canapea înspre Eliza*): Pentru hazul lucrurilor. De aceea te-am luat la mine, Liza (*cu faţa întoarsă*): Şi ca să mă dai afară chiar mâine, dacă nu-ţi fac mendrele r Higgins: Da, şi tu poţi să pleci chiar mâine, dacă nu fac tot ce vrei tu, Liza:

Şi să locuiesc cu mama vitregă? Higgins: Da, sau să vinzi flori, Liza: Ah, dacă aş putea să mă întorc la coşul meu cu flori ţ N-aş depinde nici de tine şi nici de tata, n-aş depinde de nimeni. De ce mi-ai răpit independenţa? De ce am renunţat la ea? Acum sunt o sclavă, cu toate veşmintele mele f rumoast:

Higgins: Ba, de loc, le adopt ca tiică şi pun o sumă de bani pe numele tău, dacă vrei. Sau ai prefera să te căsătoreşti cu Pickering? *LIZA* (*aruncându-i o privire fioroasă*): Nu m-aş căsători cu dumneata nici dacă m-ai cere, deşi est*

Mult mai aproape de vârsta mea decât cum este el.

Higgins (*binevoitor*): Decât el, nu „decât cum este el”.

LIZA (*pierzându-şi răbdarea* şi *sculându-se*): Am să vorbesc cum îmi place. Nu mai eşti profesorul meu.

Higgins (*gânditor*): Mă gândesc însă că Pickering n-ar face-o; e un burlac tot atât de convins ca şi mine.

LIZA: Nu asta urmăresc eu şi nici să nu te gândeşti la aşa ceva. S-au găsit întotdeauna destui băieţi care au vrut să mă ia în căsătorie. Freddy Hill îmi scrie de două-trei ori pe zi, coli întregi.

Higgins (*surprins în chip neplăcut*): Ia te uită îndrăzneală! (*Se dă înapoi şi se pomeneşte pe vine*:,)

Liza: Are dreptul, dacă îi place, bietul băiat. Şi

mă iubeşte.

Higgins (*dându-se jos de pe canapea*): Tu nu ai dreptul să-l încurajezi.

Liza: Orice fată are dreptul să fie iubită.

Higgins: Ce? De prostănaci ca dânsul?

Liza: Freddy nu-i un prostănac. Şi dacă-i dezarmat şi sărac şi mă vrea, poate mă va face mult mai fericită decât cei ce-mi sunt superiori, dar mă tiranizează şi nu mă doresc.

Higgins: Poate el să facă ceva din tine? Asta-i chestiunea!

Liza: Poate că eu aş putea tace ceva dintr-însul. Dar nu m-am gândit niciodată ca unul dintre noi să facă ceva din celălalt. Iar dumneata numai la asta te gândeşti. Vreau să fiu cum mi-e firea

Higgins: Pe scurt, ax vrea să mă prăpădesc după tine, ca Freddy. Nu-i aşa? Utză: Ba nu. Nu asta îţi cer. Şi, vezi, nu fi prea sigur nici de dumneata, nici de mine. Aş fi putut să fiu o fată stricată, dacă aş fi vrut. Sunt o seamă de lucruri din care am văzut mai multe ca dumneata, cu toată învăţătura dumitale. Fete ca mine pot lesne atrage domni de seamă, ca să facă dragoste cu ei. Dar în clipa următoare fiecare ajunge să se urască de moarte:

Higgins: Bineînţeles că da. Atunci, de ce naiba ne certăm; >

Liza (*tulburată*): Vreau puţină bunătate. Ştiu că sunt o oarecare fată ignorantă, şi dumneata – un gentleman cu carte, dar nu-s chiar noroiul de

sub picioarele dumitale. Ce făcui (*corectându-se*) – ce-am făcut n-a fost pentru rochii şi automobile; am făcut-o pentru că era plăcut să fim împreună şi ajunsei – am ajuns – să ţin la dumneata; nu pentru că doream să-mi faci curte, ci, fără ca să uit deosebirea dintre noi, ţineam la dumneata prieteneşte, Higgins: Ai dreptate. Aşa simt şi eu. Şi Pickering tot aşa. Eliza, ce gâscă eşti! Liza: A.sta nu-i un răspuns potrivit. (*Se lasă în scaunul de la masa de scris* şi *plânge*.) Higgins: De asta o să ai parte, până nu încetezi de a mai fi o tâmpită. Dacă vrei să fii cucoană mare, trebuie să renunţi de a te mai simţi părăsită qând bărbaţii pe care-i cunoşti nu-şi petrec jumătate din timp gudurându-se pe lângă tine, şi cealaltă jumătate – învineţinduţi ochii. Dacă nu poţi îndura traiul meu sobru şi încordarea lui, atunci întoarce-te în cloaca ta. Munceşte până ce vei ajunge mai mult animal decât dinţa omenească, şi apoi iubeşte şi ceartă-te şi bea până adormi. E o viaţă minunată viaţa din mocirlă. E vie, caldă, năprasnică; poţi s-o simţi şi prin obrazul cel mai gros, poţi s-o guşti şi s-o miroşi fără pregătire sau muncă. Nu ca Ştiinţa, Literatura, Muzica clasică, sau ca Filosofia şi Arta. Pe mine mă găseşti nesimţitor, rece şi egoist, nu-i aşa? Foarte bine! Cară-te la cei care-ţi sunt pe plac. Căsătoreşte-te cu orice porc sentimental, plin de bani şi cu o pereche de buze groase cu care să te mozolească şi o pereche de bocanci butucănoşi cu care să te pocnească în lege. Dacă

nu poţi preţui ceea ce ai „mai bine caută ceea ce eşti în stare să preţuieşti.

LIZA (*deznădăjduită*): Tiran crunt ce ea, ti! Nu pot să vorbesc cu tine: toate le întorci împotriva mea. Niciodată nu am dreptate. Dar ştii foarte bine, tot timpul, că nu eşti decât o pramatie. Ştii că nu mă pot întoarce în cloacă, aşa cum spui dumneata, că nu am niciun prieten adevărat pe lume, afară de dumneata şi de colonel. Ştii bine că n-aş mai putea trăi cu un bărbat necioplit după ce am trăit lângă voi, şi este urât şi crud din parte-ţi să mă insulţi, sub pretextul că aş putea s-o fac. Crezi că trebuie să mă ţine torc în strada Wimpole fiindcă n-am unde să mă duc, decât doar la tata. Dar să nu fii prea sigur că mă ai la picioarele tale ca să mă calci şi să mă insulţi. Am să-l iau pe Freddy de îndată ce va fi în stare să mă ţină. Aşa am să fac, Higgins (*aşezându-se lângă ea*): Fleacuri! Ai să te căsătoreşti cu un ambasador. Ai să iei pe guvernatorul general al Indiei, sau pe lordul-locotenent al Irlandei, sau pe altul care are nevoie de o locţiitoare de regină. N-am să-mi arunc capodopera în mâinile unui Freddy oarecare.

LIZA: îţi închipui că-mi face plăcere când vorbeşti aşa? Dar n-am uitat ce mi-ai spus acum o clipă, şi nici n-ai să mă ademeneşti ca pe un copil sau un căţeluş. Dacă nu pot găsi bunătate, atunci vreau independenţă, Higgins: Independenţă? Asta-i o erezie burgheză. Toţi depindem unul de altul,

fiecare suflet de pe faţa pământului, Liza (*sculându-se hotărâtă*): Am să-ţi arăt eu dacă depind de dumneata. Dacă dumneata poţi să ţii predici, atunci pot şi eu să dau lecţii. Mă duc şi mă fac profesoară, Higgins: geai să predai, pentru numele lui Dumnezeu?

Liza: Ce m-ai învăţat. Am să predau fonetică.

Higgins: Ha-ha-ha!

LIZA: Mă voi oferi să-i fiu asistentă profesorului epean.

Higgins (*sculându-se mânios*): Ce! Şarlatanul acela! Impostorul! Broscoiul acela ignorant! Să-l înveţi metodele mele? Descoperirile mele! Fă un singur pas în direcţia lui, şi îţi sucesc gâtul. (*Pune mâinile pe ea.*) M-auzi? Liza (*neîmpotrivindu-se şi totodată sfidându-l*): Suceşte-mi-l, dacă vrei. Nu-mi pasă! Ştiam că ai să mă loveşti o dată. (*El îi dă drumul, bate din picior, de necaz că şi-a ieşit din fire, şi se dă atât de grăbit înapoi, încât cade pe canapea exact la locul lui.*) Aha! Acum ştiu să mă port cu tine. Ce proastă am fost că nu m-am gândit până acuma! Nu poţi să-mi iei înapoi ştiinţa pe care mi-ai dat-o. Ai spus că am ureche mai bună ca tine – dar eu pot să fiu şi politicoasă, şi bună cu lumea, pe când tu – nu. Aha!

Ţi-am venit de nac, Henry Higgins. Nu-mi pasă nici atâtica (*pocnind din degete*) de teroarea şi vorbele tale mari. Am să dau un anunţ la ziare că ducesa ta nu-i decât o florăreasă căreia i-ai dat lecţii – şi poate învăţa pe oricine să devină o

asemenea ducesă în şase luni, pentru o mie de guinee. Ah! îmi vine să mă lovesc singură când mă gândesc cum mă târam la picioarele tale, cum mă călcâi şi mă batjocoreai, când n-aveam decât să-mi ridic degetul cel mic ca să fiu tot aşa de iscusită ca tine, Higgins (*minunându-se*): Fiinţă nemernică şi fără obraz! Dar e mai bine decât să miorlăi, mai bine decât să-mi aduci papucii sau să-mi cauţi ochelarii, nu-i aşa? (*Sculându-se*:) Pe toţi sfinţii, Eliza, am spus că fac o femeie din tine şi – iată! – am făcut-o. Aşa îmi placi!

LIZA: Da, acum o întorci şi te pui bine cu mine; acum nu mai mi-e frică de tine şi pot şi fără tine.

Higgins: Bineînţeles că da, gâsculiţo. Acum cinci minute atârnai ca o piatră de moară de gâtul meu. Acum eşti ca o cetate solidă, ca o corabie de luptă. Tu, cu mine şi cu Pickering vom fi trei burlaci laolaltă, în loc de doi bărbaţi şi o fată proastă.

Doamna Higgins reapare, gătită pentru nuntă. Eliza devine îndată calmă şi graţioasă.

Doamna Higgins: Ne aşteaptă trăsura. Eliza, eşti gata?

Liza: Gata! Vine şi domnul profesor? doamna Higgins: Sigur că nu. Nu ştie să se poarte ia biserică. Face remarci în gura mare despre felul cum pronunţă preotul.

Liza: Atunci, nu te mai văd, domnule profesor. La revedere. (Se duce spre uşă.) doamna Higgins

(apropiindu-se de Higgins): La revedere, dragă Henry, Higgins: La revedere, mamă. (*E pe cale de a o săruta, când îşi aduce aminte de ceva.*) Ascultă, Eliza, comandă o şuncă şi brânză de Stilton te rog. Şi cumpără-mi de la Eale şi Binman o pereche de mănuşi de piele, numărul opt, şi o cravată care să meargă cu costumul meu cel nou. Poţi alege tu culoarea. (*Vocea lui voioasă, nepăsătoare, puternică arată cât este de incorigibil.*)

Liza (*cu dispreţ*): N-ai decât să ţi le cumperi singur. (*Iese*).

Doamna Higgins: Mă tem, Henry, că ai învăţat-o rău pe fata asta. Dar nu-i nimic, îţi cumpăr eu cravata şi mănuşile, Higgins (nepăsător): Nu te osteni. Are să le cumpere ea pe toate. La revedere. (Se sărută. Doamna Higgins fuge afară. Higgins, rămas singur, îşi zornăie mărunţişul în buzunar, râde pe înfundate şi dă semne că-i 4 n-ar fi mulţumit de el.)

Restul povestirii nu are nevoie să fie reprezentat pe scenă şi, într-adevăr, aproape nici n-ar mai fi nevoie să fie arătat, dacă închipuirile noastre nu ar fi stricate de leneşa deprindere de a ne mulţumi cu formulele gata făcute şi cu vechiturile romanţioase ale bazarului de „sfârşituri cu bine”, care nu se potrivesc la nicio povestire.

Povestea Elizei Doolittle, deşi socotită o poveste romanţioasă, din pricină că transfigurarea

pe care o arată pare cu totul improbabilă, este totuşi destul de obişnuită. Asemenea prefaceri s-au petrecut, însă, de sute de ori, cu o seamă de tinere femei aprige în ambiţia lor, mai ales de când Neii Gwynne le-a dat un exemplu, jucând roluri de regină şi fermecând regi, în teatrul în care intrase ca vânzătoare de portocale. Cu toate acestea, oameni de peste tot şi-au închipuit – fără alt motiv decât acela că Eliza este eroina unei poveşti romanţioase – că ea trebuie să se mărite numaidecât cu eroul respectiv. Aceasta nu este însă admisibil, nu numai pentru că mica ei dramă ar fi neapărat deformată dacă ar fi jucată într-o ipoteză atât de necugetată, dar şi pentru că adevărata urmare este vădită pentru oricine cunoaşte firea omenească în general şi instinctul feminin în special.

Eliza nu cocheta când îi spunea lui Higgins că nu s-ar mărita cu dânsul nici dacă i-ar cere-o. Ea îi împărtăşea o hotărâre bine chibzuită. Când un holtei stârneşte interesul unei fete, o stăpâneşte, o învaţă şi devine important pentru ea, ca în cazul lui Higgins faţă de Eliza, fata se va gândi întotdeauna foarte serios – când are îndeajuns spirit pentru a o face – dacă trebuie sau nu să depună toate stăruinţele pentru a ajunge soţia acelui burlac, mai ales dacă el, atât de puţin preocupat de căsătorie, ar putea fi cucerit de o femeie devotată şi hotărâtă, care urmăreşte cu energie acest ţel. Hotărârea ei va depinde în mare

măsură de libertatea de a alege, aceasta ia rândul ei atârnând de vârsta şi venitul fetei. Dacă ea este pe cale de a-şi pierde tinereţea şi nu are nicio siguranţă în privinţa mijloacelor ei de trai, atunci se va mărita cu dânsul, deoarece trebuie să se mărite cu oricine îi poate asigura traiul. Dar la vârsta Elizei, o fată frumoasă ca ea nu simte această constrângere, ci se simte liberă să aleagă şi să culeagă. Prin urmare, în această chestiune ea va fi călăuzită de instinct. Iar Elizei instinctul îi spune să nu se mărite cu Higgins. Nu-i spune însă şi să renunţe la el. Nu poate fi nici cea mai mică îndoială că el va rămâne unul dintre interesele cele mai puternice din viaţa ei. Eliza ar suferi însă mult dacă o altă femeie i-ar lua locul lângă el. Cum însă ea ştie că în această privinţă poate fi sigură, nu mai are nicio şovăială în privinţa căii pe care o va urma. Nu ar avea această şovăială nici chiar dacă deosebirea de douăzeci de ani, care tinerilor le pare atât de mare, nu ar exista între ei.

Cum concluzia ei pare a nu răspunde instinctelor noastre, să cercetăm dacă nu găsim o oarecare logică în această concluzie. Atunci când Higgins îşi motivează nepăsarea faţă de femeile tinere pe temeiul că ele au o rivală de neînvins în mama lui, el ne dă cheia burlăciei lui înrădăcinate. Acest caz este neobişnuit numai în măsura în care mamele remarcabile sunt neobişnuite. Dacă un băiat cu imaginaţie are o mamă destul de bogată, care este înzestrată cu inteligenţă, graţie

personală, un caracter demn şi fără asprime, precum şi un cultivat simţământ faţă de arta cea mai înaltă din timpul ei – ceea ce îi îngăduie să-şi înfrumuseţeze casa – ea statorniceşte pentru el un model cu care puţine femei pot îndrăzni să se compare, făcându-l totodată să-şi disocieze afecţiunile, să despartă simţământul său pentru frumos şi idealismul său de pornirile specific sexuale. Aceste lucruri îl fac să pară enigmatic sau de neînţeles pentru numărul uriaş al oamenilor inculţi, care au fost crescuţi în case lipsite de gust, de către părinţi neinteresanţi sau urâcioşi şi pentru care prin urmare literatura, pictura, sculptura, muzica şi toate relaţiile personale afective apar – dacă apar vreodată – doar ca moduri ale sexualităţii. Cuvântul pasiune nu înseamnă altceva pentru ei, şi pasiunea lui Higgins pentru fonetică, ca şi faptul că-şi idealizează mama, în loc de a o idealiza pe Eliza, li s-ar părea absurd şi nefiresc. Totuşi, dacă privim împrejur şi vedem că aproape nimeni nu e prea urât sau prea neplăcut pentru a nu-şi găsi un soţ sau o soţie, dacă într-adevăr caută aşa ceva, pe când multe fete bătrâne şi mulţi burlaci sunt deasupra mediei în ce priveşte calitatea şi cultura, nu ne putem împiedica a bănui că disocierea sexualităţii de noţiunile cu care este atât de des confundată – disociere pe care unele persoane geniale o săvârşesc prin pură analiză intelectuală – este uneori produsă sau ajutată de farmecul

părinţilor.

Deşi nu este în stare a-şi explica formidabila putere de rezistenţă a lui Higgins to faţa farmecului ei, Eliza, care l-a cucerit pe Freddy dintr-o ocheadă, este instinctiv conştientă că nu va putea dobândi niciodată o influenţă deplină asupra lui, nici nu va reuşi să se bage între el şi mama lui (necesitate primordială pentru oricare femeie măritată). Mai pe scurt, ea ştia că, dintr-un motiv nelămurit, el nu poseda într-însul însuşirile necesare unui om însurat, nu corespundea concepţiei ei despre ceea ce trebuie să fie un soţ – adică un bărbat pentru care soţia să constituie preocuparea cea mai temeinică, mai dragă şi mai caldă.

Chiar dacă n-ar fi existat o mamă-rivală, totuşi. Eliza ar fi refuzat să accepte ca interesul pentru ea să treacă la Higgins în urma intereselor şi preocupărilor lui filologice. Chiar dacă murea doamna Higgins, lui îi mai rămâneau totuşi Milton şi alfabetul universal. Observaţia lui Landor, că pentru cei care au cea mai mare putere de a iubi dragostea nu constituie preocuparea de căpetenie, nu ar fi făcut-o de loc pe Eliza a-l preţui pe Landor. La aceasta mai adăugaţi resentimentul ei faţă de superioritatea dominatoare a lui Higgins, neîncrederea ei în talentul lui de a o convinge sau de a o face să-i treacă necazul când el se întrecuse cu gluma, şi veţi vedea că instinctul Elizei avea serioase temeiuri ca să o prevină împotriva

căsătoriei cu Pygmalionul ei.

Şi acuma vreţi să ştiţi cu cine s-a căsătorit Eliza? Dacă Higgins era un holtei predestinat, în schimb Eliza vădit nu era menită să ajungă fată bătrână. Lucrurile se pot povesti pe scurt celor care încă nu le-au ghicit din indicaţiile date de însăşi Eliza.

Aproape îndată după ce Eliza a fost provocată să-şi proclame hotărârea-i bine chibzuită de a nu se căsători cu Higgins, ea menţionează faptul că tânărul domn Frederick Eynsford Hill îşi aşterne zilnic pe coli întregi dragostea lui pentru dânsa şi i le trimite prin poştă. Freddy e tânăr, cu vreo douăzeci de ani mai tânăr ca Higgins; este un gentleman (ori, aşa cum l-ar califica Eliza, un ciocoi) şi vorbeşte ca atare; e bine îmbrăcat, şi colonelul îl tratează ca pe un egal. Freddy o iubeşte sincer, nu-i este stăpân şi nici nu-i probabil că o va domina vreodată, cu tot avantajul situaţiei lui sociale. Eliza nu întrevede stupida tradiţie romantică potrivit căreia tuturor femeilor le place să fie, în orice caz, stăpânite, dacă nu chiar tiranizate şi bătute. „Când te duci la femei – spunea Nietzsche – ia-ţi şi biciul cu tine”. Despoţii chibzuiţi, însă, nu şi-au limitat folosirea biciului numai la femei: au luat bicele cu ei şi când au avut de-a face cu bărbaţi, fiind slugarnic idealizaţi de către acei bărbaţi pe care i-au ameninţat cu biciul – şi asta mult mai mult decât de femei. Desigur, există femei slugarnice, ca şi bărbaţi slugarnici; şi

femeile, ca şi bărbaţii, admiră pe cei care sunt mai tari decât ele. Dar a admira o fiinţă puternică şi a trăi la cheremul ei sunt două lucruri deosebite. Poate că cei slabi nu sunt admiraţi, nici proslăviţi ca eroi; dar nu sunt de fel dispreţuiţi sau ocoliţi; şi nu par a întâmpina niciodată vreo piedică în a se căsători cu persoane care le sunt superioare. Poate că nu te poţi bizui pe ei în nenorocire, dar viaţa nu-i doar o necurmată nenorocire; este mai degrabă un şir de situaţii, care nu cer o putere excepţională, şi chiar fiinţe cam lipsite de puteri pot face faţă, dacă au un tovarăş tare care să le ajute. Prin urmare, este un adevăr, pretutindeni vădit: că cei tari – fie bărbaţi, fie femei – nu numai că nu se căsătoresc cu fiinţe puternice, dar nu arată vreo preferinţă pentru asemenea fiinţe nici când îşi aleg prietenii. Când un leu întâlneşte un alt leu, care rage mai tare, „primul leu îl socoteşte pe celălalt supărător”, pe când o femeie sau un bărbat care se simte puternic cât doi caută orice altă calitate afară de putere la tovarăşul său.

Inversul este de asemeni adevărat. Cei slabi caută a se căsători cu cei puternici, dacă aceştia nu-i înfricoşează prea mult, ceea ce îi duce adeseori în greşeala pe care o denumim metaforic „a apuca mai mult decât pot cuprinde”. Ei doresc prea mult în schimbul a prea puţin; şi când tocmeala întrece orice putere de a mai răbda, căsătoria devine imposibilă şi sfârşeşte prin înlăturarea celui slab, sau, ceea ce este şi mai rău,

cel slab devine o povară» o cruce pe care o poartă cel tare. Fiinţele care sunt nu numai slabe, ci şi proaste sau neînţelegătoare se găsesc adeseori în asemenea dificultăţi.

Aceasta fiind starea rosturilor omeneşti, ce ne putem aştepta să facă Eliza, când se află între Freddy şi Higgins? Se va vedea ea aducând o viaţă întreagă papucii lui Higgins sau pe Freddy aducându-i ei papucii? Nu poate fi vreo îndoiala în privinţa răspunsului. Afară numai dacă ea ar avea o repulsie biologică pentru Freddy şi o atracţie biologică pentru Higgins, care i-ar covârşi toate celelalte instincte; dacă este să se căsătorească cu vreunul dintre ei, desigur că îl va alege pe Freddy.

Şi tocmai aşa a făcut Eliza.

Au urmat complicaţii, dar acestea erau de ordin economic, nu romantic. Freddy nu avea nici bani, nici slujbă. Zestrea mamei sale, o ultimă rămăşiţă a bogăţiei din l-argelady Park, i-a dat acesteia posibilitatea de a păstra anevoie în Earl’s Court o aparenţă de distincţie, dar nu să asigure copiilor ei o învăţătură mai serioasă, şi cu atât mai puţin să-şi pregătească băiatul pentru o profesie. Freddy nu socotea de demnitatea lui să fie funcţionar cu treizeci de şilingi pe săptămână şi, în afară de aceasta, îi era şi extrem de neplăcut. Alte perspective el nu avea decât speranţa că, păstrând aparenţele, cineva îi va veni în ajutor. Acest ajutor se desluşea vag în închipuirea lui sub forma unui post de secretar particular sau a unei

oarecare sinecuri. Mamei sale 2 i apărea sub forma unei căsătorii cu vreo domnişoară bogată, care va fi subjugată de farmecul băiatului ei. Vă puteţi închipui sentimentele ei când fiul s-a căsătorit cu o florăreasă, care devenise o „declasată” în împrejurări atât de neobişnuite, şi care acum erau notorii.

E adevărat că Eliza nu părea o partidă cu totul proastă. Tatăl ei, deşi un fost măturător de stradă şi acuma şi el „declasat” în mod fantastic, devenise nespus de popular în societatea cea mai pretenţioasă, datorită unui talent monden, care învinsese orice prejudecată sau dezavantaj. Respins din burghezie, pe care o ura, ajunsese de-a dreptul în cercurile cele mai înalte prin duhul său, prin meseria sa (căci purta calitatea de a fi fost măturător de stradă ca un stindard) şi prin însuşirea nietzscheană de a fi dincolo de bine şi de râu. La mesele intime ale ducilor stătea la dreapta duceselor; în casele de la ţară fuma în oficiu şi era privit cu multă simpatie de către sufragiu, dacă nu se afla în sufragerie şi vreun ministru îi cerea sfatul. Bătrânul însă a constatat curând că-i este aproape tot atât de greu să trăiască pe acest picior cu trei mii de lire anual, ca şi doamna Eynsford Hill la Earl’s Court, cu un venit atât de mic încât nu mă lasă inima să vă spun suma exactă. El a refuzat categoric să adauge ultima picătură în paharul suferinţelor ei, contribuind la întreţinerea Elizei.

Astfel, Freddy şi Eliza, acum domnul şi doamna Eynsford Hill, ar fi petrecut o lună de miere fără niciun ban, dacă n-ar fi fost darul de cinci sute de lire pe care colonelul i l-a făcut Elizei. Banii au ţinut mult, pentru că Freddy nu ştia să cheltuiască, deoarece nu avusese niciodată bani, iar Eliza, a cărei educaţie mondenă fusese făcută de o pereche de holtei, şi-a purtat rochiile cât au ţinut-o, părând totuşi frumoasă, fără a ţine seama că de câteva luni deveniseră demodate. Totuşi, cinci sute de lire pentru doi oameni tineri nu pot ţine la nesfârşit; şi amândoi ştiau – ba Eliza îşi dădea şi mai bine seama – că până la urmă vor trebui să se descurce singuri. Ea ar fi putut să se instaleze în casa din strada Wimpole, care devenise sălaşul ei, dar îşi dădea bine seama că nu poate să-l aducă şi pe Freddy acolo, că locul nu era indicat pentru caracterul lui

Nu că burlacii din strada Wimpole ar fi cârtit cât de cât. Cerându-i sfatul, Higgins a refuzat să-şi bată capul cu problema locuinţei lor, când soluţia de a sta la el era atât de simplă. Dorinţa Elizei de a-l avea pe Freddy în casă cu ea nu i se părea câtuşi de puţin mai importantă decât dacă ar fi vrut o mobilă nouă în odaia de culcare. Chestiunea caracterului lui Freddy sau obligaţia lui morală de a-şi câştiga traiul nu-l interesau pe Higgins. Acesta a contestat că Freddy ar avea caracter şi a declarat că, dacă ar încerca să lucreze, altă persoană, capabilă, ar trebui să se necăjească

descâlcind ceea ce ar fi încâlcit el – procedeu care ar fi implicat o pagubă vădită pentru comunitate şi o mare nenorocire pentru Freddy însuşi. Higgins susţinea că Freddy a fost evident menit de către natură pentru o muncă mai uşoară, ca de pildă aceea de a o distra pe Eliza, ceea ce, declara el, constituia o îndeletnicire mult mai folositoare şi mai onorabilă decât cea de funcţionar. Când Eliza i-a vorbit din nou de proiectul ei de a da lecţii de fonetică, Higgins s-a opus la fel de aprig. A declarat că-i mai trebuie cel puţin zece ani ca să fie calificată a se amesteca în îndeletnicirea lui favorită; şi cum era evident că Pickering împărtăşeşte aceeaşi părere, ea şi-a dat seama că nu poate lua o hotărâre împotriva voinţei lor, şi tocmai într-o chestiune atât de gravă; a înţeles că nu are dreptul să exploateze, fără consimţământul lui Higgins, cunoştinţele căpătate de la dânsul. Eliza avea impresia că ştiinţa lui Higgins îi aparţine lui personal tot atâta cât şi ceasornicul. Fiindcă Eliza nu era comunistă. În afară de aceasta, ea le era devotată amândurora, mai deplin şi mai făţiş după căsătorie decât înainte.

Colonelul a fost acela care a rezolvat, în sfârşit, problema care îi dăduse atâta bătaie de cap Blizei. Într-o zi a întrebat-o, cam sfios, dacă renunţase la ideea ei de a deschide o florărie. Ba i-a răspuns că se gândise la asta, dar că renunţase, deoarece colonelul spusese în ziua aceea la doamna Higgins că n-ar fi nicio scofală. Colonelul

a recunoscut că, atunci când spusese lucrul acesta, încă nu-şi revenise de pe urma impresiei uluitoare ce-o avusese cu o zi înainte. Discutase chestiunea în ajun cu Higgins. Unicul comentariu pe care-l făcuse acesta putea duce la o ceartă serioasă cu Eliza. Higgins spusese că Eliza va găsi în Freddy un excelent comisionar.

Freddy însuşi a fost consultat după aceea. A spus că se gândise şi el la o prăvălie; dar în închipuirea lui de om lipsit de mijloace, prăvălia se înfăţişa sub forma unei mici tutungerii, în care Eliza ar fi vândut ţigări la o tejghea, şi el – ziare la alta. Dar a căzut de acord că ar fi nespus de plăcut dacă s-ar duce de cu zori în fiece dimineaţă împreună cu Eliza la Covent Garden şi ar cumpăra flori exact la locul primei lor întâlniri – simţământ care l-a făcut să câştige multe sărutări din partea nevestei. Freddy a adăugat că întotdeauna i-a fost teamă să propună aşa ceva, de frica scandalului ce l-ar face Clara la ideea acestui pas care i-ar stânjeni posibilităţile ei matrimoniale şi că de asemeni nu se putea aştepta ca proiectul să-i placă mamei lui, după ce ea se agăţase atâta amar de vreme de acea treaptă socială care nu poate admite comerţul cu amănuntul

Piedica a fost înlăturată de un eveniment cu totul neaşteptat pentru mama lui Freddy. Clara, în cursul incursiunilor ei în cercurile artistice cele mai înalte la care putea năzui, a descoperit că îi lipsea pentru susţinerea conversaţiei tocmai

cunoaşterea romanelor domnului H.G. Wells. De aceea, le-a luat cu împrumut de pe unde a putut – şi cu atâta zel, încât le-a înghiţit pe toate în cursul a două luni. Rezultatul a fost o convertire destul de obişnuită în zilele noastre. O versiune modernă a minunilor apostolilor ar umpit cincizeci de Biblii, dacă cineva ar fi în stare să le scrie

Biata Clara, care părea lui Higgins şi mamei acestuia o fiinţă ridicolă şi dezagreabilă, iar propriei ei mame, într-un fel inexplicabil, o nereuşită socială, nu se considerase niciodată nici în primul fel, nici într-al doilea. Deşi într-o oarecare măsură ridiculizată şi imitată în West Kensington, ca toţi cei de acolo, ea era totuşi acceptată ca o fiinţă omenească raţională şi normală, sau ca o oarecare fiinţă – putem oare spune cuvântul? – inevitabilă. În cazul cel mai rău, o porecleau Băgăcioasa, dar nimănui nu-i venise în gând şi nici ei că se zbătea degeaba şi că tot ce făcea era în vânt. Totuşi, nu era fericită şi începuse a-şi pierde nădejdea.

Singurul ei avantaj, faptul că mama ei era – cum spunea băcanul lor din Epsom – o cucoană cu echipaj, nu avea, se vede, valoare pe piaţă. Din această pricină, Clara nu putuse învăţa mare lucru, deoarece singura învăţătură pe care le-o îngăduiau mijloacele ce le aveau ar fi fost aceea din Eariseourt, adică să înveţe cot la cot cu fiica băcanului de acolo. Acelaşi motiv o făcuse să caute tovărăşia clasei din care făcea parte mama

ei; iar clasa aceea pur şi simplu nu putea s-o accepte, fiind mult mai săracă decât băcanul din colţ şi neputând ţine nu numai o jupânească ca lumea, dar nici măcar o servitoare, trebuind să se descurce acasă cu o femeie la toate, retribuită cu zgârcenie. În asemenea împrejurări, nimic nu-i putea conferi aerul unui produs autentic al parcului I/argelady. Şi totuşi, tradiţia acestui cartier pretenţios o făcea să privească o căsătorie potrivită cu posibilităţile ei drept o umilinţă insuportabilă. Negustorii şi oamenii cu profesii mărunte îi erau odioşi. Fugea după pictori şi scriitori, dar nu-i fermeca, iar încercările ei îndrăzneţe de a prinde şi practica conversaţia artistică şi literară îi irita. În rezumat, ea era o nereuşită deplină, o mică snoabă ignorantă, incompetentă, pretenţioasă, inutilă, fără bani şi prost primită; şi, deşi nu ar fi admis aceste calificative negative (nimeni nu face faţă adevărurilor neplăcute de felul acesta până ce nu se iveşte în minte posibilitatea unei căi de scăpare), simţea totuşi efectul lor pentru a nu fi mulţumită cu situaţia ei.

Clara a avut o neaşteptată clarviziune, când, cuprinsă deodată de entuziasm pentru o fată de vârsta ei, care o impresionase şi îi trezise dorinţa nesăbuită de a o considera un model şi de a-i câştiga prietenia, ea află – neaşteptată revelaţie că această delicioasă apariţie se ridicase din cele mai umile condiţii, în câteva luni de zile. A zguduit-o

până într-atâta, încât, atunci când H.G. Wells a ridicat-o în lumea puternicei sale arte, aşezând-o într-un unghi din care propria-i viaţă, ca şi a societăţii căreia îi aparţinea, i se arătau în adevărata lor lumină, comparate cu adevăratele năzuinţe umane şi cu structura sociala cea valabilă, Wells a dus-o la o convertire şi la o conştiinţă a păcatului, săvârşind o faptă comparabilă cu senzaţionalele înfăptuiri ale generalului Booth1 sau ale lui Gypsy Smith2. Snobismul Clarei a plesnit ca o băşică de săpun, şi viaţa a început deodată să o învăluie. Fără să-şi dea seama cum şi de ce. Clara a început să aibă prieteni şi duşmani. O parte din cunoştinţele ei care o socotiseră o pacoste supărătoare, indiferentă sau ridicolă au părăsit-o, dar în schimb alţii au devenit mai binevoitori. Spre marea-i mirare, ea a constatat că unele persoane „foarte drăguţe" aveau capul împuiat cu Wells şi că tocmai acest acces la idei fusese secretul care o atrăsese spre ele. În schimb, persoane pe care le socotise adânc religioase şi de care încercase zadarnic să se apropie pe această cale s-au interesat de ea deodată, dovedind taţă de religia convenţională o vrăjmăşie pe care nu ar cu crezut-o niciodată posibilă decât la fiinţele cele mai deznădăjduite. Aceste persoane au făcut-o să-l citească pe Galsworthy; iar Galsworthy i-a arătat deşertăciunea lumii din parcul Largelady, împlinindu-educaţia. A revoltat-o mai ales

constatarea că închisoarea în care lâncezise atâţia ani grei fusese tot timpul descuiata şi că imboldurile pe care şi le înăbuşise cu atâta grijă ca să se pună bine cu „lumea bună” fuseseră tocmai acelea prin care ar fi putut ajunge la o sinceră legătură cu omenirea, mă bucuria radioasă a acestor descoperiri şi în tumultul reacţie) lor. Clara s-a făcut de râs, ca şi atunci când îşi însuşise atât de făţiş şi de nechibzuit cuvintele Elizei, în salonul doamne Higgins; noua progenitură a duhului lui Wells trebuia să-şi descopere mediul înconjurător într-un mod aproape tot atât de caraghios ca şi un prunc. Nimeni nu urăşte un copil pentru absurdităţile lui, sau nu îl ţine de rău pentru că mănâncă chibrituri, aşa că nici Clara nu şi-a pierdut prietenii din pricina nesăbuinţelor ei. Au râs de ea, dar de data aceasta pe xeiţă, şi a fost nevoită să se apere şi să se descurce cum a putut mai bine.

Când Freddy s-a dus în vizită la Earl’s Court (ceea ce nu făcea decât când nu avea încotro) ca să anunţe jalnica veste că el şi cu Eliza aveau de gând să păteze blazonul Largelady deschizând o prăvălie, el a găsit întreaga casă dei a tulburată de vestirea anterioară a Clarei că şi ea va lucra într-un magazin, cu vechi mobile de stil pe Dover Street, care fusese deschis de o camaradă întru convingeri căpătate de la Wells. Clara obţinuse acest angajament datorită vechiului ei talent monden de a se vârî în toate. Se hotărâse întâi să-l

vadă pe domnul Wells în persoană – şi asta cu orice preţ, şi într-adevăr reuşise – la un *garden party*. A avut mai mult noroc decât merita o iniţiativă atât de îndrăzneaţă. Domnul Wells a corespuns aşteptărilor ei. Vârsta încă nu-l ofilise, şi nici rutina nu-i putuse seca infinita varietate a farmecelor sale într-o jumătate de ceas. Netezimea şi robusteţea formelor sale plăcute, mâinile şi picioarele sale micuţe, mintea lui ageră, cordialitatea lui neprefăcută şi o anumită înţelegere subtilă, care l-au marcat ca pe un om plin de sensibilitate din cap până-n picioare, s-au dovedit irezistibile. Clara nu a mai vorbit despre altceva, săptămâni de-a rândul. Şi cum i s-a întâmplat să vorbească acelaşi lucru şi faţă de doamna de la magazinul cu mobile de stil, doamna dorind mai presus de orice a face cunoştinţa domnului Wells şi a-i vinde lucruri frumoase, i-a oferit. Clarei un loc, sperând ca graţie ei să-şi ajungă scopul.

Astfel şi Eliza a avut noroc, iar împotrivirea la care se aştepta, privitoare la florărie, s-a spulberat. Florăria se afla sub bolta unei staţii de cale ferată, nu departe de Victoria şi Albert Museum; şi, dacă locuieşti prin vecinătate, poţi oricând cumpăra o floare pentru butonieră de la Eliza.

Iată acum un ultim prilej pentru romanţiozitate. Nu-i aşa că v-ar plăcea să fiţi siguri că florăria a însemnat o mare lovitură,

graţie farmecului Elizei şi timpuriei sale experienţe de la Covent Garden în această meserie? Dar – vai!

— Adevărul este adevăr: multă vreme, prăvălia nu le-a adus niciun profit, pur şi simplu pentru că Eliza şi cu Freddy nu ştiau cum s-o administreze. E adevărat că Eliza n-a fost nevoită s-o ia chiar de la început; cunoştea numele şi preţurile florilor mai ieftine; şi nemăsurat i-a fost orgoliul când a descoperit că Freddy, ca toţi tinerii educaţi prin şcoli mai ieftine, pretenţioase şi cu totul ineficiente, ştia puţină latină. Era foarte puţin ce ştia el, dar îndeajuns ca să o facă să-i apară ca un Person1 sau un Bentley2, iar pe el – să se descurce în nomenclatura botanică. Din nenorocire, Freddy nu ştia nimic altceva, şi Eliza, deşi putea oarecum să numere banii până la optsprezece şilingi şi căpătase o anumită familiaritate cu limba lui Milton, datorită luptei ei pentru calificare, ce îi asigurase reuşita în rămăşagul pus de Higgins, nu putea să scrie o socoteală fără a-şi da de ruşine magazinul. Capacitatea lui Freddy de a afirma în latineşte că Balbuş a clădit un zid şi că Galia a fost împărţită în trei părţi nu comporta cunoaşterea nici celei mai mici noţiuni despre socoteli sau afaceri. Colonelul Pickering a trebuit să-i explice ce înseamnă un cec şi un cont la bancă. Şi niciunul dintre ei nu învăţa uşor asemenea lucruri. Freddy o susţinea pe Eliza în refuzul ei încăpăţânat de a

crede că ar fi putut strânge ceva bani dacă angajau un contabil cu oarecare cunoştinţe în această meserie. Cum e posibil, susţineau ei, să economiseşti bani având o cheltuială în plus, când şi aşa nu reuşeau să se descurce? Dar colonelul, după ce le completase de nenumărate ori pagubele, a stăruit în sfârşit, chiar dacă eu blândeţe; iar Eliza, adânc umilită că trebuie să recurgă aşa de des la el şi jignită de zeflemelele gălăgioase ale lui Higgins, pentru care ideea că Freddy ar putea să reuşească în vreun domeniu i se părea de un comic irezistibil, a înţeles adevărul că afacerile, ca şi fonetica, se învaţă.

— *Richard Person* (175»-1608), cunoscut elenist englez. *Richat Bentley* (1667 – 1742), filolog englez, autor al unei bune ediţii din Boratio

Nu mai stărui asupra spectacolului, demn de milă, al celor doi soţi petrecându-şi serile la şcolile de stenografie şi în clasele tehnice, învăţând contabilitatea şi dactilografia laolaltă cu micii funcţionari începători, băieţi şi fete, de pe la şcolile elementare. Eliza şi Freddy au urmat cursuri chiar şi la Şcoala de studii economice din Londra, şi a rămas drept mărturie chiar o umilă cerere către directorul instituţiei ca să-i îndrume către un curs în legătura cu comerţul de flori. Acesta, fiind un umorist, le-a explicat celebra metodă dickensiană dintr-un eseu asupra *Metafizicii chineze*, scrisă de un domn care citise un articol asupra Chinei şi unul asupra metafizicii

şi combinase amândouă izvoarele de informaţii. El le-a propus să combine Şcoala de studii economice cu studiul grădinilor de la Kew. Eliza, căreia i se părea perfect corect procedeul gentlemanului dickensian (cum şi era de fapt) şi câtuşi de puţin caraghios (ceea ce arăta ignoranţa ei), i-a urmat sfatul cu toată seriozitatea. Dar strădania care a costat-o cea mai adâncă umilinţă a fost când i-a cerut lui Higgins s-o înveţe să scrie; Higgins, alături de pasiunea pentru versurile lui Milton, avea şi pasiunea pentru caligrafie şi el însuşi scria cu cea mai izbutită caligrafie italiană. El i-a declarat că ea era congenital incapabilă de a trasa o singură literă care să facă cinste celui mai neînsemnat dintre cuvintele lui Milton; Eliza însă a stăruit, şi, deodată, Higgins s-a dedicat misiunii de a o învăţa, combinând o activitate intensă cu o răbdare dârză, dar şi cu izbucniri ocazionale de interesante discursuri asupra rolului şi destinului frumos, nobil şi august al scrisului omenesc. Eliza a sfârşit prin a căpăta un scris extrem de puţin comercial, care însemna o extindere hotărâtă a frumuseţii ei personale şi a pierde de trei ori atâta timp cât alţii cu papetăria, deoarece nu se putea lipsi de o hârtie de o anumită formă şi calitate. Nici pomeneală să scrie adresa pe vreun plic în mod obişnuit, deoarece în felul acesta se urâţeau marginile plicului.

Zilele petrecute la şcoala comercială au însemnat o perioadă de ruşine şi deznădejde

pentru tânăra pereche. Nu păreau să înveţe nimic despre florării. În sfârşit, au socotit totul zadarnic şi s-au scuturat pentru totdeauna de şcolile de stenografie, de tehnică şi de Şcoala de studii economice din Londra. De altfel, în mod cu totul misterios, afacerile păreau a merge de la sine. Uitaseră oarecum de împotrivirea de a folosi munca altora. Ajunseseră la concluzia că metoda lor era cea mai bună şi că aveau într-adevăr un talent remarcabil pentru afaceri. Colonelul, care fusese nevoit, câţiva ani de zile, să ţină o sumă de bani suficientă în cont curent ia bancă spre a le acoperi deficitele, a constatat că lucrul nu mai era necesar: tânăra pereche prospera. Este adevărat că întrecerea cu concurenţii lor în meserie nu era tocmai cinstită. Weekend-urile la ţară nu-i costau nimic, ba îi scuteau şi de cheltuiala meselor de duminică, pentru că automobilul era al colonelului şi tot el, împreună cu Higgins, plătea nota la hotel. Domnul F. Hill, negustor de flori şi de zarzavaturi (au descoperit foarte curând că se pot face bani cu sparanghelul, şi sparanghelul, la rândul lui, i-a dus la alte zarzavaturi), avea aerul de a conduce o afacere de prima mână; iar în viaţa-i particulară era tot gentlemanul Frederick Eynsford Hill. Nu că era lăudăros: nimeni, afară de Eliza, nu ştia că fusese botezat Frederick Challoner. Eliza însă se făIea grozav.

Asta-i tot. Aşa s-au petrecut lucrurile. Este o minune cum reuşeşte Eliza să se amestece mai

departe în gospodăria din Wimpole Street, cu tot magazinul ei şi cu toată familia ei. Şi este demn de observat că, deşi nu-şi cicăleşte niciodată bărbatul şi îl iubeşte sincer pe colonel, ca şi cum i-ar fi fiica preferată, ea nu s-a dezvăţat niciodată de a-l cicăli pe Higgins, cicăleală care a început în noaptea fatală când ea a câştigat pentru el prinsoarea. Îl repede la cea mai mică provocare, sau chiar fără nicio provocare. El, însă, nu mai îndrăzneşte să o necăjească, susţinând că o prăpastie desparte mintea neputincioasă a – lui Freddy de mintea sa. Higgins ţipă, o terorizează, o ia în batjocură; dar ea îi face faţă cu atâta lipsă de menajamente, încât colonelul o roagă din când în când să fie mai bună cu Higgins; chiar şi această simplă cerere a colonelului încă nu-i înlătură de pe chip încăpăţânarea ei de catâr. Numai o nenorocire, o năpastă care ar frânge toate antipatiile şi simpatiile, i-ar duce pe amândoi îndărăt la sentimentele umane ce le au în comun şi – Dumnezeu să-i ferească de o asemenea încercare! – ar putea schimba situaţia aceasta. Eliza ştie că Higgins nu are nevoie de ea, după cum nici tatăl ei nu-i duce lipsa. Sinceritatea, însă, cu care Higgins i-a spus în ziua aceea că se obişnuise cu dânsa să o aibă în preajmă, că îi era necesară pentru tot felul de servicii mărunte şi că dacă pleacă îi va simţi lipsa (niciun moment nu le-ar fi trecut prin minte, lui Freddy sau colonelului, să spună aşa ceva) i-a adâncit certitudinea intimă că ea nu

însemna pentru el „mai mult decât nişte papuci”, dar totodată ea îşi dă seama că nepăsarea lui are un tâlc mai adânc decât îngâmfarea sufletelor de rând. Higgins înseamnă pentru ea un interes nespus de mare. În unele clipe tainice, când îi vine să huzurească, Eliza s-ar dori să fie singură cu el pe o insulă pustie, departe de orice constrângeri şi neavând să-i pese de nimeni, pentru ca astfel să-l dea jos de pe piedestalul lui şi să-l vadă iubind ca oricare om de rând. De! Cu toţii nutrim astfel de închipuiri personale. Dar când e vorba de afaceri, de viaţa pe care o duce cu adevărat – spre deosebire de vise şi închipuiri – Elizei îi place Freddy, îi place colonelul şi nu-i place nici Higgins şi nici domnul Doolittle. Galateei nu i-a plăcut niciodată pe deplin Pygmalion: legătura lui cu ea este prea asemănătoare cu cea a zeilor ca să fie în totul plăcută.

CUPRINS

Prefaţă
Tabel cronologic
CEZAR şi Cleopatra
Ucenicul Diavolului
Pygmalion

Dat la cules 19.06.1963. Bun de tipar 31.08.1963.
Apărut 1963.
Tiraj 65.140 ex.